

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ

Регіональна доповідь
про стан навколишнього природного середовища в Чернівецькій області
у 2017 році

ЗМІСТ

	Стор.
Вступне слово	7
1 Загальні відомості	8
1.1 Географічне розташування та кліматичні особливості території	8
1.2 Соціальний та економічний розвиток	12
2 Атмосферне повітря	17
2.1 Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря	17
2.1.1 Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами	18
2.1.2 Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах	19
2.1.3 Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)	21
2.2 Транскордонне забруднення атмосферного повітря	27
2.3 Якість атмосферного повітря в населених пунктах	28
2.4 Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря	29
2.5 Використання озоноруйнівних речовин	29
2.6 Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття	30
2.7 Заходи, спрямовані на покращення стану атмосферного повітря	30
3 Зміна клімату	32
3.1 Тенденції зміни клімату	33
3.2 Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів	34
3.3 Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату	34
4 Водні ресурси	35
4.1 Водні ресурси та їх використання	35
4.1.1 Загальна характеристика	35
4.1.2 Водозабезпеченість територій та регіонів	37
4.1.3 Водокористування та водовідведення	39
4.2 Забруднення поверхневих вод	41
4.2.1 Скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та очистка стічних вод	41
4.2.2 Основні забруднювачі водних об'єктів (за сферами діяльності)	43
4.2.3 Транскордонне забруднення поверхневих вод	44
4.3 Якість поверхневих вод	46
4.3.1 Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками	46
4.3.2 Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів	47

4.3.3 Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідемічну ситуацію	48
4.3.4 Радіаційний стан поверхневих вод	48
4.4 Якість питної води та її вплив на здоров'я населення	49
4.5 Заходи щодо покращення стану водних об'єктів	53
5 Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі	57
5.1 Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі	57
5.1.1 Загальна характеристика	57
5.1.2 Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття	59
5.1.3 Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття	60
5.1.4 Формування національної екомережі	64
5.1.5 Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами	67
5.2 Охорона, використання та відтворення рослинного світу	67
5.2.1 Загальна характеристика рослинного світу	67
5.2.2 Охорона, використання та відтворення лісів	68
5.2.3 Стан використання природних недревних рослинних ресурсів	72
5.2.4 Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	73
5.2.5 Адвентивні види рослин	77
5.2.6 Охорона, використання та відтворення зелених насаджень	77
5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду	78
5.3 Охорона, використання та відтворення тваринного світу	80
5.3.1 Загальна характеристика тваринного світу	80
5.3.2 Стан і ведення мисливського та рибного господарств	80
5.3.3 Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів	84
5.3.4 Інвазивні види тварин	88
5.3.5 Заходи щодо збереження тваринного світу	88
5.4 Природоохоронні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні	88
5.4.1 Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду	88
5.4.2 Водно-болотні угіддя міжнародного значення	92
5.4.3 Біосферні резервати та Всесвітня природна спадщина	92

5.4.4 Формування української частини Смарагдової мережі Європи	93
5.5 Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон	93
5.6 Туризм	95
6 Земельні ресурси та ґрунти	99
6.1 Структура та стан земель	99
6.1.1 Структура та динаміка основних видів земельних угідь	99
6.1.2 Стан ґрунтів	101
6.1.3 Деградація земель	102
6.2 Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти	103
6.3 Охорона земель	104
6.3.1 Практичні заходи	104
6.3.2 Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво	108
7 Надра	109
7.1 Мінерально-сировинна база	109
7.1.1 Стан та використання мінерально-сировинної бази	109
7.2 Система моніторингу геологічного середовища	111
7.2.1 Підземні води: ресурси, використання, якість	111
7.2.2 Екзогенні геологічні процеси	113
7.3 Геологічний контроль за вивченням та використанням надр	115
7.4 Дозвільна діяльність у сфері використання надр	117
8 Відходи	117
8.1 Структура утворення та накопичення відходів	117
8.2 Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)	122
8.3 Транскордонне перевезення небезпечних відходів	125
8.4 Державне регулювання в сфері поведження з відходами	126
9 Екологічна безпека	130
9.1 Екологічна безпека як складова національної безпеки	130
9.2 Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку	131
9.3 Радіаційна безпека	131
9.3.1 Стан радіаційного забруднення території	131
9.3.2 Поводження з радіоактивними відходами	133
10 Промисловість та її вплив на довкілля	133
10.1 Структура та обсяги промислового виробництва	133
10.2 Вплив на довкілля	136
10.3 Заходи з екологізації промислового виробництва	137
11 Сільське господарство та його вплив на довкілля	138
11.1 Тенденції розвитку сільського господарства	138
11.2 Вплив на довкілля	140
11.2.1 Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювані землі та під багаторічні насадження	140
11.2.2 Використання пестицидів	143
11.2.3 Екологічні аспекти зрошення та осушення земель	143

11.2.4 Тенденції в тваринництві	144
11.3 Органічне сільське господарство	146
12 Енергетика та її вплив на довкілля	148
12.1 Структура виробництва та використання енергії	148
12.2 Ефективність енергоспоживання та енергозбереження	150
12.3 Вплив енергетичної галузі на довкілля	152
12.4 Використання відновлювальних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики	153
13 Транспорт та його вплив на довкілля	154
13.1 Транспортна мережа	154
13.1.1 Структура та обсяги транспортних перевезень	154
13.1.2 Склад парку та середній вік транспортних засобів	156
13.2 Вплив транспорту на довкілля	157
13.3 Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля	158
14 Збалансоване виробництво та споживання	158
14.1 Тенденції та характеристика споживання	158
14.2 Структурна перебудова та екологізація економіки	162
14.3 Впровадження елементів “більш чистого виробництва”	163
14.4 Ефективність використання природних ресурсів	164
14.5 Оцінка “життєвого циклу виробництва”	165
15 Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища	166
15.1 Національна та регіональна екологічна політика	166
15.2 Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки	168
15.3 Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства	169
15.4 Виконання державних цільових екологічних програм	171
15.5 Моніторинг навколишнього природного середовища	173
15.6 Державна екологічна експертиза	179
15.7 Економічні засади природокористування	179
15.7.1 Економічні механізми природоохоронної діяльності	179
15.7.2 Стан фінансування природоохоронної галузі	181
15.8 Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки	183
15.9 Дозвільна діяльність у сфері природокористування	184
15.10 Екологічний аудит	184
15.11 Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля	185
15.12 Участь громадськості в процесі прийняття рішень з питань, що стосуються довкілля	187
15.12.1 Діяльність громадських екологічних організацій	187
15.12.2 Діяльність громадських рад	188
15.13 Екологічна освіта та інформування	189
15.14 Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля	192

15.14.1 Європейська та євроатлантична інтеграція	194
15.14.2 Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм /проектів зовнішньої допомоги	196
15.14.3 Двостороннє та багатостороннє співробітництво	198
Висновки	201

Вступне слово

За останні роки в нашій державі набули широкого впровадження функціональний підхід до використання природних ресурсів, принципи сталого розвитку діяльності природокористувачів, що передбачають у кінцевому підсумку формування цілісної системи державного управління у галузі використання, збереження та відтворення природних ресурсів. Визначені основні пріоритетні напрями екологічної політики держави, серед яких - розвиток екологічного законодавства, вдосконалення державного управління довкіллям та економічного механізму природокористування, створення ефективної системи контролю та моніторингу довкілля, формування нової екологічної свідомості тощо.

Національна система екологічної безпеки, запобігання і реагування на аварії, катастрофи інші надзвичайні ситуації природного і техногенного походження дає можливість конструктивно вирішувати питання екологічної безпеки.

Забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи - катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду українського народу є обов'язком держави - проголошує ст. 16 Конституції України.

З кожним роком все більшого значення набуває охорона рослинного, тваринного світу, водних та земельних ресурсів, ландшафтів, особливо цінних природних територій та об'єктів, зростає їх роль в житті біосфери та суспільства. Насамперед, цінні природні території та об'єкти є основою екологічної мережі, формування якої спрямоване на забезпечення екологічної рівноваги регіонів та України в цілому. До екологічної мережі входять природно-заповідні території, які є її ядром, території, що охороняються — ліси 1 групи, зелені зони міст, а також природна рослинність, яку людина використовує регламентовано - експлуатаційні ліси, луки, пасовища тощо.

Розвиток рекреаційної діяльності, створення сприятливих екологічних умов для здоров'я людини також нерозривно пов'язані з розвитком екологічної діяльності. Доведено, що, наприклад, вартість екологічних і рекреаційних функцій природних ресурсів, а також темпи росту значимості цих функцій є значно вищими за сировинні ресурси.

Узгодження взаємодії суспільства з природою потребує спеціальних знань в тому числі і з контролю за станом довкілля. Державний екологічний контроль, насамперед, встановлює закономірності у взаємовідносинах між людиною, об'єктами господарювання, живими організмами і довкіллям, а також визначає порядок застосування законодавчих і нормативних документів у природоохоронному контролі, оцінці екологічного стану об'єкту, ступеню і характеру його впливу на довкілля, дотримання цим об'єктом вимог законодавства, норм і правил у галузі охорони природи для своєчасного вживання заходів з усунення виявлених порушень та попередження негативного впливу на довкілля.

Охорона навколишнього природного середовища та раціональне використання природних ресурсів залишилися пріоритетними напрямками

природоохоронної діяльності у 2017 році. Цим питанням значну увагу приділено у програмі економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2017 рік, основними завданнями якої є:

- залучення коштів з бюджетів усіх рівнів на будівництво та ремонт каналізаційних очисних споруд у населених пунктах Чернівецької області;
- облаштування територій сміттєзвалищ у населених пунктах області та забезпечення контейнерами й урнами для збирання ТПВ;
- завершення паспортизації сміттєзвалищ і полігонів та винесення меж їх в натуру;
- будівництво сміттєпереробного заводу в м.Чернівці по вул. Чорнівська на території полігону ТПВ ;
- вироблення системи збирання і поетапного транспортування відходів від моменту утворення до кінцевого результату переробки та утилізації (пілотні проекти можливі на базі Вижицького та Глибоцького районів області), впровадження інноваційних технологій із сортування ТПВ на основі кластерного підходу;
- продовження роботи з упорядкування надання водних об'єктів у користування на умовах оренди;
- підвищення рівня екологічної освіти підростаючого покоління шляхом розширення факультативних занять у навчальних закладах області;
- реалізація заходів щодо недопущення несанкціонованого використання природних ресурсів та неорганізованого розміщення промислових і побутових відходів.

1. Загальні відомості

1.1. Географічне розташування та кліматичні особливості

Чернівецька область – унікальний край, в якому поєднані історично долі Північної Буковини та частини Бессарабії. Розташована на перехресті магістральних шляхів Центральної, Південної та Східної Європи, на

південному заході України у передгір'ї Карпат за течією рік Дністер і Прут. Вперше назва краю зустрічається в 1392 році. Почергово Північна Буковина перебувала в складі Київської Русі, Галицько-Волинського князівства.

Після розпаду Галицької держави землі сучасної Чернівецької області потрапили під владу Угорської корони. Згодом, в середині XIV століття тут виникло Молдавське князівство, яке невдовзі потрапило у васальну залежність від Туреччини. У кінці XVIII – початку XIX століття вони зазнали панування найбільших, наймогутніших імперій свого часу – Російської (Бесарабія) та Австро-Угорської (Буковина).

Область одна з наймолодших в Україні, утворена 7 серпня 1940 року в результаті возз'єднання північної частини Буковини та Хотинського повіту Бесарабії.

На півдні та сході проходить державний кордон протяжністю 404,7 км, в тому числі з Румунією – 234,7 км, з Республікою Молдова – 170 км. Область межує з Івано-Франківською, Тернопільською, Хмельницькою та Вінницькою областями України, займає вигідне транспортно-географічне положення, має досить щільну мережу залізниць, автомобільних шляхів, трубопроводів та ліній електропередач. Відстань від Чернівців до Києва: залізницею - 594 км, шосейними дорогами - 608 км.

Площа - 8,1 тис. кв. км, що становить 1,3% загальної території країни.

Згідно фізико-географічного зонування території рельєф області достатньо складний. В Чернівецькій області знаходиться три зони: гірська, передгірна, лісостепова.

Гірська частина - Буковинські Карпати розташована на крайньому південному заході області і займає приблизно 1/4 території. Гори тут середньої висоти, від 500 м до 1600 м, з характерними мікрокліматичними умовами. Їх розсікають вузькі долини Сірету і Черемошу. Притоки цих річок протікають переважно паралельно хребтам у повздовжніх долинах. Гори вкриті листяними і хвойними лісами.

Клімат гірської та високогірної частини характерний тривалою зимою зі стійким сніговим покривом та прохолодним дощовим літом.

В карпатському регіоні в структурі сільськогосподарських угідь рілля і багаторічні насадження займають менше одного відсотка.

Між Карпатами і річкою Прут розташована похила передгірна рівнина з розчленованим горбистим рельєфом. На загальному більш-менш рівнинному фоні виділяється Хотинська гряда висотою 400-500 м над рівнем моря, яка тягнеться широкою дугою від Чернівців до Хотина.

Західна частина передгір'я за кліматичними особливостями відноситься до зони "оптимального комфорту" – клімат м'який без сильних вітрів з достатньою кількістю сонячних днів ранньої весни і пізньої осені.

В цій зоні розташовані цілющі мінеральні джерела і грязі.

В передгір'ї переважають сільськогосподарські угіддя, а в складі сільськогосподарських угідь - кормові угіддя і рілля.

Гірський Карпатський район і частина передгір'я по природному ландшафту є надзвичайно цінною зоною для всієї України.

На північному-сході області, вздовж річки Дністер, розташована рівнинна частина. Це хвиляста рівнина з долинно-балковим рельєфом

ерозійного типу. Існує кілька підвищень в Кельменецькому районі, що створилися внаслідок виходу на поверхню давніх третинних вапняків.

Долина Дністра має ширину від 0,5 км до 2,0 км, а місцями до 6,0 км. Дністровсько-долинні ландшафти за своєю красою, рекреаційною та науково-пізнавальною цінністю являють надзвичайно багатий музей природи.

Тут зосереджено неповторні геологічні пам'ятки: єдиний в Україні та в Європі безперервний стратегічний розріз у вигляді суцільного оголення від докембрійських порід до середнього палеозою, прийнятий міжнародним симпозіумом 1968 року як еталон геологічного розрізу Європи і світу; стратиграфічні розрізи та оголення порід з численними палеонтологічними ділянками; збережені древні ландшафти у вигляді викопних решток пустелі і древніх рифів, скелі, стовпи вивітрювання; в оголеннях порід кембрію, сілуру, девону і антропогену є викопні рештки тварин і рослин (морські мідії, раки, скорпіони, панцирні риби, медузи).

В лісостеповій зоні переважають сільськогосподарські угіддя, а в їх складі - рілля. В області сільськогосподарські угіддя представлені в основному, ріллею (40,9%), меншою мірою – сіножаті і пасовищами (13,5%), багаторічні насадження (3,7%). Загальна площа сільськогосподарських угідь - 469,7 тис. га, що становить 58,0% до загальної площі території. Інтенсивний розвиток сільського господарства, хвилястий рельєф території призвів до значної ерозії ґрунтів: з 92,3 тис. га в 1959 році до понад 250 тис. га за останні роки. Це більше половини всіх сільськогосподарських угідь області. Піддані водній ерозії 142,42 тис. га. Це 17,6 % від загальної площі регіону.

Територія Карпатського регіону більше як на 50% вкрита лісами: Путильського району – 68, Вижницького – 58 та Сторожинецького – 47 відсотків, тоді як лісистість Кельменецького становить 9, а Новоселицького – тільки близько 5 відсотків. Загалом лісистість області становить 29,2 відсотка.

Карпатські ліси відзначаються високою продуктивністю. Загальний запас деревини 62200 тис. м³. Середній запас на 1 га стиглих та перестиглих деревостанів становить 450 і більше м³/га проти середнього показника в Україні 237 м³/га. В зв'язку з цим тут проводяться найбільш інтенсивні рубки, заготовлюється в межах 80 відсотків всієї деревини області.

Рубки проводяться на основі розрахункової лісосіки, тобто вибирається деревної маси менше, ніж її приростає, проте це не знімає загрози для Карпат. При заготівлі лісу завдається значна шкода природі – відбувається забруднення гірських річок і потоків та ерозія ґрунтів на гірських схилах. Це пов'язано з тим, що в регіоні заготівля деревини переважно проводиться шляхом суцільних вирубок із застосуванням гусеничної техніки.

Чернівецька область вирізняється помірним кліматом, перехідним до помірно-континентального.

Середньорічна температура повітря коливається від +8,9 °С на північному сході до +4,8 °С у гірській частині.

За даними Чернівецького обласного центру з гідрометеології, річна кількість опадів у Чернівцях у 2017 році становила 520 мм. За багаторічними спостереженнями в середньому у рівнинній частині кількість опадів становить 489 мм, у гірській – 788,3 мм.

За попередніми даними, на 1 січня поточного року в Чернівецькій області, за оцінкою, проживало 906,7 тис. осіб, з них 390,5 тис. осіб мешкало в міських поселеннях, 516,2 тис. осіб – в сільській місцевості.

У 2017 р. чисельність наявного населення зменшилась на 1419 осіб. Природне скорочення населення становило 1783 особи. Водночас зафіксовано міграційний приріст населення – 364 особи.

Кількість живонароджених у 2017 р. зменшилась порівняно з 2016 р. на 793 особи і становила 9433 особи. Народжуваність у сільській місцевості залишається традиційно вищою, ніж у міських поселеннях (11,5 проти 9,0 народжених на 1000 жителів).

У 2017 р. померло 11216 осіб (на 297 осіб менше, ніж у 2016 р.), у тому числі 94 дитини у віці до 1 року (на 2 особи більше). Рівень смертності в сільській місцевості перевищував відповідний показник у міських поселеннях (13,9 проти 10,4 померлих на 1000 жителів).

За цей період відділами РАЦСу було зареєстровано 5774 шлюби, що на 4,3% більше, ніж у 2016 р., та 530 розлучень.

Область займає 4 місце в Україні з водозабезпечення. Поверхневий стік, що формується в межах області в середній щодо водності рік складає 1237,7 млн. м³. Об'єм річкового стоку складає 1027,35 млн. м³/рік. Розподіл водних ресурсів по басейнах наступний:

р. Дністер - 50% забезпеченості – 7275,4 млн. м³/рік

75% забезпеченості - 5802,8 млн. м³/рік

95% забезпеченості - 4058,8 млн. м³/рік

р. Прут - 50% забезпеченості – 2800,6 млн. м³/рік

75% забезпеченості – 2238,1 млн. м³/рік

95% забезпеченості – 1415,8 млн. м³/рік

р. Сірет - 50% забезпеченості – 543,5 млн. м³/рік

75% забезпеченості – 363,6 млн. м³/рік

95% забезпеченості – 246,8 млн. м³/рік

- загальна площа дзеркала Дністровського водосховища, тис. га / в межах Чернівецької області – 14200 / 5510;

- повний об'єм Дністровського водосховища, млн. м³ / в межах Чернівецької області – 3000,0 / 1164,09;

- корисний об'єм Дністровського водосховища, млн. м³ / в межах Чернівецької області – 2000,0 / 775,81;

- кількість ставків, шт. – 1101;

- загальна площа водного дзеркала ставків, га – 3937,1;

- загальний об'єм ставків, млн. м³ – 39,37;

- кількість великих озер, шт. – 17;

- загальна площа водного дзеркала великих озер, га – 57,53;

- загальний об'єм великих озер, млн. м³ – 0,058;

- загальна кількість річок, шт. – 4240;

- загальна довжина річок, км – 8966;

5 підприємств з найбільшими обсягами водозабору, млн. м³:

- ДКП «Чернівціводоканал» – 26,566;

- ВАТ «Дністровська ГАЕС» – 1337;

- Мамалигівський гіпсовий завод – 0,744;

- ВАТ «Чернівецький рибкомбінат» – 4,164;
- Хотинське ВУЖКГ – 0,336;

5 підприємств з найбільшими втратами, млн. м³/%:

- ДКП «Чернівціводоканал» – 13,687/54,5;
- Заставнівське ВУЖКГ – 0,150/53,1;
- Кіцманське ВУЖКГ – 0,122/52,4;
- Сокирянське ВУЖКГ – 0,051/33,3;
- Хотинське ВУЖКГ – 0,096/28,6;

Водозабезпеченість на 1 мешканця області, тис.м³/рік – 0,75

Використано свіжої води, усього млн. м³ – 50,13

Всього водами покрито 18,8 тис. га, або 2,3% загальної території області.

1.2. Соціальний та економічний розвиток

Відповідно до галузевої структури виробництва область належить до категорії індустріально-аграрної. Провідне місце в економіці області займають промисловість і сільське господарство.

Відбувається активна підтримка традиційних видів діяльності. За даними головного управління статистики у Чернівецькій області кількість великих, середніх та малих підприємств в області у 2017 році – 3925 од., (без урахування діяльності банків, бюджетних установ). Найбільша кількість підприємств припадає на сільське господарство, лісове та рибне господарство – 838 од. На промисловість припадає всього 565 підприємств.

У машинобудуванні провідним є виробництво нафтогазопереробного устаткування; у лісовій і деревообробній промисловості — виробництво пиломатеріалів, фанери, меблів; у промисловості будівельних матеріалів — виробництво цегли, толі, кераміки, залізобетонних конструкцій; у легкій промисловості — виробництво швейних і трикотажних виробів, бавовняних тканин; у харчовій промисловості — виробництво хлібобулочних виробів, спирту, соняшникової олії, м'яса, молока, плодоовочевих консервів.

Володіючи значною сировинною базою, особливого розвитку набула харчова промисловість, де зайнято майже чверть всіх штатних працівників промисловості та зосереджено п'ята частина основних фондів.

Вагомою складовою промислового комплексу області є легка промисловість, яка посідає третє місце в структурі галузей промисловості і формує внутрішній споживчий ринок.

Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) у 2017 році усього склав 11514,9 млн. грн.

У структурі реалізованої продукції за видами економічної діяльності 50,1% припадають на постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, 46,6 % - на переробну промисловість.

Індекс промислової продукції у 2017 р. порівняно з 2016 р. становив 107,1%.

Індекс промислової продукції у 2017 р. порівняно з 2016 р. у добувній та переробній промисловості становив 107,9%, у т.ч. у добувній промисловості і розробленні кар'єрів - 116,2%, у переробній промисловості - 107,6%.

У виробництві харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів індекс промислової продукції у 2017 р. порівняно з 2016 р. склав 100,2%.

Індекс споживчих цін по області у 2017 р. становив 112,4% (у 2016 р. - 111,0%).

З початку 2017 р. індекс споживчих цін на продукти харчування становив 116,0%. Найбільш суттєво подорожчали м'ясо та м'ясопродукти (на 30,3%), фрукти (на 25,0%), хліб (на 24,4%), масло (на 21,3%), сир і м'який сир (творог) (на 19,7%), яйця (на 19,5%), молоко (на 16,2%) та макаронні вироби (на 15,6%), овочі (на 12,5%). Крім цього, зросли ціни на олію соняшникову (на 4,1%), рибу та продукти з риби (на 1,1%). У той же час подешевшав цукор (на 8,6%).

Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива стали дорожчими на 7,1%, що було зумовлено підвищенням тарифів на електроенергію (на 28,1%), каналізацію (на 9,4%), водопостачання (на 7,5%), утримання та ремонт житла (на 3,7%), утримання будинків та прибудинкових територій (на 2,2%), природний газ (на 1,2%).

У виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічній діяльності індекс промислової продукції становив 93,3%,

Індекс промислової продукції у 2017 р. проти 2016 р. у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції становив 90,0%.

У виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції цей показник становив 99,9%, у т.ч. у виробництві іншої неметалевої мінеральної продукції - 101,0%, гумових і пластмасових виробів - 96,6%.

У металургійному виробництві, виробництві готових металевих виробів, крім машин і устаткування, індекс промислової продукції становив 85,1%.

Індекс обсягів виробництва продукції у 2017 р. порівняно з 2016 р. у машинобудуванні склав 134,1%, у т.ч. у виробництві машин та устаткування - 82,3%.

У постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря у 2017 р. порівняно з 2016 р. приріст продукції становив 5,4%, у т.ч. у виробництві електроенергії - 11,1%. Обсяги розподілення газоподібного палива через місцеві (локальні) трубопроводи у 2017 р. збільшились на 0,5%, електроенергії - на 0,6%.

Порівняно з 2016 р. випуск промислової продукції в текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів зріс на 15,4%, у т.ч. у текстильному виробництві - на 32,9%, у виробництві одягу - на 3,5%.

У виробництві харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів індекс промислової продукції у 2017 р. порівняно з 2016 р. склав 100,2%.

Індекс сільськогосподарської продукції, за попередніми даними, у 2017 р. порівняно з 2016 р. становив 105,1%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах - 113,4%, у господарствах населення - 102,8%.

Індекс продукції рослинництва, за попередніми даними, у 2017 р. порівняно з 2016 р. становив 109,0%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах - 124,1%, у господарствах населення - 104,5%.

Індекс продукції тваринництва, за попередніми даними, у 2017 р. порівняно з 2016 р. становив 98,8%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах - 92,9%, у господарствах населення - 100,2%.

За попередніми даними, у 2017 р. обсяг виробництва зерна (у вазі після доробки) становив 603,1 тис.т, що на 18,9% більше, ніж у попередньому році.

Урожай кукурудзи на зерно у 2017 р. був більшим від попередньорічного обсягу на 22,7% і становив 311,8 тис.т.

Насіння соняшнику зібрано 43,6 тис.т, що на 21,5% менше від обсягу 2016р., сої - 113,9 тис.т (на 35,2% більше), ріпаку та кользи - 25,3 тис.т (у 1,8 р.б.).

Картоплі у 2017 р. одержано 615,3 тис.т, що на 3,5% більше, ніж у 2016р., культур овочевих - 234,3 тис.т (на 2,9% більше), культур плодових та ягідних - 191,5 тис.т (на 0,6% більше).

У 2017 р. господарствами всіх категорій, вироблено 63,6 тис.т м'яса (реалізація сільськогосподарських тварин на забій у живій масі), що на 4,5% менше, ніж у 2016р., 281,7 тис.т молока (на 1,8% менше), 319,6 млн.шт. яєць (на 4,0% менше), 130,3 т вовни (на 1,1% менше).

За попередніми розрахунками, на 1 січня поточного року у господарствах усіх категорій утримувалось 89,6 тис. голів великої рогатої худоби (на 0,6% більше, ніж на 1 січня 2017 р.), у т.ч. 56,1 тис. корів (на 0,1% менше), 148,6 тис. свиней (на 1,0% більше), 45,9 тис. овець та кіз (на 3,8% більше), птиці всіх видів - 3,1 млн. голів (на 1,0% менше).

За 2017 р. підприємствами області виконано будівельних робіт на суму 1157546 тис.грн. Індекс будівельної продукції порівняно з 2016 р. становив 100,0%, у т.ч. по будівлях - 82,5%, з них житлових - 80,0%, нежитлових - 90,3%; інженерних спорудах - 135,5%.

За видами будівельної продукції обсяги робіт, виконаних на будівництві будівель, становили 632855 тис.грн або 54,7% від загального обсягу будівельних робіт, з них житлових - 450217 тис.грн (38,9%), нежитлових - 182638 тис.грн (15,8%). На будівництві інженерних споруд виконано робіт на 524691 тис.грн (45,3% від загального обсягу).

У 2017 р. підприємствами області виконувались роботи з будівництва, реконструкції та ремонту Дністровської ГАЕС, закладів освіти, об'єктів торгівлі та ресторанного господарства, офісних приміщень, житлових будинків та гуртожитків.

У загальному обсязі будівельних робіт частка робіт з нового будівництва, реконструкції та технічного переоснащення становила 78,2%, з капітального та поточного ремонтів - 12,8% та 9,0% відповідно.

Підприємствами області у 2017 р. використано 369,4 млн.м³ газу природного, газойлів (палива дизельного) – 87,9 тис.т, вугілля кам'яного – 22,7 тис.т, бензину моторного – 38,3 тис.т.

Велике значення в економічному і соціальному розвитку області мають ліси, які є джерелом деревини і продуктів не деревної рослинності. Ліс – природне багатство нашого краю. Основними лісовими породами є ялина, бук, ялиця і дуб. Середній вік насаджень складає 60 років.

У 2017 році на землях Держлісагенства лісовідновлення проводилось на площі 1947,4 га, у тому числі посадка лісу на площі 699,6 га, природне поновлення на площі 1247,8 га. Це сприяє примноженню лісового фонду та

підвищенню продуктивності лісів. Саме тому в області широко розвинена деревообробна промисловість, яка є однією з найстаріших галузей.

За даними Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства станом на 01.01.2017 року загальний запас деревини становив 62,9 млн. м³, лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону – 29,6% Обсяги заготівель ліквідної деревини у 2017 році склали 656,5 тис. м³ (у 2016 році – 750,9 тис.м³).

На Буковині розвинуті художні промисли з виготовлення виробів з дерева, вишивання.

Сформована в області автобусна маршрутна мережа спроможна задовольнити зростаючі потреби населення в пасажирських автоперевезеннях.

У загальному обсязі перевезень пасажирів найбільша частка забезпечується автомобільним транспортом усіх форм власності, фізичними і юридичними особами. А пропозиції перевізників перевищують попит населення у перевезеннях, окрім віддалених від обласного центру сіл.

У 2017 р. автомобільним транспортом (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) виконано вантажооборот у обсязі 1106,4 млн.ткм. У порівнянні з 2016 р. вантажооборот збільшився на 8,5%.

Обсяг перевезених вантажів автомобільним транспортом у 2017 р. становив 1921,6 тис.т, що на 4,1% менше від обсягу 2016 р.

Пасажирським транспортом у 2017р. виконано пасажирооборот у обсязі 878,9 млн.пас.км, що на 1,2% більше від обсягу 2016 р.

У 2017 р. пасажирським транспортом скористалось 60,7 млн пасажирів, що в порівнянні з 2016р. більше на 9,5%.

Пасажирооборот, виконаний автомобільним транспортом (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями), у 2017 р. становив 729,0 млн.пас.км або 82,9% від загального обсягу пасажирообороту, обсяг пасажирських перевезень - 33,9 млн пасажирів або 55,9%. У порівнянні з 2016 р. пасажирооборот автомобільного транспорту збільшився на 0,2%, а обсяги пасажирських перевезень - на 12,2%.

Експлуатаційна довжина залізничних колій загального користування складає 413 км. Протяжність мережі доріг загального користування області становить близько 2885,5 кілометрів, в т. ч. з твердим покриттям – 2879,7 км. В області спостерігається один з найбільших показників щільності автомобільних доріг загального користування на 1 тис. кв. кілометрів - 354 км при середньому по Україні 281 кілометр.

Рух, посадку і технічне обслуговування повітряних бортів забезпечує підприємство “Міжнародний аеропорт Чернівці”, звідки здійснюється регулярне повітряне сполучення з Києвом, а також сезонні рейси до інших міст України та за кордон.

Тролейбусні шляхи загального користування (в однопутному обчисленні) становлять 87 км.

Послуги зв'язку переважно надають: Чернівецька дирекція ВАТ “Укртелеком”, Чернівецька дирекція УДППЗ “Укрпошта”, Філія ПАТ “Національна суспільна телерадіокомпанія України” Чернівецька регіональна дирекція”, провайдери мобільного зв'язку.

На кінець 2017 року загальна довжина головних колекторів, вуличних, внутрішньоквартальних та внутрішньодворових мереж становила 552,0 км; з них старих та аварійних, 160 км; (28,9%).

Кількість каналізаційних очисних споруд - 27 од. (з них 9 по місту, 7 – смт, та 11 локальні). Кількість каналізаційних насосних станцій – 31 од.

Загальна кількість підприємств питного водопостачання в області 19, 18 з них належать до комунальної власності, 1 – до державної. Найкрупнішими з них є КП “Чернівціводоканал”, “КП Хотинтепломережа Хотинської міської ради”, ДКП управління “Тепловодоканал” м. Ноаводністровськ.

Станом на 01.01.2018 року фізичне зношення водопровідно-каналізаційних мереж, запірної арматури становить понад 60%. Зокрема, інженерні мережі м.Чернівці експлуатуються понад 40 років.

З 417 населених пунктів області (з яких: 11 - міста, 8 – смт, 398 – села) у 2017 році централізованим водопостачанням забезпечено – 32 (10 – міста, 7 – смт, 15 – села), що складає для міст – 90,9%, для смт – 87,5%, для сіл – 3,7%

Охоплено централізованим водопостачанням 34,7% населення, в містах – 67,3%, в селищах міського типу – 65,9%, у селах – 4,6%. Питоме водоспоживання на одну людину в містах становило 180 л/добу, в селищах міського типу - 135 л/добу, в селах - 65 л/добу.

Фінансування заходів з розвитку системи питного водопостачання області у 2017 році було незадовільним. Заходи з будівництва нових об’єктів, реконструкції та модернізації існуючих, паспортизації джерел та об’єктів, пошук джерел та підземних вод та штучне поповнення їхніх запасів не фінансувались.

У січні–грудні 2017 р. підприємствами та організаціями області за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 2836,2 млн.грн капітальних інвестицій, що на 6,4% більше від обсягу капітальних інвестицій у січні–грудні 2016 року.

Головним джерелом фінансування капітальних інвестицій залишаються власні кошти підприємств і організацій та кошти населення на будівництво житла, за рахунок яких освоєно відповідно 37,6% та 27,9% від загального обсягу капіталовкладень. Частка інвестицій, освоєних за рахунок коштів місцевих бюджетів, становила 19,7% від загального обсягу, коштів державного бюджету – 9,4%, кредитів банків та інших позик – 1,9%, інших джерел фінансування – 3,5%.

Вагомі частки капітальних інвестицій освоєно у будівлі та споруди – 68,2% усіх інвестицій, у машини, обладнання та інвентар і транспортні засоби – 23,8%.

На капітальний ремонт активів спрямовано 429,4 млн.грн капітальних інвестицій (15,1% від загального обсягу).

Для сприяння реалізації інвестиційних проектів надавалась вичерпна консультативна та методична допомога підприємствам у здійсненні інвестиційної діяльності.

У зовнішніх економічних зв’язках переважають експортно-імпортні операції суб’єктів підприємництва області з країнами далекого зарубіжжя.

Обсяг експорту товарів у січні-листопаді 2017 р. становив 128,4 млн.дол. США, імпорту - 102,3 млн.дол. Порівняно з січнем-листопадом 2016 р. обсяг

експорту збільшився на 17,5% (на 19,1 млн.дол.), імпорту - на 18,5% (на 16,0 млн.дол.). Позитивне сальдо становило 26,1 млн.дол. (у січні-листопаді 2016 р. також позитивне - 23,0 млн.дол.).

Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 1,26 (у січні-листопаді 2016 р. - 1,27).

Зовнішньоторговельні операції проводились із партнерами з 89 країн світу. Обсяг експорту товарів до країн Європейського Союзу становив 84,2 млн.дол. або 65,6% від загального обсягу експорту (у січні-листопаді 2016 р. - відповідно 59,5 млн.дол. або 54,4%) та збільшився порівняно з січнем-листопадом 2016 р. на 24,8 млн.дол. або на 41,6%.

Серед країн ЄС найбільші обсяги експортних поставок здійснювались до Румунії, Польщі, Німеччини, Італії, Греції, Словаччини, Нідерландів, Угорщини, Болгарії, Франції та Великої Британії.

Найвагоміші експортні поставки товарів серед інших країн світу були до Білорусі, Молдови, Російської Федерації, Туреччини, Азербайджану, Китаю та Канади.

Імпорт товарів із країн Європейського Союзу становив 58,8 млн.дол. або 57,5% від загального обсягу (у січні-листопаді 2016 р. - відповідно 49,4 млн.дол. та 57,3%) і збільшився проти січня-листопада 2016 р. на 9,4 млн.дол. або на 19,0%.

Серед країн ЄС найвагоміші імпорتنі надходження здійснено з Німеччини, Румунії, Польщі, Італії, Великої Британії, Болгарії, Угорщини, Франції та Нідерландів.

Серед інших країн світу найбільші імпорتنі поставки товарів надходили з Китаю, Туреччини, Білорусі та Російської Федерації.

Основу товарної структури обласного експорту складали деревина і вироби з деревини, продукти рослинного походження, механічні та електричні машини, текстильні матеріали та текстильні вироби, меблі.

Основу товарної структури обласного імпорту складали текстильні матеріали та текстильні вироби, механічні та електричні машини, недорогоцінні метали та вироби з них, засоби наземного транспорту, полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них, деревина і вироби з деревини.

Середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника підприємств, установ та організацій (з кількістю найманих працівників 10 і більше осіб) за січень-листопад 2017 р. становила 5471 грн і зросла порівняно з січнем-листопадом 2016 р. в 1,5 раза.

Індекс реальної заробітної плати (з урахуванням змін споживчих цін) за січень-листопад 2017 р. порівняно з січнем-листопадом 2016 р. становив 129,3%.

2. Атмосферне повітря

2.1. Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря

Останніми роками за рахунок спаду виробничої діяльності та переходу з твердих видів палива на газоподібні спостерігалось зменшення викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. У 2017 році викинуто 3,3 тис. тонн шкідливих речовин від стаціонарних джерел (у 2016 році – 3,0 тис.т).

Разом з тим у 2005-2017 роках спостерігалось невиконання заходів щодо охорони повітряного басейну. Причина – зменшення обсягів виробництва,

ліквідація та консервація джерел викидів, зупинка окремих виробництв, у зв'язку з чим викиди підприємств відповідають нормативним чи значно нижчі за них, а також відсутність необхідних коштів. При відповідності викидів нормативам ГДВ, що перевіряється за допомогою проведення інструментальних вимірів, а також піврічних та річних звітів валових викидів 2-ТП (повітря), заходи переносяться на пізніший термін.

2.1.1. Динаміка викидів забруднюючих речовин стаціонарними та пересувними джерелами

Основним джерелом забруднення атмосферного повітря в Чернівецькій області є викиди від пересувних джерел (відпрацьовані гази автотранспорту). Введення в експлуатацію об'їзної дороги для обласного центру дозволило покращити стан атмосферного повітря в м. Чернівці.

Динаміка викидів в атмосферне повітря

Таблиця 2.1

Показники	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, од.	158	151	181
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел, тис. т у тому числі:	34,1	- ¹	- ¹
від стаціонарних джерел, тис. т	3,2	3,0	3,3
від пересувних джерел, тис. т	30,9	- ¹	- ¹
з них від автомобільного транспорту, тис. т	28,8	- ¹	- ¹
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел у розрахунку на км ² , т	4,2	- ¹	- ¹
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних та пересувних джерел у розрахунку на одну особу, кг	37,5	- ¹	- ¹
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км ² , т	0,4	0,4	0,4
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг	3,6	3,3	3,6
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел у розрахунку на км ² , т	3,8	- ¹	- ¹
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел у розрахунку на одну особу, кг	33,9	- ¹	- ¹

¹ У 2016,2017 роках розрахунок викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел не проводився.

В середньому по області одним підприємством було викинуто по 18,2 т шкідливих речовин.

Графік 1

2.1.2. Динаміка викидів найпоширеніших забруднюючих речовин в атмосферне повітря у містах

Динаміка викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря
(тис.тон)

Таблиця 2.2

Назва забруднюючої речовини	2015	2016	2017
1	2	3	4
1. Викиди забруднюючих речовин, усього, тис. т	34,1	3,0 ¹	3,3 ¹
у тому числі від:			
1.1. стаціонарних джерел:	3,2	3,0	3,3
метали та їх сполуки	0,0	0,0	0,001
стійкі органічні забруднювачі	-	-	-
оксид вуглецю	0,85	0,8	0,85
діоксид та інші сполуки сірки	0,5	0,4	0,4
оксиди азоту	0,2	0,3	0,3
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	1,0	0,8	0,9
леткі органічні сполуки	0,5	0,4	0,4
1.2. пересувних джерел:	30,9	-	-
сірчистий ангідрид	0,5	-	-
оксиди азоту	4,2	-	-
оксид вуглецю	22,3	-	-
леткі органічні сполуки	3,2	-	-
леткі органічні сполуки	3,2	-	-
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	0,6	-	-
у тому числі від:			
1.2.1. автомобільного транспорту:	28,8	-	-
сірчистий ангідрид	0,4	-	-
оксиди азоту	3,3	-	-
оксид вуглецю	21,4	-	-
вуглеводні	-	-	-
леткі органічні сполуки	3,1	-	-
речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	0,5	-	-
2. Парникові гази, усього, млн. т CO ₂ – екв.	0,6	0,2	0,15

¹ – без врахування викидів від пересувних джерел

Як видно з таблиці 2.1 у 2017 році порівно з попереднім роком дещо збільшились викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел. Це збільшення відбулось за рахунок збільшення обсягів виробництва в області: у 2017 році порівняно з 2016 роком загальний індекс промислової продукції становив 107,1%, За видами промислової діяльності цей показник склав: в добувній та переробній промисловості – 107,9%, у т.ч. в добувній промисловості і розробленні кар'єрів – 116,2%, у переробній промисловості – 107,6% та в постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 105,4%.

За інформацією ГУ статистики у Чернівецькій області розрахунок викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел у 2016 та 2017 роках не проводився. Тому порівняння цього показника з попередніми роками не робилось.

Вміст основних забруднюючих речовин в атмосферному повітрі

Таблиця 2.3

Речовина	Клас небезпеки	Кількість міст, охоплених спостереженнями	Середньорічна концентрація, відносно середньодобової ГДК	Середньодобові ГДК, мг/м ³	Максимально разова концентрація, відносно максимально разової ГДК	Максимально разові ГДК, мг/м ³	Кількість спостережень	Відношення випадків перевищення максимально разової ГДК до загальної кількості спостережень	Відношення випадків перевищення 5 ГДК до загальної кількості спостережень
Пил	3	1	0,3	0,150	0,2	0,5	1610	0	0
Двоокис сірки	3	1	0,04	0,05	0,10	0,500	3157	0	0
Окис вуглецю	4	1	0,2	3,000	0,8	5,0	1614	0	0
Двоокис азоту	2	1	0,8	0,040	1,2	0,2	3178	0,3	0
Окис азоту	3	1	0,2	0,060	0,3	0,4	1065	0	0
Фенол	2	1	0,3	0,003	1,7	0,010	1058	1,8	0
Фтористий водень	2	1	0,6	0,005	1,6	0,020	2112	1,9	0
Хлористий водень	2	1	0,6	0,200	3,2	0,2	1063	19,6	0
Формальдегід	2	1	1,0	0,003	1,1	0,035	2102	0,1	0
Бенз(а)пірен	1	1	*	0,000001	*	0,000001	*	*	*

* За відсутністю даних за 2017 рік розрахунки на вміст бенз(а)пірену в атмосферному повітрі м. Чернівці не проводились.

Перевищення максимально разовою концентрацією максимально разової ГДК визначено по “фенолу” (1,8 ГДК), “фтористому водню” (1,9 ГДК), “хлористому водню” (19,6 ГДК).

Перераховані речовини та ще велика кількість інших елементів присутні у викидах багатьох джерел, наприклад хлористий водень і фтористий водень, формальдегід викидається при виробництві синтетичних барвників та смол на ВАТ “Чернівецький хімічний завод”. Оксиди азоту та вуглецю, а також бензопірен є продуктами неповного згоряння палива автотранспорту.

2.1.3. Основні забруднювачі атмосферного повітря (за видами економічної діяльності)

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за видами економічної діяльності у 2017 році

Таблиця 2.4

№	Види економічної діяльності	Обсяги викидів забруднюючих речовин	
		т	у % до підсумку
1	2	3	4
1	Усі види економічної діяльності	3288,9	100,0
	У тому числі:		
1.1	Сільське, лісове та рибне господарство	708,0	21,5
1.2	Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	68,8	2,1
	у тому числі		
	добування кам'яного та бурого вугілля	-	-
	добування металевих руд	-	-
	добування інших корисних копалин і розроблення кар'єрів	-	-
1.3	Переробна промисловість	1630,8	49,6
	у тому числі		
	металургійне виробництво	-	-
	Виробництво харчових продуктів	738,0	22,4
1.4	Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	115,4	3,5
1.5	Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	1,9	0,1
1.6	Будівництво	9,4	0,3
1.7	Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	40,0	1,2
1.8	Транспорт, складське господарство, поштова та кура'єрська діяльність	54,6	1,7
1.9	Тимчасове розміщення й організація харчування, інформація та телекомунікації; фінансова та страхова діяльність; операції з нерухомим майном; діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	14,0	0,4
1.10	Професійна, наукова та технічна діяльність; освіта	66,1	2,0
1.11	Державне управління і оборона; обов'язкове соціальне страхування	491,0	14,9
1.12	Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги; мистецтво, спорт, розваги та відпочинок; надання інших видів послуг	88,9	2,7

За видами економічної діяльності найбільші обсяги викидів припадають на переробну промисловість (49,6% до загальної кількості викидів), у тому числі на державне управління, оборону та обов'язкове соціальне страхування – 14,9%. На сільське, лісове та рибне господарство – 21,5% до загальної кількості викидів.

Основні забруднювачі атмосферного повітря за звітний рік

Таблиця 2.5

№ з/п	Назва об'єкту	Назва забруднюючої речовини	Частка викидів забруднюючої речовини			Частка оснащення джерел викидів газочисними установками (ГОУ) %	Ефективність роботи ГОУ, %	Заходи, спрямовані на зменшення викидів			
			усього викидів, т/р	до загального обсягу викидів об'єкту, %	до загального обсягу викидів (населеного пункту), %			загальний обсяг витрат за кошторисною вартістю, тис. грн.	фактично витрачено з початку виконання заходу, тис. грн.	Зменшення викидів після впровадження заходу, т/рік	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	ПАТ "Чернівецький олійно-жировий комбінат" (ІК 373959), м.Чернівці	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	75,7	12,6	54,9	...	...	–	–	–	–
		сполуки азоту	14,6	2,4	8,0	...	...	–	–	–	–
		діоксид та інші сполуки сірки	10,6	1,8	22,3	...	...	–	–	–	–
		оксид вуглецю	347,2	57,8	71,3	...	...	–	–	–	–
		неметанові леткі органічні сполуки	150,6	25,1	60,3	...	...	–	–	–	–
		метан	2,1	0,3	8,9	...	...	–	–	–	–
2	ТзОВ "Буковинська Цегла" (ІК 30911290), Кіцманський	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	74,8	58,1	52,5	...	...	–	–	–	–

	район	сполуки азоту	8,0	6,2	24,0	...	...	—	—	—	—
		діоксид та інші сполуки сірки	30,7	23,9	67,8	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	14,7	11,4	36,8	...	...	—	—	—	—
		неметанов і леткі органічні сполуки	0,5	0,4	1,8	...	...	—	—	—	—
		метан	—	—	—	...	...	—	—	—	—
3	ТзОВ "Ново-дністровський бетонно-розчинний завод" (ІК 31621126), м.Новодністровськ	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	150,0	99,7	100,0	...	...	—	—	—	—
		сполуки азоту	0,4	0,3	23,5	...	...	—	—	—	—
		діоксид та інші сполуки сірки	—	—	—	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	0,1	0,1	33,3	...	...	—	—	—	—
		неметанов і леткі органічні сполуки	—	—	—	...	...	—	—	—	—
		метан	0,0	0,0	0,0	...	...	—	—	—	—
4	МКП "Чернівцітепло-комуненерго" м.Чернівці (ІК 34519280)	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	0,2	0,2	0,1	...	...	—	—	—	—
		сполуки азоту	89,1	78,7	49,1	...	...	26	26	0.2	0.2
		діоксид та інші сполуки сірки	—	—	—	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	22,6	20,0	4,6	...	...	—	—	—	—
		неметанов і леткі органічні сполуки	—	—	—	...	...	—	—	—	—
		метан	1,3	1,1	5,5	...	...	—	—	—	—
5	Відділ освіти, молоді та	речовини у вигляді суспендованих	35,3	31,2	57,0	...	...	—	—	—	—

	спорту Герцаївської РДА (ІК 21423791) Герцаївський район	аних твердих частинок									
		сполуки азоту	1,6	1,4	15,7	...	...	—	—	—	—
		діоксид та інші сполуки сірки	38,4	33,9	47,6	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	28,6	25,3	63,8	...	...	—	—	—	—
		неметанов і леткі органічні сполуки	9,2	8,1	74,8	...	...	—	—	—	—
		метан	0,0	0,0	0,0	...	...	—	—	—	—
6	Відділ освіти Новоселицької РДА (ІК 02147316) Новоселицький район	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	37,3	30,2	23,6	...	...	—	—	—	—
		сполуки азоту	2,5	2,0	8,8	...	...				
		діоксид та інші сполуки сірки	40,5	32,8	38,9	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	33,4	27,1	28,4	...	...	—	—	—	—
		неметанов і леткі органічні сполуки	9,7	7,9	18,8	...	...	—	—	—	—
		метан	0,0	0,0	0,0	...	...	—	—	—	—
7	Відділ освіти, молоді та спорту Заставнівської РДА (ІК 36752460) Заставнівський район	речовини у вигляді суспендованих твердих частинок	34,2	29,7	41,7	...	...	—	—	—	—
		сполуки азоту	2,7	2,3	31,4	...	...	—	—	—	—
		діоксид та інші сполуки сірки	37,2	32,3	41,8	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	32,3	28,0	42,3	...	...	—	—	—	—
		неметанов і леткі органічні сполуки	8,9	7,7	51,1	...	...	—	—	—	—
		метан	0,0	0,0	0,0	...	...	—	—	—	—
8	СТЗОВ "Колосок-	речовини у вигляді	29,3	25,3	18,6	...	...	—	—	—	—

	2” Новоселицького району (ІК 31898957)	суспен- дованих твердих частинок									
		сполуки азоту	9,7	8,4	34,3	...	...	—	—	—	—
		діоксид та інші сполуки сірки	4,7	4,1	4,5	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	0,0	0,0	0,0	...	...	—	—	—	—
		неметанов і леткі органічні сполуки	20,1	17,3	38,9	...	...	—	—	—	—
		метан	52,1	45,0	40,7	—	—	—	—	—	—
9	ПАТ "Чернівецький цегельний завод №3" (ІК 5508177), м.Чернівці	речовини у вигляді суспен-дованих твердих частинок	10,4	6,3	7,5	...	...	—	—	—	—
		сполуки азоту	49,1	29,6	27,1	...	...	—	—	—	—
		діоксид та інші сполуки сірки	21,7	13,1	45,6	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	84,7	51,1	17,4	...	...	—	—	—	—
		неметанов і леткі органічні сполуки	—	—	—	...	...	—	—	—	—
		метан	—	—	—	...	...	—	—	—	—
10	СТЗОВ "Котелеве" (ІК 32895240), Новоселицький район	речовини у вигляді суспен-дованих твердих частинок	35,2	15,4	22,3	...	...	—	—	—	—
		сполуки азоту	8,1	3,5	28,6	...	...	—	—	—	—
		діоксид та інші сполуки сірки	37,1	16,2	35,6	...	...	—	—	—	—
		оксид вуглецю	61,1	26,7	51,9	...	...	—	—	—	—
		неметанові леткі органічні сполуки	9,4	4,1	18,2	...	...	—	—	—	—
		метан	75,7	33,1	59,1	...	...	—	—	—	—

*графи 11 та 12 заповнюються тільки щодо виконаних заходів

Малюнок 1 - ТзОВ "Новодністровський бетонно-розчинний завод"

Малюнок 2 - ПАТ "Чернівецький цегельний завод №3" м. Чернівці

Упродовж 2017 році викиди забруднюючих речовин в атмосферу здійснювало 181 підприємство Чернівецької області (у 2016 р. – 151). За цей період у повітря викинуто 3,29 тис.т забруднюючих речовин, що на 9,1% більше, ніж у 2016 р. Одним підприємством у середньому викинуто 18,2 т шкідливих речовин (у 2016 р. – 20 т).

Третина загальнообласних обсягів викидів (34%) припадала на підприємства м. Чернівці.

У структурі викинутих забруднюючих речовин найбільшу частку займали речовини у вигляді суспендованих твердих частинок – 28,5% та оксиду вуглецю – 25,9%.

Щільність викидів шкідливих речовин від стаціонарних джерел забруднення в розрахунку на 1 км² території області у 2017 році становила 0,4 т (у 2016 р. також 0,4 т).

У розрахунку на одну особу населення області в середньому припадало 3,6 кг забруднюючих речовин (у 2016 р. – 3,3 кг).

Крім того, в атмосферне повітря було викинуто 1,5 млн.т діоксиду вуглецю (на 2,0% менше, ніж у 2016 р.) – основного парникового газу, який впливає на зміну клімату.

2.2. Транскордонне забруднення атмосферного повітря

Вплив викидів в атмосферне повітря Чернівецької області підприємствами сусідніх держав Румунії та Молдови мінімальний у зв'язку з відсутністю підприємств у прикордонній зоні зазначених країн, які могли б здійснювати значний вплив на стан атмосферного повітря області. Цьому також сприяє переважання на території області рози північно-західних вітрів.

Вплив транскордонного перенесення шкідливих речовин із країн центральної Європи на стан атмосферного повітря регіону на даний час реально оцінити неможливо через відсутність мережі постів контролю на території області.

2.3. Якість атмосферного повітря в населених пунктах

Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за регіонами у 2017 році (т)*

Таблиця 2.6

	Обсяги викидів забруднюючих речовин – усього	У тому числі			
		речовин у вигляді твердих суспендованих частинок	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
Чернівецька область	3288,9	937,6	412,3	263,3	853,1
міста					
Чернівці	1128,3	137,9	47,6	178,1	487,1
Новодністровськ	152,3	150,0	–	1,7	0,3
райони					

Вижницький	115,9	24,0	0,3	7,2	21,9
Герцаївський	235,8	61,9	79,9	8,9	44,8
Глибоцький	164,3	75,1	4,2	8,6	20,7
Заставнівський	273,5	82,1	88,5	7,5	76,3
Кельменецький	11,9	0,8	–	0,0	–
Кіцманський	328,5	142,6	41,7	20,1	40,0
Новоселицький	590,1	157,9	97,0	13,7	117,7
Путильський	10,0	7,4	0,6	0,3	1,0
Сокирянський	88,9	33,6	34,9	7,1	5,3
Сторожинецький	113,1	56,5	12,7	6,5	20,1
Хотинський	76,3	7,8	4,9	3,6	17,9

** тільки для стаціонарних джерел , так як у 2017 році розрахунок викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел не проводився.*

В цілому по області було збільшення обсягів викидів шкідливих речовин від стаціонарних джерел у порівнянні з попереднім роком (відповідно 3288,9 т. та 3032,478 т.

Викиди шкідливих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення за регіонами у 2017 році

Таблиця 2.7

	Обсяги викидів – усього, т		Збільшення / зменшення викидів у 2017р. проти 2016р., т	Обсяги викидів у 2017р. до 2016р.,%	Викинуто в середньому одним підприємством, т
	2017 р.	2016 р.			
Чернівецька область	3288,9	3032,4	256,5	108,5	18,2
м.Чернівці	1128,3	1014,8	113,4	111,2	17,9
м.Новодністровськ	152,3	154,8	–2,5	98,4	50,8
райони					
Вижницький	115,9	117,8	–1,9	98,4	8,9
Герцаївський	235,8	246,1	–10,3	95,8	29,5
Глибоцький	164,3	102,8	61,5	159,9	13,7
Заставнівський	273,5	274,4	–0,8	99,7	30,4
Кельменецький	11,9	14,6	–2,6	81,9	6,0

Кіцманський	328,5	367,0	-38,5	89,5	20,5
Новоселицький	590,1	474,8	115,3	124,3	28,1
Путильський	10,0	11,2	-1,2	89,4	3,3
Сокирянський	88,9	54,7	34,2	162,5	14,8
Сторожинецький	113,1	123,8	-10,7	91,3	8,1
Хотинський	76,3	75,6	0,7	100,9	6,9

В середньому по області викинуто одним підприємством 18,2 т забруднюючих речовин.

При здійсненні контролю за промвикидами в атмосферу від підприємств області у 2017 році Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області було проведено 313 перевірок підприємств області.

2.4. Стан радіаційного забруднення атмосферного повітря

Спостереження за радіоактивним забрудненням атмосферного повітря в Чернівецькій області проводиться на трьох метеорологічних станціях Чернівецького обласного центру з гідрометеорології:

- “АМСЦ Чернівці”, розташована на території Чернівецького міжнародного аеропорту по вул. Чкалова, 30;

- “Озерна Новодністровськ”, розташована в м. Новодністровськ, Сокирянського району;

- “М Селятин”, розташована в с. Селятин, Путільський район.

Визначаються наступні показники: максимально разовий рівень, (мкР/год), кількість перевищень максимально разового рівня (дні), середньомісячне значення радіоактивного забруднення, (мкР/год).

Максимально разові значення гамма-фону впродовж року були в межах 13-15 мкР/год. Середньомісячні значення гамма-фону впродовж року були в межах 10-13 мкР/год, що значно нижче рівня природного фону.

2.5. Використання озоноруйнівних речовин

На виконання положень Віденської Конвенції про охорону озонного шару (Відень, вересень, 1985 р.) в області проводились заходи по регулюванню використання речовин, що руйнують озонний шар. На кордоні з Румунією митне оформлення вантажів здійснювалось на підставі листів-роз’яснень про те, що дана продукція (обладнання) не містить озоноруйнуючих речовини.

Озоноруйнуючі речовини, які регулюються Монреальським протоколом, в Україні не виробляються, а повністю завозяться ззовні. Управлінням екології та природних ресурсів ведеться постійна робота з підприємствами щодо виконання вимог цього протоколу по речовинам, що руйнують озонний шар. У відповідності з “Програмою припинення виробництва та використання озоноруйнівних речовин на 2004-2030”, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 04.03.2004 р. №256 управлінням екології та природних ресурсів були направлені підприємствам плани-графіки по переходу обладнання на озонобезпечні замінники.

2.6. Вплив забруднюючих речовин на здоров'я людини та біорізноманіття

За інформацією Чернівецького обласного центру з гідрометеорології про стан атмосферного повітря міста Чернівці в 2017 році було проведено 17123 спостережень за станом атмосферного повітря обласного центру, які проводились на трьох стаціонарних постах: ПСЗ №1, вул. Заводська, 34; ПСЗ №3, вул. Головна, 265А та ПСЗ №4, вул. О. Гузар. Із них 16959 проб проаналізовано в ЛСЗА і 164 проби (на важкі метали) відіслані на аналіз до ЦГО.

За відсутністю даних за 2017 рік розрахунки на вміст бенз(а)пірену в атмосферному повітрі м. Чернівці не проводились.

Аналіз проводився по наступним домішкам: пил, двоокис сірки, окис вуглецю, двоокис азоту, окис азоту, фенол, фтористий водень, хлористий водень, формальдегід, по групі металів (кадмій, залізо, марганець, мідь, нікель, свинець, хром, цинк) і бенз(а)пірен. Визначались: середньорічна концентрація домішки (відносно середньодобової ГДК, $Q_{\text{ср}}$), максимально разова концентрація домішки (відносно максимально разової ГДК, $Q_{\text{макс}}$), кількість спостережень, відношення випадків перевищення максимально разової ГДК до загальної кількості спостережень, відношення випадків перевищень 5 ГДК до загальної кількості спостережень.

$Q_{\text{ср}}$ по місту по вказаних домішкам була нижче нормативу. $Q_{\text{макс}}$ по місту перевищувала норматив по двоокису азоту (1,2 ГДК), фенолу (1,7 ГДК), фтористому водню (1,6 ГДК), хлористому водню (3,2 ГДК), формальдегіду (1,1 ГДК). По важких металах $Q_{\text{ср}}$ та $Q_{\text{макс}}$ були значно нижче ГДК.

За попередніми даними, на 1 січня п.р. в Чернівецькій області, за оцінкою, проживало 906,7 тис. осіб, з них 390,5 тис. осіб мешкало в міських поселеннях, 516,2 тис. осіб – в сільській місцевості.

У 2017 р. чисельність наявного населення зменшилась на 1419 осіб. Природне скорочення населення становило 1783 особи. Водночас зафіксовано міграційний приріст населення – 364 особи.

Кількість живонароджених у 2017 р. зменшилась порівняно з 2016 р. на 793 особи і становила 9433 особи. Народжуваність у сільській місцевості залишається традиційно вищою, ніж у міських поселеннях (11,5 проти 9,0 народжених на 1000 жителів).

Згідно звіту Департаменту охорони здоров'я Чернівецької обласної державної адміністрації у 2017 році на новоутворення зареєстровано захворювань 30688,0 (абсолютні дані), що становило 4258,6 на 100000 відповідного населення; у 2016 році - 31831,0 (абсолютні дані) – 4411,7 на 100000 відповідного населення.

У 2017 р. померло 11216 осіб (на 297 осіб менше, ніж у 2016 р.), у тому числі 94 дитини у віці до 1 року (на 2 особи більше). Рівень смертності в сільській місцевості перевищував відповідний показник у міських поселеннях (13,9 проти 10,4 померлих на 1000 жителів).

2.7. Заходи, спрямовані на поліпшення якості атмосферного повітря

Протягом звітного періоду у сфері охорони атмосферного повітря працівниками інспекції здійснено 313 перевірок (у 2016 році – 523). За порушення вимог природоохоронного законодавства до адміністративної

відповідальності притягнуто 62 особи на суму 19,312 тис. грн. (у 2016 році - 948 особи на суму 184,341 тис. грн.).

Відділом інструментально-лабораторного контролю Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області проводився контроль промвикидів в атмосферне повітря на 44 підприємствах області. За поточний рік відібрано 342 проби та проведено 2886 визначень забруднюючих речовин в них. В результаті проведених досліджень було виявлено 6 підприємств, на яких встановлено перевищення нормативів на викиди в атмосферне повітря. На ДП «Путильське лісове господарство», МПП «Брусницька земля – 1», ТОВ «Техно-Плюс», ДП «Чернівецький лісгосп», МКП «Чернівцітеплоенерго» та ПП «Артон».

Крім цього виявлено викиди забруднюючих речовин в атмосферу без дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади на: ПАТ «Чернівцігаз», ТОВ «Вік», ТОВ «Соковий завод Сокирянський», СТЗОВ «Колосок-2», Кіцманське ВУЖКГ, Кельменецьке ВУЖКГ, ТОВ «Продтранс».

З початку року здійснено заміри викидів забруднюючих речовин від 199 пересувних джерел викидів (автотранспорт).

Впровадження заходів з охорони повітря у 2017 році

Таблиця 2.8

	Кількість заходів	Загальний обсяг витрат за кошторисною вартістю, тис.грн.	Фактично витрачено з початку виконання заходів, тис.грн.	Зменшення викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря після впровадження повітроохоронних заходів, т	
				очікуване	фактичне
Всього	2	71,6	71,6	0,2	0,2
у тому числі					
удосконалення технологічних процесів (включаючи перехід на інші види палива, сировини тощо)	1	26,0	26,0	0,2	0,2
будівництво і введення в дію нових газоочисних установок і споруд	-	-	-	-	-
підвищення ефективності роботи існуючих очисних установок (включаючи їхню модернізацію, реконструкцію і ремонт)	1	45,6	45,6	0,0	0,0
ліквідація джерел забруднення	-	-	-	-	-
перепрофілювання підприємств (цехів, дільниць) на випуск іншої продукції	-	-	-	-	-
інші заходи					

Для покращення екологічного стану атмосферного повітря в області у 2017 р. проводились заходи з охорони повітря.

Як видно з таблиці 2.8 таких заходів було 2. Це удосконалення технологічних процесів (включаючи перехід на інші види палива, сировини тощо) і підвищення ефективності роботи існуючих очисних установок (включаючи їхню модернізацію, реконструкцію і ремонт). Загальний обсяг витрат за кошторисною вартістю у 2017 році на повітроохоронні заходи був 71,6 тис. грн. (у 2016 р. – 117,3 тис. грн.). Фактично витрачено з початку року 71,6 тис. грн. (2016 році цей показник був 117,3 тис. грн.).

Основна частина коштів (63,7% або 45,6 тис. грн.) використана на підвищення ефективності існуючих очисних установок.

Для здійснення заходів щодо удосконалення технологічних процесів (включаючи перехід на інші види палива, сировини тощо) використано майже 36,3% або 26 тис. грн.).

Рішенням XIII сесії обласної ради VII скликання від 16.05.2017 № 62-13/17 затверджено фінансування в сумі 50 тис.грн. на переоснащення лабораторії спостереження за забрудненням атмосферного повітря.

Станом на 01.01.2018 р. загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря 181 од. (у 2016 р. - 151 од.).

Основними забруднювачами повітря в області у 2017 р. були такі підприємства: ПАТ “Чернівецький олійно-жировий комбінат” – 600,8 т, ТзОВ “Буковинська Цегла” – 128,7 т, ТзОВ “Новодністровський бетонно-розчинний завод” – 150,5 т, МКП “Чернівцітепло-комуненерго” м.Чернівці – 113,2 т. Дані по викидах наведені для основної групи забруднюючих речовин (речовини у вигляді суспендованих твердих частинок, сполуки азоту, діоксид та інші сполуки сірки, оксид вуглецю, неметанові леткі органічні сполуки, метан).

3. Зміна клімату

Зміна клімату є, можливо, найбільш важливою та складною проблемою в сфері охорони навколишнього середовища, яка спіткала людство за останнє століття. Підписання Рамкової Конвенції ООН про зміну клімату представниками 150 країн свідчить про те, що зміна клімату є нагальною загрозою екології Землі та економічному розвитку людства. Головна мета Конвенції полягає в “стабілізації концентрацій парникових газів в атмосфері на такому рівні, який не допускає би небезпечного антропогенного впливу на кліматичну систему”. Україна підписала Конвенцію в червні 1992 року, ратифікувала її в жовтні 1996 року, а в серпні 1997 року стала Стороною Конвенції. Відповідно до статті 4.2b цього документу Україна прийняла 1990 рік як базовий для оцінки антропогенних емісій вуглекислого газу та інших парникових газів, які не контролюються Монреальським протоколом.

Всього у 2017 році поточні витрати на охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату становили 262,5 тис. грн. (0,3%) від загальної суми поточних витрат на охорону та раціональне використання природних ресурсів. (у 2016 році поточні витрати – 218,8 тис. грн., у 2015 році – 240,1 тис. грн.).

На сьогоднішній день на території області підприємств, які б здійснювали значний вплив на зміну клімату (викидали – CO₂, CH₄, N₂O) немає.

3.1 Тенденції зміни клімату

За даними ННГФ обсерваторії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича найчастіше аномально високі середньорічні температури повітря спостерігались протягом 1990-2017 років. Чітка тенденція до підвищення середніх річних температур повітря почала з'являтися після 1989 року і простежується наразі по 2017 рік включно. Період потепління, що триває вже 25 років, не є монотонним. Його можна поділити на два відрізки меншої тривалості: 1989-1994 та 1998-2017 рр., межею яких є 4-річний (1995-1998 рр.) період похолодання.

Підвищення середніх річних температур в Чернівцях було наслідком підвищення значень середніх місячних і, відповідно, середніх сезонних температур повітря. Протягом останніх 25 років спостерігалось підвищення середніх значень температур усіх місяців року. Найбільш помітним було зростання температур зимових і весняних місяців, яке складало +1,5-2,5°C. Теплішими стали і літні місяці, для яких підвищення температур становило +1,5-1,6°C. Значно теплішими стали зими і весни, помірно потеплішали літньо-осінні сезони.

Аналіз даних всіх метеостанцій української частини басейну річки Прут за 1990–2017 роки показує, що порівняно з нормою середня річна температура повітря у басейні річки Прут за цей період підвищилася на 0,5–1,1°C.

Внаслідок потепління у Чернівцях почали зміщуватись часові границі кліматичних сезонів. Дати початку періоду стійкого переходу середніх добових температур повітря через 0°C у бік підвищення (початок весняного кліматичного сезону) змістилися на більш ранні терміни, тобто спостерігалось зменшення тривалості зимового сезону.

Але змін зазнала не лише середня температура, а й кількість опадів, напрямок вітру, терміни формування снігового покриву тощо.

Останній 10-річний період, протягом якого клімат Чернівців зазнавав впливу глобального потепління, характеризувався річними сумами опадів, що на 12% перевищували багаторічну норму.

Аналіз характеру змін вітрового режиму в Чернівцях показав, що протягом останнього 12-річного періоду на 5-7% зменшилась кількість випадків вітрів північно-західного напрямку, проте суттєво – на 10-12% – збільшилась кількість вітрів північного і південного напрямків.

Основними проявами та наслідками глобальної зміни клімату, які вже спостерігаються, є:

- посухи;
- висихання дерев (дуб, ялина, берест, смерека);
- поширення видів - вселенців;
- збільшення інтенсивності явищ підтоплення та затоплення;
- деградація ґрунтів;
- зменшення виробництва електроенергії малими ГЕС (внаслідок пониження рівня у водосховищах) ;
- зменшення водності малих рік;
- зменшення сніжності (гірський регіон) ;
- паводки;

- зменшення рівня ґрунтових вод;
- зміна біорізноманіття;
- зміна екосистем;
- посилення екстремальних явищ;
- збільшення кількості критичних паводків.

За даними показників метеостанцій можна зробити висновок, що в найближчі роки (2018–2021 рр.) буде спостерігатися переважаюча тенденція збільшення кількості опадів та температури в українській частині басейну річки Прут.

3.2. Національна система оцінки антропогенних викидів та абсорбції парникових газів

Парникові гази утворюються в процесі використання (головним чином, спалювання) викопних видів палива. Саме парникові гази, потрапляючи в атмосферу, створюють тепличний ефект, внаслідок чого відбувається підвищення середньорічної температури.

Упродовж 2017 року викиди в атмосферу здійснювали 181 підприємство області (у 2016 році - 151), з яких більше третини розташована в м.Чернівці. В 2017 р. стаціонарними джерелами цих підприємств викинуто в повітря 3,29 тис. т. забруднюючих речовин, що складає 109,6% до попереднього року. Це збільшення відбулось за рахунок загального підйому промислового виробництва та збільшення кількості суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

В середньому по області одним підприємством було викинуто 18,2 т шкідливих речовин (у 2016 році – 19,9 т).

Основними забруднювачами атмосферного повітря області як і у попередні роки були підприємства переробної промисловості, від яких в повітря надійшло 1630,8 тис. т або 49,5% від загального обсягу всіх викидів.

Щільність викидів від стаціонарних джерел забруднення в розрахунку на 1 км² території області склала 0,4 т шкідливих речовин. У розрахунку на одну особу населення області в середньому припадало 3,6 кг шкідливих викидів.

Парникових газів (вуглецю) було викинуто 0,15 млн. т (у попередньому році 0,2 млн. т).

3.3 Політика та заходи у сфері скорочення антропогенних викидів парникових газів та адаптації до зміни клімату

Найбільш ефективними є заходи, пов'язані зі зниженням втрат природного газу, з впровадженням засобів контролю та автоматизованого управління енергопостачанням, реалізацією міжгалузевих програм енергозбереження. Найменш ефективними заходами щодо зниження викидів ПГ є: впровадження нетрадиційних джерел енергії, оптимізація структури генеруючих потужностей, впровадження устаткування для спалювання низькосортного вугілля, встановлення на очисних станціях споруд для обробки осадів стічних вод.

У 2017 році обсяг викидів діоксиду вуглецю становив 0,15 млн. т, у т.ч. 0,1 млн. т від стаціонарних джерел.

Основними заходами із скорочення зазначених викидів є реконструкція котелень МКП “Чернівцітеплокомуненерго”, із заміною котлів з ККД – 75% на

котли з ККД до 92%, які працюють на газі. Адсорбція парникових газів передбачається, насамперед за рахунок збільшення площі зелених насаджень у населених пунктах, а також збільшенням площі лісів та природно-заповідного фонду області.

Для запобігання шкідливих наслідків зміни клімату в області вживаються наступні заходи:

- виконуються заходи з пом'якшення антропогенного впливу на довкілля у рамках Комплексної програми з охорони навколишнього природного середовища "Екологія" у Чернівецькій області на 2016-2018 роки;
- здійснюються спостереження за станом довкілля у рамках регіональної системи моніторингу довкілля Чернівецької області;
- впроваджуються заходи з комплексної програми протипаводкових заходів.

4. Водні ресурси

4.1. Водні ресурси та їх використання

4.1.1. Загальна характеристика

Вода є одним з основних елементів біосфери. Жоден життєво важливий процес не може здійснюватись без води. Вода необхідна як для організму людини, так і для виробничих потреб - найбільше у промисловості та сільському господарстві.

Річкова мережа області належить до басейнів двох основних річок Прута і Сірету, які займають відповідно 60 і 25,5 % її території. Річки басейну Дністра представлені невеликими водотоками, які становлять решту – 14,5 % загальної площі. Густота річкової мережі області становить 1,04 км/км², в тому числі в басейнах Прута – 1,32 км/км², в т.ч. Черемошу – 2,40 км/км², Сірету – 1,34 км/км², в т.ч. Сучави – 1,14 км/км², Дністра – 0,46 км/км². За цим показником Буковина значно виділяється серед інших в Україні.

На території області протікає 4240 річок загальною довжиною 8966 км. Їх кількісні характеристики були визначені на основі картографічних та довідникових матеріалів. Кількість водотоків довжиною 10 і більше кілометрів – 109, сумарною довжиною 2368,5 км.

В залежності від площі басейну річки поділяються на великі, середні і малі. До великих належать водотоки, які мають водозбірну площу понад 50 тис. км², середніх – більше 2 і до 50 тис. км² і малих – до 2 тис. км².

Відповідно до цієї класифікації на території Чернівецької області виділяються:

1) одна велика річка:

- р. Дністер загальною площею басейну 72100 км² (в межах області – 1190 км²) і довжиною 1352 км (в межах області – 290 км).

2) чотири середні річки:

- р. Прут загальною площею басейну – 27500 км² (в межах області – 4836 км²) і довжиною 989 км (в межах області – 108 км);

- р. Черемош загальною площею басейну 2560 км² (в межах області – 1306 км²) і довжиною 80 км. Річка повністю протікає на межі з Івано-Франківською областю;

- р. Сірет загальною площею басейну 47600 км² (в межах області – 2070 км²) і довжиною 513 км (в межах області – 100 км);

-р. Сучава загальною площею басейну 2400 км² (в межах області – 315 км²) і довжиною 140 км (в межах області – 28 км).

З) 4235 малих річок загальною довжиною 8360 км. До них належать 104 водотоки довжиною 10 і більше кілометрів кожний загальною протяжністю 1762,5 км та 4131 - довжиною менше 10 км кожний загальною протяжністю 6597,5 км.

Загальні відомості про водні об'єкти та водні ресурси Чернівецької області

Таблиця 4.1

№ п/п	Показники	Од. вим.	К-сть
1	2	3	4
1.	Кількість річок	шт	4240
2.	Їх загальна довжина	км	8966
	в тому числі:		
3.	Кількість річок. Включаючи струмки, водостоки довжиною менше 10 км	шт	4131
4.	Їх загальна довжина	км	6597,5
5.	Кількість річок довжиною 10 і більше км	шт	109
6.	Їх загальна довжина	км	2368,5
7.	Кількість малих річок (S басейну до 2 тис. км ²)	шт	4235
8.	Їх загальна довжина	км	8360
9.	Кількість середніх річок (Прут, Черемош, Сірет, Сучава) (S басейну 2000,1 - 50000 км ²)	шт.	4
10.	Їх довжина в межах області	км	316
11.	Кількість великих річок – Дністер (S басейну більше 50 тис.км ²)	шт.	1
12.	Довжина в межах області	км	290
13.	Поверхневий стік, що формується в межах області:		
	В середній щодо водності рік	млн. м ³	1237,7
	Маловодний рік 75% забезпеченості	млн. м ³	979,6
	Маловодний рік 95% забезпеченості	млн. м ³	669,6
14.	Кількість водосховищ	шт	5
15.	Їх загальна площа водного дзеркала	тис.га	6,136
16.	Їх загальний об'єм – повний	млн.м ³	1200,92
17.	Їх загальний об'єм – корисний	млн.м ³	803,26
	в тому числі:		
18.	Кількість водосховищ, об'ємом до 10 млн. м ³	шт.	3
19.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	168
20.	Їх загальний об'єм – повний	млн.м ³	7,83
21.	Їх загальний об'єм – корисний	млн.м ³	4,90
22.	Кількість водосховищ об'ємом від >10 до 100 млн. м ³	шт	1
23.	Загальна площа водного дзеркала	га	458,0
24.	Їх загальний об'єм - повний	млн.м ³	29,0

25.	Їх загальний об'єм – корисний	млн.м ³	22,55
26.	Кількість водосховищ об'ємом більше 100 млн. м ³ - Дністровське	шт.	1
27.	Загальна площа водного дзеркала	тис.га	5,51
28.	Загальний об'єм – повний	млн.м ³	1164,09
29.	Загальний об'єм - корисний	млн.м ³	775,81
30.	Кількість ставків (станом на 01.01.2016 р.)	шт.	1241
31.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	4523,51
32.	Їх загальний об'єм	млн.м ³	45,24
	в тому числі:		
33.	Кількість ставків в оренді (станом на 01.01.2016 р.)	шт	525
34.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	3307,48
35.	Їх загальний об'єм	млн.м ³	33,07
36.	Кількість озер	шт.	17
37.	Їх загальна площа водного дзеркала	га	57,53
38.	Їх загальний об'єм	млн.м ³	0,058
39.	Кількість паспортизованих річок	шт.	70
	їх загальна довжина	км	1373,0
	їх загальна площа водозборів	км ²	4597,0
	кількість водогосподарських паспортів	шт	32

Річкова мережа

Таблиця 4.2

Головна річка (велика, середня)	Площа басейну, км ² *	Довжина річки, км *	Кількість малих річок, шт.		Сумарна довжина малих річок, км		Густота річкової мережі, км/км ²
			Всього	В т. ч. L < 10 км	Всього	В т. ч. L < 10 км	
Дністер	<u>72100</u> 2046	<u>1352</u> 290	191	176	643	432	0,46
Прут	<u>27500</u> 3980	<u>989</u> 108	2584	2523	5078	3947	1,32
в т. ч. Черемош	<u>2560</u> 1036	<u>80</u> 80	1601	1582	2398	1940	2,40
Сірет	<u>47600</u> 2070	<u>513</u> 100	1460	1432	2639	2218,5	1,34
в т. ч. Сучава	<u>2400</u> 351	<u>140</u> 28	350	343	371,5	307	1,14
Разом по області:	8096	606	4235	4131	8360	6597,5	1,11

* - в чисельнику – вся площа і довжина, в знаменнику – в межах області.

4.1.2. Водозабезпеченість Чернівецької області

В межах області знаходяться 5 водосховищ, їх загальна площа водного дзеркала 6136,0 тис. га, а загальний повний об'єм – 1200,92 млн. м³ (корисний – 803,26 млн. м³), Два із них, що належать до Дністровського каскаду, розташовані на кордоні з Хмельницькою та Вінницькою областями і їх греблі

віднесені до її території. Вони займають близько 70% території, що знаходиться під водою.

Найбільшим із них, яке відноситься до категорії великих місткістю більше 100 млн. м³ є Дністровське. Загальна площа водного дзеркала 14200 тис. га, в межах області - 55,10 тис. га, загальний об'єм повний 3000 млн. м³, в межах області – 1164,09 млн. м³, корисний загальний об'єм – 2000 млн. м³, в межах області – 775,81 млн. м³. Буферне водосховище відноситься до категорії середніх (об'єм від 10 до 100 млн. м³). Його площа водного дзеркала 458 га, загальний об'єм повний 29,0 млн. м³, корисний – 22,55 млн. м³. В області є також три малих водосховища (об'ємом до 10 млн. м³). Їх загальна площа водного дзеркала 168 га, загальний об'єм повний – 7,83 млн. м³, корисний – 4,90 млн. м³. За період експлуатації вони частково замулились і їх теперішні основні параметри не відповідають проектним. Відомості про водосховища наведені в таблиці 4.3, а також в їх переліку (таблиця 4.4).

До ставків віднесені штучні водойми місткістю до 1 млн. м³. Практично всі вони побудовані на малих річках та їх притоках, в результаті чого стік цих водотоків в певній мірі зарегульований. Їх загальна кількість 1243.

Ставки використовуються в основному для риборозведення і кілька з них для технічного водопостачання.

Загальна площа водного дзеркала ставкового господарства становить 4523,51 га, об'єм 45,235 млн. м³.

Згідно показників державного обліку використання вод за формою 2-ТП (водгосп) у 2017 році на потреби населення і економіки було забрано 66,02 млн.м³ водних ресурсів. Із них 44,13 млн.м³ – поверхневі і 21,88 млн.м³ – підземні води.

Об'єм річкового стоку 1027,35 млн.м³/рік.

Враховуючи запаси і об'єми забраних у 2017 році поверхневих та підземних вод область характеризується достатньою водозабезпеченістю.

У сільській місцевості використовуються для водопостачання підземні води криниць і свердловин.

Населення та економіка області не відчували дефіциту водних ресурсів. На підставі даних державної статистичної звітності за формою 2-ТП (водгосп) у 2017 році використано свіжої води усього 50,13 млн.м³.

Наявність ставків і водосховищ в адміністративних районах

Таблиця 4.3

№ п/п	Райони, обласний центр	Ставки			Водосховища			
		К - сть, шт.	Площа водної поверхні, га	Об'єм, млн. м ³	К - сть, шт.	Площа водної поверхні, га	Об'єм, млн. м ³	
							Повний	Корисний
1	Сокирянський	182	495,9	4,959	3*	2734	509,77	342,57
2	Кельменецький	135	477,6	4,776	1*	2280,0	481,69	312,12
3	Хотинський	111	471,0	4,710	1*	970,0	204,93	136,62
4	Новоселицький	137	563,2	5,632	2	138,0	4,53	2,95
5	Заставнівський	240	567,65	5,676	-	-	-	-

6	Кіцманський	148	1106,1	11,061	-	-	-	-
7	Глибоцький	45	220,28	2,203	-	-	-	-
8	Герцаївський	37	91,18	0,912	-	-	-	-
9	Сторожинецький	92	284,4	2,844	-	-	-	-
10	Вижницький	86	111,7	1,117	-	-	-	-
11	Путильський	17	12,8	0,128	-	-	-	-
12	м. Чернівці	13	21,7	0,217				
	Разом:	1243	4523,51	45,235	5	6136,0	1200,92	803,26

* - у кількість, площу і об'єм водосховищ увійшло Дністровське, що розташоване в межах 3-х районів

Перелік водосховищ Чернівецької області

Таблиця 4.4

Територія розташування (адміністративний район)	Назва водосховища, басейн річки	Водостік на якому створено водосховище	Площа водного дзеркала при НІПР, га	Об'єм водосховища млн. м ³		Відомча приналежність	Призначення водосховища
				Повна	Корисна		
Новоселицький р-н	Водосховище на р.Черлена	р.Черлена	98,0	3,16	2,01	Новоселицька РДА	Протиерозійне, акумулююче
Новоселицький р-н	Водосховище в с.Костичани, б-н р.Прут	р.Щербинці	40,0	1,37	0,94	Новоселицька РДА	Протиерозійне, Акумулюючі
Хотинський, Кельменецький, Сокирянський р-ни	Дністровське водосховище, б-н р.Дністер	р.Дністер	5510,0	1164,09	775,81	Дністровсько-Прутьське	Енергетичне
Сокирянський р-н	Буферне, б-н р.Дністер	р.Дністер	458,0	29,0	22,55	Дністровсько-Прутьське	Енергетичне
Сокирянський р-н	Верхнє, б-н р.Дністер	наливне	30,0	3,30	1,95	Дністровсько-Прутьське	Енергетичне
Разом:			6136,0	1200,92	803,26		

Згідно державного земельного кадастру Чернівецької області площа земель під водою 18,8 тис. га, що становить 2,3% загальної площі території.

4.1.3. Водокористування та водовідведення

Найбільші обсяги водозабору з поверхневих водних об'єктів здійснюють 5 наступних підприємств: ДКП “Чернівціводканал” – 26,566 млн. м³, ВАТ “Дністровська ГАЕС” – 1337 млн. м³, ВАТ “Чернівецький рибкомбінат” – 4,164

млн. м³, Мамалигівський гіпсовий завод – 0,774 м³, Хотинське ВУЖКГ – 0,336 м³.

5 підприємств з найбільшими втратами, млн.м³/% – ДКП “Чернівціводоканал” 13,687/54,5; Заставнівське ВУЖКГ – 0,150/53,1; Кіцманське ВУЖКГ – 0,122/52,4; Сокирянське ВУЖКГ - 0,051 /33,3; Хотинське ВУЖКГ – 0,096 /28,6.

Враховуючи потенційні запаси поверхневих та підземних вод у межах області водозабезпеченість на одного мешканця становить 0,75 тис. м³/рік.

Забір та використання води

Таблиця 4.5

Показники	Одиниця виміру	2015 рік	2016 рік	2017 рік
1	2	3	4	5
Забрано води з природних джерел, усього	млн. м ³	55,04	65,71	66,02
у тому числі:				
поверхневої	млн. м ³	45,82	44,90	44,13
підземної	млн. м ³	19,23	20,82	21,88
морської	млн. м ³	-	-	-
Забрано води з природних джерел у розрахунку на одну особу	м ³	72,27	72,43	73,35
Використано свіжої води, усього	млн. м ³	48,47	52,34	50,13
у тому числі на потреби:		-	-	-
господарсько-питні	млн. м ³	20,63	22,79	23,92
виробничі	млн. м ³	27,41	29,07	25,70
сільськогосподарські	млн. м ³	0,378	0,383	0,387
зрошення	млн. м ³	0,056	0,094	0,120
рибогосподарські	млн. м ³	24,59	17,51	19,88
Використано свіжої води у розрахунку на одну особу	м ³	53,85	57,70	55,70
Втрачено води при транспортуванні	млн. м ³	9,39	12,22	14,30
	% до забраної води	14,44	18,60	21,66
Скинуто зворотних вод, усього	млн. м ³	44,79	41,96	41,11
у тому числі:		-	-	-
у підземні горизонти	млн. м ³	-	-	-
у накопичувачі	млн. м ³	2,686	3,065	3,151
на поля фільтрації	млн. м ³	-	-	-
у поверхневі водні об'єкти	млн. м ³	42,10	38,90	37,96
не віднесених до водних об'єктів	млн. м ³	2,686	3,065	3,151
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, усього	млн. м ³	42,10	38,90	37,96
з них:		-	-	-
нормативно очищених, усього	млн. м ³	214,44	19,35	16,14
у тому числі:		-	-	-
на спорудах біологічного очищення	млн. м ³	16,22	13,81	13,30
на спорудах фізико-хімічного очищення	млн. м ³	-	-	-
на спорудах механічного очищення	млн. м ³	5,223	5,539	2,845
нормативно (умовно) чистих без очищення	млн. м ³	18,40	16,86	19,21
забруднених, усього	млн. м ³	2,268	1,932	1,872

у тому числі:		-	-	-
недостатньо очищених	млн. м ³	1,077	1,046	1,280
без очищення	млн. м ³	1,191	0,887	0,592
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти у розрахунку на одну особу	м ³	46,78	42,88	42,17

Використання води за видами економічної діяльності у 2017 році та двох попередніх

Таблиця 4.6

Види Економічної Діяльності	2015 рік		2016 рік		2017 рік	
	усього, млн. м ³	% економічної свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн. м ³	% економічної свіжої води за рахунок оборотної	усього, млн. м ³	% економічної свіжої води за рахунок оборотної
1	2	3	4	5	6	7
Усього за регіоном	48,47	99,3	52,34	99,2	50,13	99,3
За видами економічної діяльності						
У тому числі: промисловість	14,21	99,3	14,64	99,2	14,16	99,3
Сільське господарство	15,11	-	21,29	-	21,52	-
Житлові та побутові	18,47	-	15,71	-	13,77	-

Використано свіжої води, усього – 50,13 млн.м³ (у 2016 р. – 52,34 млн.м³).

4.2. Забруднення поверхневих вод

4.2.1. Скидання ЗР у водні об'єкти та очистка стічних вод

Таблиця 4.7

Показники	Одиниця виміру	2015 рік	2016 рік	2017 рік
1	2	3	4	5
Скинуто зворотних вод, усього	млн. м ³	44,79	41,96	41,11
у тому числі:				
у підземні горизонти	млн. м ³	-	-	-
у накопичувачі	млн. м ³	2,686	3,065	3,151
на поля фільтрації	млн. м ³	-	-	-
у поверхневі водні об'єкти	млн. м ³	42,10	38,90	37,96
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти,				
усього	млн. м ³	42,10	38,90	37,96
з них:				
нормативно очищених, усього	млн. м ³	21,44	19,35	16,14
у тому числі:				
на спорудах біологічного очищення	млн. м ³	16,22	13,81	13,30
на спорудах фізико-хімічного очищення	млн. м ³	-	-	-
на спорудах механічного очищення	млн. м ³	5,223	5,539	2,845

нормативно (умовно) чистих без очищення	млн. м ³	18,40	16,86	19,21
забруднених, усього	млн. м ³	2,268	1,932	1,872
у тому числі:				
недостатньо очищених	млн. м ³	1,077	1,046	1,280
без очищення	млн. м ³	1,191	0,887	0,592
Скинуто зворотних вод у поверхневі водні об'єкти у розрахунку на одну особу	м ³	46,78	42,88	42,17

Скинуто зворотних вод всього – 42,17 млн. м³. Фактичний скид стічних вод у поверхневі водні об'єкти склав 37,96 млн. м³, з них 1,872 млн. м³ забруднених, 19,21 млн. м³ нормативно (умовно) чистих без очищення.

На балансі житлово-комунальних підприємств області знаходиться 27 каналізаційних очисних споруд, 31 каналізаційна насосна станція (більше 45% насосно-силового обладнання працює з амортизаційним зносом). Каналізаційні мережі і запірні арматура фізично застарілі та потребують заміни.

У 2017 році у поверхневі водні об'єкти області скинуто всього 1,280 млн. м³ недостатньо очищених зворотних вод, що негативно впливає на екологічний стан навколишнього природного середовища. Для капітального ремонту і реконструкції існуючих очисних каналізаційних споруд у м.Чернівці та районах області необхідні значні кошти. Проводяться роботи щодо реконструкції очисних споруд у містах Вижиця, Новоселиця, Сокиряни та будівництва – у м. Сторожинці. Внаслідок незадовільного технічного стану мереж і насосного обладнання, роботи насосних станцій в неоптимальному технологічному режимі втрачається значна кількість електроенергії, що споживається ними.

Скидання забруднюючих речовин із зворотними водами у поверхневі водні об'єкти

Таблиця 4.8

Скидання забруднюючих речовин за регіоном	2015 рік	2016 рік	2017 рік
	Обсяг забруднюючих речовин, тис.т	Обсяг забруднюючих речовин, тис.т	Обсяг забруднюючих речовин, тис.т
1	2	3	4
Азот амонійний	0,043	0,034	0,032
БСК ₅	0,265	0,248	0,245
Завислі речовини	0,313	0,299	0,261
Нітрати	0,482	0,552	0,504
Нітроти	0,005	0,006	0,013
Сульфати	1,624	1,450	1,393
Сухий залишок	10,86	8,283	8,829
Хлориди	1,799	1,473	1,451
ХСК	0,536	0,493	0,433
Всього	15,927	12,838	13,161

Протягом 2017 року в сфері охорони та використання водних ресурсів здійснено 187 ресурсних перевірок.

Проведено державний контроль скидів зворотних вод на 24 підприємствах, проконтрольовано 27 випусків зворотних вод, виявлено перевищення нормативів ГДС на КП “Сторожинецьке ЖКГ”, Кіцманське ВУЖКГ, Заставнівському ЖЕУТВЗ, КП “Чернівціводоканал”, КП “Хотинтепломережа”, ТОВ “СООК”, КП “Сокиряни – благоустрій”, ДКП Новодністровське управління “Тепловодоканал”, КП “Новоселицька міська тепломережа”, КУ “Сокирянська ЦРЛ”, ПрАТ “Мамалигівський гіпсовий завод”, МПЗ “Колос”, Кіцманське ВУЖКГ, Кельменецьке ВУЖКГ та несанкціонований скид зворотних вод на Глибоцькому ВУЖКГ. Обстежено витік на земельну ділянку, що впадає в р. Черемош в с. Іспас, Вижницької ОТГ, а також обстежено на предмет забруднення озеро на території КП “Парк Жовтневий” в м. Чернівці, озеро “Лебедине” с. Чортория Кіцманського району та річок Дністер, Прут, Сірет, Совиця Ставчанська – притока р. Прут, Сокирянка, Глибочок, струмок безіменний притока р. Кіся, річки Клокучка та Мольниця – басейну річки Прут.

За звітний період відібрано 185 проб води та проведено 2846 визначень забруднюючих речовин.

За виявленими порушеннями до адміністративної відповідальності притягнуто 179 осіб на суму 21,097 тис. грн. Загальна сума розрахованих збитків у сфері охорони водних ресурсів становить 396,024 тис. грн. Пред’явлено 31 претензію на суму 396,024 тис. грн. Стягнуто 30 - на суму 607,745 тис. грн.

4.2.2. Основні забруднювачі водних об’єктів (за сферами діяльності)

Скидання зворотних вод та забруднюючих речовин водокористувачами - забруднювачами поверхневих водних об’єктів

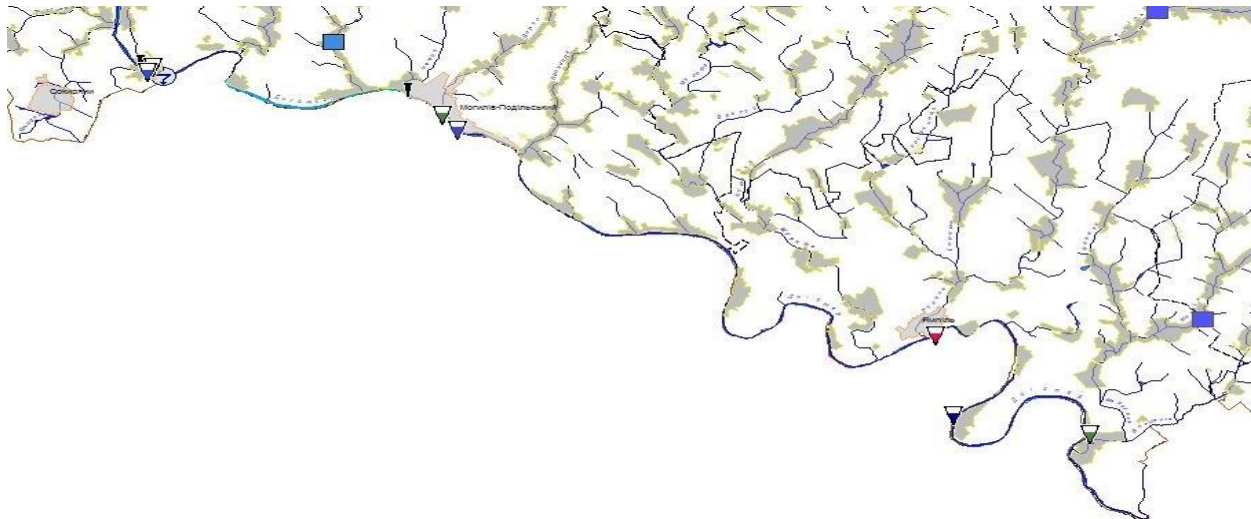
Таблиця 4.9

Найменування водокористувача - забруднювача	Наявність, потужність (тис. м3/добу). Ефективність використання потужності очисних споруд	2015 рік			2016 рік			2017 рік		
		Об’єм скидання зворотних вод, тис. м3	У тому числі об’єм скидання забруднених (без очищення) та недостатньо очищених зворотних вод, тис. м3	Кількість забруднених речовин, що скидаються разом із зворотними водами, тонн	Об’єм скидання зворотних вод, тис. м3	У тому числі об’єм скидання забруднених (без очищення) та недостатньо очищених зворотних вод, тис. м3	Кількість забруднених речовин, що скидаються разом із зворотними водами, тонн	Об’єм скидання зворотних вод, тис. м3	У тому числі об’єм скидання забруднених (без очищення) та недостатньо очищених зворотних вод, тис. м3	Кількість забруднених речовин, що скидаються разом із зворотними водами, тонн
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
р. Прут										
ДКП «Чернівціводоканал»	150	16,53	0,433	13599,541	1442	0,827	10326,706	1389	0,821 В т.ч. 0,321 НДО	11453,882
Р. Дністер										
ДКП «Чернівціводоканал»	90	5,260	0,06	1226,416	5,544	0,06	1339,494	2,844	0,06	690,476

4.2.3. Транскордонне забруднення поверхневих вод

Річка Дністер. В середній частині ділянка довжиною 225 км є суміжною з Республікою Молдова. Якість вод на даній транскордонній ділянці досліджувалась у наступних створах (Чернівецька та Вінницька області):

1. 658 км, с. Наславча. Перевищень не зафіксовано.
2. 631 км, м. Могилів-Подільський. Перевищень не зафіксовано.
3. 550 км, с. Цикинівка. Перевищень не зафіксовано.

Мал. 4.1. Прикордонна ділянка р. Дністер.

Прикордонний пункт спостереження “Волошкове-Козлов-Наславча” (с. Наславча, 658 км, нижній б’єф, 600 м нижче греблі ГАЕС). У таблиці нижче надані значення показників, які визначались в пробах поверхневої води цього пункту впродовж звітного року.

Прикордонні пункти спостереження

Таблиця 4.10

Дата	Прозо- рість	Кольо- рівість	Жорст- кість	Азот амон.	БСК ₅	Хло- риди	Fe	Сух. зали- шок	Суль- фати	Інд. ЛКП
	см	град	мг- екв/дм ³	мг/дм ³						КУО/ дм ³
14.06.2017	25	18	3,7	0,04	2,3	66	0,02	233	42	2700

Перевищень ГДК-с/п не зафіксовано.

Порівнюючи якість поверхневої води у пункті спостереження на виході з області у 2017 році з аналогічним періодом минулого року, можна стверджувати, що якісний стан на транскордонній ділянці, що передусє виходу з території України не змінився.

Річка Прут. Прикордонний пункт спостереження “Костичани” (697 км, р. Прут, с. Костичани, кордон з Румунією та Республікою Молдова, 200 м нижче впадання в р. Прут р. Черлена). У таблиці нижче надані значення показників, які визначались в пробах поверхневої води цього пункту впродовж звітного року.

Таблиця 4.11

Дата	Запах	Кольор- сть	Проз- сть	pH	Розч. О ₂	Зав.реч.	Mg	Ca	K	Na	Сух. залиш.
	бали	град	см	од	мг/дм ³						
01.02.2017	1	4,67	20	8,0	12	8,0	7,30	88,2	2,67	16,2	384
02.05.2017	1	6,15	17	8,05	9,82	19	8,51	68,1	3,01	18,2	224
02.08.2017	1	4,16	20	8,45	7,68	18	7,30	64,1	3,09	16,3	289
07.11.2017	1	4,16	19	8,12	11,6	16	12,2	64,1	3,76	23,2	274

Перевищень ГДК-с/п не зафіксовано.

Порівнюючи якість поверхневої води у пункті спостереження на виході з області у 2017 році з аналогічним періодом минулого року, можна стверджувати, що якісний стан на транскордонній ділянці, що передусь виходу з території України не змінився.

Річка Сірет. Прикордонний пункт спостереження “Тереблече-КПП “Порубне” (точка спостереження “Черепківці”, 418 км, р. Сірет, ліва притока р. Дунай, с. Черепківці, прикордонна зона з Румунією). У таблиці нижче надані значення показників, які визначались в пробах поверхневої води цього пункту впродовж звітного року.

Таблиця 4.12

Дата	Кольо- рівість	Прозо- рість	Запах	Зав.реч.	K	Ca	Mg	Na	Сух. залиш.	pH
	град	см	бали	мг/дм ³						од
11.01.2017	4,36	20	1	12	2,24	68,1	9,73	15,9	316	8,01
01.02.2017	3,62	20	1	13	2,32	86,2	12,2	17,4	352	8,0
01.03.2017	6,33	20	1	17	2,41	82,1	13,4	16,3	342	8,07
05.04.2017	4,36	18	1	16	2,44	70,1	9,73	15,8	338	8,01
03.05.2017	5,34	18	1	16	2,14	66,1	10,9	16,0	259	8,14
07.06.2017	5,78	17	1	19	2,18	68,1	8,51	14,3	270	8,16
05.07.2017	4,52	20	1	9	2,60	68,1	8,51	12,34	239	8,04
02.08.2017	5,43	20	1	7	2,79	68,1	7,30	13,2	310	8,15
06.09.2017	2,52	20	1	8	2,99	64,1	7,29	15,5	278	8,27
04.10.2017	3,98	20	1	9	2,49	64,1	8,51	11,6	279	8,19
01.11.2017	3,08	18	1	19	2,52	60,1	14,6	16,4	258	8,0
06.12.2017	3,34	19	1	16	2,55	66,1	12,2	18,5	270	8,28

Якість поверхневої води у пункті спостереження на виході з області у 2017 році з аналогічним періодом минулого року, можна стверджувати, що якісний стан на транскордонній ділянці, що передусь виходу з території України не змінився.

Перевищень на транскордонних ділянках зафіксовано не було. Концентрації речовин залишаються стабільні та в межах гранично-допустимих нормативів.

Існуючі проблемні питання та негативні тенденції забруднення транскордонних річок (Прут, Сірет, Дністер) недостатньо очищеними водами з конкретними пропозиціями для їх вирішення: із 46 каналізаційно-очисних споруд області 26 (56,5%) працюють неефективно, зокрема потребують реконструкції очисні споруди міст Чернівці, Хотин, Заставна, Новоселиця,

Сторожинець, смт Глибока. Каналізаційно-очисних споруд не мають м. Вашківці Вижицького району та м. Герца.

На діючих очисних спорудах області очистка стічних вод проводиться малоефективно, оскільки більшість із них фізично застарілі, біологічна очистка виведена з ладу, а розпочате будівництво нових очисних споруд за відсутністю коштів не завершено.

Пропозиції:

- вирішення питання фінансування з державного бюджету, інших джерел, робіт з реконструкції та відбудови аварійних очисних споруд населених пунктів Чернівецької області;
- проведення заходів щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та санітарного стану річок, у тому числі усунення мулових наносів, розчистка русел річок внаслідок засмічення побутовими та іншими твердими відходами.

4.3. Якість поверхневих вод

4.3.1. Оцінка якості вод за гідрохімічними показниками

Рівень забрудненості поверхневих вод визначався за даними спостережень, які надійшли у 2017 році від організацій – суб'єктів РСМД і за “Методикою розрахунку коефіцієнта забрудненості природних вод” (в системі Мінприроди, КНД 211.1.1.106-2003) для основних водних об'єктів області – річок Дністер, Прут, Сірет, Черемош.

Річка Дністер та Дністровське водосховище.

За проведеними розрахунками води р. Дністер віднесені до категорії “слабко забруднені” з коефіцієнтами $K_{\text{Дністер}}=1,09$.

Одиничні перевищення санітарних норм у пробах припадають на теплу пору року. Усереднені дані на протязі року – в межах норми. Суттєвих перевищень санітарних норм не спостерігалось. Метеоумови (помірне підвищення температур та часті опади) сприяли відносно задовільному стану вод в усьому басейні.

Порівнюючи якість вод Дністра у 2017 році з аналогічним періодом минулого року, можна стверджувати, що якісний стан річки не змінився.

У порівнянні з минулим роком гідрохімічний та радіологічний стан практично не змінився. В басейні Дністра концентрація вмісту цезію-137 знаходилась в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,3 – 0,5 Бк/л, стронцію-90 - в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,2 – 0,4 Бк/л. В басейні Дунаю концентрація вмісту цезію-137 знаходилась в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,2 – 0,5 Бк/л, стронцію-90 - в межах допустимих рівнів в діапазоні 0,2 – 0,4 Бк/л.

Якість води Дністровського водосховища по деяким показникам відповідає першому класу, це відноситься до таких показників як кислотна реакція середовища (рН), вміст солей. По групі біогенних сполук якість води переважно відповідає третьому класу, але на окремих створах і в окремі місяці якість води погіршувалась до четвертого класу.

Річка Дністер на території Чернівецької області належить до Середньо-Подільської частини басейну. Враховуючи те, що основне русло річки приймає забруднення з приток та водозбірної площі, можна стверджувати, що якість поверхневих вод в цілому відображає загальну екологічну картину басейну.

Басейн р. Дунай.

За проведеними розрахунками води р. Прут віднесені до категорії “слабко забруднені” з коефіцієнтами $K_{\text{Дністр}}=1,13$, поверхневі води р. Сірет і р. Черемош також віднесені до категорії “слабко забруднені” з коефіцієнтами відповідно $K_{\text{Сірет}}=1,05$ та $K_{\text{Черемош}}=1,00$.

На території Чернівецької області у минулому році в басейні всі показники відповідали нормам, на транскордонних річках Прут та Сірет екологічна ситуація в порівнянні з аналогічним періодом минулого року залишається стабільно доброю.

Відсутність значних антропогенних джерел забруднення сприяє тому, що води даних річок, згідно інтегральної оцінки якості, відповідають “доброму” класу за станом, та характеризуються як “чисті” за ступенем чистоти, як за найгіршими, так і за середніми значеннями досліджуваних показників.

4.3.2. Гідробіологічна оцінка якості вод та стан гідробіоценозів

В цілому у 2017 році якість вод Дністра суттєво не змінилась у порівнянні із попереднім роком. Враховуючи те, що основне русло річки приймає забруднення з приток та водозбірної площі, можна стверджувати, що якість поверхневих вод в цілому відображає загальну екологічну картину басейну.

Характерною тенденцією 2017 року слід назвати певне зменшення забруднення, що потрапляє із стоками житлово-комунальних підприємств та зростання ролі біогенного забруднення.

У 2017 році спостереження за якістю води водойм І-ї категорії здійснювалось в 11 постійних створах. Проб, що не відповідають санітарно-хімічним показникам та мікробіологічним показникам не було. Спостереження за якістю води водойм II-ї категорії здійснювалось у 42 постійних створах.

В порівнянні з аналогічним періодом минулого року якість поверхневих вод річок Прут, Сірет, Черемош не погіршилась, спостерігається тенденція до покращення якісного стану в місцях питних водозаборів на річках Прут та Сірет. Вода в місцях питних водозаборів є придатною для використання в господарсько-побутових цілях.

В області влітку 2017 року працювало 12 пляжів та зон рекреації.

4.3.3. Мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідеміологічну ситуацію

Впродовж 2017 року ДУ “Чернівецький обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров’я України” проводився постійний лабораторний контроль за якістю поверхневих вод водних об’єктів області, у тому числі проводилась мікробіологічна оцінка якості вод з огляду на епідеміологічну ситуацію.

У межах Чернівецької області здійснювався нагляд в 53 створах постійного спостереження, в т.ч. на водоймах I категорії водокористування (водойми для господарсько-питного водопостачання) встановлено 11 створів, на водоймах II категорії (рекреаційні водойми) - 42. На р. Дністер встановлено 6 створів спостереження, з яких щоквартально відбираються проби води для дослідження на хімічні, бактеріологічні, вірусологічні та радіологічні показники. Перевищення нормативів у пробах поверхневих вод за показниками, які досліджувались не визначено. Показники по вмісту пестицидів та важких металів не перевищували нормативів.

4.3.4. Радіаційний стан поверхневих вод

Радіаційний стан поверхневих вод у 2017 році

Таблиця 4.14

		I квартал		II квартал		III квартал		IV квартал	
		Cs-137, Бк/л	Sr-90, Бк/л	Cs-137, Бк/л	Sr-90, Бк/л	Cs-137, Бк/л	Sr-90, Бк/л	Cs-137, Бк/л	Sr-90, Бк/л
1.	р. Дністер, Заставнівський р-н., смт. Кострижівка	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3
2.	р. Дністер, Заставнівський р-н., с.Митків	0,3	0,4	0,3	0,2	0,3	0,4	0,3	0,2
3.	р. Дністер, Хотинський р-н., с.Пригородок	0,4	0,3	0,3	0,2	0,4	0,2	0,5	0,2
4.	р. Дністер, Сокирянський р-н., Кормань	0,4	0,3	0,4	0,2	0,4	0,3	0,5	0,4
5.	р. Дністер, Сокирянський р-н., м.Новодністровськ, верхній б’єф	0,4	0,2	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3
6.	р. Дністер, Сокирянський р-н., м.Новодністровськ, нижній б’єф	0,3	0,3	0,3	0,3	0,5	0,3	0,5	0,3
7.	р. Прут м. Чернівці, ВНС «Біла»			0,3	0,2			0,4	0,3
8.	р. Прут м. Чернівці, ВНС «Шипинці»			0,4	0,2			0,5	0,2
9.	р. Прут м. Чернівці, ВНС «Магала»			0,5	0,3			0,3	0,2
10	р. Прут, Новоселицький р-н.,	0,4	0,3			0,4	0,4		

	с. Мамалига								
11	р. Прут, Новоселицький р-н., с. Зелений Гай	0,4	0,4			0,5	0,3		
12	р. Сірет Глибоцький р-н., с. Широка Поляна	0,5	0,2			0,5	0,4		
13	р. Черемош м. Вижиця	0,3	0,2			0,3	0,4		
14	р. Виженка Вижицький р-н., с. Виженка	0,4	0,3			0,2	0,4		

4.4. Якість питної води та її вплив на здоров'я населення

Басейн р. Дністер

Питні водозабори

Таблиця 4.15

№ п/ п	Назва пункту спостережен- ня	Кількість відборів у 2017 році	Одиничні перевищення ГДК на протязі року	Порівняння з 2016 роком	Клас якості (за усередненими показниками)
1	с. Митків, 900 км	12	перевищень не було	Якісний стан не змінився по всіх групах показників	“чисті, слабо- забруднені”
2	с. Кормань, 708 км	12	перевищень не було	Якісний стан не змінився по всіх групах показників	“чисті, слабо- забруднені”
3	с. Пригородок, 828 км	2	2 перевищень по БСК ₅ (у межах 1,03- 1,4 ГДК)	Якісний стан не змінився по всіх групах показників	“чисті, слабо- забруднені”

Водозабір “Митків”. Дослідження якісного складу поверхневих вод здійснювалися 1 раз на місяць. Перевищень ГДК у пробах не визначено.

Водозабір “Кормань”. Дослідження проводились 1 раз на місяць. Перевищень ГДК у пробах не визначено.

Хімічний склад води Дністровського водосховища визначається регіональними факторами, внутрішніми процесами, а також надходженням стоків з водозбірної площі. Суттєве значення у формуванні хімічного складу вод водосховища відіграють великі та малі притоки. Частина забруднення потрапляє до Дністра з таких приток, як Стрий, Бистриця, Тисмениця, Збруч. “Завислі речовини” коливались у межах 6,0-11,0 мг/дм³; “сухий залишок” 136,0-320,0 мг/дм³; “розчинений кисень” 7,69-14,18 мгО₂/дм³; параметр “лужність” змінювався в межах від 2,0 до 3,7 мг-екв/дм³; БСК₅ 1,86-2,69 мг/дм³.

Водозабір “Пригородок”. У пробах визначено 2 незначних перевищення ГДК по показнику БСК₅.

Питні водозабори

Таблиця 4.16

№ п/п	Назва пункту спостереження	Кількість відборів у 2017 році	Одиничні перевищення ГДК на протязі року	Порівняння з 2015 роком	Клас якості (за усередненими показниками)
1	с. Неполоківці, 790км	4	перевищень ГДК у пробах не визначено	якісний стан стабільно "добрий".	II клас, чиста
2	м. Сторожинець, 448 км	4	перевищень ГДК у пробах не визначено	якісний стан стабільно "добрий".	II клас, чиста

Водозабір "Неполоківці". Якісний стан стабільно добрий. Віднесена до II класу якості.

Водозабір "Сторожинець". Якісний стан стабільно добрий. Віднесена до II класу якості.

Як видно з аналізу перевищень нормативів ГДК не визначено. В порівнянні з аналогічним періодом минулого року якісний стан в місцях питних водозаборів на річках Дністер, Прут та Сірет не погіршився.

За результатами лабораторних досліджень, відповідно до "Методики екологічної оцінки стану поверхневих вод" за найгіршими значеннями показників поверхневої води Дністра, Прута та Сірету, в цілому відноситься до прісних, гіпогалінних вод з категорією якості води за ступенем чистоти як "слабко забруднені".

Якість питної води та вплив на здоров'я людини у 2017 році

Таблиця 4.17

№	Найменування показника	Кількість	% до загальної	+/- до 2016
1	Проби води з систем централізованого водопостачання, що не відповідали санітарно-гігієнічним нормативам за показниками:			
1.1	Комунальні			
	санітарно-хімічними	29	2,5	+2,2
	Бактеріологічним	48	5,4	+3,6
	Радіологічними	0	0	0
1.2	Відомчі			
	санітарно-хімічними	0	0	0
	Бактеріологічним	0	0	0
	Радіологічними	0	0	0
1.3	Сільські			
	санітарно-хімічними	2	2,0	+2,0
	Бактеріологічним	4	5,1	+5,1
	Радіологічними	0	0	0
1.4	Міжрайонні			
	санітарно-хімічними	-	-	-
	Бактеріологічним	-	-	-
	Радіологічними	-	-	-
2	Проби води з водопровідних мереж, що не відповідали санітарно-гігієнічним нормативам за показниками:			
2.1	Санітарно-хімічними			
	Всього	24	2,5	+2,3
	Органолептичними	0	0	0

	загальною мінералізацією	24	2,5	+2,3
	санітарно-токсичними	0	0	0
2.2	Мікробіологічними			
	Всього	37	4,3	+2,4
	Колі-індексом (загальні коліформи)	37	4,3	+2,4
	Колі-індексом 20 і більше	0	0	0
2.3	Радіологічними	0	0	0
3	Спалахи гострих кишкових інфекцій з водним шляхом передачі			
	Всього	1	-	+1
	постраждало, чол.	147	-	+147
3.1	Вірусний гепатит А			
	Всього	0	0	0
	постраждало, чол.	0	0	0
3.2	Ентеровіруси			
	Всього	0	0	0
	постраждало, чол.	0	0	0
3.3	Дизентерія			
	Всього	0	0	0
	постраждало, чол.	0	0	0
3.4	Черевний тиф			
	Всього	0	0	0
	постраждало, чол.	0	0	0
3.6	Іерсиніоз			
	Всього	0	0	0
	постраждало, чол.	0	0	0
3.7	Рота віруси			
	Всього	1	-	+1
	постраждало, чол.	147	-	+147
4	Населені пункти, в яких питна вода не відповідала санітарно-гігієнічних вимогам	7	-	+2
5	Наявність акредитованих лабораторій на підприємствах - виробниках питної води	-	-	-

ЧЕРН
МІН
Чернів
chernses

№

Контроль за якістю води здійснюють 7 відомчих лабораторій на комунальних водопроводах та “Чернівецький обласний лабораторний центр МОЗдоров’я України” а саме:

- 3 відомчих лабораторії (КП “Чернівціводоканал”, водовід “Дністер Чернівці”, КП “Хотинтепломережа”) з 7 лабораторій здійснюють контроль згідно ДСанПіНу 2.2.4.-171-10 “Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною”, за винятком цинку, кадмію, ртуті, молібдену, свинцю, хлороформу, миш’яку, паразитологічних та вірусологічних досліджень;

- 1 лабораторія (Новодністровське управління “Тепловодоканал”) досліджують лише органолептичні показники;

- 3 лабораторії (Кіцманське ВУЖКГ, Заставнівське ЖЕУТВЗ, КП “Сторожинецьке ЖКГ”) визначають тільки залишковий хлор.

Бактеріологічні лабораторії є лише на 3 комунальних водопроводах. На сільських водопроводах лабораторії відсутні.

На сільських водопроводах лабораторії відсутні.

Продовж
Державн
Міністерства
дослідження
досліджено по
паразитологічн
Крім ц
мікробіологічн
Результата
річкової води
виявлено пер
холероподібни
пляжів області
показникам л
м.Новодністро
встановлено.
Врахову

Населенні пункти, у яких питна вода у 2017 році не відповідала нормативам

Таблиця 4.18

№	Назва населених пунктів, в яких питна вода не відповідала нормативам	За якими показниками
1	м.Вижниця	бактеріологічними
2	сmt.Берегомет Вижницького району	бактеріологічними
3	сmt.Кострижівка Заставнівський район	бактеріологічними
4	с.Погорелівка Заставнівський район	бактеріологічними
5	м.Новоселиця	санітарно-хімічними, бактеріологічними
6	м. Сокиряни	санітарно-хімічними, бактеріологічними
7	м.Чернівці	санітарно-хімічними, бактеріологічними

Державною установою “Чернівецький обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров’я України” складено угоди з всіма відомствами, установами і організаціями, які мають у своєму підпорядкуванні водопроводи, де відсутні відомчі лабораторії, на проведення лабораторних досліджень відповідно до вимог ДсанПіНу 2.2.4.-171-10 “Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною”.

Динаміка зміни якості води джерел питного водопостачання за роками

Таблиця 4.19

№	Найменування показника	% до загальної кількості за роками		
		2015	2016	2017
1	Проби води з джерел централізованого водопостачання, що не відповідали санітарно-гігієнічним нормативам за показниками:			
	Санітарно-хімічними	0	0,3	4,1
	Бактеріологічним	1,1	1,6	6,0
	Радіологічними	0	0	0
2	Проби води з джерел децентралізованого водопостачання, що не відповідали санітарно-гігієнічним нормативам за показниками:			
	Санітарно-хімічними	0,3	1,5	3,8
	Бактеріологічним	3,6	7,4	9,4
	Радіологічними	0	0	0
3	Водозабори підземних вод, де вода не відповідала санітарно-гігієнічним нормативам	сmt.Кельменці, м.Новоселиця	м.Сокиряни, м.Герци, сmt.Кельменці, м.Новоселиця	м.Вижниця, м. Заставна, сmt.Кельменці, м.Новоселиця, м.Сокиряни

Лабораторний контроль за якістю питної води здійснювався міжрайонними відділами лабораторних досліджень державної установи “Чернівецький обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров’я України” згідно затверджених директором державної установи та погоджених з

головними державними санітарними лікарями районів та м. Чернівці графіків.

4.5 Заходи щодо покращення стану водних об'єктів

Аналіз антропогенного навантаження та екологічного стану річок Дністер, Прут та Сірет на основі проведених вимірів згідно з Державною програмою моніторингу вод, здійснення моніторингу транскордонних вод, експедицій, а також інспекторських перевірок з дотримання вимог Водного законодавства України, дав можливість виявити актуальні проблеми, які потребують вирішення. Серед цих проблем основними є такі:

1) береги річок (в тому числі берегова лінія Дністровського водосховища) забруднені сміттям (пластик);

2) існує стала тенденція щодо більшого забруднення водних об'єктів внаслідок неупорядкованого водовідведення стічних вод населених пунктів та господарських об'єктів (є велика кількість застарілих очисних споруд і технологічних схем очистки з амортизованих каналізаційних мереж, які знаходяться в аварійному стані; колектори та очисні споруди водопровідно-каналізаційного господарства потребують капітального ремонту та реконструкцій). Це призводить до погіршення якості води, навіть в умовах значного спаду виробництва;

3) заростання прибережної акваторії Дністровського водосховища синьо-зеленими водоростями та відсутність захисних лісонасаджень, закріплення меж прибережно-захисних смуг;

4) недостатнє фінансування для проведення ефективного контролю за здійсненням моніторингу вод, а також технічно-застарілі засоби вимірювальної техніки і їхня недостатність в лабораторіях моніторингу вод.

Для вирішення вищезазначених проблем необхідно провести ряд заходів для поліпшення стану якості води і використання водних ресурсів:

1) розробити технологічні норми споживання і використання водних ресурсів на водогосподарських об'єктах;

2) скоротити обсяги споживання і скидання забруднених стічних вод за рахунок удосконалення технологічних процесів у різних галузях промисловості;

3) удосконалити систему моніторингу та контролю за станом водних об'єктів;

4) придбати необхідні технічні засоби для очистки берегів та заток від сміття (пластикові пляшки);

5) провести необхідні водоохоронні заходи в прибережних смугах та природоохоронних зонах, а саме: закріплення їх меж, створення захисних лісонасаджень та травостою, здійснення постійного контролю за дотримання режиму їх використання, регламентованого законодавством;

6) виділити кошти на придбання сучасних засобів вимірювальної техніки, у тому числі мобільної для проведення експрес-аналізів.

Рішенням XIII сесії обласної ради VII скликання від 16.05.2017 № 62-13/17 затверджено фінансування в сумі 1060,163 тис. грн. на капітальний ремонт покрівлі приміщень будівлі біофільтрів міських каналізаційних очисних споруд в м. Хотин, а також 101, 438 тис.грн. на влаштування зовнішньої та внутрішньої каналізації в дитячому навчальному закладі

с. Юрківці Заставнівського району. В 2017-2018 роках із державного бюджету фінансуються заходи із будівництва очисних споруд та каналізаційного колектора в м. Вижниця на загальну суму більше 25 млн. грн.

Протягом 2017 року в сфері охорони та використання водних ресурсів Державною екологічною інспекцією проведено державний контроль скидів зворотних вод на 24 підприємствах, проконтрольовано 27 випусків зворотних вод здійснено 187 ресурсних перевірок. За виявленими порушеннями до адміністративної відповідальності притягнуто 179 осіб на суму 21,097 тис. грн. Загальна сума розрахованих збитків у сфері охорони водних ресурсів становить 396,024 тис. грн. Пред'явлено 31 претензії на суму 396,024 тис. грн. Стягнуто 30 на суму 607,745 тис. грн.

Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області здійснювалась відповідна робота, направлена на запобігання зростанню антропогенного впливу на довкілля, захист водних ресурсів від забруднення та виснаження, забезпечення їх раціонального використання, своєчасне виявлення джерел забруднення, вжиття заходів по зменшенню техногенного навантаження на водні об'єкти.

Для забезпечення раціонального і екологічно безпечного використання водних ресурсів велике значення має впровадження на підприємствах маловідходних технологій. Ведеться контроль стану водоспоживання та водовідведення на підприємствах, установах та організаціях області. Здійснюються планові та позапланові перевірки суб'єктів господарювання, які проводять скиди зворотних вод у поверхневі водні об'єкти, з метою контролю за дотриманням ними встановлених нормативів гранично допустимих скидів і вивченню впливу даних об'єктів на екологічний стан водойм.

Результати державного екологічного контролю свідчать, що на очисних спорудах каналізації більшості райцентрів області очистка зворотних вод проводиться недостатньо, більшість із них працюють не ефективно, біологічна очистка виведена з ладу, а розпочате будівництво нових очисних споруд за відсутністю коштів не завершено. Основними джерелами забруднення поверхневих вод є підприємства житлово-комунального господарства.

На вході в область якість води річки Прут, яка протікає через обласний центр, відповідає нормативам гранично допустимих концентрацій. Однак нижче міста якість води погіршується. КП "Чернівціводоканал" який є основним забруднювачем річки Прут, здійснює постійні водовипуски каналізаційних вод, які скидаються без очистки в річки Молниця та Клокучки в межах міста Чернівці. Це значно погіршує санітарний стан як і названих малих річок, так і в цілому по місту. Скид зворотних вод з міських очисних споруд у більшості випадків не відповідає нормативам дозволеного гранично допустимого скиду, що також погіршує якість води річки Прут.

Нижче за течією у м. Новоселиця очисні споруди працюють вкрай неефективно та знаходяться в аварійному стані. Зворотні води без належної очистки також потрапляють річку Прут.

Потенційну загрозу для екології Дністра становлять споруди цукрового комбінату "Хрещатик", які забезпечують очистку стоків від смт. Кострижівка Заставнівського району, а відповідно утримання їх в робочому стані залежить від приватних рішень власника комбінату.

Вкрай терміново потребують капітального ремонту очисні споруди каналізації м. Хотин та м. Заставна.

Комплексна програма «Питна вода Чернівецької області на 2011-2020 роки» (далі – Програма) у 2017 році з державного бюджету, місцевих бюджетів та інших джерел не фінансувалася. Разом з цим, заходи зазначеної Програми фінансувалися за рахунок інших програм а саме:

1. За рахунок місцевих бюджетів та коштів підприємств в м. Чернівці завершено підводно-технічні роботи на ВНС «Митків» водогону «Дністер-Чернівці», промивання та очищення 35 приймальних камер каналізаційних насосних станцій, колодязів та каналізаційних мереж, 10 відстійників на РЧВ та насосних станціях 2 та 3 підйомів водогону «Дністер-Чернівці» та «Магала», прокачування 9 водозабірних свердловин на ВНС «Очерет» та «Магала», замінено та капітально відремонтовано 60 водопровідних засувок, 2,8 км. водопровідних та 0,5 км каналізаційних мереж, на зазначені роботи витрачено 1978,2 тис. грн.

Проведено капітальний ремонт каналізаційного колектору в районі вул. Роменської та пров. Петрозаводського на загальну суму 500 тис. грн. та каналізаційного колектору в районі вул. Луковецької та пров. Петрозаводського м. Чернівці на загальну суму 10547,76 тис. грн.

Завершується будівництво каналізаційного колектору в районі вулиць Таджитської та Ізмайловської до РКНС №8, вартість проекту складає 5147,492 тис. грн.

Встановлено обладнання для знезаражування води (гіпохлорід натрію марки «А») в системах централізованого водопостачання для підприємства КП «Сокиряни – благоустрій» м. Сокиряни на загальну суму 149,270 тис. грн.

2. За рахунок коштів субвенцій на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад завершено роботи на наступних об'єктах:

Капітальний ремонт фекальної каналізації від вул. Т.Шевченка до вул. І.Мічурина по вул. О.Кобилянської (466,643 тис.грн.), капітальний ремонт водопроводу від насосної станції до резервуару чистої води (671,984 тис.грн.) м. Сторожинець, капітальний ремонт системи каналізації Новобросковецького ДНЗ Сторожинецького району (199,999 тис.грн.).

Капітальний ремонт системи каналізації, водопостачання та опалення в будівлі КЗ "Вашківецький центр первинної медіко-санітарної допомоги" (субвенція - 198,2 тис. грн., співфінансування – 265,0 тис. грн.).

3. Відповідно до Плану заходів з реалізації у 2015-2017 роках Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2020 року у 2017 році виконано наступне:

«Реконструкція мереж централізованого водопостачання та водовідведення смт Кельменці (перша стадія)», на зазначені цілі перераховано та освоєно в повному обсязі 10725,2 тис. грн., в тому числі: з державного бюджету 9540,685 тис. грн., з місцевого 1184,515 тис. грн.

«Будівництво мереж централізованого водопостачання в с. Братанівка Сокирянського району», на зазначені цілі передбачено 2574,74 тис. грн., в тому числі: з державного бюджету 2274,74 тис. грн., з місцевого бюджету 300 тис. грн. Перераховано та освоєно 4427,466 тис. тис. грн., в тому числі: з

державного бюджету - 3905,527 тис. грн., (в т.ч. додаткові кошти 1852,726 тис. грн. з Мінпаливовугілля), з місцевого бюджету - 521,939 тис. грн.

«Реконструкція мереж водопостачання смт Кострижівка Заставнівського району», на зазначені цілі передбачено 3871,242 тис. грн., в тому числі: з державного бюджету 3484,118 тис. грн., з місцевого бюджету 387,124 тис. грн. Перераховано та освоєно 3484,118 тис. грн. - з державного бюджету, з місцевого бюджету - 366,862 тис. грн.

4. За рахунок державного фонду охорони навколишнього природного середовища продовжено будівництво очисних споруд каналізації в м. Вижиця, на зазначені цілі перераховано 15985,0 тис. грн., в тому числі: з державного бюджету - 15555,0 тис. грн., з місцевого - 430,0 тис. грн.

5. За рахунок обласного бюджету навколишнього природного середовища на очисних спорудах каналізації в м. Хотин проведено робіт на загальну суму 1056,955 тис. грн., також профінансовано на будівництво зливово-каналізаційних мереж по вул. Заставнянська м. Чернівці 8031, 143 тис. грн., на будівництво очисних споруд каналізації НВК "Вашківецька гімназія" 360,384 тис. грн. та на реконструкцію РКНС – 8 м. Чернівці 5752, 435 тис. грн.

Впроваджується встановлення систем автоматизованого регулятора тиску води в водопровідних мережах, що значно впливає на економне використання водних ресурсів. Розроблені схеми оптимізації роботи систем централізованого водопостачання в м. Чернівці, м. Вижиця, м. Хотин, смт Кельменці, с. Мошанець Кельменецького району, в стадії розробки в містах Сторожинець, Кіцмань та смт Берегомет Вижицького району.

Для забезпечення технологічного обліку води активізовано процес оснащення комунальних підприємств водопровідно-каналізаційного господарства відповідними засобами обліку фактичного відпуску води в мережу. З необхідних 36 засобів обліку води в місцях її відпуску в мережу на комунальних підприємствах централізованого водопостачання встановлено 36 од. Кількість наявних приладів технологічного обліку стічних вод складає 6 од. (66,7%), при потребі 9 од.

Фізичне зношення та енергоємність каналізаційного господарства є значною проблемою для області, зокрема: 37,5% очисних споруд каналізації області працюють у режимі механічної очистки стічних вод. Кожна п'ята каналізаційна насосна станція та третина насосних агрегатів відпрацювали нормативний строк експлуатації, 38% каналізаційних колекторів та каналізаційних мереж експлуатуються понад 40 років.

Аналіз динаміки показників аварійності водопровідно-каналізаційних мереж показує, що щорічно в області на 0,1-2,5% знижується питома вага застарілих та аварійних мереж від загальної їх протяжності. Так, кількість аварійних водопровідних мереж у 2017 році становила 27,2%, що на 2,7% менше у порівнянні з 2016 роком, відповідно кількість аварійних каналізаційних мереж становила 31,4%, що на 0,1% менше порівнянні з 2016 роком, як наслідок фактичні втрати води у водопровідних мережах області на протязі 2016-2017 років зменшились на 0,1- 0,2%,

Басейнове управління водних ресурсів річок Прут та Сірет, Новодністровське регіональне управління водних ресурсів експлуатації Дністровських водосховищ забезпечують контроль якості поверхневих вод у

басейнах річок Дністер, Прут, Сірет та на Новодністровському водосховищі у місцях їх інтенсивного використання, скидів стічних вод та прикордонних ділянках за загально-санітарними, специфічними та радіологічними показниками.

Державною установою «Чернівецький обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України», його районними структурними підрозділами та лабораторіями підприємств водопровідно-каналізаційного господарства здійснюється постійний контроль за якістю питної води відповідно до Державних санітарних норм та правил 2.2.4-171-10 «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною».

Усього в межах Чернівецької області здійснюється нагляд в 55 створах постійного спостереження, в тому числі на водоймах I категорії водокористування (водойми для господарсько-питного водопостачання) встановлено 11 створів, на водоймах II категорії (рекреаційні водойми) – 44.

Управлінням щоквартально здійснюється моніторинг якості питної води централізованих систем водопостачання, стічних вод міських каналізаційних мереж та очисних споруд каналізації, про що надається інформація Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України.

В області створені нормативні запаси знезаражуючих засобів і реагентів для очищення та знезараження питної води, підприємствами водопровідно-каналізаційного господарства для коагуляції води використовується сульфат алюмінія та інші флокулянти (магнафлок тощо).

5. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, розвиток природно-заповідного фонду та формування національної екологічної мережі

5.1. Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, формування національної екологічної мережі

Чернівецькою обласною державною адміністрацією, управлінням екології та природних ресурсів спільно з місцевими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, іншими природоохоронними організаціями області проводиться відповідна робота по формуванню екомережі. Працює координаційна рада з питань формування національної екологічної мережі області. Вимоги загальнодержавної програми формування національної екомережі України до 2017 року доведено до безпосередніх виконавців. Дане питання обговорено на розширеному засіданні колегії управління екології та природних ресурсів за участю представників районних державних адміністрацій, районних рад та обласних управлінь лісового і сільського господарства. На засіданнях координаційної ради розглядалися питання: “Про основні напрямки реалізації Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України в Чернівецькій області” та “Про звіт робочої групи по обґрунтуванню рекомендованих територій та об’єктів для заповідання”.

5.1.1. Загальна характеристика

Розвиток екомережі є одним з важливих пріоритетів в діяльності управління екології та природних ресурсів. В даний час площа природно-

заповідного фонду області становить 12,8% її території (загальнодержавний показник 6,7%). Потрібно зазначити, що цей показник досягнутий в значній мірі завдяки спільній і цілеспрямованій діяльності управління екології та природних ресурсів, в першу чергу з Путильською, Сторожинецькою та Вижницькою районними державними адміністраціями. Відсоток заповідності території цих районів в 1,5-2,5 рази перевищує загальнообласний показник.

Протягом останніх років площа природно-заповідного фонду Чернівецької області зросла на 20 тис. га. Понад 80% заповідних територій та об'єктів знаходиться на території державного лісового фонду.

Розподіл територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) за їх значенням, категоріями та типами (станом на 01.01.2018 року)

Таблиця 5.1

Категорії об'єктів ПЗФ	Об'єкти ПЗФ									% площі окремих категорій до загальної площі ПЗФ
	загальнодержавного значення			місцевого значення			разом			
	кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га		кількість, од.	площа, га		
		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування		усього	у тому числі надана в постійне користування	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Природні заповідники	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
Біосферні заповідники	0	0		0	0	0	0	0	0	0,00
Національні природні парки	3	27801,6	11356,1	0	0		3	27801,6	11356,1	25,13
Регіональні ландшафтні парки	0	0		2	36473,3		2	36473,3	0	36,06
Заказники, усього	10	1261,8	X	47	42875,1	X	57	44136,9	X	43,64
у тому числі:										
ландшафтні	5	836,5	X	15	5746,8	X	20	6583,3	X	6,51
Лісові	2	276	X	6	860,6	X	8	1136,6	X	1,12
Ботанічні	0	0	X	5	82,9	X	5	82,9	X	0,08
загальнозоологічні	0	0	X	1	27055,4	X	1	27055,4	X	26,75
орнітологічні	1	80	X	6	119,9	X	7	199,9	X	0,20
ентомологічні	0	0	X	1	20	X	1	20	X	0,02
іхтіологічні	0	0	X	12	8977,4	X	12	8977,4	X	8,88
гідрологічні	0	0	X	0	0	X	0	0	X	0,00
загальногеологічні	0	0	X	0	0	X	0	0	X	0,00
палеонтологічні	0	0	X	0	0	X	0	0	X	0,00
карстово-спелеологічні	2	69,3	X	1	12,1	X	3	81,4	X	0,08
Пам'ятки природи, усього	9	192,1	X	175	606,76	X	184	798,86	X	0,79
у тому числі:										
комплексні	1	20,4	X	6	26,6	X	7	47	X	0,05
Ботанічні	4	125	X	67	125,7	X	71	250,7	X	0,25

Зоологічні	0	0	X	0	0	X	0	0	X	0,00
гідрологічні	0	0	X	52	54,25	X	52	54,25	X	0,05
Геологічні	4	46,7	X	50	400,21	X	54	446,91	X	0,44
Заповідні урочища	0	0	X	38	1072,5	X	38	1072,5	X	1,06
Ботанічні сади	1	3,5	0	0	0	0	1	3,5	0	0,00
Дендрологічні парки	2	22,3	0	4	41,2	0	6	63,5	0	0,06
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва	0	0	0	40	243,9	0	40	243,9	0	0,24
Зоологічні парки	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00
РАЗОМ	25	29281,3	11356,1	306	81312,76	0	331	103598,3	11356,1	100,00

5.1.2. Загрози та вплив антропогенних чинників на структурні елементи екомережі, біологічне та ландшафтне різноманіття

1. Основною проблемою при створенні нових об'єктів ПЗФ – відмова землекористувачів надавати погодження на створення нових заповідних об'єктів, навіть якщо при цьому не передбачається вилучення земельної ділянки та зміни її цільового призначення. Пояснюється це, насамперед, небажанням отримати нові проблеми у вигляді посилених вимог природоохоронного законодавства щодо утримання заповідної території.

2. Вплив процесу приватизації земель на розширення природно-заповідного фонду:

- приватизація негативно впливає на процес розширення ПЗФ. Як правило, для заповідання вибираються найкращі ділянки ландшафтів (саме для їх збереження і створений природно-заповідний фонд), але внаслідок їхньої естетичної цінності, саме вони і є найбільш привабливими для інвесторів в плані розвитку туристично-розважальної галузі.

3. Визначення в натурі (на місцевості) меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Відсутність державних актів іноді провокує територіальні претензії суміжних землекористувачів в процесі приватизації.

4. Недостатність фінансування на утримання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також на виготовлення державних актів та винесення меж на місцевості.

5. Складне економічне становище більшості землекористувачів, у віданні яких знаходяться об'єкти ПЗФ, не сприяє утриманню територій та об'єктів у належному стані. Методи адміністративного впливу на землекористувачів, як правило, позитивних результатів не дають. Це стосується підприємств, установ і організацій всіх форм власності, а також органів місцевого самоврядування (міських, сільських і селищних рад), в кошторисах (бюджетах) яких фінансування природоохоронних заходів (в т.ч. утримання об'єктів ПЗФ) не закладено. В результаті спостерігається погіршення стану територій та об'єктів, збіднення видового складу фауни та флори.

6. Недостатність фінансування наукових досліджень та пошукових робіт. Фактичне припинення (на даний час) науково-пошукових робіт є потенційною загрозою для повноцінного моніторингу загального стану природно-заповідного фонду (та його складових), а також створення екомережі.

Для зменшення техногенного і антропогенного впливу на ліси Чернівецьким обласним управлінням лісового та мисливського господарства

проводиться відповідна робота. За даними Чернівецького обласного управління ЛМГ упродовж 2017 року державними лісогосподарськими підприємствами області забезпечено відтворення лісів на площі 1947,4 га. На ділянках лісовідновлення природним шляхом, вжито заходи зі сприяння природному поновленню лісу на площі 1247,8 га.

Упродовж 2017 року державними лісогосподарськими підприємствами переведено у вкриті лісовою рослинністю - 875,2 га., та ділянок з природним поновленням на площі - 1234,1 га.

Проведення лісогосподарських заходів, пов'язаних із вирубанням деревини за 2017 рік

Таблиця 5.2

№ з/п	Лісокористувачі, власники лісів	Площа, га/Ліквідна деревина, тис. м ³						
		рубки догляду	лісовіднов ні рубки	санітарні рубки	розрубка ліній електропере дач, автомобільн их доріг тощо	розчистка ліній електропередач, автомобільних доріг тощо	інші рубки	усього рубок
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Чернівецьке ОУЛМГ	5599/ 63,1	261/ 48,9	3467/ 90,2			269/ 6,7	9596/ 208,9

Зважаючи, що головною загрозою для збереження біорізноманіття є антропогенний вплив на лісові екосистеми і зниження їх біологічної стійкості, визнано, що для вдосконалення системи ведення лісового господарства необхідно провести експериментальну перевірку технологій організації рубок головного і проміжного користування, способів відтворення лісів, реалізацію принципів цілісного лісокористування, розвивати систему малих охоронних територій. Найпильнішої уваги потребують гірські ліси, які є найбільшими осередками збереження біорізноманіття і, одночасно, найуразливішими лісовими екосистемами щодо екстремальних проявів клімату (селі, вітровали тощо) та головними чинниками зміцнення гірських схилів та регуляції вологообігу. Єдиним напрямком оптимізації системи ведення лісового господарства у горах є перехід на принципи оптимізації водозборів.

На території лісового фонду області застосування хімічних препаратів для захисту рослин від шкідників та хвороб лісу не здійснювалося, масового ураження лісових масивів не виявлено.

5.1.3. Заходи щодо збереження біологічного та ландшафтного різноманіття

Проблемні питання формування екомережі на Буковині постійно розглядаються на семінарах, що проходять на базі еколого-просвітницького центру НПП "Вижницький" та міжнародних науково-практичних конференціях на базі ЧНУ ім. Ю. Федьковича, регулярно висвітлюються в теле-радіопередачах під рубриками "Природа і ми", "Відповідаємо на Ваші запитання", "З цілющих джерел" тощо. На сторінках місцевої преси публікуються статті з даної тематики. Видано інформаційно-довідкові ілюстровані журнали "Зелений пояс Чернівців" та "Буковина для всіх",

випущено плакати “Рослинний і тваринний світ Карпатського регіону” в рамках проекту “Популяризація Червоної книги”.

З врахуванням прикордонного розташування Буковини вивчається можливість організації транскордонних заповідних об’єктів — білатерального міждержавного природного українсько-румунського резервату на базі НПП “Черемоський” (Чернівецька обл.), прилеглого ландшафтного заказника “Чивчино-Гринявський” (Івано-Франківська область) та окремих територій національного парку “Родна” (Румунія).

Розвиток природно-заповідного фонду, формування екомережі області є пріоритетними напрямками управління екології та природних ресурсів.

Для здійснення контролю за охороною рослинного світу протягом звітного періоду проведено 78 перевірок. В результаті порушення вимог природоохоронного законодавства до адміністративної відповідальності притягнуто 237 осіб на суму 40,766 тис. грн. Виставлено 21 претензію та позовів в розмірі 1 105,039 тис. грн., а сплачено – 15 на суму 2562,532 тис. грн. Загальна сума розрахованих збитків становить 3187,148 тис. грн.

Протягом року працівниками Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області на території області виявлено незаконних рубок дерев понад 1500м³. Найбільш грубі порушення чинного природоохоронного законодавства виявлені на території області, саме:

1.Незаконна порубка дерев на території лісового господарства ДП СЛАП «Сторожинецький держспецлісгосп» скоєна гр.Гуржій Д.І. Розмір шкоди заподіяної лісу становить 11,291 тис. грн. Підготовлено та пред’явлено претензію для добровільного відшкодування шкоди, яку сплачено в повному обсязі.

2.Незаконна порубка 2-х сироростучих дерев породи акація та верба скоєна гр.Павлюк М.В с. Боянчук Заставнівського району. Розмір шкоди заподіяної зеленим насадженням внаслідок незаконного знесення становить 1,013 тис. грн. Пред’явлено претензію на суму 1,013 тис. грн, яку сплачено в добровільному порядку.

3.Незаконна порубка сироростучих та сухостійних дерев с. Молодія Глибоцького району невстановленими особами. Розмір шкоди становить 75,809 тис. грн. Матеріали перевірки для подальшого реагування та встановлення винних осіб направлено в Глибоцький ВП Сторожинецького ВП ГУНП в Чернівецькій області.

4.Незаконне знесення сироростучих дерев породи алича та горіх в м.Чернівці (1-й пров.Рокитянський) скоєна невстановленими особами. Розмір шкоди заподіяної зеленим насадженням внаслідок незаконного знищення становить 31,650 тис. грн. Матеріали для подальшого реагування та встановлення винних осіб направлено в Садгірський ВП ГУНП в Чернівецькій області.

5.Незаконна порубка дерев на території ДП «Берегомetsьке ЛМГ» Чемернарське лісництво скоєна невстановленими особами. Розмір шкоди заподіяної лісу становить 43,200 тис. грн. Матеріали перевірки направлено в прокуратуру Чернівецької області.

6.Незаконна порубка зелених насаджень в с. Боянчук Заставнівського району невстановленими особами. Розмір шкоди становить 23,650 тис. грн.

Матеріали перевірки для подальшого реагування та встановлення винних осіб направлено в Кіцманський ВП ГУНП в Чернівецькій області.

7. Незаконна порубка дерев на території ВСП «Львівська дистанція захисних лісонасаджень» скоєна невстановленими особами. Розмір шкоди заподіяної захисним лісовим насадженням становить 17,058 тис. грн. Матеріали перевірки для подальшого реагування та встановлення винних осіб направлено в Кіцманський ВП ГУНП в Чернівецькій області.

8. Незаконна порубка дерев на території ВСП «Львівська дистанція захисних лісонасаджень» скоєна гр. Сухомудь М.В. Розмір шкоди заподіяної захисним лісовим насадженням становить 9,351 тис. грн. Виставлено претензію на добровільне відшкодування.

9. Незаконна порубка дерев на території, що прилягає до автодороги М-19 Доманове (на Брест) – Ковель – Чернівці Теремблече (на Бухарест) - 536 км., скоєна невстановленими особами. Розмір шкоди становить 12,574 тис. грн. Матеріали перевірки направлено для подальшого розгляду до Глибоцького ВП ГУНП в Чернівецькій області.

10. Незаконна порубка дерев на території, що прилягає до автодороги Р-63 Данківці-Вартиківці – КПП Сокиряни 46+400-47+100, скоєна невстановленими особами. Заподіяно шкоду на суму 333,810 тис. грн. Матеріали перевірки направлено для подальшого розгляду в Кельменецький ВП ГУНП в Чернівецькій області. Відкрито кримінальне провадження.

11. Незаконна порубка дерев за межами населеного пункту с. Сучевени Глибоцького району, скоєна невстановленими особами. Розмір шкоди становить 55,570 тис. грн. Матеріали перевірки направлено для подальшого розгляду в Глибоцький ВП Сторожинецького ВП ГУНП в Чернівецькій області. Відкрито кримінальне провадження.

12. Незаконна порубка дерев за межами населеного пункту с. Мамаївці Кіцманського району, скоєна невстановленими особами. Заподіяно шкоду на суму 77,369 тис. грн. Матеріали перевірки направлено для подальшого розгляду в Кіцманський ВП ГУНП в Чернівецькій області.

13. Незаконна порубка дерев в адміністративних межах м. Чернівці 3-й пров. Я. Степового, 14, скоєна невстановленими особами. Розмір шкоди становить 1,788 тис. грн. Матеріал перевірки для подальшого розгляду направлено в Шевченківський ВП Чернівецького ВП ГУНП в Чернівецькій області.

14. Незаконне знищення кущів в адміністративних межах м. Чернівці по вул. Сокильська, 1, скоєне невстановленими особами. Розмір заподіяної шкоди становить 3,000 тис. грн. Матеріал перевірки направлено для подальшого розгляду в Шевченківський ВП Чернівецького ВП ГУНП в Чернівецькій області.

15. Незаконна порубка зелених насаджень в адмінмежах населеного пункту с. Кам'янка Глибоцького району, скоєна гр. Мельничуком Ю.С. Розмір шкоди становить 1,463 тис. грн. Виставлено претензію, яка сплачена у повному обсязі.

16. Незаконна порубка зелених насаджень в адміністративних межах с. Опришени Глибоцького району, скоєна гр. Постевком М.П. та Янчуком В.В.

Розмір заподіяної шкоди - 34,625 тис. грн. Підготовлено та пред'явлено претензії на добровільне відшкодування.

17.ДП «Вижницький ДСЛ АПК» - незаконна порубка лісу на території Карапчівського лісництва нествановленими особами. Розмір шкоди заподіяної лісу внаслідок незаконної порубки 305,475 тис. грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб та притягнення їх до відповідальності направлено в прокуратуру Чернівецької області. Відкрито кримінальне провадження.

18.ДП «Путильський лісгосп» Яблунецьке лісництво - незаконна порубка лісу нествановленими особами. Розмір шкоди заподіяної лісу внаслідок незаконної порубки 177,840 тис. грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб та притягнення їх до відповідальності направлено в УСБУ в Чернівецькій області. Крім цього, за засмічення земельних ресурсів пред'явлено претензію на суму 4,915 тис. грн., яку повністю сплачено.

19.Служба автомобільних доріг у Чернівецькій області - в межах захисної смуги автомобільної дороги Р-62 Верховина – Усть-Путила – Вижниця – Сторожинець - Чернівці – 46+000 – 49+500 км., виявлено факт незаконної порубки 132 сироростучих та сухостійних дерев породи дуб, ясеня, тополя, граб, черешня. На день проведення перевірки, осіб, які здійснили дану незаконну порубку, не встановлено. Розмір шкоди заподіяної лісу внаслідок незаконної порубки сироростучих та сухостійних дерев становить 1434,965 тис. грн. Для встановлення винних осіб притягнення їх до відповідальності та відшкодування заподіяної шкоди матеріали перевірки направлено до УСБУ в Чернівецької області.

20.ДП «Кіцманський ліс АПК» Драчинецьке лісництво - незаконна порубка дерев скоєна встановленими та нествановленими особами. Загальний розмір шкоди заподіяної лісу та територіям природно-заповідного фонду становить 43,534 тис. грн. Пред'явлено 1 претензію на добровільне відшкодування завданої шкоди на суму 2,112 тис. грн., яка сплачена в повному обсязі. Поряд з цим для встановлення винних осіб матеріали перевірки направлено до Управління захисту економіки в Чернівецькій області Департаменту захисту економіки Національної поліції України. Відкрито кримінальне провадження.

21.ДП «Заставнівське ДСЛ АПК» - незаконні порубки лісу встановленими та нествановленими особами. Розмір шкоди заподіяної лісу внаслідок незаконної порубки 170,503 тис. грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб та притягнення їх до відповідальності направлено в Заставнівське ВП Кіцманського ВП ГУНП в Чернівецькій області. Відкрито кримінальне провадження.

22.ДП «Герцаївське ДСЛ АПК» - незаконне пошкодження до ступеня припинення росту сироростучих візирних дерев скоєне лісозаготівельною бригадою в ході проведення лісозаготівельних робіт по розробці суцільно – лісосічної рубки. Розмір шкоди заподіяної лісу становить 4,009 тис. грн. Пред'явлено претензію на суму 4,009 тис. грн, яка сплачена в повному обсязі.

23.ДП «Глибоцький ДСЛ АПК» - незаконна порубка лісу, скоєна нествановленими особами. Розмір шкоди заподіяної лісу 170,540 тис. грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб та притягнення їх до відповідальності направлено в Управління захисту економіки в Чернівецькій

25. Незаконна порубка дерев на території с. Корчівці Глибоцького району, скоєна невстановленими особами. Розмір шкоди заподіяної зеленим насадженням становить 6,532 тис. грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб та відшкодування заподіяної шкоди направлено до Глибоцького ВП ГУНП у Чернівецькій області.

26. Незаконна порубка дерев на території дерев на території с. Корчівці Глибоцького району скоєна гр.Оларь Г.І. Розмір шкоди заподіяної зеленим насадженням становить 6,462 тис. грн. За матеріалами перевірки пред'явлено претензію на добровільне відшкодування завданої шкоди.

27. Незаконна порубка дерев на території с. Корчівці Глибоцького району скоєна гр. Жижиян І.П. Розмір шкоди заподіяної зеленим насадженням становить 15,500 тис. грн. За матеріалами перевірки пред'явлено претензію на добровільне відшкодування завданої шкоди.

28. Незаконна порубка дерев на території с. Клішківці Хотинського району, скоєна невстановленими особами. Розмір шкоди заподіяної зеленим насадженням становить 2,190 тис. грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб та відшкодування заподіяної шкоди направлено в Хотинський ВП Кельменецького ВП ГУНП у Чернівецькій області.

Складові структурних елементів екологічної мережі
в розрізі одиниць адміністративно-територіального устрою регіону

[illegible]

6	Кіцманський	60,9	4,3	4,3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Кельменецький	67,0	5,2	5,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Новоселицький	73,8	1,0	1,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Хотинський	71,6	2,6	2,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Сокирянський	66,1	4,0	4,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Сторожинецький	116,0	23,7	23,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Путильський	87,8	26,0	26,0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	РАЗОМ	809,6	103,6	103,6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Надмірна розораність земель, лісорозробки ускладнюють забезпечення територіальної єдності ділянок з природними ландшафтами, а інтенсивна господарська діяльність призводить до великого навантаження на природне середовище і, відповідно, до зміни ландшафтів, збіднення рослинного і тваринного світу. Запобігти цьому можна в значній мірі шляхом заповідання, взяття цих об'єктів під спеціальну охорону держави. Проте, не скрізь цьому надають практичного значення.

Розподіл земель об'єктів ПЗФ за угіддями

Таблиця 5.4

№ графі за формою б-зем	Угіддя	Площі угідь у межах земель, наданих установам ПЗФ у постійне користування		Площі угідь у межах земель, що знаходяться у користуванні інших землекористувачів та земель запасу		Разом	
		га	%	га	%	га	%
1	2	3	4	5	6	7	8
3	Сільськогосподарські землі, усього	112	1,36	167,7	0,19	279,7	0,29
4	з них: сільгоспугіддя	112	1,36	125,9	0,14	237,9	0,25
14-17 + 20	інші	0	0,00	41,8	0,05	41,8	0,04
18	забруднені сільськогосподарські угіддя, які не використовуються в сільськогосподарському виробництві	0	0,00	0	0,00	0	0,00
5	із сільгоспугідь: рілля	3	0,04	0	0,00	3	0,00
6	перелоги	0	0,00	0	0,00	0	0,00
7	багаторічні насадження	0	0,00	25	0,03	25	0,03
11	сіножаті	96	1,16	100,9	0,11	196,9	0,20
12	пасовища	13	0,16	0	0,00	13	0,01
21	Ліси та інші лісовкриті площі, усього	11204,1	98,16	78658,4	88,33	89862,5	89,17
22	з них: лісові землі, усього	11204,1	98,16	78658,4	88,33	89862,5	89,17
28	чагарники	0	0,00	0	0,00	0	0,00

34	Забудовані землі, усього	4	0,05	525,4	0,60	529,4	0,55
63	Відкриті заболочені землі, усього	0	0,00	234,1	0,27	234,1	0,24
66	Сухі відкриті землі з особливим рослинним покривом	0	0,00	108,8	0,12	108,8	0,11
67	Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом	15	0,18	116	0,13	131	0,14
68	з них: кам'яністі місця	0	0,00	35,7	0,04	35,7	0,04
69	піски (включаючи пляжі)	0	0,00	0	0,00	0	0,00
70	яри	0	0,00	0	0,00	0	0,00
71	інші	15	0,18	80,3	0,09	95,3	0,10
72	Води, усього	21	0,25	14810,3	10,36	14679,3	9,50
73	з них: природні водотоки	21	0,25	9177,2	10,22	9198,2	9,37
74	штучні водотоки	0	0,00	10,2	0,01	10,2	0,01
75	озера, лимани	0	0,00	55	0,06	55	0,06
76	ставки	0	0,00	57,9	0,07	57,9	0,06
77	водосховища	0	0,00	5510,0	0,00	5510,0	0,00
	Усього земель	8246,2	100,00	88284,5	100,00	96530,7	100,00
	Крім того, моря	0	0,00	0	0,00	0	0,00
	РАЗОМ	8246,2	100,00	88284,5	100,00	96530,7	100,00

Розподіл земель об'єктів ПЗФ за землекористувачами, власниками землі

Таблиця 5.5

№ рядка за формою 6-зем	Власники землі, землекористувачі та землі державної власності, не надані у власність або користування	Площа	
		га	%
1	2	3	4
1.	Сільськогосподарські підприємства (усього земель у власності та користуванні)	41,8	0,04
2.	Громадяни, яким надані землі у власність і користування	0,1	0,00
3+4+5+6	Заклади, установи, організації; промислові та інші підприємства; підприємства та організації транспорту, зв'язку; частини, підприємства, організації, установи, навчальні заклади оборони	179,2	0,19
7.1	Природоохоронні установи (об'єкти ПЗФ), землі надані в постійне користування	8246,2	8,55
7.2+7.3	Підприємства, установи, організації оздоровчого, рекреаційного призначення	58,5	0,06
7.4	Підприємства, установи, організації історико-культурного призначення	22	0,02
8	Лісгосподарські підприємства	81768,3	77,2
9	Водогосподарські підприємства	5900	5,5
10+11	Підприємства іноземних інвесторів та спільних підприємств		
12	Землі запасу та землі, що не надані у власність та постійне користування в межах населеного пункту	9725	10,08
	РАЗОМ	105941,1	100,00

Розподіл лісових земель об'єктів ПЗФ за їх категоріями

Таблиця 5.6

№ графі за формою №1 Державного лісового кадастру	Категорії лісових земель	Площа в межах земель, наданих установам ПЗФ у постійне користування		Площа в межах земель, що знаходяться у користуванні інших землекористувачів та земель запасу		Разом	
		га	%	га	%	га	%
1	2	3	4	5	6	7	8

2	Вкриті лісовою рослинністю, усього	11060,1	98,22	75538,2	96,00	86598,3	96,21
3	у тому числі лісові культури	1172	14,48	6316,7	8,10	7488,7	8,70
4	Незамкнуті лісові культури	9	0,11	467,9	0,60	476,9	0,55
5	Лісові розсадники, плантації	16	0,20	156	0,20	172	0,20
10	Не вкриті лісовою рослинністю, усього	50	0,62	1091,7	1,40	1141,7	1,33
6	у тому числі: рідколісся	2	0,02	155,9	0,20	157,9	0,18
7	згарища	0	0,00	0	0,00	0	0,00
8	зруби	0	0,00	545,9	0,70	545,9	0,63
9	галявини	48	0,59	389,9	0,50	437,9	0,51
11	Лісові шляхи, просіки тощо	69	0,85	1403,7	1,80	1472,7	1,71
12	Усього лісових земель	8094,2	100,00	77984,1	100,00	86078,3	100,00

5.1.5. Біобезпека та поводження з генетично модифікованими організмами

Інформація про інвазійні (чужорідні) види рослин

Таблиця 5.7

Назва виду (українська, латинська)	Занесення виду до карантинного списку	Заходи із запобігання розповсюдження виду
Рак картоплі, <i>Synchetrium ndobioticum (Schilbersky) Percival</i>	«Перелік регульованих шкідливих організмів», затверджений наказом Міністерства аграрної політики України № 716 від 29.11.2006 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства аграрної політики № 467 від 04.08.2010	Фітосанітарні заходи
Золотиста картопляна нематода, <i>Globodera rostochiensis</i>		
Амброзія полинолиста, <i>Ambrosia artemisiifolia L</i>		
Повитиця польова, <i>Cuscuta campestris Junk.</i>		

На виконання Закону України “Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні генетично модифікованих організмів” в 2017 році ДУ “Чернівецький обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров’я України” досліджено 36 проб харчових продуктів на вміст генетично-модифікованих організмів, відхилення не виявлено в 4 пробах.

5.2. Охорона, використання та відтворення рослинного світу

5.2.1. Загальна характеристика рослинного світу

Природа Чернівецької області відрізняється від сусідньої Івано-Франківщини та Закарпаття, що накладає певну специфіку і на систему природоохоронних заходів. Це пояснюється різними кліматичними й геоморфологічними умовами та дещо іншими шляхами розвитку рослинності у льодовиковий період. Давній інтенсивний вплив виробничої діяльності людини значною мірою позначився на природному стані ландшафтів.

На підвищених ділянках Прут-Дністровського межиріччя - масиви букових та буково-дубових лісів, у сх. частині - дубово-грабові. На товтрових пасмах, дністровських схилах, у карстових западинах - остепнені луки/чагарники. У річкових долинах - заплавні та болотні луки, на схилах - суходільні луки. На межиріччях передгірної частини (26 % площі області) збереглися масиви букових та буково-ялицевих лісів. У горах простежуються висотні пояси: де 800-950 м - букові, буково-ялицеві, 950 - 1100 м - ялицево-

ялинові, 1100 -1400 - ялинові ліси, вище - високогірні субальпійські луки (полонини) та чагарники.

Між Прутом і Дністром, куди надходять теплі повітряні течії з південного сходу, сформувалась остепнена лучна рослинність. У Прут-Сіретському межиріччі дуб скельний має зональне поширення і утворює мішані з буком та зрідка чисті фітоценози. Його супроводять такі теплолюбні види, як граб, клен польовий, дикі плодові - черешня, яблуня, груша, а іноді й берека. Темно-хвойні деревні породи - смерека, ялиця, тис - зростають у північній Буковині набагато нижче, ніж, наприклад, у Закарпатті. Смерека в басейні Черемошу межує навіть з дубом скельним, а ялиця біла утворює, подібно як і на Івано-Франківщині, мішані ялицево-дубові й дубово-ялицеві лісостани в рослинній смузі дуба звичайного.

В минулому ліси тут інтенсивно експлуатувалися, що вплинуло навіть на сучасний характер їх висотної поясності. Охорона лісових фітоценозів природного складу як еталонів первинних лісів вкрай необхідна. Це стосується і охорони рештків степової і лісостепової рослинності.

5.2.2. Охорона, використання та відтворення лісів

Управління екології та природних ресурсів Чернівецької обласної державної адміністрації першочергову увагу приділяє стабілізації стану лісів внаслідок техногенного і антропогенного впливу на їх екосистеми. В області продовжується впровадження нових природозберігаючих технологій лісозаготівель, перехід до водозбірно-ландшафтних принципів господарювання, систем ведення лісового господарства на зонально-типологічній основі.

У 2017 р. лісогосподарські підприємства області виробили продукції, робіт та послуг лісового господарства на 509,9 млн. грн., що на 13,3% більше, ніж у 2016 р. Основними виробниками лісопродукції були підприємства Вижницького, Сторожинецького та Путильського районів.

У 2017 р. підприємствами-лісокористувачами проведені різні види рубок лісу на площі 12,0 тис. га. Заготівля деревини усього 721,4 тис. м³, (що складає 88,6% до 2016 року), у тому числі від рубок головного користування 435,3 тис. м³. Із загальної кількості заготовленої деревини частка ліквідної становила 91% або 656,5 тис. м³.

Впродовж 2017 р. підприємствами-лісокористувачами були проведені роботи з лісорозведення, у тому числі посадка лісу на площі 699,6 га, природне поновлення лісу – на 1247,8 га. Основними виробниками лісопродукції були підприємства Сторожинецького, Вижницького та Путильського районів.

За 2017 рік – близько 70% рубок головного користування в лісогосподарських підприємствах області – рівномірно-поступові рубки. Це має позитивний ефект, оскільки на площах кінцевих прийомів рівномірно-поступових рубок забезпечується природне лісовідновлення, що дає можливість значно знизити вплив суцільних рубок на навколишнє природне середовище, зменшити витрати на створення нових насаджень, скоротити терміни вирощування деревостанів тощо.

За даними Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства рубки догляду за лісом у 2017 році: рубки в молодняках на площі 2356 га (28254 м³), проріджування на площі 391 га (7062 м³), прохідні рубки на

Землі лісогосподарського призначення регіону
(станом на 01.01.2018 року)*

№ п/п	Землі лісогосподарського призначення регіону	Одиниця виміру	Кількість	Примітка
1	2	3	4	5
1.	Загальна площа земель лісового фонду	тис. га	260,733	
	у тому числі:			
1.1	лісогосподарські підприємства Державного агентства лісових ресурсів	тис. га	260,733	
1.2	державні спеціалізовані лісогосподарські підприємства агропромислового комплексу	тис. га	260,733	
1.3	площа земель лісогосподарського призначення власників лісів	тис. га	-	
1.4	площа земель лісогосподарського призначення, що не надана у користування	тис. га	-	
2.	Площа земель лісогосподарського призначення, що вкрита лісовою рослинністю	тис. га	239,3	
3.	Загальний запас деревини за звітний період	млн. м ³	62,9	
4.	Запас деревини у розрахунку на один гектар земель лісогосподарського призначення	м ³ /га	241	
5.	Площа лісів у розрахунку на одну особу (с/г угідь)	га	0,26*	
6.	Запас деревини у розрахунку на одну особу	м ³	63	
7.	Лісистість (відношення покритої лісом площі до загальної площі регіону)	%	29,2	

Запас деревини в лісах області становить 62,9 млн. м³. Запас деревини на 1 га земель лісгосподарського призначення становить 241 м³/га.

Лісокористування в області та ведення лісового господарства лісокористувачами здійснюється згідно рекомендацій лісовпорядкування та відповідних нормативних документів. Рубки головного користування проводяться в межах затверджених розрахункових лісосік та встановлених лімітів лісосічного фонду. Аналіз цих даних свідчить, що розрахункова лісосіка по головному користуванню щорічно недоосвоюється.

Таблица 5.9

Рік	Загальна площа, тис, га	Фактично зрубано, тис, м³	Зрубано по господарствах					
			хвойні		твердолистяні		м'яколистяні	
			розрахункова лісосіка, тис, м³	фактично зрубано, га/тис, м³	розрахункова лісосіка, тис, м³	фактично зрубано, га/тис, м³	розрахункова лісосіка, тис, м³	фактично зрубано, га/тис, м³
Усього рубок, пов'язаних з веденням лісового господарства								

2015	11,966	402,3	-	-	-	-	-	-
2016	11,875	375,6	-	-	-	-	-	-
2017	9596	267,88	-	-	-	-	-	-
у тому числі: 1. Рубки догляду								
2015	5,185	54,0	-	-	-	-	-	-
2016	5,301	104,8	-	-	-	-	-	-
2017	5599	112,76	-	-	-	-	-	-
2. Лісовідновні рубки								
2015	0,213	35,7	-	-	-	-	-	-
2016	0,230	38,0	-	-	-	-	-	-
2017	261	50,07						
3. Суцільні санітарні рубки								
2015	0,734	169,1	-	-	-	-	-	-
2016	0,509	111,0	-	-	-	-	-	-
2017	21	5,45	-	-	-	-	-	-

У 2017 р. підприємствами-лісокористувачами проведені різні види рубок лісу на площі близько 9596 тис. га, з них рубок догляду на площі 5596 тис. га, лісо відновлювані рубки на площі 261 тис. га, суцільно-санітарні рубки – на площі 21 тис. га.

Впродовж 2017 р. підприємствами-лісокористувачами були проведені роботи з відновлення лісів на площі 1951 га, з них: посадка і посів лісу на площі 698 га, природне поновлення лісу – на 1253 га.

Непридатні для використання в сільському господарстві, деградовані і малопродуктивні землі, можливі для лісорозведення
(станом на 01.01.2018 року)

Таблиця 5.10

	Види деградованих і малопродуктивних земель					
	яри	еродовані балки	круто схили	піски	пустирі, галявини	кар'єри
Загальна площа, га	2139,4308	-*	*-	608,5255	2911,1413	29,3077
у тому числі можливі для лісорозведення:						
посадка лісу	-	-	-	-	-	-
посів лісу	-	-	-	-	-	-

* - інформація відсутня.

За даними ГУ Держгеокадастру у Чернівецькій області на території Чернівецької області загальна площа деградованих земель становить 2810 га та 27245 малопродуктивних.

**Землі лісогосподарського призначення регіону в розрізі категорій земель
по Чернівецькому ОУ ЛМГ (станом на 01.01.2018 року)**

Таблиця 5.11

№ п/п	Міністерства, відомства (постійні лісокористувачі, власники лісів), інші	Землі лісогосподарського призначення (усього), тис. га	Лісові землі, тис. га						Нелісові землі, тис. га					
			вкриті лісовою рослинністю		не вкриті лісовою рослинністю			усього лісових земель	у тому числі сільськогосподарські угіддя				інші нелісові землі	усього нелісових земель
			усього	у тому числі лісові культури	не зімкнуті лісові культури	інші не вкриті лісовою рослинністю	усього не вкритих лісовою рослинністю		сіножаті	рілля	пасовища	разом с/г угідь		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
I. Землі лісогосподарського призначення														
1	Державні лісогосподарські підприємства	260,7	242,4	71,3	7,5	4,2	11,7	248,4	2,7	0,4	0,8	3,9	2,7	6,6
1.1	У т.ч. Чернівецьке ОУЛМГ	260,7	242,4	71,3	7,5	4,2	11,7	248,4	2,7	0,4	0,8	3,9	2,7	6,6
II. Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення														
1.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
III. Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики оборони та іншого призначення														
1.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
IV. Землі історико-культурного природно-заповідного призначення														
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Інше														
	Землі запасу	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Станом на 01.01.2018 р. загальна площа земель лісового фонду складає 257,969 тис. га.

На території 11 районів області та м.Чернівці знаходиться 6 державних лісогосподарських підприємств: ДП “Берегометське ЛМГ”, ДП “Путильське ЛГ”, ДП “Сокирянське ЛГ”, ДП “Сторожинецьке ЛГ”, ДП “Хотинське ЛГ”, ДП “Чернівецьке ЛГ”.

Лісосічний фонд в окремих районах використовується не повністю і не рівномірно внаслідок недостатньо розвинутої матеріально-технічної бази. В гірській та передгірській частині не впроваджуються заходи з боку тимчасових та постійних лісокористувачів при розробці лісосік по запобіганню розмиву волоків (установлення фашин, загорож, обладнання водовідводу), по очищенню водотоків та лісосік від порубкових залишків, а також під'їзних шляхів та лісгосподарських доріг.

**Основні показники ведення лісгосподарської діяльності
у Чернівецькій області за 2017 рік**

Таблиця 5.12

Обсяги продукції, робіт та послуг лісового господарства (у фактичних цінах), млн.грн	509,9
у тому числі	

обсяги продукції лісозаготівель	464,4
Площа рубок лісу та заходів, тис.га	12,0
головного користування	2,1
формування і оздоровлення лісів та інших заходів	9,9
Заготівля деревини, тис.м ³	721,4
Заготівля ліквідної деревини, тис.м ³	656,5
від рубок головного користування	435,3
від рубок формування і оздоровлення лісів та інших заходів	221,2
Відтворення лісів, га	1951
садіння і висівання лісу	698
природне поновлення	1253
Переведено лісових культур та природного поновлення у вкриті лісовою рослинністю землі ¹ , га	2171
у тому числі лісових культур	844
Залишки деревини на лісосіках ² , тис.м ³	14,3
Залишок неочищених площ ² , га	37,0
Кількість лісових пожеж	2
Площа лісових земель, пройдена пожежами, га	3
Збитки, заподіяні лісовими пожежами, тис.грн	59,5
Загальна площа осередків шкідників і хвороб лісу, га	1832
Захист лісу від шкідників і хвороб, га	—
у тому числі	
біологічними препаратами	—
хімічними препаратами	—
Зменшення площі осередків шкідників та хвороб лісу в результаті проведення заходів та під впливом природних факторів, га	2516
Загибель лісових насаджень, га	35
у тому числі від	
пошкоджень шкідливими комахами	—
хвороб лісу	19
несприятливих погодних умов	6
лісових пожеж	—
Порушення лісового законодавства:	
кількість випадків	73
маса знищеної або пошкодженої деревини, м ³	366
заподіяна шкода, тис.грн	1392,1

5.2.3. Стан використання природних недревних рослинних ресурсів

Заготівля недревних рослинних ресурсів здійснюється в межах доведених лімітів, затверджених рішенням Чернівецької обласної ради.

Промисловою заготівлею лікарської сировини дикорослих видів рослин на території Чернівецької області займаються 6 юридичних осіб. Два постійні користувачі – це ДП “Чернівецький лісгосп” та Чернівецька обласна спілка споживчих товариств “Облспоживспілка”, і кілька підприємств, які недавно почали займатися заготівлею: ТЗОВ “Італобоніфіка” (м. Вижниця), ТЗОВ “Фіто-Фабрика” (сmt Путила) а також приватні підприємці І.Сеньківський (с. Іспас, Вижницького району) і М.Томашевський (с. Селятин, Путильського району).

Перевищень доведеного ліміту по заготівлі окремих лікарських рослин не встановлено. Слід відмітити, що в області внаслідок належного екологічного контролю, спостерігається тенденція до зменшення обсягів заготівлі

недеревних рослинних ресурсів, що забезпечує стабілізацію та збагачення трав'яних екосистем.

Динаміка заготівлі лікарської сировини

Таблиця 5.13

Рік	Вид рослин	Обсяги заготівлі, т	
		встановлені ліміти	фактично заготовлено
2015	Бузина чорна (суцвіття)	1,00	0,228
	Глід (суцвіття)	0,50	0,020
	Глід (плоди)	1,00	0,150
	Горобина звичайна (плоди)	2,50	0,340
	Деревій (трава)	0,60	0,155
	Кропива дводомна (листя)	2,00	0,257
	Липа (квіти)	1,00	0,052
	Підбіл (мати-й-мачуха) (трава)	1,00	0,021
	Шипшина (плоди)	5,00	0,3383
	Чистотіл	1,00	0,240
2016	Бузина чорна (суцвіття)	10,00	0,3
	Глід (суцвіття)	5,0	0,18
	Глід (плоди)	10,0	4,7
	Горобина звичайна (плоди)	25,0	4,7
	Деревій (трава)	6,0	1,15
	Кропива дводомна (листя)	20,0	0,35
	Липа (квіти)	10,0	0,4
	Підбіл (мати-й-мачуха) (трава)	10,0	0,2
	Шипшина (плоди)	50,0	37,2
	Чистотіл	10,0	2,4
2017	Бузина чорна (суцвіття)	10,00	0,3
	Глід (суцвіття)	5,0	0,18
	Глід (плоди)	10,0	4,7
	Горобина звичайна (плоди)	25,0	4,7
	Деревій (трава)	6,0	1,15
	Кропива дводомна (листя)	20,0	0,35
	Липа (квіти)	10,0	0,4
	Підбіл (мати-й-мачуха) (трава)	10,0	0,2
	Шипшина (плоди)	50,0	37,2
	Чистотіл	10,0	2,4

Всього в області заготовлено по всіх видах лікарських рослин 51,58 т.

5.2.4. Охорона та відтворення видів рослин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України

Таблиця 5.14

Район	Усього видів рослин, занесених до Червоної книги України, екз.	Усього рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, од.	Кількість видів рослин, занесених до Червоної книги України, відтворено на територіях та об'єктах ПЗФ, екз., назва	Кількість популяцій видів рослин, занесених до Червоної книги України, які зникли, од., назва
Чернівецька область	76	8	...	...

Види флори, що охороняються

Таблиця 5.15

Показник	2016 рік
Загальна кількість видів флори на території регіону, од,	1600
% до загальної чисельності видів України	35,00
Види флори, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі, од,	2
Види флори, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од,	34

Перелік видів судинних рослин, водоростей, грибів та лишайників, яким загрожує небезпека

Таблиця 5.16

Назва виду	Кількість видів	Види, яким загрожує небезпека			
		2014	2015	2016	2017
Судинні рослини	1600	108	108	108	108
Гриби	-	-	-	-	-
Водорості	-	-	-	-	-
Лишайники	-	-	-	-	-
Разом:	-	-	-	-	-

Перелік видів флори, що охороняється, в регіоні (станом на 01.01.2018 року)

Таблиця 5.17

Назва виду (звичайна і наукова)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	Європейський червоний список
1	2	3	4	5
Модрина польська (Larix polonica (R.))	+			
Надбородник безлистий (Eriopogon aphyllum (F.))	+		+	
Плаун річний, (Lycopodium annotinum L.)	+			
Лікоподієлла заплавна (Lycopodiella inundata (L.))	+			
Баранець звичайний (Huperzia selago (L.))	+			
Гронянка півмісяцева, (Botrychium lunaria (L.))	+			
Тис ягідний, (Taxus baccata (L.))	+			
Аконіт Бессера (Aconitum besseranum (A.))				
Сосна кедрова європейська, (Pinus cembra (L.))	+			
Орлики чорніючі (Aquilegia nigricans (B.))	+			
Орлики трансільванські (Aquilegia transsilvanica (S.))	+			
Сон великий, (Pulsatilla grandis (W.))	+	+		
Сон чорніючий, (Pulsatilla nigricans (S.))	+			
Мачок жовтий, (Glaucium flavum (C.))	+			
Гвоздика граціанополітанська (Dianthus gratianopolitanus (V.))	+			+
Лециця дністровська (Gypsophilla thyratica (K.))	+			

Елізанта Завадського, (<i>Elisanthe zawadzki</i> (H.))	+			+
Смілка сумнівна (<i>Silene dubia</i> Herbach)	+			+
Фіалка біла (<i>Viola alba</i> (B.))	+			
Лунарія оживаюча (<i>Lunaria rediviva</i> (L.))	+			
Шивереція подільська (<i>Schivereckia podolica</i> (A.))	+	+		+
Первоцвіт полонинський (<i>Primula poloninensis</i> Fed.)	+			+
Молочай волинський (<i>Euphorbia volhynica</i> (B.))	+			
Очиток застарілий (<i>Sedum antiquum</i> (O.))	+			+
Таволга польська (<i>Spiraea polonica</i> (B.))	+			
Зіновать біла, (<i>Chamaecytisus albus</i> (H.))	+			
Зіновать подільська, (<i>Chamaecytisus podolicus</i> (B.))	+			+
Зіновать Рошеля, (<i>Chamaecytisus rochelii</i> (W.))	+			
Дрочок крилатий, (<i>Genistella sagittalis</i> (L.))	+			
Водяний горіх плаваючий (<i>Trapa natans</i> (L.))	+			
Ясенець білий (<i>Dictamnus albus</i> (L.))	+			
Клокичка периста (<i>Staphylea pinnata</i> (L.))	+			
Астранція велика (<i>Astrantia ajor</i> (L.))	+			
Бруслина карликова (<i>Euonymus nana</i> (B.))	+			
Жостір фарбувальний (<i>Rhamnus tinctoria</i> (W.))	+			
Валеріана дводомна (<i>Valeriana dioica</i> (L.))	+			
Тирлич безстебловий, (<i>Gentiana acaulis</i> (L.))	+			
Сверція багаторічна, (<i>Swertia perennis</i> (L.))	+			
Медунка Філярського, (<i>Pulmonaria filarszkyana</i> Jav.)	+			+
Беладона звичайна (<i>Atropa belladonna</i> (L.))	+			
Скополія карніолійська (<i>Scopolia carniolica</i> (J.))	+			
Шолудивник королівський (<i>Pedicularis sceptrum-carolinum</i> (L.))	+			
Товстянка альпійська (<i>Pinguicula alpina</i> (L.))	+			
Шоломниця весняна (<i>Scutellaria verna</i> (B.))	+			
Арніка гірська (<i>Arnica montana</i> (L.))	+			
Волошка карпатська (<i>Centaurea carpatica</i> (P.))	+			
Білотка альпійська, (<i>Leontopodium alpinum</i> (C.))	+			
Язичник буковинський (<i>Ligularia bukovinensis</i> (N.))	+			
Брандушка різноколірна (<i>Bulbocodium versicolor</i> (K-G.))	+			
Пізноцвіт осінній (<i>Colchicum autumnale</i> (L.))	+			
Рябчик шаховий (<i>Fritillaria meleagris</i> (L.))	+			
Рябчик гірський (<i>Fritillaria Montana</i> (H.))	+		+	
Лілія лісова, (<i>Lilium martagon</i> (L.))	+			
Цибуля ведмежа, (<i>Allium ursinum</i> (L.))	+			
Соссюрея різноколірна (<i>Saussurea discolor</i>	+			

(W.))				
Підсніжник білосніжний, (<i>Galanthus nivalis</i> (L.))	+			
Білоцвіт весняний (<i>Leucojum vernal</i> (L.))	+			
Шафран Гейфелів, (<i>Crocus heuffelianus</i> (H.))	+			
Півники несправжньо-смакцеві (<i>Iris pseudocyperus</i> (S.))	+			
Булатка великоквіткова (<i>Cephalanthera damasonium</i> (M.))	+			+
Булатка довголиста (<i>Cephalanthera longifolia</i> (L.))	+			+
Булатка червона (<i>Cephalanthera rubra</i> (V.))	+			+
Язичок зелений (<i>Coeloglossum viride</i> (L.))	+		+	
Коральковець тричі надрізаний (<i>Corallorhiza trifida</i> (C.))	+		+	
Зозулині черевички справжні, (<i>Cypripedium calceolus</i> (L.))	+		+	
Пальчатокорінник серценосний (<i>Dactylorhiza cordigera</i> (F.))	+		+	
Пальчатокорінник Фукса (<i>Dactylorhiza fuchsii</i> (D.))	+		+	
Пальчатокорінник м'ясочервоний (<i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.))	+		+	
Пальчатокорінник плямистий (<i>Dactylorhiza maculata</i> (L.))	+		+	
Пальчатокорінник травневий (<i>Dactylorhiza majalis</i> (R.))	+		+	
Пальчатокорінник бузиновий (<i>Dactylorhiza sambucina</i> (L.))	+		+	
Коручка темно-червона (<i>Epipactis atrorubens</i> (H.))	+		+	
Коручка чемерицева, (<i>Epipactis palustris</i> (L.))	+		+	
Коручка болотна (<i>Epipactis palustris</i> (L.))	+		+	
Коручка пурпурова (<i>Epipactis purpurata</i> (S.))	+		+	
Коручка чемерицева, ()	+		+	
Гудайєра повзуча (<i>Goodyera repens</i> (L.))	+		+	
Билинець довгоногий (<i>Gymnadenia conopsea</i> (L.))	+		+	
Бровник однобульбовий (<i>Herminium monorchis</i> (L.))	+		+	
Левкорхіс білуватий, (<i>Leucorchis albida</i> (L.))	+		+	
Жировик Лезеля (<i>Liparis loeselii</i> (L.))	+			
Зозулині сльози серцелисті (<i>Listera cordata</i> (L.))	+		+	
Зозулині сльози яйцевидні (<i>Listera ovata</i> (L.))	+		+	
Малаксис однолистий (<i>Malaxis monophyllos</i> (L.))	+		+	
Гніздівка звичайна (<i>Neottia nidus-avis</i> (L.))	+		+	
Нігрителя карпатська (<i>Nigritella carpatica</i> (Z.))	+		+	

Обрис комахоносна (<i>Ophrys insectifera</i> (L.))	+		+	
Зозулинець блощичний (<i>Orchis coriophora</i> (L.))	+		+	
Зозулинець шоломоносний (<i>Orchis militaris</i> (L.))	+		+	
Зозулинець салепів (<i>Orchis morio</i> (L.))	+		+	
Зозулинець болотний (<i>Orchis palustris</i> (J.))	+		+	
Зозулинець пурпуровий (<i>Orchis purpurea</i> (H.))	+		+	
Зозулинець обпалений (<i>Orchis ustulata</i> (L.))	+		+	
Любка дволиста (<i>Platanthera bifolia</i> (L.))	+		+	
Любка зеленоквіткова (<i>Platanthera chlorantha</i> (C.))	+		+	
Траунштейнера куляста (<i>Traunsteinera globosa</i> (L.))	+			
Ситник вузлуватий (<i>Juncus subnodulosus</i> (S.))	+			
Осока затінкова (<i>Carex umbrosa</i> (H.))	+			
Меч-трава болотна (<i>Cladium mariskus</i> (L.))	+			
Костриця Порціуса (<i>Festuca porcii</i> (H.))	+			
Тонконіг Ремана (<i>Poa rehmannii</i> (Asch.)Woloszcz)	+		+	
Тонконіг різнобарвний (<i>Poa versicolor</i> (B.))	+			
Ковила дніпровська (<i>Stipa boristhenica</i> (L.))	+			
Ковила волосиста (<i>Stipa capillata</i> (L.))	+			
Ковила пірчаста, (<i>Stipa pennata</i> (L.))	+			
Ковила вузьколиста (<i>Stipa tirsia</i> (S.))	+			
Дифазіаструм сплюснутий (<i>Diphazistrum complanatum</i> (L.))	+			
Усього:	106	2	35	11

5.2.5. Адвентивні види рослин

Співвідношення географо-генетичних груп адвентивних видів флори

Таблиця 5.18

Географо-генетичні групи антропофітів	Число антропофітів	% від всіх антропофітів	Число ксенофітів	% від всіх ксенофітів
Європейська	-	-	-	-
Південноєвропейсько-азіатська	-	-	-	-
Східноєвропейсько-азіатська	-	-	-	-
Азіатська	-	-	-	-
Американська	-	-	-	-
Африканська	-	-	-	-
Невизначеного походження	-	-	-	-

Дана інформація відсутня. Питання вимагає спеціального вивчення.

5.2.6. Охорона, використання та відтворення зелених насаджень

У населених пунктах області нараховується 357,9 га зелених насаджень, в т.ч. загального користування (парки, сквери, бульвари та ін.) – 267 га.

Озеленення населених пунктів, га*

Таблиця 5.19

Заходи	Рік		
	2015р.	2016р.	2017р.
Створено нових зелених насаджень, га	-	-	-
Проведено ландшафтну реконструкцію насаджень, га	-	-	-
Проведено догляд за насадженнями, га	152,0	152,0	152,0

* За даними Треста зеленого господарства та протизсувних робіт по м. Чернівці.

У 2017 році як і у минулому році нові зелені насадження не створювались, площа території догляду за насадженнями в м. Чернівці не змінилась і дорівнює 152,0 га.

5.2.7. Використання та відтворення природних рослинних ресурсів на території природно-заповідного фонду

Важливим завданням для лісогосподарського комплексу є лісовідновлення. Основні показники по лісорозведенню в області виконані. Динаміка лісовідновлення, лісорозведення та створення захисних лісонасаджень за останні роки наведена в таблиці.

Лісовідновлення, лісорозведення та створення захисних насаджень
у 2017 році

Таблиця 5.20

	Відтворення лісів, га			Переведення у вкриті лісовою рослинністю землі, га	Переведення ділянок з природним поновленням у вкриті лісовою рослинністю землі, га
	Усього	Садіння і висівання лісу, га	Природне поновлення лісу, га		
Всі органи управління	1947,4	699,6	1247,8	875,2	1234,1
1. Державне генство лісових ресурсів України	1947,4	699,6	1247,8	875,2	1234,1
Інші	...	-	...	...	...

*- за даними Чернівецького ОУЛМГ.

З метою посилення контролю за виконанням Закону України “Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону” та забезпечення сталого розвитку лісового господарства, вдосконалення державного управління у сфері охорони, захисту та відтворення лісів, збереження цінних природних ландшафтів, умов відтворення високопродуктивних стійких насаджень, екологічних і рекреаційних властивостей Буковинських Карпат, посилення екологічного контролю за заготівлею деревини лісокористувачами області за поданням управління екології та природних ресурсів було прийнято відповідне розпорядження облдержадміністрації.

Протягом звітної періоду на території області проведено 9 перевірок. В результаті порушення вимог природоохоронного законодавства до

адмінвідповідальності притягнуто 24 особи на суму 3,995 тис. грн. Розраховано та виставлено претензію НПП «Вижницький» за нецільове використання та засмічення земельної ділянки на суму 0,916 тис. грн., які повністю сплачено.

В сфері охорони, використання та відтворення природно-заповідного фонду проведено перевірку парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення КП «Парк Жовтневий». На усунення виявлених порушень природоохоронного законодавства винесено припис.

По матеріалах перевірки 2016 року за незаконну порубку лісу з НПП «Вижницький» стягнуто 2 позови на загальну суму 543,000 тис. грн.

На території ДП «Кіцманський ліс АПК» регіонального ландшафтного парку «Чернівецький» виявлено незаконну порубку дерев в межах території природно-заповідного фонду. Сума шкоди становить 45,018 тис. грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб Управління захисту економіки в Чернівецькій області Департаменту захисту економіки Національної поліції України. Відкрито кримінальне провадження.

Під час проведення планового заходу (контролю) НПП «Черемоський» державних інспекторів з охорони навколишнього природного середовища Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області не допущено до проведення перевірки. Складено відповідний акт про не допуск від 24.10.2017 та проінформовано Міністерство екології та природних ресурсів України, Державну екологічну інспекцію України, Управління Служби безпеки в Чернівецькій області, Прокуратуру Чернівецької області та Чернівецьку обласну державну адміністрацію.

ДП «Чернівецький лісгосп», територія ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Цецино» - незаконна порубка дерев в межах території природно-заповідного фонду. Сума шкоди становить 2387,238 тис. грн. Матеріали перевірки для подальшого реагування направлено в Управління Служби безпеки України. Пред'явлено позов для відшкодування завданої шкоди. Відкрито кримінальне провадження.

За результатами проведення позапланового заходу НПП «Черемоський» виявлено факти незаконної рубки дерев, скоєні невстановленими особами. Розмір шкоди заподіяної державі становить - 29,140 тис. грн. Матеріали перевірки для встановлення винних осіб направлено до Управління захисту економіки в Чернівецькій області Департаменту захисту економіки Національної поліції України. Відкрито кримінальне провадження.

Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області вжито ряд заходів щодо ефективної організації проведення у передноворічний період перевірок здійснення державного контролю щодо охорони хвойних насаджень від самовільних рубок на територіях селекційних плантаціях, ділянках особливо-цінних і інтродуктивних хвойних порід, лісових масивах, які примикають до населених пунктів, автодоріг, залізниць та на територіях природно-заповідного фонду. З цією метою, інспекцією, виданий наказ “Про організацію та проведення операції “Новорічна ялинка” у передноворічний період 2018 року” та підготовлено Комплексний план оперативних рейдових перевірок при здійсненні операції “Новорічна ялинка” представниками Держекоінспекції у Чернівецькій області, УМВС України у Чернівецькій

області, Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства, засобів масової інформації.

Належна природоохоронна робота здійснена в місцях збору, шляхах перевезення, ринках збуту, пунктах пропуску на державному кордоні. На авто- та залізничних станціях, ринках міст та населених пунктах, організовано, спільно з працівниками УМВС, цільові перевірки на предмет виявлення фактів перевезення та реалізації рідкісних видів ранньоквітучих, ендемічних і реліктових рослин, а також рослин, що знаходяться під загрозою знищення і занесених до Червоної книги України. Для недопущення торгівлі на ринках області ранньоквітучими “червонокнижними” видами рослин адміністраціям торгових закладів видано відповідні зобов’язуючі приписи. Спільно з працівниками лісової охорони здійснювались рейдові перевірки території лісового фонду в нічний час та вихідні дні на предмет виявлення фактів незаконного вилучення об’єктів рослинного світу.

Матеріали про проведення операції “Первоцвіт-2017” направлені в засоби масової інформації з метою інформування населення і попередження випадків вилучення та реалізації первоцвітів. Проведені відповідні агітаційно-пропагандистські та просвітницькі заходи в початкових, середніх та вищих учбових закладах із залученням профільних фахівців-освітян.

З метою попередження скоєння та вчасного виявлення порушень природоохоронного законодавства, в частині збереження та охорони молодих хвойних насаджень в передноворічний період 2017 року через засоби масової інформації (преса, радіомовлення, телебачення) постійно інформувалось населення щодо проведення перевірок, використання штучних ялинок під час проведення новорічних свят, відповідальність за незаконне придбання чи реалізацію новорічних ялинок тощо.

5.3. Охорона, використання та відтворення тваринного світу

5.3.1. Загальна характеристика тваринного світу

Тваринний світ області різноманітний. Всього налічується 359 видів, у т. ч. ссавців - 70, птахів - 205, плазунів - 12, земноводних - 16, риб - 56.

У горах поширені благородний олень, козуля, свиня дика, ведмідь, рись, куниця лісова, горностай, білка карпатська, з птахів - глухар, тетерев, рябчик, дятли, сови та ін., з плазунів - плямиста саламандра, карпатський і альпійський тритони, гадюка, в річках - форель, харіус, лосось дунайський. Для передгір’я характерні лісовий кіт, лисиця, заєць-русак, вовк, тхір, сліпак буковинський, білий лелека, європейській клінтух та іволга. На рівнині - ховрах, сліпак, хом’як, тхір та ін., з птахів - сиворакша, з земноводних - черепаха, з риб - сом, щука, окунь, лящ та ін. Акліматизовані ондатра, нутрія, фазан. Інтродуковані товстолобик, білий амур; реакліматизовані зубр, сіра куріпка.

5.3.2. Стан і ведення мисливського та рибного господарства

Ведення мисливського господарства здійснюється у відповідності до Законів України “Про тваринний світ”, “Про мисливське господарство та полювання”. Площа мисливських угідь на кінець 2017 року становила 466 тис. га на яких здійснювали свою діяльність 22 господарства. Користувачів мисливських угідь зобов’язано привести організацію території угідь у відповідність до внесених змін в матеріали упорядкування, створити спеціалізовані підрозділи для ведення мисливського господарства та укласти з

обласним управлінням лісового та мисливського господарства договори про умови ведення мисливського господарства. Для поліпшення ведення мисливського господарства користувачів мисливських угідь зобов'язано створити сприятливі умови для збереження, відтворення та раціонального використання мисливської фауни, забезпечити належну охорону мисливських угідь. З цією метою в області здійснюється ряд заходів по оптимізації ведення мисливського господарства.

Динаміка чисельності основних видів мисливських тварин (голів)

Таблиця 5.21

	Загальна кількість мисливських тварин	У % до 2016р.	Кількість добутих мисливських тварин	У % до 2016р.
Копитні тварини, голів	7289	109,6	431	133,4
зубр	34	121,4	—	—
лось	—	—	—	—
олень благородний	580	98,3	7	700,0
олень плямистий	34	×	—	—
лань	24	×	—	—
козуля	5223	110,4	288	148,5
муфлон	—	—	—	—
кабан	1394	107,0	136	106,3
кулан	—	—	—	—
Хутрові, звірі, тис. голів	22,6	93,3	3,4	101,9
заєць-русак	12,3	89,8	1,7	102,2
крізь дикий	—	—	—	—
білка	2,7	100,2	—	—
ондатра	1,6	78,7	—	—
бобер	—	—	—	—
бабак	—	—	—	—
лисиця	0,5	108,1	1,7	101,5
вовк	0,0	118,5	0,0	85,7
енотовидний собака	—	—	—	—
норка європейська	—	—	—	—
норка американська	—	—	—	—
борсук	1,3	106,2	—	—
видра	0,7	93,2	—	—
куниця кам'яна	0,6	104,7	0,0	×
куниця лісова	1,2	101,5	0,0	125,0
тхір чорний	1,1	103,8	—	—
кіт лісовий	0,2	102,2	—	—
рись	0,0	122,2	—	—
ведмідь бурий	0,0	100,0	—	—
горностай	0,4	104,2	—	—
шакал	—	—	—	—

продовження таблиці

Перната дичина, тис. голів	124,9	107,4	22,7	126,0
гуси	–	–	0,1	214,5
кулики	6,4	102,7	1,1	122,9
голуби	57,5	106,2	9,6	157,9
фазан	0,9	154,0	–	–
сіра куріпка	13,4	113,6	1,3	108,2
перепілка	12,5	108,3	2,2	114,0
глухар	0,2	91,1	–	–
тетерук	–	–	–	–
рябчик	0,4	100,3	–	–
качки	18,4	104,1	5,4	106,8
лебідь	0,6	118,5	–	–
лиса	8,9	115,0	2,8	106,8
курочка водяна	3,9	105,7	–	–
норець великий (чомга)	1,7	105,7	0,2	103,8

Зокрема, впорядкування мисливських угідь області здійснено Київською лісовпорядкувальною експедицією одночасно з лісовпорядкуванням.

З метою підвищення оптимальної чисельності мисливських тварин в області здійснено комплекс біотехнічних заходів по двох напрямках: забезпечення якісного поліпшення мисливських угідь і росту поголів'я диких тварин та підвищення кормових та захисних властивостей угідь. Було задіяне близько 100 га кормових біополів (з конюшини, вівса, кукурудзи, топінамбура).

Основні показники ведення мисливського господарства у Чернівецькій області за 2017 рік

Таблиця 5.22

	2017
Кількість господарств	22
Площа мисливських угідь на кінець року, тис.га	462,0
у тому числі охоплених мисливським упорядкуванням	462,0
з них лісові	241,3
польові	210,6
водно-болотні	10,1
Кількість працівників, осіб	147
Кількість мисливських тварин, тис. голів (штук)	
копитні тварини	7,3
хутрові звірі	22,6
перната дичина	124,9
Кількість добутих (відстріляних) мисливських тварин, тис. голів (штук)	
копитні тварини	0,4
хутрові звірі	3,4
перната дичина	22,6
Загальні витрати у фактичних цінах, тис.грн.	10322,6
Витрати на охорону та відтворення диких звірів та птахів, включаючи біотехнічні заходи у фактичних цінах, тис.грн	3783,8
Витрати на штучне розведення мисливських звірів і птахів для розселення у фактичних цінах, тис.грн	542,7

Кількість мисливських тварин та їх добування у 2017 році

Таблиця 5.23

	Копитні тварини, голів		Хутрові звірі, тис. голів		Перната дичина, тис. голів	
	загальна кількість	добуто (відстріляно)	загальна кількість	добуто (відстріляно)	загальна кількість	добуто (відстріляно)
Чернівецька область	7289	431	22,6	3,4	124,9	22,7
м.Чернівці	132	—	0,1	—	—	—
м.Новодністровськ	—	—	—	—	—	—
райони						
Вижницький	1417	56	2,4	0,3	13,9	2,0
Герцаївський	127	8	1,4	0,2	17,3	0,9
Глибоцький	799	55	1,6	0,4	20,6	6,8
Заставнівський	643	37	3,4	0,3	15,5	1,7
Кельменецький	120	10	1,3	0,2	6,6	1,5
Кіцманський	187	4	2,5	0,4	11,0	3,3
Новоселицький	179	19	1,5	0,3	14,4	2,0
Путильський	790	27	1,3	0,0	0,3	—
Сокирянський	275	16	1,0	0,3	5,3	2,6
Сторожинецький	2179	174	4,2	0,7	13,4	1,0
Хотинський	441	25	2,0	0,2	6,6	0,9

Основними факторами, що негативно впливають на стан відтворення та перебування диких тварин, є:

- погіршення умов перебування мисливських тварин у зв'язку зі значним посиленням антропогенного фактору, паювання сільськогосподарських угідь, знищення місць відтворення диких птахів та звірів (повсюдне випалювання очерету, торішніх трав у весняний період, випас худоби в сезон тиші), недостатня площа захисних реміз тощо;

- погіршення фінансово-економічного стану населення, економічна нестабільність в суспільстві, які різко вплинули на охорону мисливських угідь та значне поширення такого явища, як браконьєрство, особливо в нічний час.

Протягом 2017 року на території Чернівецької області селекційного та діагностично-вибіркового відстрілу не проводилось, немає також перевищення лімітів добування диких тварин.

В області планується робота по розповсюдженню неаборигенних видів тварин та створення відповідних умов для мешкання рідкісних, зникаючих видів тварин.

Органами рибкоохорони неодноразово порушувалось питання про складні умови для відтворення водних живих ресурсів, які склались на Дністровському водосховищі. Погані умови для відтворення фітофілів, а саме: відсутність нерестових площ та коливання рівня води в нерестовий період призводять до зменшення чисельності ляща, коропа. Щодо відтворення білизни, клепця, рибця, то нерестилища цих видів знаходяться за межами водосховища, де коливання рівня води не є відчутними.

Динаміка вилову риби

Таблиця 5.24

Рік	Водний об'єкт	Затверджений ліміт вилов, (т/рік)	Фактичний вилов, (т/рік)
1	2	3	4
2014*	Дністровське водосховище	1,7	1,61
2015**	-“-	0	0
2016**	-“-	0	0
2017**	-“-	0	0

* - за даними управління охорони, використання та відтворення водних біоресурсів та регулювання рибальства в Чернівецькій області

** - за даними управління державного агентства рибного господарства у Чернівецькій області у 2015, 2016 та 2017 роках ліміти не затверджувались і тому відповідні роботи не проводились.

Кількість виявлених фактів браконьєрства

Таблиця 5.25

Кількість виявлених фактів браконьєрства	2015 рік	2016 рік	2017 рік
Виявлено фактів браконьєрства, од.	567*	452*	477*

* - за даними управління державного агентства рибного господарства у Чернівецькій області.

Відтворенню водних живих ресурсів в області приділяється велика увага. Наказом Міністерства аграрної політики України № 291 від 29.06.2005 р. створено Державну установу “Рибоводний форелевий завод “Лопушно”, що заснована на державній власності, входить до сфери управління Державного агентства рибного господарства України. У своїй діяльності рибзавод керується чинним законодавством України та положенням про Державну установу РФЗ “Лопушно”. Державна установа “Рибоводний форелевий завод “Лопушно” працює по відтворенню водних живих ресурсів, вирощує лососеві види риб для подальшого зариблення їх у рибогосподарські водні об'єкти загальнодержавного значення західного регіону України. На сьогодні рибзавод займається штучним відтворенням струмкової форелі та різновидом райдужної форелі, які були вселені в гірську річку Сірет.

На перспективу розвитку господарської діяльності форелевий завод планує збільшити кількість штучного відтворення аборигенних видів лососевих та зариблення їх у гірські річки Карпат.

5.3.3. Охорона та відтворення видів тварин, занесених до Червоної книги України, та тих, що підпадають під дію міжнародних договорів України

Види фауни, що охороняються (станом на 01.01.2018 року)

Таблиця 5.26

	2015 рік	2015 рік	2017 рік
Загальна чисельність видів фауни , од,	10500	10500	10500
% до загальної чисельності видів України	23,00	23,00	23,00
Види фауни, занесені до Червоної книги України, од,	118	118	118
Види фауни, занесені до додатків Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES), од,	16	16	16
Види фауни, занесені до додатків Конвенції про охорону дикої флори і фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернської конвенції), од,	69	69	69
Види, занесені до додатків Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннської конвенції, CMS), од,	0	0	0
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (AEWA), од,	0	0	0
Види, що охороняються відповідно до Угоди про збереження кажанів в Європі (EUROBATS), од,	10	10	10

Перелік видів фауни, що охороняються, в регіоні (станом на 01.01.2018 року)

Таблиця 5.27

Назва виду (звичайна і наукова)	Червона книга України	Бернська конвенція	CITES	CMS	AEWA	EUROBATS	Європейський червоний список
1	2	3	4	5	6	7	8
П'явка медична (<i>Hirudo medicinalis</i> (L.))	+	+	+				+
Широкопалий рак (<i>Astacus astacus</i> (L.))	+	+					+
Красуня-діва (<i>Calopteryx virgo</i> (L.))	+						
Дозорець-імператор (<i>Anax imperator</i> (L.))	+						
Пилкохвіст український (<i>Poecilimon ukrainicus</i> (Bey-Bienko))	+						
Дибка степова (<i>Saga Pedo</i> (Pallas))	+	+					+
Веснянка велика (<i>Perla maxima</i> (S.))	+						
Кошеніль польська (<i>Porphyrophora polonica</i> (L.))	+						
Красотіл пахучий (<i>Calosoma sycophanta</i> (L.))	+						+
Жук-самітник (<i>Osmoderma eremita</i> (Scopoli.))	+	+					+
Жук-олень (<i>Lucanus cervus</i> (L.))	+	+					
Вусач великий дубовий західний (<i>Cerambyx cerdo cerdo</i> (L.))	+	+					+
Розалія альпійська (<i>Rosalia alpine</i> (L.))	+	+					+
Вусач мускусний (<i>Aromia moschata</i> (L.))	+						
Морімум темний (<i>Morimus funereus</i> (Mulsant.))	+						+
Вусач-червонокрил Келлера (<i>Purpuricenus kaehleri</i> (L.))	+						
Вусач земляний хрестоносець (<i>Dorcadion equestre</i> (Laxm.))	+						

Махаон (<i>Papilio machaon</i> (L.))	+						
Подалірій (<i>Iphiclides podalirius</i> (L.))	+						
Поліксена (<i>Zerynthia polixena</i> (D.,Schifer))	+	+					+
Аполлон (<i>Parnassius Apollo</i> (L.))	+	+	+				+
Мнемозина (<i>Parnassius mnemosyne</i> (L.))	+	+					+
Стрічкарка тополева (<i>Limenitis populi</i> (L.))	+						
Райдужниця велика (<i>Apatura iris</i> (L.))	+						
Ванесса чорно-руда (<i>Nymphalis xanthomelas</i> (E.))	+						
Ванесса фау-біле (<i>Nymphalis l-album</i> (Esper.))	+						
Люцина (<i>Hammaris lucina</i> (L.))	+						
Чорнушка Манта, (<i>Erebia manto</i> (D.))	+						
Сінниця Геро (<i>Coenonympha hero</i> (L.))	+	+					+
Синявець мелеагр (<i>Polymmatas daphnis</i> (D,Sch))	+						
Бражник Мертва голова (<i>Acherontia atropos</i> (L.))	+						
Бражник скабіозо вий (<i>Nemaris tityus</i> (L.))	+						
Бражник олеандровий (<i>Daphnis nerii</i> (L.))	+						
Бражник Прозерпіна (<i>Proserpinus Proserpina</i> (Pall.))	+	+					+
Сатурнія мала, (<i>Eudia pavonia</i> (L.))	+						
Сатурнія середня (<i>Eudia spini</i> (D.,Schiff.))	+						
Сатурнія руда, (<i>Aglaia tau</i> (L.))	+						
Стрічкарка блакитна (<i>Catocala fraxini</i> (L.))	+						
Стрічкарка орденська малинова (<i>Catocala sponsa</i> (L.))	+						
Совка сокиркова (<i>Periphanes delphinii</i> (L.))	+						
Пістрянка весела (<i>Zygaena laeta</i> (Hubn.))	+						
Ведмедиця велика (<i>Perscallia matronula</i> (L.))	+						
Ведмедиця Гера, (<i>Callimorpha quadripunctata</i> (P.))	+						
Ведмедиця-хазяйка (<i>Callimorpha dominula</i> (L.))	+						
Ведмедиця червонокрапкова ((<i>Utetheisa pulchella</i> (L.)))	+						
Опусус паразитичний (<i>Orussus abietinus</i> (Scopoli))	+						
Каламеута жовта (<i>Calameuta idolon</i> (Rossi))	+						
Сіобла бальзамінова ((<i>Siobla sturmi</i> (Klug)))	+						
Сколія-гігант (<i>Scolia maculate</i> (Drury))	+						
Сколія степова (<i>Scolia hirta</i> (Schränk))	+						
Мелітурга булавовуса (<i>Melitturga clavicornis</i> (Latreille))	+						
Рофітоїдес сірий (<i>Rhopitoides canus</i> (Eversm.))	+						
Бджола-листоріз округла ((<i>Megachile rotundata</i> (F.)))	+						
Ксилокопа фіолетова ((<i>Xylocopa violaceae</i> (L.)))	+						
Ксилокопа звичайна (<i>Xylocopa valga</i> (G.))	+						
Джміль моховий ((<i>Bombus muscorum</i> (F.)))	+						
Джміль пахучий ((<i>B. fragrans</i> (Pall.)))	+						
Джміль глинистий ((<i>B. argillaceus</i> (Scop.)))	+						
Джміль пластинчастозубий ((<i>B. Serrisquama</i> F. Morawitz))	+						
Джміль вірменський ((<i>B. armeniacus</i>	+						

((Radoszkowski)))							
Джміль яскравий ((B. pomorum (Panzer)))	+						
Джміль лезус ((B. laesus F. Morawitz))	+						
Хондрина вівсяна (Chondrina avenacea (B))	+						
Мінога угорська ((Eudontomyzon danfordi (Regan)))	+						
Мінога Українська (Eudontomyzon mariae (B))	+	+					+
Стерлядь ((Acipenser ruthenus L.))	+						
Пічкур дунайський довговусий ((Gobio uranoscopus (Agassiz)))	+						
Вирезуб ((Rutilus frisii (Nordm.)))	+						
Умбра ((Umbra krameri Walbaum))	+						
Лосось дунайський (Hucho hucho (L))	+	+					+
Харіус європейський ((Thymallus thymallus (L.)))	+						
Йорж смугастий ((G. schraetser (L.)))	+						
Чоп малий (Zingel streber streber (S))	+	+					+
Чоп великий ((Z. zingel (L.)))	+						
Тритон карпатський (Triturus montandoni (B))	+	+					
Тритон гірський, (Triturus alpestris (L))	+	+					
Саламандра плямиста (Salamandra salamandra (L))	+	+					
Жаба прудка ((Rana dalmatina Bonap.))	+						
Полоз лісовий, (Elaphe longissima (L))	+	+					
Мідянка (Coronella austriaca (L))	+	+					
Гадюка степова ((Vipera ursini (Bonap.)))	+	+					
Лелека чорний (Plegadis falcinellus (L))	+	+	+				
Шуліка рудий (Milvus milvus (L))	+	+	+				+
Лунь польовий ((C. macrourus (S. G. Gm.)))	+	+	+				
Зміїд, крачун (Circaetus gallicus (G))	+	+	+				
Орел-карлик (Hieraeetus pennatus (G))	+	+	+				
Підорлик малий (Aquila pomarina (C.L.))	+	+	+				
Беркут, (Aquila chrysaetos (L))	+	+	+				
Балабан ((Falco cherrug Gray))	+	+	+				
Глухар, (Tetrao urogallus (L))	+	+					
Журавель сірий (Grus grus (L))	+	+					
Пугач (Bubo bubo (L))	+	+	+				
Сич волохатий (Aegolius funereus (L))	+	+	+				
Сичик-горобець (Glaucidium passerinum (L))	+	+	+				
Сова довгохвоста (Strix uralensis (P))	+	+	+				
Сорокопуд сірий, (Lanius excubitor (L))	+	+					
Корольок червоноголовий (Regulus ignicapillus (T))	+						
Бурозубка альпійська (Sorex alpinus (S))	+	+					
Мідиця альпійська ((Sorex alpinus Schinz))	+	+					
Кутора мала, (Neomys anomalus (C))	+	+					
Підковоніс великий ((Rhinolophus ferrumequinum (Schreb.)))	+	+					
Підорлик малий (Aquila pomarina (C.L.))	+	+					
Нічниця довговуха ((M. bechsteini (Kuhl)))	+	+					
Нічниця триколірна ((M. emarginatus (E. Geoffroy)))	+	+					
Нічниця Наттерера, (Myotis nattereri (K))	+	+					+
Вухань звичайний ((Plecotus auritus (L.)))		+					+
Вухань австрійський ((P. austriacus (Fischer)))		+					+

Вечірниця дозріла ((<i>Nyctalus noctula</i> (Schreber)))		+					
Нетопир карликовий ((<i>Pipistrellus pipistrellus</i> (Schreber)))		+					
Кажан пізній ((<i>Eptesicus serotinus</i> (Schreber)))		+					
Широкоух європейський ((<i>Barbastella barbastellus</i> (Schreb.)))	+	+					
Водяна полівка мала (<i>Arvicola terrestris shermani</i> (S))	+						
Вовк ((<i>Canis lupus</i> L.))		+					+
Ведмідь бурий ((<i>Ursus arctos</i> L.))		+					+
Горностай (<i>Mustela erminea</i> (L))	+	+					
Норка європейська, (<i>Mustela (Lutreola) lutreola</i> (L))	+	+					
Тхір степовий ((<i>M. eversmanni</i> Lesson))	+	+					
Борсук (<i>Meles meles</i> (L))	+	+					
Видра річкова (<i>Lutra lutra</i> (L))	+	+	+				+
Кіт лісовий (<i>Felis silvestris</i> (S))	+	+	+				
Рись звичайна (<i>Lynx lynx</i> (L))	+	+	+				+
Білка ((<i>Sciurus vulgaris</i> L.))		+					
Ховрах європейський ((<i>Spermophilus citellus</i> (L.)))	+	+					
Ховрах крапчастий ((<i>S. suslicus</i> (Güld.)))		+					
Вовчок лісовий ((<i>Dryomys nitedula</i> (Pall.)))		+					
Вовчок сірий ((<i>Myoxus glis</i> (L.)))		+					
Сліпак буковинський ((<i>Spalax graecus</i> Nehr.))	+	+					+
Хом'як ((<i>Cricetus cricetus</i> (L.)))		+					
Зубр (<i>Dison bonasus</i> (L))	+	+					+
Лунь степовий ((<i>C. macrourus</i> (S. G. Gm.)))	+	+	+				
Усього:	118	68	18	0	0	0	26

5.3.4. Інвазивні види тварин та їх вплив на аборигенне біорізноманіття

Інформація про інвазійні (чужорідні) види рослин

Таблиця 5.28

Назва виду (українська, латинська)	Занесення виду до карантинного списку	Заходи із запобігання розповсюдження виду
Американський білий метелик, <i>Hyphantria cuneta</i>	«Перелік регульованих шкідливих організмів», затверджений наказом Міністерства аграрної політики України № 716 від 29.11.2006 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства аграрної політики № 467 від 04.08.2010	Фітосанітарні заходи
Західний кукурудзяний жук, <i>Diabrotica virgifera virgifera</i> Le Conte		
Амброзія полинолиста, <i>Ambrosia artemisiifolia</i> L		
Повитиця польова, <i>Cuscuta campestris</i> Junk.		

5.3.5. Заходи, щодо збереження тваринного світу

В сфері охорони, використання та відтворення тваринного світу здійснено 14 перевірок щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства. До адміністративної відповідальності притягнуто 7 осіб на суму 1,462 тис. грн.

На виконання доручення Держекоінспекції України від 16.03.2017 року №21 «Щодо посилення заходів державного нагляду (контролю) за станом охорони, використання та відтворення біоресурсів під час заборони на лов у весняно-літній нерестовий період 2017 року» Держекоінспекцією у Чернівецькій області розроблено та погоджено план заходів з охорони водних живих ресурсів в нерестовий період спільно з Управлінням державного агентства рибного господарства у Чернівецькій області, Головним Управлінням Національної поліції в Чернівецькій області та громадськістю.

В сфері охорони, використання та відтворення водних живих ресурсів здійснено 66 перевірки територій водного фонду області. За порушення вимог природоохоронного законодавства громадянами області в частині використання та відтворення водних живих ресурсів складено 48 протоколів, 19 з яких передано до суду. До адмінвідповідальності притягнуто 48 осіб, в тому числі судом винесено 3 усні зауваження та вилучено і конфісковано незаконні знаряддя лову. Сума накладених адміністративних стягнень становить 6,281 тис. грн. За незаконний вилов водних живих ресурсів підготовлено та пред'явлено претензії на добровільне відшкодування шкоди в розмірі 3,079 тис. грн., які повністю сплачено. Крім, цього виявлено та вилучено 115 незаконних знарядь лову водних живих ресурсів (сітки, перемети) загальною протяжністю понад 6 км.

За участю представників засобів масової інформації та органів виконавчої влади Держекоінспекцією у Чернівецькій області проведено утилізацію вилучених та конфіскованих незаконних знарядь лову водних живих ресурсів, які було виявлено під час проведення перевірок територій водного фонду області протягом 2017 року.

За період 2005-2017 років проведено відповідну роботу в плані штучного відтворення водних живих ресурсів у водоймах області. На підрощення риби і жереха у садках з метою подальшого зариблення Дністровського водосховища профінансовано 35,0 тис. грн., які використано в повному обсязі.

5.4. Природоохоронні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні

5.4.1. Стан і перспективи розвитку природно-заповідного фонду

Сьогодні до проблем розвитку природно-заповідної справи привернута серйозна увага на всіх рівнях законодавчої та виконавчої влади. Стратегічним завданням є підвищення ступеня заповідності до екологічно обґрунтованих показників. Особливої актуальності питання збільшення заповідності території Чернівецької області набувають у контексті “Конвенції про захист довкілля та сталий розвиток у Карпатському регіоні”, де основний наголос зроблено на скороченні обсягів втрат біотичного та ландшафтного різноманіття. Територія Буковини, як складова Карпатської системи, входить до ланки європейської екологічної мережі, а тому на неї поширюються всі міжнародні зобов'язання України з цього питання.

Впровадження положень Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат передбачає створення та підтримання Карпатської мережі природоохоронних територій у Буковинських Карпатах, що мають значний потенціал цінних та унікальних територій, тому питання особливо актуальне.

В межах області нараховується 331 заповідна територія та об'єкт, загальною площею понад 103 тис. га, що складає 12,8% території області (загальний показник по Україні – 6,7 % територій) із них - 25 об'єктів мають загальнодержавне значення, а саме: національні природні парки “Вижницький”, “Черемоський” та “Хотинський”, 10 заказників, 9 пам'яток природи, 2 дендропарки та Чернівецький ботанічний сад.

Управлінням екології та природних ресурсів у звітному році велась постійна робота з розширення площі природно-заповідного фонду та удосконалення роботи вже створених національних природних парків.

Зокрема, враховуючи прикордонне розміщення Чернівецької області, на сьогоднішній день вивчається можливість створення білатерального заповідника на базі національного природного парку “Черемоський”, прилеглого ландшафтного заказника “Чивчино-Гринявський” Івано-Франківської області й окремих територій національного парку “Родна” Румунії. Крім цього є перспектива розширення НПП “Хотинський” за рахунок акваторії Дністровського водосховища та р.Дністер в Заставнівському районі, а також низки об'єктів та територій місцевого значення. Розширення НПП “Черемоський” буде здійснюватись за рахунок РЛП “Черемошський” та лісів Карпатського ДСЛГ АПК Путильського району. Також вивчається можливість створення на базі зоологічного заказника місцевого значення “Зубровиця” національного природного парку або приєднання його до НПП “Вижницький”.

Досить актуальним є розвиток на території НПП центрів екологічної освіти та виховання. Для цього є вже певні напрацювання, зокрема створення еколого-просвітницького центру в НПП “Вижницький”. Перспективним є створення в НПП “Хотинський” експозиції іхтіофауни басейну річки Дністер та музею дикої природи під відкритим небом на Путильщині.

Динаміка структури природно-заповідного фонду (Чернівецька область)

Таблиця 5.29

Категорії територій та об'єктів ПЗФ	На 01.01.2016 року		На 01.01.2017 року		На 01.01.2018 року	
	кількість, од,	площа, га	кількість, од,	площа, га	кількість, од,	площа, га
1	2	3	4	5	6	7
Природні заповідники	0	0	0	0	0	0
Біосферні заповідники	0	0	0	0	0	0
Національні природні парки	3	27801,6	3	27801,6	3	27801,6
Регіональні ландшафтні парки	2	36473,3	2	36473,3	2	36473,3
Заказники загальнодержавного значення	10	1261,8	10	1261,8	10	1261,8
Заказники місцевого значення	47	42875,1	47	42875,1	47	42875,1
Пам'ятки природи загальнодержавного значення	9	192,1	9	192,1	9	192,1
Пам'ятки природи місцевого значення	175	606,76	175	606,76	175	606,76

Заповідні урочища	38	1072,5	38	1072,5	38	1072,5
Ботанічні сади загальнодержавного значення	1	3,5	1	3,5	1	3,5
Ботанічні сади місцевого значення	0	0	0	0	0	0
Дендрологічні парки загальнодержавного значення	2	22,3	2	22,3	2	22,3
Дендрологічні парки місцевого значення	4	41,2	4	41,2	4	41,2
Зоологічні парки загальнодержавного значення	0	0	0	0	0	0
Зоологічні парки місцевого значення	0	0	0	0	0	0
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення	0	0	0	0	0	0
Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення	40	243,9	40	243,9	40	243,9
РАЗОМ	331	110594,06	331	110594,06	331	110594,06
Фактична площа ПЗФ *	-	103598,3	-	103598,3	-	103598,3
% фактичної площі ПЗФ від площі АТО	-	12,8	-	12,8	-	12,8

Для забезпечення виконання Закону України “Про екологічну мережу України”, Указу Президента України від 23.05.2005 року № 838 “Про заходи щодо подальшого розвитку природно-заповідної справи в Україні” у 2008 році проведена інвентаризація об’єктів ПЗФ області і рішенням Чернівецької обласної ради від 24.09.2008 р. №230-22/08 затверджено реєстр територій та об’єктів природно-заповідного фонду Чернівецької області.

На сьогоднішній день, одним із проблемних питань при створенні об’єктів природно-заповідного фонду є отримання згоди у власників і користувачів земельних ділянок. При цьому Чернівецькою обласною державною адміністрацією вчергове надіслано листи від 12.07.2017 № 01.24/12-1291 до Державного агентства лісових ресурсів України і Чернівецького обласного управління лісового та мисливського господарства із пропозиціями щодо можливості передачі національним паркам, в першу чергу, вже існуючих об’єктів природно-заповідного фонду області.

Згідно інформації, наданої Державним агентством лісових ресурсів України від 18.08.2017 № 02-27/6063-17, розширення території національних природних парків за рахунок земель держлісфонду землекористувачі вважають недоцільним або передчасним.

З метою збереження рідкісних видів рослинного світу, відповідно до вимог законів України “Про охорону навколишнього природного середовища”, “Про рослинний світ” та “Про червону книгу України” на території області організовано проведення операції “Первоцвіт-2017”. З цією метою розроблено

Матеріали про проведення операції “Первоцвіт-2017” висвітлювалися в засобах масової інформації для інформування населення і попередження випадків вилучення та реалізації первоцвітів. Проведені відповідні агітаційно-пропагандистські та просвітницькі заходи в початкових, середніх та вищих учбових закладах із залученням профільних фахівців-освітян

Відповідна оперативна робота здійснювалася в місцях збору, шляхах перевезення та ринках збуту, пунктах пропуску на державному кордоні.

В межах Чернівецької області відсутні водно-болотні угіддя міжнародного значення.

5.4.3. Біосферні резервати та об'єкт Всесвітньої природної спадщини

На даний час на території регіону відсутні біосферні резервати та об'єкти Всесвітньої спадщини.

5.4.4. Формування української частини Смарагдової мережі Європи

Смарагдові об'єкти, це такі території, на яких мешкають види рослин, мешкають або перебувають тимчасово види тварин та знаходяться оселища (біотопи), що охороняються Бернською конвенцією, та відповідають іншим умовам, щоб територія могла отримати статус Смарагдового об'єкта. Тобто це ті види і оселища, які мають дуже високу міжнародну цінність, підтверджену урядами 49 країн та Європейським Союзом, які підписали конвенцію.

Екологічна мережа є комплексною, багатофункціональною природною системою, до основних функцій якої належить збереження біорізноманіття, стабілізація екологічної рівноваги, підвищення продуктивності ландшафтів, покращення стану довкілля, перехід до збалансованого сталого розвитку регіону.

Об'єктами екомережі є території, які багаті на природне, генетичне, популяційне, видове, ценотичне та екосистемне різноманіття, прилеглі до них території з рідкісними видами та угрупованнями, заповідні території різних рангів, потенціальні до заповідання території, озера, річки, прибережні зони морів, самобутні культури землеробства і утворені ними ландшафти, історична і культурна спадщина, головні міграційні шляхи, місця масового розселення видів, території з різного ступеня зміненою рослинністю і навіть знищеною, що придатні для з'єднання центрів різноманіття.

Основними принципами дослідження біорізноманіття при формуванні екомереж є цілісність території, пріоритетність об'єктів дослідження, рівнева неперервність, єдність. Принцип цілісності території передбачає дослідження біорізноманіття всієї сукупності географічних комплексів різних рівнів, від ландшафтів до груп ландшафтів, які є складовими фізико-географічних областей. Принцип пріоритетності передбачає відбір об'єктів з позицій рідкісності, унікальності, типовості, потреб збереження і відновлення, запобігання загрози зникнення. Принцип рівневої неперервності передбачає вивчення біорізноманіття на всіх рівнях її організації. Принцип єдності орієнтує на дослідження біорізноманітності за єдиними методами з урахуванням факторів ризику.

5.5. Стан рекреаційних ресурсів та розвиток курортних зон

Одним із стратегічних напрямків розвитку регіону є пріоритетне освоєння його рекреаційного потенціалу. Для підтвердження обґрунтованості такого вибору можна навести наступні основні аргументи.

Карпати мають потужний потенціал для розвитку різних видів туризму. Мальовничі ландшафти, рельєф створюють сприятливі умови для короткотривалого відпочинку. Карпати не мають альтернативи на Україні щодо розвитку гірськолижного спорту на рівні світових стандартів.

Екологічний феномен території. З одного боку, природа Карпат у порівнянні з іншими регіонами зазнала менших втрат і в багатьох місцях зберегла свій первісний стан, однак враховуючи винятково важливе клімато- і водорегулююче значення Карпат як для України, так і для сусідніх

європейських держав, гостро стоїть питання збереження унікальної природи цього краю. З іншого боку, звичайно, при забезпеченні екологічної безпеки Карпат, необхідно створювати туристичну інфраструктуру, будувати дороги, мости, гірськолижні підйомники та ін., що дозволить залучити велику кількість гостей в регіон для відпочинку та лікування.

Чернівецька область володіє багатьма структурними компонентами рекреаційних ресурсів, являючи собою рекреаційний регіон багатопрофільного літнього і зимового, гірсько-спортивного, масового пізнавально-оздоровчого відпочинку та бальнеологічного лікування. Область має сприятливі кліматичні умови, а також високий природно-рекреаційний і курортний потенціал, який багато в чому визначає соціально-економічний профіль краю та привабливість його як для українських туристів, так і для іноземців.

Кліматичні умови сприяють використанню рекреаційних можливостей краю протягом 9-10 місяців на рік. В цілому клімат помірно континентальний, м'який, вологий. Середня кількість днів зі сніговим покривом від 80 (у рівнинній частині) до 120 (в горах), тому термін можливого користування лижними маршрутами досить тривалий. Аналіз температур свідчить, що з квітня по жовтень на території Буковини встановлюється так званий "період комфорту", найбільш сприятливий для відпочинку, протягом якого на курортах використовується кліматотерапія.

Ландшафтні ресурси Чернівецької області утворюються з особливостей гірського рельєфу і займають 600 тис. га. Площа, придатна для організації відпочинку і лікування, досягає 299 тис. га, проте на даний момент використовується менше ніж 1/5 її частина. За особливостями рельєфу область поділяється на три частини: рівнинну, передгірську та гірську. Північна рівнинна частина займає Прут-Дністровське межиріччя і лежить у межах Подільської та Хотинської височин. Поверхня прорізана мальовничими каньйоноподібними долинами річок, ярами та балками. В середній смузі, на півдні від Пруту, виділяється Чернівецька височина Цецино (537 м).

Гірська частина - Покутсько-Буковинські Карпати, які займають близько 25 % території.

Серед природних рекреаційних угідь нашого краю чільне місце посідають водні ресурси. Глибокі долини, звивистість русел, швидка течія, нестійкий водний режим, наявність бистрин і перекатів надають особливу своєрідність річкам Буковини, і хоча, в основному, вони малосприятливі для масового відпочинку, існують широкі невикористані можливості для організації індивідуальних туристичних маршрутів та нетрадиційного екстремального туризму.

Мінералогічні ресурси Чернівецької області включають родовища мінеральних вод та грязей. З геологічною будовою (особливо в Північній Буковині) пов'язані практично невичерпні запаси лікувальних мінеральних вод найрізноманітнішого хімічного складу, що використовуються для лікування багатьох захворювань.

На сьогодні відомо понад 60 родовищ мінеральних вод, але вони недостатньо досліджені і слабо використовуються.

Здійснюється промисловий розлив столових і лікувально-столових вод - "Буковинська", "Брусницька", "Кельменецька", "Валя-Кузьминська",

“Новоселицька”, “Зеленчанська” та ін. Особливо цінною вважається вода Брусницького родовища, яка містить сірчано-водневі та содові гідрокарбонатно-хлоридно-натрієві компоненти, які визначають її лікувальні властивості та профіль курорту.

Перспективними для рекреаційного використання є запаси лікувальних грязей, які характеризуються високими лікувальними властивостями.

Одним із найважливіших природних рекреаційних ресурсів Буковини є багата і різноманітна рослинність, яку представляють ліси, де переважають цінні деревостої з дуба, бука, липи. У передгір'ї розповсюджені широколистяні та змішані породи.

Таким чином, Чернівецька область має достатньо високий природно-рекреаційний потенціал, необхідний для створення вискоєфективних рекреаційно-туристичних зон. У цілому забезпеченість природними рекреаційними ресурсами 1-го кв. км території та 1-го жителя відповідно в 1,4 та 1,8 рази вищі, ніж по Україні, що знову підтверджує можливості розвитку сфери лікування та відпочинку. В таблиці нижче подані показники забезпеченості краю деякими видами цих ресурсів.

5.6. Туризм

Туристичний потенціал Буковини формується також за рахунок інших складових - історичних та архітектурних пам'яток, релігійних споруд, пам'яток культури та мистецтва, традиційних народних промислів та ремесел тощо. Чернівецька область - одна з небагатьох областей України, яка володіє архітектурно-містобудівною спадщиною, вельми різноманітною як в етнічному, так і в хронологічному, стилістичному й типологічному відношеннях. До найцінніших належать середньовічні фортеці, муровані та дерев'яні храми унікального “хатнього” типу, окремі будівлі та їх комплекси. В області взято на державний облік 631 пам'ятку архітектури і містобудування, з яких близько 200 - загальнодержавного значення. Відомо понад 300 нововиявлених пам'яток. Пам'ятники археології включають слов'янські городища IX-X століть та древньоруські поселення XII-XIII століть. Споруди культового паломництва представлені чи не найдовершенішими зразками.

Геологічні утворення Північної Буковини мають велике пізнавальне й естетичне значення. Серед них виділяються печера Довбуша, скелі “Кам'яна багачка” та “Чорний Діл”, дністровські “стілки” біля сіл Василів і Звенячин. Гірські масиви Буковинських Карпат створюють сприятливі можливості для розвитку альпінізму, гірсько-пішохідного і спортивного кваліфікаційного туризму. Виняткові гіпсові печери “Попелюшка”, “Буковинка-1” та “Буковинка-2” можуть використовуватись для спелеотуризму.

До списку історичних міст і селищ увійшли: Вижниця, Кіцмань, Лужани, Путила, Сторожинець, Усть-Путила, Хотин, Чернівці. Найбільший інтерес в екскурсантів викликає саме обласний центр, де сконцентровані найбільш цікаві об'єкти екскурсійного огляду. Головну увагу привертає старе місто, тобто центральна частина; тут виділяється архітектурний ансамбль Чернівецького національного університету (який 28 червня 2011 був включений до найпрестижнішого списку світового надбання – Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО), муздрамтеатр, палац текстильників, приміщення міської ради та облдержадміністрації, собор Святого Духа та костюл "Серце Ісуса", церква св.

Параскеви, римо-католицький храм, будівлі залізничного вокзалу та поштамту і багато інших, не менш цікавих прикладів таланту австрійських, румунських, українських майстрів. Крім того, в місті діє велика кількість музеїв та меморіальних місць, пов'язаних з життям і творчістю видатних людей Буковини та Західної Європи.

В регіоні до цього часу існують художні промисли з виробництва килимів, вишивання та виготовлення виробів з дерева. Ці промисли розвинені у центральній, південно-західній і західній частинах Чернівецької області.

Окрім природних, культурно-історичних та релігійно-мистецьких умов, туристично-рекреаційний потенціал краю визначають наступні особливості:

- зручне та вигідне географічно-транспортне положення, оскільки для України Буковина є воротами до країн Південно-Східної Європи - через регіон проходять важливі автомобільні та залізничні шляхи як державного, так і міжнародного значення. Туристи, які рухаються транзитом, досить часто зупиняються в Чернівцях для отримання різноманітних послуг - харчування, короткочасного проживання, оглядових екскурсій і т.п.

- національно-етнографічна особливість регіону, яка проявляється у своєрідній етнографічній культурі. Крім української, тут збереглась румунська, російська, польська, молдовська, вірменська, австрійська культури, відбулося змішування народів. Це забезпечує певні переваги при встановленні економічних та культурних відносин з відповідними країнами;

- сприятлива екологічна ситуація, оскільки Чернівецька область характеризується незначною забрудненістю внаслідок Чорнобильської катастрофи та діяльності промислових підприємств;

- соціально-економічні особливості - край має порівняно низький рівень індустріалізації території, що може сприяти розширенню потенційних можливостей розвитку туристичної індустрії;

- невелика площа території, що дає змогу влаштовувати туристичні поїздки в межах 1-2 діб із врахуванням виїзду в сусідні області, які, до речі, багаті на місця культового паломництва та пам'ятки природи;

- 12,8% території Чернівецької області складає заповідний фонд, що дає можливість розвитку екологічного туризму;

- Чернівецька область розташована трьох природних зонах: гірській, передгірській та рівнинній, що є передумовою для розвитку різних видів туризму, таких як водний, пішохідний, гірський тощо.

Крім вищеперерахованих переваг, варто відзначити і той факт, що протягом останніх трьох років у Чернівцях та області спостерігається значне покращення криміногенної ситуації - за цим показником Буковина займає провідну позицію, як найменш криміналізований регіон України. До того ж, значно підвищився рівень розвитку ринкової інфраструктури краю, завдяки чому зростає його інвестиційна привабливість.

Аналізуючи кількісні та якісні показники рекреаційно-туристичного потенціалу, можна констатувати той факт, що Чернівецька область має потужну базу для функціонування всіх видів туризму та санаторно-курортного оздоровлення.

15 березня 2016 року рішенням 4-ї сесії Чернівецької обласної ради № 20-4/16 була затверджена Комплексна програма розвитку туризму в

Чернівецькій області на 2016-2020 (із змінами). Метою програми є створення конкурентоспроможного на національному та міжнародному ринку туристичного продукту, здатного максимально задовольнити туристичні потреби мешканців області та її гостей, розвиток туристичної галузі та залучення інвестицій, а також забезпечення умов для повноцінного функціонування суб'єктів туристичної діяльності і створення інфраструктури туризму. Програмою передбачено розвиток наступних видів туризму: пригодницький, культурно-пізнавальний, релігійний та паломницький, тематичний, спелеотуризм, велосипедний, гірський, кінний, водний, спортивний, екологічний.

Заходи програми спрямовані на розвиток культурно-пізнавального, релігійного та паломницького, тематичного, спелео- та екологічного туризму, а також кінного, водного, спортивного та інших його видів.

Реалізація заходів програми створить умови для стимулювання інвестиційної привабливості регіону, суттєвої модернізації туристичної інфраструктури, ділової активності малого й середнього бізнесу, завантаження потужностей суміжних галузей, розвитку індустрії сервісу. Насамперед відбудеться збільшення потоку туристів, зросте кількість високоякісної рекламної продукції про туристичні можливості краю, поліпшиться якість ринку екскурсійних послуг та умови відпочинку й оздоровлення населення.

Загальний економічний ефект від програми складатиметься з розвитку туристичних комплексів, окремих об'єктів туристичної інфраструктури області, зростання обсягу та підвищення якості послуг, створення нових робочих місць.

За рахунок розширення туристичної інфраструктури ринок туристичних послуг зросте, і відповідно, зростуть доходи бюджетів усіх рівнів, у тому числі за рахунок розвитку суміжних галузей.

В ході реалізації комплексної Програми розвитку туризму в Чернівецькій області на 2016-2020 роки протягом звітнього періоду виконано заходи з формування конкурентоспроможних туристичних продуктів, популяризації туристичних можливостей області, впровадження нових комунікаційних зв'язків тощо.

Станом на 01.01.2018 року туристичні послуги фактично надають 123 суб'єкти туристичної діяльності, з них 33 туроператори і 90 турагентів. Розроблено 70 туристичних маршрутів.

Для популяризації туристично-рекреаційного потенціалу Буковини, збереження традицій, розвитку спортивного туризму, та збільшення потоку туристів відділом з питань туризму було прийнято участь та проведено ряд заходів:

29 - 31 березня 2017 року у місті Київ в Міжнародному виставковому центрі представлено туристично-рекреаційний потенціал Буковини на

23-й Міжнародній туристичній виставці UITT «Україна – подорожі та туризм 2017»

14 травня 2017 року в Центральному парку культури та відпочинку імені Т.Г.Шевченка відбувся XII Буковинський туристичний ярмарок, який знаменує відкриття літнього туристичного сезону та має на меті популяризацію

відпочинку на Буковині, підвищення якості обслуговування туристів, ознайомлення з національним колоритом краю.

02 червня 2017 року делегація Чернівецької області презентувала туристичний потенціал області на туристичній виставці «Харківщина: туристичні відкриття» (м. Харків).

08-09 вересня 2017 року прийнято участь в міжнародній конференції сільського туризму «Сучасні стандарти і тенденції в сільському туризмі» м.Батумі (Грузія)

19 вересня 2017 року прийнято участь у Міжнародному туристичному тижні, що проходив в Закарпатті. В рамках заходу проходила науково-практична конференція на тему: «Три «Т» у туризмі»

04-06 жовтня 2017 року в м. Київ презентовано туристичний потенціал області на Міжнародній туристичній виставка UITM'2017

20 жовтня 2017 року в м. Львів прийнято участь в Туристичному Форумі – LTF «Туризм: Перезавантаження» / «RethinkTourism

29-30 жовтня 2017 року прийнято участь у X ювілейному форумі «Таврійські горизонти: співпраця, інвестиції, економічний розвиток», що проходив в м. Нова Каховка, Херсонської області.

23 – 25 листопада 2017 року презентовано туристичний потенціал на Міжнародній туристичній виставці «TTWarsaw-2017», що проходить у місті Варшава (Польща).

26 серпня 2017 року, з нагоди 26-ї річниці незалежності України здійснено сходження на найвищу вершину Покутсько-Буковинських Карпат – гору Яровицю, висота якої становить 1574 метрів над рівнем моря та відбулося відкриття фестивалю «Любіть Буковину, бо вона того варта».

11 - 12 лютого 2017 року в ГТК «Мигово», с, Мигово, Вижицького району проведено відкриту Першість Чернівецької області з гірських лиж.

16 - 19 лютого 2017 року в селі Валя-Кузьмина Глибоцького району проведено чемпіонат України з лижного туризму.

25-26 лютого 2017 року в ГТК «Мигово», с, Мигово, Вижицького району проведено відкриту Першість Чернівецької області серед рятувальників та інструкторів гірськолижних комплексів

18 травня 2017 року на території Ревнянського лісництва Кіцманського району Чернівецької області (район «Графські садиби») спільно з Чернівецьким обласним центром туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді організовано та проведено 61 обласні змагання II етапу Чемпіонату України з пішохідного туризму серед учнівської молоді.

8-9 липня 2017 року за інформаційної підтримки відділу з питань туризму з метою позитивного туристичного іміджу Чернівецької обл. відбувся черговий міжрегіональний еко-етно-туристичний фестиваль «Дністер – фест», в м. Новодністровськ на території міського пляжу;

27-28 липня 2017 року участь засіданні Ради туристичних міст та регіонів у Збаразькому замку на Тернопільщині.

17 серпня 2017 року у м. Львові прийнято участь в засіданні круглого столу щодо активізації розвитку ділового туризму та покращення логістики між туристичними містами України.

25 вересня 2017 року прийнято участь в семінарі-тренінгу відомого українського науковця і практика, доктора економічних наук, професора Ткач Вікторії Олександрівни на тему: «Особливості створення стартапів у готельно-ресторанному та туристичному бізнесі».

26 вересня 2017 року в с. Рідківці, Новоселицького району, Чернівецької області на базі ресторанного комплексу «NIKOL» відділом з питань туризму Чернівецької обласної державної адміністрації спільно з Чернівецьким торговельно-економічним інститутом КНТЕУ було проведено виїзне засідання круглих столів для науковців, представників туристичного бізнесу, органів виконавчої влади та громадських організацій на тему: «Рекреаційно-туристичний потенціал Буковини та ефективність його виконання».

27 вересня 2017 року відкрито туристично-інформаційний центр "Ворота в Карпати" м. Вижниця.

01 жовтня 2017 року в с. Васловці Заставнівського району на базі комплексу «Хата рибака» за сприяння відділу з питань туризму обласної державної адміністрації пройшов щорічний регіональний фестиваль «Заставнівська юшка».

03-04 жовтня 2017 року прийнято участь в Міжнародній конференції, що проходила за підтримки Міністерства економічного розвитку і торгівлі України в м. Київ на тему: «Вдосконалення методів статистики у сфері туризму та впровадження рекомендованої ЮНВТО системи Сателітного рахунку».

20 жовтня 2017 року в гірсько-туристичному комплексі «Мигово» в рамках Міжнародного фестивалю гірських професій відділом з питань туризму обласної державної адміністрації спільно провели відкриття зональних змагань зі спортивного туризму у напрямку «Пошуково-рятувальні роботи».

26 жовтня 2017 року за сприяння відділу з питань туризму Чернівецької обласної державної адміністрації на Буковині проходила Всеукраїнська акція "Патріотичні екскурсії по Україні -4"

Розроблено 2 культурно-туристичних маршрути: «Буковинський колорит» та «Від Білого Птаха до Гірського Орла».

Пріоритетними напрямками розвитку туризму в 2018 році визнано:

- гастрономічний та сільський зелений туризм;
- проведення фестивалю «Любіть Буковину, бо вона того варта!»;
- презентація нових культурно-туристичних маршрутів територією Чернівецької області;
- презентація туристичного потенціалу Чернівецької області на регіональних, національних та міжнародних виставках, ярмарках, форумах, семінарах тощо.
- розвиток туристичної інфраструктури, у т.ч. в межах Дністровського каньйону;
- обстеження об'єктів підвищеної небезпеки перед зимовим та літнім туристичним сезоном (гірськолижні об'єкти, водні об'єкти, велотраси тощо);
- розвиток транскордонної співпраці в галузі туризму.

6. Земельні ресурси та ґрунти

6.1. Структура та стан земель

6.1.1. Структура та динаміка основних видів земельних угідь

Грунт - основний компонент наземних екосистем, що утворився протягом геологічних епох в результаті постійної взаємодії біотичних і абіотичних факторів. Як складний біоорганомінеральний комплекс ґрунти є природною основою функціонування екологічних систем біосфери.

Важливою властивістю ґрунтів є їх родючість. Завдяки їй ґрунти є основним засобом виробництва в сільському та лісовому господарствах, головним джерелом сільськогосподарських продуктів та інших рослинних ресурсів, основою забезпечення добробуту населення. Тому охорона ґрунтів, раціональне використання, збереження та підвищення їх родючості - неодмінна умова подальшого економічного прогресу суспільства.

Земля є не тільки основним засобом виробництва у сільському господарстві, але й базисом розміщення та розвитку всіх галузей економіки. В сучасних умовах земельні ресурси зазнають все більшого техногенного впливу, посилюються ерозійні процеси та збільшується рівень їх забрудненості.

Ґрунти у Чернівецькій області можна об'єднати в такі основні типи та підтипи:

- 1) дерново-підзолисті поверхнево-оглеєні і сильноглейові);
- 2) сірі опідзолені (ясно-сірі, сірі та темно-сірі);
- 3) чорноземи (опідзолені, глибокі та неглибокі малогумусні);
- 4) гідроморфні (лучні, лучно-болотні та болотні);
- 5) дернові;
- 6) гірські (буроземно-підзолисті, бурі та дерново-буроземні).

Географічне розміщення окремих ґрунтових типів і підтипів зумовлене природними ландшафтами, які на території Чернівецької області утворюють три добре виявлені зони: Карпатську гірсько-лісову, Передкарпатську височинну лісолучну і Прут-Дністровську височину лісостепову. Кожна зі згаданих зон відзначається своїм специфічним спектром ґрунтів. Наприклад, у Карпатах поширені ґрунти буроземного типу, Передкарпатті переважно ґрунти підзолистого типу, на Прут-Дністровській височині — здебільшого ґрунти чорноземного типу. У згаданій послідовності розглядаємо ґрунтовий покрив Чернівецької області.

На 1 січня 2018 р. земельний фонд області становив 809,6 тис. га, з них землі сільськогосподарського призначення – 469,9 тис. га, ліси та лісовкриті площі - 257,9 тис. га, забудовані землі – 40,1 тис. га, відкриті заболочені землі 1,2 тис. га, вкрито поверхневими водами – 18,8 тис. га.

Структура земельного фонду регіону

Таблиця 6.1

Основні види земель та угідь	2015 рік усього, тис. га	2016 рік усього, тис, га	2017 рік усього, тис, га
Загальна територія	809,6	809,6	809,6
у тому числі:			
Сільськогосподарські угіддя	469,9	469,7	469,7
з них:			

Рілля	330,8	330,8	330,8
багаторічні насадження	-	-	
Перелogi	30,2	30,2	30,2
сіножаті і пасовища	108,7	108,7	108,7
Ліси і інші лісо-вкриті площі	257,9	257,9	257,9
з них: вкриті лісовою рослинністю	242,8	2442,8	242,8
Забудовані землі	40,1	40,1	40,1
Відкриті заболочені землі	1,2	1,2	1,2
Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі, зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	9,8	9,8	9,8
Інші землі	11,9	11,9	11,9
Усього земель (суша)	790,8	790,8	790,8
Території, що покриті поверхневими водами	18,8	18,8	18,8

У ході здійснення земельної реформи в області сформовано 2 форми власності – державна і приватна. В державній власності перебувають 56% земель, в приватній власності – 44 % від загальної площі.

Виконуючи Указ Президента “Про суцільну агрохімічну паспортизації земель сільськогосподарського призначення” центр Чернівецька філія ДУ “Держгрунтохорона” провів цю роботу в усіх районах області.

6.1.2. Стан ґрунтів

Структура земельного фонду Чернівецької області по основних видах угідь*

Таблиця 6.2

№ п/п	Райони	Площа земель в межах району, міста, тис. га	С/г угіддя тис. га		З них							
					рілля тис. га		багаторічні насадження тис. га		сіножаті тис. га		пасовища тис. га	
			тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%
1	Вижницький район	89,7	30,5	33,9	20,1	22,4	1,2	1,4	3,7	4,1	5,4	6,1
2	Герцаївський район	30,9	23,4	75,7	16,1	52,1	0,5	1,6	1,4	4,6	5,4	17,3
3	Глибоцький район	67,4	37,0	54,9	29,2	43,3	1,4	2,0	1,1	1,6	5,3	7,9
4	Заставнівський район	61,9	45,8	73,9	37,5	60,5	2,0	3,3	1,5	2,4	4,8	7,8
5	Кельменецький район	67,0	52,6	78,6	44,5	66,4	1,8	2,6	1,3	1,9	5,1	7,6
6	Кіцманський район	60,9	44,7	73,4	35,9	58,9	1,8	2,9	3,0	5,0	4,0	6,6
7	Новоселицький район	73,8	61,1	82,9	45,2	61,2	4,6	6,2	4,2	5,7	7,2	9,8
8	Путильський район	88,4	25,7	29,1	1,2	1,3	0,5	0,6	13,7	15,5	10,3	11,7
9	Сокирянський район	66,1	43,7	66,1	34,6	52,3	4,7	7,1	1,1	1,6	3,3	5,0
10	Сторожинецький район	116,0	53,1	45,7	32,2	27,8	1,5	1,3	8,2	7,1	11,1	9,6

11	Хотинський район	71,6	46,4	64,8	30,5	42,6	8,8	12,3	1,5	2,2	5,5	7,7
12	м. Чернівці	15,2	5,6	37,1	3,7	24,7	1,4	9,3	0,3	2,1	0,2	1,1
13	м. Новодністрівськ	0,7	0,2	28,6	0,1	14,3	0,1	14,3	0,0	0,0	0,0	0,0
	Всього по області	809,6	469,9	58,0	330,8	40,9	30,2	3,7	41,0	5,1	67,7	8,4

продовження таблиці

№ п, п	Райони	Ліси та інші лісо вкриті площі		Забудовані землі		Під водою		Інші Землі		Припадає чоловік на 1 км ²	Припадає на душу населення	
				тис.га	%	тис.га	%	тис.га	%		с/г угідь	ріллі
		тис.га	%									
1	Вижницький	52,2	58,2	3,3	3,7	1,3	1,5	2,4	2,7	62	0,55	0,36
2	Герцаївський	4,8	15,6	1,1	3,7	0,7	2,4	0,8	2,6	105	0,72	0,50
3	Глибоцький	23,4	34,8	3,4	5,1	0,9	1,3	2,6	3,8	109	0,51	0,40
4	Заставнівський	9,7	15,7	2,5	4,1	1,5	2,5	2,4	3,8	83	0,89	0,73
5	Кельменецький	5,9	8,9	3,1	4,7	3,1	4,7	2,2	3,3	64	1,23	1,04
6	Кіцманський	8,2	13,5	3,3	5,4	2,2	3,6	2,5	4,0	115	0,64	0,51
7	Новоселицький	3,8	5,2	4,4	5,9	1,8	2,5	2,7	3,6	109	0,76	0,56
8	Путильський	59,9	37,7	1,0	1,1	0,6	0,7	1,3	1,4	29	1,00	0,05
9	Сокирянський	13,9	20,0	2,8	4,2	3,2	4,8	2,6	3,9	67	0,98	0,78

продовження таблиці

10	Сторожинецький	55,3	47,7	4,6	3,9	1,0	0,9	2,1	1,8	84	0,54	0,33
11	Хотинський	18,1	25,3	3,9	5,4	1,8	2,5	1,4	2,0	90	0,72	0,47
12	м. Чернівці	2,5	16,4	6,4	42,4	0,5	3,5	0,1	0,7	1682	0,02	0,01
13	м. Новодністрівськ	0,2	28,6	0,2	28,6	0,0	0,0	0,1	14,3	1517	0,02	0,01
	Всього по області	287,0	31,9	40,1	5,0	18,8	2,3	23,0	2,8	112	0,52	0,37

* - Дані надані станом на 01.01.2016р. У відповідності до листа Головного управління Держгеокадастру у Чернівецькій області від 22.08.2017р. № 0-24-0.21-4877/2-17 інформація станом на 01.01.2017 року не поновлювалась.

6.1.3. Деградація ґрунтів

Порушені, відпрацьовані землі та їх рекультивация

Таблиця 6.3

Землі	2015 рік	2016 рік	2017 рік
1	2	3	4
Порушені, тис. га	0,46	0,46	0,45
% до загальної площі території	0,05	0,05	0,05
Відпрацьовані, тис. га	0,021	0,021	0,021
% до загальної площі території	0,002	0,002	0,002
Рекультивовані, тис. га	-	-	-
% до загальної площі території	-	-	-

Переважає кількість ґрунтів передгірної та гірської зон мають кислу реакцію ґрунтового розчину. Еродованість орних земель сягає від 18,2 до 66%.

Якщо в 1990 році на гектар ріллі вносили по 12,7 т органічних добрив, то в останні роки в 3-3,5 разів менше, мінеральних добрив - у 8 -10 разів менше.

Через вказані причини в ґрунтах області має місце від'ємний баланс гумусу, розвиваються деградаційні процеси. Особливо це помітно на схилових землях, а їх в області налічується більше 70%.

Консервація деградованих і малопродуктивних земель у 2017 році

Таблиця 6.4

Види земель	Усього на початок року		Проведено консервацію		Потребують консервації	
	тис., га	% до загальної площі території	тис., га	% до загальної площі території	тис., га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7
Рілля малопродуктивна та деградована	30,5	3,7	-	-	1,9	0,23

При відсутності застосування ґрунтозахисних заходів ерозійні процеси прогресують. В середньому в області щорічно змивається майже 32 тонни ґрунтів з гектара, а під час злив високої інтенсивності (1,8-2,0 м/хв) на схилах 5°, зайнятих просапними культурами, змив ґрунту сягає 400-500 т/га.

На змитих ґрунтах порівняно з не змитими вміст гумусу зменшується на 20-40%, відповідно знижується врожайність сільськогосподарських культур на 20-60%.

6.2. Основні чинники антропогенного впливу на земельні ресурси та ґрунти

Земельний фонд області складає – 809,6 тис. га, або 2 % території України. Освоєність території області досить висока. На рівнині переважають сірі лісові та темно-сірі опідзолені ґрунти (близько 55 % рівнинної частини області), чорноземи опідзолені (близько 25%), у долинах річок – дерново-лучні і чорноземно-лучні ґрунти. У передгір'ї домінують дерново-підзолисті

поверхнево оглеєні ґрунти, біля підніжжя гір – буроземнопідзолисті сильно оглеєні. В горах – бурі гірсько-лісові ґрунти (70 %), на низькогір'ї та улоговинах – дернові буроземні (23 %), в долинах – дернові та лучні ґрунти.

Землі низької якості четвертої групи 7-8 класів займають в області 52 % площі с/г угідь і без внесення добрив не здатні давати урожай зернових більше 12 ц/га.

Геолого-геоморфологічні і кліматичні умови області сприяють розвитку ерозійних процесів змиву та розмиву ґрунтів, особливо на орних землях. Еродованість орних земель сягає від 18,2 до 66 %. Всього такі землі займають 59,7 % від загальної площі с/г угідь області.

Інтенсивний розвиток сільського господарства у попередні роки, призвів до значної ерозії ґрунтів: з 92,3 тис. га в 1959 р. та понад 250 тис. га в останні роки. Це більше половини всіх сільськогосподарських угідь області. При відсутності застосування ґрунтозахисних заходів прогресують ерозійні процеси. В середньому в області щорічно змивається майже 32 тонни ґрунтів з гектара, а під час злив високої інтенсивності (1,8-2,0 м/хв) на схилах 5°, зайнятих просапними культурами, змив ґрунту сягає 400-500 т/га.

6.3. Охорона земель

6.3.1. Практичні заходи

Земельний фонд області становить низьку частку від території України. При цьому на загальноукраїнському фоні область вирізняє велика кількість сільськогосподарських угідь, особливо ріллі, що пов'язано з високою якістю земель, великою питомою вагою в їхньому складі чорноземів. Якщо брати по Україні в цілому, то розораність сільськогосподарських угідь є найвищою у світі. Вона досягла 78% в середньому по Україні, а в Чернівецькій області – близько 72%. До обробітку залучені малопродуктивні угіддя, включаючи водоохоронні зони і схиліві землі. Водночас слід зазначити, що ефективність використання земель в області є нижчою, ніж в середньому по Європі, але вищою ніж в середньому по Україні.

Від 809,6 тис. га адміністративної одиниці понад половину – 469,9 тис. га або 58,0%, за станом на 1.01.2018 року, займають землі сільськогосподарського призначення.

Лабораторно аналітичний аналіз ґрунтів сільськогосподарського призначення проводиться один раз на 5 років (2012-2016рр). Згідно з даними останнього дослідження виявлено, що 66,0% ґрунтів або 159585,6 га мають середній вміст гумусу, це 2,1-3,0 мг/кг ґрунту. 17,7% або 42122,2 га – низький, це 1,1-2,0 мг/кг. 13,0% або 7325,7 га – підвищений, високий це 4,1-5,0 мг/кг. Середньозважений показник – 2,6 мг/кг.

48,8% ґрунтів або 119279,6 га мають низький вміст азоту, що легко гідролізується, це 101-150 мг/кг. 46,2% або 107726,0 га – дуже низький, це <100 мг/кг. Середньозважений показник - 106 мг/кг.

28,2% ґрунтів або 83382,3 га мають середній вміст рухомих сполук фосфору, це 51-100 мг/кг. 24,9% або 68224,0 га – низький, це 21-50 мг/кг. Середньозважений показник - 79 мг/кг.

27,2% або 69052,2 га мають підвищений вміст рухомих сполук калію, це 81-120 мг/кг. 21,5% або 59527,3 га - середній, це 41-80 мг/кг. Середньозважений показник - 115 мг/кг.

За результатами проведеної Чернівецькою філією ДУ “Інститут охорони ґрунтів України” суцільної паспортизації земель виявлено, що землі області в розрізі районів по якості відносяться до 3-4 груп та від 5 до 8 класів з 47-29 балами по шкалі бонітету. Більш родючі середньоякісні землі третьої групи, 6 класу з потенційною ґрунтовою родючістю 18 ц/га зернових займають 133 тис. га орних земель, 48% площі. Найбільше таких земель у Кельменецькому - 34,0 тис. га, бонітет 47 балів; Новоселицькому - 40,0 тис. га, 42 бали; Кіцманському - 29,0 тис. га, 44 бали; Заставнівському районах - 30,0 тис. га, 40 балів. Землі низької якості четвертої групи 7-8 класів займають в області 52% площі с/г угідь і без внесення добрив не здатні давати урожай зернових більше 12 ц/га.

По області нараховується 1,2 тис. га або 0,2% до загальної площі відкритих заболочених земель. 9,8 тис. га або 1,2% до загальної площі відкритих незаболочених земель (піски, яри, землі під зсувами, щебенем, галькою, голими скелями). Поверхневі води суходолу складають 18,8 тис. га, або 2,3% до загальної площі. Інші – 11,9 тис. га або 1,5% до загальної площі. У зв'язку з негативними тенденціями в економіці, які відбуваються останнім часом, припинено будівництво та реконструкцію осушувальних систем, не проводиться глибоке розпушування їх. Все це впливає негативно на продуктивність сільськогосподарських угідь. Особливо це помітно в передгірній та гірській зонах. За умовами рельєфу, ґрунтового покриву та клімату ці зони одні з найскладніших в області.

Площа осушених земель Чернівецької області по основних видах угідь

Таблиця 6.5

№ п/п	Адміністративні утворення (райони)	Загальна площа тис. га	С/г угіддя тис. га	з них:				Інші тис. га
				рілля тис. га	б. р. насадження тис. га	сіножаті тис. га	пасовища тис. га	
1	Вижицький	89,7190	30,8008	20,1298	1,2247	3,6631	5,4329	
2	Герцаївський	30,8740	23,9011	16,0965	0,5095	1,4306	5,3541	
3	Глибоцький	67,3252	37,8334	29,1929	1,3596	1,0813	5,3385	
4	Заставнівський	61,9230	47,1192	37,4601	2,0232	1,4700	4,8079	
5	Кельменецький	67,0170	53,6799	44,4685	1,7635	1,2946	5,1110	
6	Кіцманський	60,8465	46,3877	35,8607	1,7669	3,0482	4,0174	
7	Новоселицький	73,8160	63,0459	45,1560	4,5775	4,1768	7,2231	
8	Путильський	88,4260	26,4468	1,1858	0,4957	13,6579	10,3436	
9	Сокирянський	66,7970	45,3652	34,6966	4,8037	1,0703	3,3322	
10	Сторожинецький	116,0240	54,0421	32,2404	1,4740	8,2275	11,1251	
11	Хотинський	71,5920	47,3674	30,5234	8,8363	1,5498	5,4799	
12	м. Чернівці	15,2163	5,7316	3,7482	1,4074	0,3181	0,1628	
	Всього по області	809,5760	481,7211	330,7590	30,2420	40,9882	67,7286	

Порушення чинного законодавства допускаються органами місцевого самоврядування. Основними з них є надання земельних ділянок в оренду без виготовлення кадастрових планів та визначення грошової оцінки для встановлення розміру орендної плати; надання земельної ділянки в постійне користування землекористувачам, які відповідно до законодавства не мають на

це права (релігійні громади); перевищення повноважень місцевими радами (надаються, вилучаються земельні ділянки за межами населених пунктів), надання земельних ділянок новим власникам будівель чи споруд без вилучення її у попереднього користувача.

Основу ґрунтового покриву Чернівецької області складають опідзолені, кислі, в тій чи іншій мірі оглеєні ґрунти. З цього випливає, що переважна більшість ґрунтів сільськогосподарських угідь потребує вапнування і внесення лужних форм мінеральних добрив, а оглеєні відміни ще й гідромеліоративного втручання - осушення гончарним дренажем.

Геолого-геоморфологічні і кліматичні умови області в більшій або меншій мірі сприяють розвитку ерозійних процесів змиву та розмиву ґрунтів, особливо на орних землях Передкарпаття, Наддністров'я та Хотинській височині. Тому заходам протиерозійного характеру треба приділяти особливу увагу (протиерозійній агротехніці, фітомеліорації, гідротехнічним спорудам тощо).

З метою докорінного покращення земель в області проводиться робота щодо залучення проектів міжнародної технічної допомоги. Зокрема, в Кіцманському районі впроваджувався інвестиційний проект транскордонної співпраці "Румунія-Україна-Республіка Молдова" з "Використання європейського досвіду в боротьбі з ерозією ґрунтів" в басейні р.Прут. За кошти проекту проведено дослідження щодо ерозії ґрунтів в Кіцманському районі, придбано обладнання та закуплено с/г техніку (розпушувачі, екскаватори,

Протягом року проводився контроль якості ґрунтів, відібрано 35 проб та проведено 324 визначення. Виявлено перевищення дозволених нормативів на земельній ділянці на території ТДВ «ШБУ-60», Ломачинецьке лісництво ДП «Сокирянський лісгосп», СТЗОВ «Колосок-2» ТОВ «Таргейт Оіл» та на земельній ділянці громадян Перепелиці Д.М. та Гайдая О.В. (звернення громадян).

Протягом 2017 року Держекоінспекцією проведено 329 перевірок щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства на території області (земельні ресурси та землі водного фонду). За порушення вимог природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 108 осіб на суму 19,992 тис. грн. В ході перевірок виявлено порушення вимог природоохоронного законодавства, підраховано збитки на загальну суму 4937,017 тис. грн. 13 матеріалів перевірок для подальшого реагування та встановлення винних осіб направлено до правоохоронних органів.

Держекоінспекція у Чернівецькій області тримає на постійному контролі питання законності вибірки гравійно-піщаної суміші на землях водного фонду області. Протягом 2017 року було проведено 123 перевірки земель водного фонду з метою запобігання незаконного видобування гравійно-піщаної суміші. За їх результатами за незаконне видобування гравійно-піщаної суміші та порушення водоохоронного режиму до адміністративної відповідальності притягнуто 135 осіб, на загальну суму 18,649 тис. грн.

Підраховано збитки заподіяні державі внаслідок самовільного користування надрами на загальну суму 4793,703 тис. грн., виставлено 68 претензій на добровільне відшкодування завданих збитків на загальну суму

75,892 тис. грн., на даний час в добровільному порядку сплачено 69 претензій на загальну суму 76,711 тис. грн. (з врахуванням 1 претензії з 2014 року).

На території Сторожинецького району в адміністративних межах Верхньопетровецької сільської ради на землях водного фонду р.Малий Сірет встановлено факт самовільного користування надрами при видобуванні піщано-гравійної сировини скоєне невстановленими особами. По даному факту підраховано збитки завдані державі невстановленими особами на суму 427,634 тис. грн. Матеріали перевірки для проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди направлено в Сторожинецький ВП ГУНП в Чернівецькій області, відкрито кримінальне провадження.

Крім цього, за незаконне видобування піщано-гравійної сировини на землях водного фонду р.Сірет в адміністративних межах смт Берегомет Вижницького району, скоєного невстановленими особами заподіяно шкоду на суму 120,960 тис. грн. Матеріал перевірки для подальшого розгляду направлено до УСБУ в Чернівецькій області, відкрито кримінальне провадження.

На території Кіцманського району в адміністративних межах Лужанської сільської ради на землях водного фонду р. Прут встановлено факт самовільного користування надрами при видобуванні піщано-гравійної сировини скоєне невстановленими особами. По даному факту підраховані збитки завдані державі невстановленими особами на суму 293,664 тис. грн, матеріали для проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди, направлено в Кіцманський ВП ГУНП в Чернівецькій області, відкрито кримінальне провадження.

На території Вижницького району в адміністративних межах с. Іспас на землях водного фонду р. Черемош встановлено факт самовільного користування надрами при видобуванні піщано-гравійної сировини скоєне невстановленими особами. По даному факту підраховані збитки завдані державі невстановленими особами на суму 361,267 тис. грн. Матеріали для проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди, направлено в Управління Служби безпеки України в Чернівецькій області.

На території Путильського району в адміністративних межах с. Міжброди на землях водного фонду р. Черемош встановлено факт самовільного користування надрами при видобуванні піщано-гравійної сировини скоєне невстановленими особами. По даному факту підраховані збитки завдані державі невстановленими особами на суму 39,288 тис. грн. Матеріали для проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди, направлено в Путильське ВП Кіцманського ВП ГУНП в Чернівецькій області.

На території Кіцманського району в адміністративних межах Стрілецькокутської сільської ради на землях водного фонду р. Прут встановлено факт самовільного користування надрами при видобуванні піщано-гравійної сировини скоєне невстановленими особами. По даному факту підраховано збитки завдані державі невстановленими особами на суму

2408,717 тис. грн. Матеріали перевірки для проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди направлено в Управління захисту економіки в Чернівецькій області ДЗЕ НПУ, відкрито кримінальне провадження.

При обстеженні земель в адмінмежах с. Іспас Вижицької міської ради Вижицького району виявлено свіжий котлован, з якого було здійснено самовільне видобування піщано-гравійної сировини невідомими особами на землях запасу Вижицької міської ради с. Іспас. Підраховані збитки завдані державі невідомими особами на суму 1066,281 тис. грн. Матеріали перевірки для проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди направлено в Вижицьке ВП Кіцманського ВП ГУНП в Чернівецькій області.

За забруднення земельної ділянки розраховані збитки, а саме:

- ТОВ «Шляхово-будівельне управління № 60» - на суму 3,224 тис. грн., які сплачено в повному обсязі;
- СТОВ «Колосок-2» - на суму 4,415 тис. грн., які сплачено в повному обсязі;
- гр. Перепелиця М.Д. - на суму 1,102 тис. грн., які сплачено в повному обсязі;
- ДП «Вижицьке Державне спеціалізоване підприємство агропромислового комплексу» - на суму 1,311 тис. грн.

За результатами перевірки парку пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Жовтневий» в м. Чернівці виявлено самовільне зайняття земельних ділянок та зняття ґрунтового покриву (родючого шару ґрунту) без спеціального дозволу на земельних ділянках природно-заповідного фонду невідомими особами та підраховано збитки завдані державі на суму 37,331 тис. грн. Матеріали перевірки для проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди направлено в Чернівецький ВП ГУНП в Чернівецькій області.

6.3.2. Нормативно-правове, фінансове та інституційне забезпечення, міжнародне співробітництво

Витрати на захист і реабілітацію ґрунту (у т.ч. підземних і поверхневих вод) у 2017 році склали всього 19829,2 тис. грн. (у 2016 році – 9779,6 тис. грн.). З цієї суми капітальні інвестиції склали 17924,0 тис. грн. (у 2016 році – 9542,0 тис. грн.). У той же час слід відмітити, що інженерно-геологічні та гідрогеологічні роботи, які виконують спеціалісти ДП НАК “Надра України” “Західукргеологія”, фінансуються за рахунок державного бюджету і у 2017 році на території області обстеження небезпечних ділянок проводилось в обмеженому обсязі.

Найбільш поширеними порушеннями у Чернівецькій області є забруднення та засмічення земельних ділянок промисловими та побутовими відходами, використання земель місцевими органами самоврядування без набуття на це спеціального права, вибірка гравійно-піщаної суміші із заплав та русел річок.

Чернівецький обласний лабораторний центр Міністерства охорони здоров'я України у звітному році проводився відбір проб та аналіз ґрунту у контрольних точках м. Чернівці. Перевищень ГДК в пробах не визначено.

Центром дослідження ґрунтів на вміст радіонуклідів цезію – 137 та стронцію – 90 не проводяться.

7. Надра

7.1. Мінерально-сировинна база

7.1.1. Стан та використання мінерально-сировинної бази

Територія Чернівецької області має досить складну і різноманітну геологічну будову. У структурно-тектонічному відношенні вона поділяється на три частини: північну рівнину – Прут-Дністровську, що є південно-західною окраїною Руської платформи (Волино-Подільська плита), центральну - Передгірську, розташовану між рікою Прут і зовнішнім краєм Буковинських Карпат, що складає південно-східне закінчення Передкарпатського передового прогину, і, нарешті, південно-західну - Гірську, яка входить до складчастої області Карпат.

Рівнинна частина території в межах області представлена Прут-Дністровським межиріччям, що складене масивними товщами осадових порід - палеозою, мезозою і кайнозою, що лежать на глибоко зануреному кристалічному фундаменті.

Передкарпатський прогин, який розділяє складчасту будову Карпат і окраїну рівнинної платформи, за геологічною будовою і геоструктурними особливостями поділяється на дві зони: приплатформну і передгірну.

Приплатформна зона складається з відкладів неогену, предгірна - неогену, палеогену та відкладів верхньокрейдяного флішу. У фундаменті прогину залягають породи палеозою і мезозою.

Гірська складчаста область Карпат складається з кристалічних палеозойських порід та флішових відкладів крейдяного та палеогенового віків.

Найбільш давніми породами в області є палеозойські. У Карпатах вони представлені слюдистими сланцями, вапняками і кварцитами, а на рівнинній платформі - аркозовими пісковиками, глинистими сланцями, вапняками, мергелями, доломітами, глинами, алевролітами.

Мезозойська група - це тріасові, юрські та крейдяні породи. Породи тріасового віку поширені на незначній площі в Чивчинських горах і залягають безпосередньо на кристалічних породах. Вони представлені конгломератами, пісковиками, слюдистими сланцями, доломітами, вапняками. Юрські породи поширені також в Чивчинських горах. Юрські відклади складені вапняками, яшмоподібними породами, діабазами, діабаз-порфіритами і туфо-брекчіями. Відклади крейдяного періоду в області виявлені в Придністров'ї на рівнинній платформі і в Карпатах. На платформі вони представлені пісками, пісковиками, опоками, вапняками, мергелем, а в Карпатах - флішовими утвореннями. Палеогенові відклади розвинуті в межах Передкарпатського прогину та складчастого пояса Карпат у вигляді пісковиків, мергелів, бітумінозних сланців тощо.

Неогенові відклади зустрічаються в Передкарпатському регіоні та в Прут-Дністровському межиріччі. У передгірній зоні прогину неоген представлений пісковиками, конгломератами, алевролітами, глинами, пісками вапнистих відкладів з прошарками і лінзами кам'яної солі та гіпсу.

У платформній зоні прогину і на рівнинній платформі неоген представлений вапняками еолітовими і літотамнієвими, пісками, пісковиками та глинами: у передгірній зоні - пісковиками гіпсо-ангідритами, мергелями, глинами.

Породи попередніх геологічних періодів на території області вкриті наймолодшими серед осадин утворів земної кори четвертинними відкладами, які займають всю територію області (виняток становить скельні виступи, урвища гірських ущелин в Карпатах). Ці відклади переважно континентального походження - алювіальні і делювіальні наноси, лесовидні суглинки, глини.

Область багата природними ресурсами. На території Буковини виявлено 4 нафтогазоносних родовища (Лопушнянське, Черногузське, Красноільське, Шереметівське).

У надрах є досить багато цінних будівельних матеріалів. У Придністров'ї і в басейні р. Лозина знаходяться значні поклади гіпсу і ангідриду. Північні і східні райони області багаті мергелем і вапняками. У смт. Красноільськ є перспективне родовище мармuru. На території області також є поклади кварцитів, сланців, кухонної солі.

Розробка родовищ здійснюється переважно відкритим методом, тому головним в охороні надр є забезпечення раціонального використання родовищ. Розроблені надра відносяться до невідновлених природних ресурсів. Основні заходи по усуненню негативного впливу на довкілля є:

- комплексне геологічне вивчення території та удосконалення вивчення родовищ з метою підвищення якості і достовірності підготовки запасів надр;
- раціональний видобуток надр та використання відходів від їх переробки;
- вдосконалення технологій видобутку та переробки надр.

Хвостосховища, шламонакопичувачі, промислові амбари, відвали промислових відходів на території області відсутні. Відходи від буріння та експлуатації бурових нафтових установок вивозяться на територію Івано-Франківської області в м. Надвірна.

У Чернівецькій області (за період із 1947 р. по 2017 р.) розвідано 162 родовища у т.ч. комплексні (дві і більше корисних копалин), які обліковані Державним фондом родовищ України.

Корисні копалини загальнодержавного значення

Таблиця 7.1

№ п/п	Вид корисної копалини	Кількість розвіданих родовищ	Кількість родовищ, які експлуатуються (отримано дозвіл на	Списано видобутком (як повністю відпрацьовані)	Резерв родовищ (ділянок)
1	Вуглеводні: нафта, газ	4	4	0	0
2	Цементна сировина: (вапняк,	1	1	0	0
3	Вапняк пиляний	4	3	0	1
4	Гіпс (облицювальний)	1	0	0	1
5	Пісок (кварцовий для виробництва скла)	1	1	0	0

6	Вода: (прісна, мінеральна, лікувальна)	22	12	0	10
---	---	----	----	---	----

Гринявське нафтогазове родовище, яке віднесене до загальнодержавного значення, не розвідане і не експлуатується.

ДП НАК “Надра України” “Західукргеологія” володіє спеціальним дозволом на користування надрами Волосянської площі з метою геологічного вивчення, яка частково розташована на території Чернівецької області. В межах цієї площі була пробурена свердловина №1-Гринява, яка відкрила газовий поклад та була ліквідована у зв’язку з відсутністю інфраструктури та необхідністю проведення розвідки, а також відсутністю держбюджетних коштів.

Корисні копалини місцевого значення

Таблиця 7.2

№ п/п	Вид корисної копалини	Кількість розвіданих родовищ	Кількість родовищ, які експлуатують ся (отримано дозвіл на видобування)	Списано видобутком (як повністю відпрацьова ні)	Резерв родовищ (ділянок)
1	Гіпс будівельний	7	5	2	0
2	Вапняк будівельний (камінь на щебінь, бут, вапно, карбонатна сировина)	6	3	0	3
3	Пісковик будівельний (камінь на щебінь, бут)	5	4	1	0
4	Пісок будівельний	8	7	1	0
5	Піщано-гравійна суміш	16	9	2	5
6	Керамічна сировина (аргіліт для виробництва фасадної і керамічної плитки)	1	0	0	1
7	Керамзитова сировина (суглинки для виробництва гравію керамзитового)	1	0	0	1
8	Цегельно-черепична сировина (глини, суглинки, супісок, пісок)	92	31	6	55

Загальна кількість розвіданих родовищ корисних копалин місцевого значення 136. З них найбільша кількість припадає на цегельно-черепичну сировину та піщано-гравійні суміші – 108 родовищ. Відповідно отримали дозвіл на видобування 59.

7.2. Система моніторингу геологічного середовища

7.2.1. Підземні води: ресурси, використання, якість

Надра Чернівецької області багаті також на мінеральні води, поширення яких пов’язано з певними структурно-гідрологічними зонами. За хімічним складом це, в основному, хлоридно-натрієвого, гідрокарбонатно-натрієво-магнієво-кальцієвого, сірководнево-хлоридно-натрієвого і бромно-хлоридно-кальцієвого складу з дебетом від 15 тис. л на добу до 900 тис. л на добу. Згідно з проведеною паспортизацією мінеральних джерел складений каталог, в якому

описано 43 джерела, які за дебетом і якістю придатні для промислового освоєння. На базі мінеральних джерел побудовані і працюють близько 40 цехів з розливу столової води та Будинецький завод мінводи в Сторожинецькому районі.

Брусницьке родовище мінеральних вод представлене сірководневими водами типу “Мацеста” з загальною концентрацією сірководню від 50 до 300 мг/л та лікувально-питною содовою водою типу “Єсентуки – 4” з мінералізацією в межах 2,4-6,6 мг/л.

Мінеральні і питні води Буковини з їхнім хімічним складом та мінералізацією займають провідне місце в Україні.

За даними перевірок спецводокористування стан підземних вод можна вважати як задовільний, виключення складають локальні осередки забруднення перших від поверхні водоносних горизонтів в межах сільських селітебних зон та промислових об'єктів. Особливо слід звернути увагу на санітарний стан територій міських та сільських сміттєзвалищ, невідповідність яких в кінцевому результаті призводить до хімічного і бактеріологічного забруднення підземних вод.

Ресурси питних підземних вод Чернівецької області становлять 405,3 тис. м³/добу, у тому числі розвідані запаси становлять 173,78 тис. м³/добу.

Прогнозні ресурси підземних вод згідно довідникових матеріалів становлять 120,5 млн. м³, експлуатаційні ресурси – 58,7 млн. м³. Затверджені ДКЗ – 58,7 млн. м³. Вони повністю зв'язані із поверхневим стоком. Підземні води області використовуються для промислового та господарсько-питного водопостачання. У 2017 році згідно державної статистичної звітності по формі 2-ТП (водгосп) використано підземних 18,333 млн. м³, що на 1,310 млн. м³ більше попереднього року.

Режимні спостереження за станом підземних на території Чернівецької області раніше проводились по 16 спостережних свердловинах: пост №4 (св. №№1, 2 – Чернівці), пост №24 (св. №12 - Герца), пост №85 (св. №№ 9311, 9312 – Вашківці), пост №10 (св. №9023), пост №43 (св. №38), пост №38 (св. №№ 9105, 9110), пост №61 (св. №№ 345, 348, 8801, 8802), пост №7 (св. №№8808, 8807), які обладнані на четвертинний водоносний горизонт. У зв'язку з відсутністю фінансування і скороченням спостерігачів спостереження по Чернівецькій області у 2012-2017 роках не проводились.

Використання підземних вод за 2017 рік

Таблиця 7.3

	Використано млн. м ³	
	Підземні	
	2016	2017
Всього по області, в т.ч.:	17,028	18,333
виробничі потреби	1,036	0,866
сільськогосподарські	0,339	0,363
господарсько-питні	15,65	17,10
зрошення	0,003	0,004

7.2.2. Екзогенні геологічні процеси

Інженерно-геологічні та гідрогеологічні роботи на території області виконуються спеціалістами ДП НАК “Надра України” “Західукргеологія”, фінансуються за рахунок коштів державного бюджету. З 2012 року моніторингові польові дослідження здійснювалися в обмеженому обсязі із-за відсутності фінансування. Тому у 2017 році не проводились польові обстеження водозаборів, населених пунктів, інженерних споруд та небезпечних ділянок, передбачених проектами та геологічними завданнями. На теперішній час роботи на об’єктах моніторингу довкілля та території області знаходяться на консервації. Тому далі використані дані за 2012 рік.

В Чернівецькій області зафіксовано 1468 зсувних ділянок, більшість з яких є тимчасово-стабілізованими давніми зсувами, площа поширення 760 км². Останні катастрофічні активізації зсувів відбувалися в 1969, 1979 році, навесні 1996 та літом 2008 року та в червні-липні 2010 року. Кількість проявів селів 70, площа поширення 255 км². Активність розвитку селів, донної та бокової ерозії контролювалася екстремальними значеннями метеорологічних показників в межах гірської частини області. Кількість проявів карсту 314, площа поширення цього виду екзогенних процесів 237 км².

Кількість проявів яружної ерозії – 71, бокової ерозії – 36. Площа їх поширення не визначалась.

Територія Чернівецької області, як і Передкарпаття та Карпати в цілому миттєво відреагувала на екстремальні умови, які склалися під час і після злив наприкінці червня – початку липня 2010 року. Як результат повені стала значна активізація зсувних процесів. Так, в цілому по області, в межах населених пунктів зафіксовано 155 осередки активізації зсувних процесів.

На території області в 2011 та 2012 році спостерігалась подальша стабілізація зсувних процесів, які були активізовані у 2008 та 2010 роках. В 2012 році спостерігалась незначна активізація зсувних процесів викликаних техногенними факторами лише в с. Біла Кіцманського району.

Зсувонебезпечні ділянки Путильського, Глибоцького, Вижницького, Заставнівського, Сторожинецького, Хотинського, Герцаївського, Новоселицького, Кіцманського районів стабілізовані.

В 2012 та наступному році розвиток ЕГП фіксується в межах фону, а місцями значно нижче фонових показників. Така тенденція розвитку процесів пояснюється аномально-низькими кількостями атмосферних опадів, які пройшли в осінній період 2010-го та весняно-осінній період 2011-2013 років.

За інформацією ДП “Західукргеологія” НАК “Надра України” в таблиці 7.4 представлені дані станом на 01.01.2016 року щодо поширеності екзогенних процесів на території Чернівецької області.

Розповсюдження зсувів по території області

Таблиця 7.4

№ з/п	Вид (ЕГП)	Площа поширення, км ²	Кількість проявів, од.	% ураженості регіону
1	2	3	4	5
1	Зсуви	760	1468	9

2	Селі	255	70	3
3	Карст	237	314	3
4	Яружна ерозія	-	71	
5	Бокова ерозія	-	36	

Активізація ЕГП можлива при подальшій зміні природно-кліматичних чинників, таких, як сніготанення, надмірне випадіння дощів, гідрогеологічних та гідрологічних умов, а також в наслідок негативного впливу техногенних факторів на геологічне середовище.

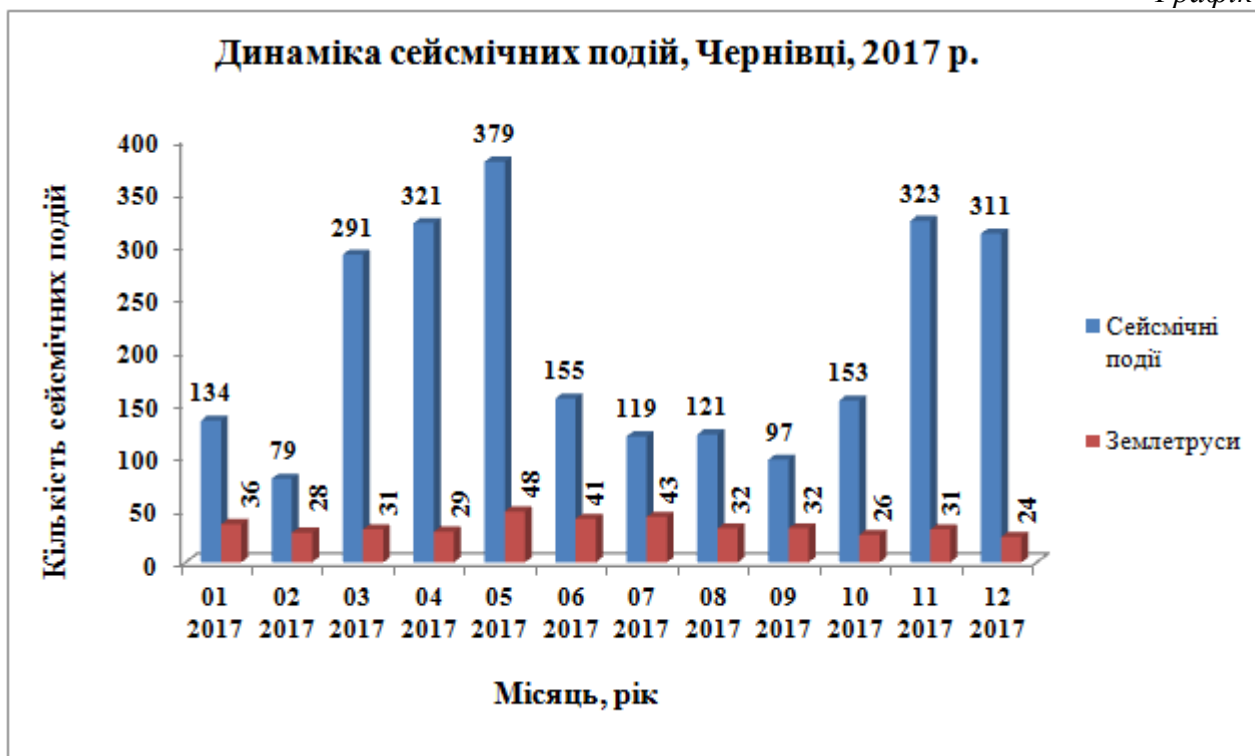
У Чернівцях найбільш ймовірною є активізація зсувів у місцях значного впливу на них техногенного чинника. Подібне явище можливе в межах правих схилів ріки Прут (вул. 28 Червня, Нікітіна, Бережанська), стр. Клокучка (вул. Рахімова, Нагірна), Фастівська а також схилів стр. Мольниця (вул. Орловська, частково вул. Сагайдачного), Одеська-Барбюса в межах міста Чернівці. Дренажний колектор по вул. 28 Червня потребує термінового ремонту.

Розвиток карстового процесу, який відмічено на площі 237 км², пов'язаний з широким розповсюдженням легкорозчинних порід (сульфатних, карбонатних та галогенних). По своїй природі цей процес підступний, так як візуально проявляється тільки при швидкому утворенні западин та провалів земної поверхні, які відмічаються на території області 1 раз в 2-3 роки, підготовчі періоди до нього довготривалі та практично не помітні. Найбільш небезпечна активізація карсту можлива на ділянках, де техногенне порушені існуючи гідрогеологічні умови, це в зонах впливу водовідборів (відкачка води з кар'єрів, водозабори та ін.), при порушенні шляхів природного стоку (заглиблення русел рік та струмків, будівництво ставків тощо). Всього в області визначено 314 проявів карсту, процент ураженості території – 3,0.

Остання катастрофічна активізація сільових процесів, яка супроводжувалась масовими виносамі кам'яного матеріалу в Карпатах, була зафіксована в 1969-1970рр. Відсутність регіональної активізації селів на протязі 25-30 років призвела до значного накопичення кам'яного матеріалу в руслах середніх та малих потоків, який був втягнутий в сільові потоки, що і спостерігались в липневу повінь 2008 та 2010 років. Можливе проходження водокам'яних сільових потоків ерозійно транспортного типу в басейнах річок Путила, Сірет, та Серетель. Паводки сільового типу в цих місцях відмічались в 1997, 1999, 2002, 2005, 2008 та 2010 роках. Поширеність сільових процесів визначена на площі 255 км², кількість проявів – 70, процент ураженості території – 3,0.

З метою збереження родючості ґрунтів та їх механічної структури, а також запобігання водної ерозії у 2016 році проведено обробіток впоперек схилів на площі 130 тис.гектарів, з них поверхневим методом – на 30 тис.гектарах.

Контроль за сейсмічними подіями здійснювався ННГФ обсерваторією Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича. На малюнку нижче представлена діаграма з даними щомісячної сейсмічної активності в м.Чернівці у 2017 році.

На графіку представлена динаміка сейсмічних подій взагалі та таких, які були ідентифіковані як землетруси у 2017 році.

Найбільш небезпечний для області епіцентральної район – гори Вранча, південно-східні Карпати. Всього за 2017 рік було зафіксовано 2483 сейсмічні події з яких 401 ідентифіковані як землетруси.

Інтенсивність сейсмічних подій та землетрусів не перевищувала 1 бал за 12-бальною шкалою MSK-64.

7.3. Геологічний контроль за вивченням та використанням надр

Однією з важливих екологічних проблем в області є незаконна вибірка гравійно-піщаної суміші на землях водного фонду.

Держекоінспекція у Чернівецькій області тримає на постійному контролі питання законності вибірки гравійно-піщаної суміші на землях водного фонду області. Протягом 2017 року було проведено 123 перевірки земель водного фонду з метою запобігання незаконного видобування гравійно-піщаної суміші. За їх результатами за незаконне видобування гравійно-піщаної суміші та порушення водоохоронного режиму до адміністративної відповідальності притягнуто 135 осіб, на загальну суму 18,649 тис. грн.

Підраховано збитки заподіяні державі внаслідок самовільного користування надрами на загальну суму 4793,703 тис. грн., виставлено 68 претензій на добровільне відшкодування завданих збитків на загальну суму 75,892 тис. грн., на даний час в добровільному порядку сплачено 69 претензій на загальну суму 76,711 тис. грн. (з врахуванням 1 претензії з 2014 року).

На території Сторожинецького району в адміністративних межах Верхньопетровецької сільської ради на землях водного фонду р. Малий Сірет встановлено факт самовільного користування надрами при видобуванні піщано-гравійної сировини скоєне невстановленими особами. По даному факту підраховано збитки завдані державі невстановленими особами на суму 427,634

тис. грн. Матеріали перевірки для проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди направлено в Сторожинецький ВП ГУНП в Чернівецькій області, відкрито кримінальне провадження.

Крім цього, за незаконне видобування піщано-гравійної сировини на землях водного фонду р.Сірет в адміністративних межах смт Берегомет Вижицького району, скоєного невідомими особами заподіяно шкоду на суму 120,960 тис. грн. Матеріал перевірки для подальшого розгляду направлено до УСБУ в Чернівецькій області, відкрито кримінальне провадження.

На території Кіцманського району в адміністративних межах Лужанської сільської ради на землях водного фонду р. Прут встановлено факт самовільного користування надрами при видобуванні піщано-гравійної сировини скоєне невідомими особами. По даному факту підраховані збитки завдані державі невідомими особами на суму 293,664 тис. грн, матеріали для проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди, направлено в Кіцманський ВП ГУНП в Чернівецькій області, відкрито кримінальне провадження.

На території Вижицького району в адміністративних межах с. Іспас на землях водного фонду р. Черемош встановлено факт самовільного користування надрами при видобуванні піщано-гравійної сировини скоєне невідомими особами. По даному факту підраховані збитки завдані державі невідомими особами на суму 361,267 тис. грн. Матеріали для проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди, направлено в Управління Служби безпеки України в Чернівецькій області.

На території Путильського району в адміністративних межах с. Міжброди на землях водного фонду р. Черемош встановлено факт самовільного користування надрами при видобуванні піщано-гравійної сировини скоєне невідомими особами. По даному факту підраховані збитки завдані державі невідомими особами на суму 39,288 тис. грн. Матеріали для проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди, направлено в Путильське ВП Кіцманського ВП ГУНП в Чернівецькій області.

На території Кіцманського району в адміністративних межах Стрілецькокутської сільської ради на землях водного фонду р. Прут встановлено факт самовільного користування надрами при видобуванні піщано-гравійної сировини скоєне невідомими особами. По даному факту підраховано збитки завдані державі невідомими особами на суму 2 408,717 тис. грн. Матеріали перевірки для проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди направлено в Управління захисту економіки в Чернівецькій області ДЗЕ НПУ, відкрито кримінальне провадження.

При обстеженні земель в адмінмежах с. Іспас Вижицької міської ради Вижицького району виявлено свіжий котлован, з якого було здійснено самовільне видобування піщано-гравійної сировини невідомими особами на землях запасу Вижицької міської ради с. Іспас. Підраховані збитки завдані

державі нествановленими особами на суму 1 066,281 тис. грн. Матеріали перевірки для проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди направлено в Вижицьке ВП Кіцманського ВП ГУНП в Чернівецькій області.

7.4. Дозвільна діяльність у сфері використання надр

Протягом 2017 року видано 5 короткострокових (терміном на 3 роки) дозволів на спеціальне водокористування та 9 догострокових (терміном 3 – 5 років) у разі використання води водних об'єктів загальнодержавного значення. Видано повторно – 49 короткострокових, 35 – довгострокових. Дозволи на спеціальне водокористування у разі використання водних об'єктів місцевого значення - 98.

Державною екологічною інспекцією у Чернівецькій області було погоджено 7 екологічних карток на отримання спеціального дозволу на користування надрами, в тому числі 2 на видобування корисних копалин.

8. Відходи

8.1. Структура утворення та накопичення відходів

Досить актуальними в області є питання щодо поводження з відходами. Промислові та побутові відходи створюють безліч проблем, таких як транспортування, зберігання, утилізація та видалення. Протягом 2017 р. в області утворилось 369,041 тис. т відходів I–IV класів небезпеки, що становить 94,9% до 2016 р., у т.ч. від економічної діяльності підприємств та організацій – 243,4862 тис. т (81,5% до 2016 р.)

Основні показники утворення та поводження з відходами
на підприємствах Чернівецької області у 2017 році

Таблиця 8.1
(т)

	2017	
	I–IV класів небезпеки	у тому числі I–III класів небезпеки
Утворено	369041,1	125,9
у тому числі від економічної діяльності	243486,2	125,9
Зібрано, отримано зі сторони	294911,5	7,5
Імпортовано	–	–
Утилізовано	111782,3	22,7
Спалено	22870,0	–
Передано для утилізації	37010,8	56,6
Передано для видалення	92873,0	30,5
Експортовано	–	–
Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти	212183,1	–
Розміщено на стихійних звалищах	–	–
Втрачено (випаровування, витікання, пожежі тощо)	–	–
Накопичено протягом експлуатації у місцях видалення відходів на кінець року, тис.т	3159313,9	–
у розрахунку на 1 км ² , кг	390231,5	–

У 2017 році було утилізовано 111,7823 тис. т відходів (у 2016 р. – 121,4 тис. т), видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти 212,1831 тис. т. У загальному обсязі утворених у 2017 р. відходів частка спалених (у вигляді

палива чи іншим чином для отримання енергії) становила 6,19% (у 2016 році - 5,1%), утилізованих – 30,2% (у 2016 році 31,2%).

У чотирнадцяти підприємств області була наявність 31 установка для спалювання відходів та у трьох підприємствах – 5 установок для утилізації та перероблення відходів загальною потужністю відповідно 38,0 тис. т/рік та 0,4 тис. т/рік. У спеціально відведені місця та об'єкти (загальна проектна площа яких по області склала 3,0 км²) було видалено 212,183 тис. т відходів, майже всі з яких становили побутові та подібні відходи. Станом на 1 січня 2018 р. у спеціально відведених місцях та об'єктах видалення відходів накопичилось 3159,313 тис. т відходів, майже всі вони – побутові та подібні відходи IV класу небезпеки. Основна частина накопичених відходів (79,5% або 2205,1 тис. т) розміщена на території обласного центру.

Утворення відходів за основними групами небезпечних відходів у Чернівецькій області у 2017 році

Таблиця 8.2

	Тонн	У % до підсумку
Усього	369041,1	100,0
у тому числі		
відходи, що містять метали та їх сполуки	1931,6	0,5
відходи, що містять неметали та їх сполуки	1102,0	0,3
відходи, що містять корозійні речовини	–	–
відходи виробництва та застосування органічної хімії чи такі, що містять інші органічні сполуки	68,0	0,0
відходи медичного, ветеринарного чи сільськогосподарського походження, фармацевтичної продукції та від лікування людей чи тварин	43296,3	11,7
відпрацьовані нафтопродукти, продукти нафтопереробки	66,5	0,0
відходи пилогазоочишувальних споруд та установок	–	–
відходи від очищення промислових та комунальних стічних вод	3528,8	1,0
відходи, що містять тару з-під хімічних речовин	–	–
відходи гірничої промисловості і розроблення кар'єрів при добуванні та збагаченні руд і мінеральної сировини	–	–
Інші відходи	319047,9	86,5

Утворення та поводження з відходами I-IV класів небезпеки за категоріями матеріалів у 2017 році

Таблиця 8.3
(т)

	Утворено	Утилізовано	Спалено	У т. ч. з метою		Видалено у спеціально відведені місця чи об'єкти
				отримання енергії	теплого перероблення	
Усього	369041,1	111782,3	22870,0	22870,0	–	212183,1
Використані розчинники	1,1	–	–	–	–	–
Відходи кислот, лугів чи солей	180,7	–	–	–	–	–
Відпрацьовані оливи	64,9	22,0	–	–	–	–
Хімічні відходи	0,6	1,1	–	–	–	–
Осад промислових стоків	119,5	–	–	–	–	–

Шлами та рідкі відходи очисних споруд	3366,5	—	—	—	—	—
Відходи від медичної допомоги та біологічні	2,5	—	—	—	—	—
Відходи чорних металів	1870,2	—	—	—	—	—
Відходи кольорових металів	30,9	—	—	—	—	—
Змішані відходи чорних та кольорових металів	—	—	—	—	—	—
Скляні відходи	22,3	—	—	—	—	—
Паперові та картонні відходи	1791,6	—	—	—	—	—
Гумові відходи	108,8	17,1	—	—	—	—
Пластикові відходи	67,8	—	—	—	—	—
Деревні відходи	20880,8	136,0	7897,8	7897,8	—	—
Текстильні відходи	116,4	29,4	—	—	—	—
Відходи, що містять поліхлордифеніли	—	—	—	—	—	—
Непридатне обладнання	10,0	—	—	—	—	—
Непридатні транспортні засоби	—	—	—	—	—	—
Відходи акумуляторів та батарей	18,9	—	—	—	—	—
Відходи тваринного походження та змішані харчові відходи	1475,8	—	—	—	—	8,2
Відходи рослинного походження	29845,3	—	14972,2	14972,2	—	—
Тваринні екскременти, сеча та гній	161272,7	110507,0	—	—	—	—
Побутові та подібні відходи	146023,8	—	—	—	—	212174,9
Змішані та недиференційовані матеріали	195,0	—	—	—	—	—
Залишки сортування	34,4	—	—	—	—	—
Звичайний осад	127,1	52,3	—	—	—	—
Мінеральні відходи будівництва та знесення об'єктів, у т. ч. і змішані будівельні відходи	550,2	360,2	—	—	—	—
Інші мінеральні відходи	—	—	—	—	—	—
Відходи згоряння	863,3	657,2	—	—	—	—
Грунтові відходи	—	—	—	—	—	—
Пуста порода від днопоглиблювальних робіт	—	—	—	—	—	—
Затверділі, стабілізовані або засклянілі відходи; мінеральні відходи, що утворюються після переробки	—	—	—	—	—	—

Підприємства, що мають в наявності значні обсяги відходів I – IV класів небезпеки на кінець 2017 року

Таблиця 8.4

№ з/п	Назва підприємства	Найменування відходу	Клас небезпеки	Наявність відходів на початок року, т	Утворилося відходів протягом 2017 року, т	Наявність відходів на кінець звітнього року, т
-------	--------------------	----------------------	----------------	---------------------------------------	---	--

1	ПАТ “Чернівецький радіотехнічний завод” (ІК 14314682), м.Чернівці	2820.2.9.01 – Розчини хромовмісні, що не містять органічних сполук та фторіонів, відпрацьовані у гальванічних процесах	I	3,7	–	3,7
2	Філія “Чернівецька птахофабрика” ПАТ “Агрохолдінг Авангард” (ІК 39765707), Глибоцький район	7710.3.1.26 – Лампи люмінісцентні та відходи, які містять ртуть, інші зіпсовані або відпрацьовані	I	–	0,5	0,5
3	ПП “Граніт-Девелопмент” (ІК 35583179), м. Чернівці	6000.2.8.10 – Масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	–	19,3	19,3
4	Філія “Дністровська ГЕС” ПАТ “Укргідроенерго” (ІК 00116889), м.Новодністровськ	6000.2.8.10 – Масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	1,3	0,1	1,0
		6000.2.8.15 – Масла ізоляційні та масла теплопередавання мінеральні зіпсовані або відпрацьовані	II	–	1,5	1,5
5	ТзОВ “Богдан-авто Чернівці” (ІК 37722415), м.Чернівці	6000.2.8.10 – Масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	1,6	0,1	1,8
6	ТзДВ “Денисівка” (ІК 05482417), м.Чернівці	6000.2.8.10 – Масла та мастила моторні, трансмісійні інші зіпсовані або відпрацьовані	II	–	1,0	1,0
		6000.2.9.04 – Батареї свинцеві зіпсовані або відпрацьовані	II	0,1	0,1	0,2
7	ТзДВ “Сокирянський машинобудівний завод” (ІК 211530), Сокирянський район	2910.1.0.05 – Масла (суміші спиртово-бензинові, масла мінеральні та машинні, суміші емульсійні та мильні, жири та масла тваринного та рослинного походження) зіпсовані, забрудненні або неідентифіковані, їх залишки, які не можуть бути використані за призначенням	III	0,8	–	0,8

8	Обласна КМУ “Чернівецька обласна клінічна лікарня” (ІК 02005734), м.Чернівці	8510.2.9.03 – Прилади медичного призначення інші (у т.ч. шприці, термометри, набори для діагностичних аналізів, медичні інструменти тощо), що не відповідають установленим вимогам, відповідним чином не марковані, зіпсовані або використані	III	–	0,6	0,6
9	Інститут термоелектрики Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України (ІК 2096091), м.Чернівці	2735.2.9.45 – Напівфабрикати власного виробництва металів кольорових інших, їх сплавів та прокату з них або залишки незакінченого виробництва металів кольорових інших, їх сплавів та прокату з них, не придатні для використання за призначенням	III	0,4	0,0	0,4
10	ТзОВ АТЗТ “Мирне” (ІК 35642878), Кіцманський район	0121.2.6.03 – Екскременти, сечовина та гній (включно струхлявіле сіно та солома) від худоби	IV	3683,9	22044,0	13052,9
11	ТзОВ “Цукровий комбінат “Хрещатик” (ІК 33108794), Заставнівський район	1583.2.9.03 – Дефекат	IV	11800,0	–	11800,0
12	ТзОВ АТЗТ “Мирне” (ІК 35642878), Кельменецький район	0121.2.6.03 – Екскременти, сечовина та гній (включно струхлявіле сіно та солома) від худоби	IV	5615,2	4722,0	10211,0
13	ТзОВ АТЗТ “Мирне” (ІК 35642878), Сокирянський район	0121.2.6.03 – Екскременти, сечовина та гній (включно струхлявіле сіно та солома) від худоби	IV	2682,8	3454,4	6104,2
14	СВК “Зоря” (ІК 03801675), Кіцманський район	0121.2.6.03 – Екскременти, сечовина та гній (включно струхлявіле сіно та солома) від худоби	IV	646,0	7512,0	4610,0

8.2. Поводження з відходами (збирання, зберігання, утилізація та видалення)

У 2017 р. було утилізовано, оброблено 111,7823 тис. т відходів I – IV класів небезпеки.

Відносно низький відсоток утилізованих та перероблених відходів призводить до надмірного розміщення їх у навколишньому природному середовищі, що в комплексі з не облаштованістю загальноосвітніх сміттєзвалищ відповідно до вимог санітарно-екологічної безпеки приводить до засмічення та забруднення землі і водних ресурсів.

Виходячи із ситуації, що склалася в зазначеній сфері, одним із пріоритетних напрямів природоохоронної роботи є налагодження діяльності щодо лімітування утворення, розміщення та знешкодження відходів. Окремий розділ з цієї діяльності включено до Комплексної програми з охорони навколишнього природного середовища “Екологія” у Чернівецькій області на 2016-2018 роки.

Суб’єкти підприємницької діяльності, що здійснюють діяльність у сфері поведінки з небезпечними відходами на території регіону

Таблиця 8.5

№ п/п	Назва	Місце знаходження	Номер та строк дії ліцензії	Спеціалізація (операції та види небезпечних відходів)
1	2	3	4	5
1.	ТОВ “Вторпром”	58000, м.Чернівці, вул. Прутська,6	AB 487742 28.12.2009- 28.12.2014	Збирання, зберігання відпрацьованих батарей свинцевих акумуляторів
2.	МППП “Еколог Буковини”	58009, м.Чернівці, вул.Винниченка, 46	AB 527566 13.08.2010- 13.08.2015	Збирання, зберігання відходів що містять як складові або забруднювачі ртуть, сполуки ртуті (відпрацьовані прилади, що містять ртуть)
3.	ТОВ “Укрресурси-2011”	58018, м. Київ, пр. Червоноармійський, 14, корпус 4, офіс 8, склад – Чернівецька обл., Кіцманський р-н, с. Мамаївці, вул. Симоненка, 24	AE №263902 15.04.2013- 15.04.2018	Збирання, зберігання відходів, що містять як складові або забруднюючі ртуть, сполуки ртуті (у т.ч. відпрацьовані люмінесцентні лампи та прилади, що містять ртуть), гальванічний шлам та відходи поверхневої обробки металів і пластмас, гальванічний шлам, відпрацьовані батареї свинцевих акумуляторів, цілі чи розламані, несортовані відпрацьовані батареї, відходи і брукт електричних та електронних вузлів, що містять компоненти, такі, як акумуляторні батареї або інші батареї, летюча зола від енергоустановок, що працюють на вугіллі, відпрацьовані нафтопродукти, не придатні для використання за призначенням (у тому числі відпрацьовані моторні, індустріальні масла та

			їх суміши), відходи, забруднені нафтопродуктами – промаслені пісок, папір, деревина, ґрунт, ганчір'я, відпрацьовані фільтри), відходи речовини або вироби, які містять, складаються або забруднені ПХБ, поліхлорованими терфенілами (ПХТ), поліхлорованими нафталінами (ПНХ), шлами бензину, що містять свинець, клінічні та подібні їм відходи, а саме – відходи, що виникають у результаті медичного догляду, ветеринарної чи подібної практики.
--	--	--	--

**Стан обліку та паспортизації місць видалення відходів (МВВ)
(на 01.01.2018 року)**

Таблиця 8.6

№ з/п	Назва адміністративно-територіальної одиниці (область, район)	Кількість непаспортизованих МВВ од.	Кількість паспортизованих МВВ од.	Паспортизовано МВВ за звітний період
1	м. Чернівці	-	1	0
2	м. Новодністровськ	-	0	0
3	Вижницький район	-	12	0
4	Герцаївський район	-	21	1
5	Глибоцький район	-	28	0
6	Заставнівський район	-	29	2
7	Кельменецький район	-	1	1
8	Кіцманський район	-	17	5
9	Новоселицький район	-	25	9
10	Путильський район	-	2	1
11	Сокирянський район	-	3	0
12	Сторожинецький район	-	20	1
13	Хотинський район	-	1	0
14	Всього	-	160	20

За період 2017 року внесено до реєстру 19 паспортів місць видалення відходів.

Паспорт складається відповідно до наказу Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України № 12 від 14.01.1999 року “Про затвердження Інструкції про зміст і складання паспорта місць видалення відходів” та вноситься до реєстру згідно Постанови КМУ “Про затвердження Порядку ведення реєстру місць видалення відходів” від 03 серпня 1998 р. № 1216.

Протягом 2017 р. в області утворилось 369,041 тис. т відходів I–IV класів небезпеки (94,9% до 2016 р.) Обсяг утворених відходів I–III класів небезпеки 125,9 т.

Інформація про площі сміттєзвалищ (полігонів), станом на 01.01.2018

Таблиця 8.7

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Площі під твердими побутовими відходами, га
1	2	3
1	Вижницький район	17
2	Герцаївський район	12,3
3	Глибоцький район	20,4
4	Заставнівський район	46,1
5	Кельменецький район	21,4
6	Кіцманський район	56,5
7	Новоселицький район	21
8	Путильський район	1,83
9	Сокирянський район	20,5
10	Сторожинецький район	23,2
11	Хотинський район	29
12	м. Чернівці	47,4
	Усього	316,63

В області проводиться відповідна робота щодо зменшення кількості утворення відходів та використання відходів як вторсировини та енергоресурсів.

Суб'єкти підприємницької діяльності, що здійснюють збирання, заготівлю окремих видів відходів як вторинної сировини (за інформацією ДЕІ у Чернівецької області)

Таблиця 8.8

№ з/п	Назва	Місце знаходження	Номер та строк дії ліцензії	Спеціалізація (операції та види небезпечних відходів)
1	2	3	4	5
1.	ТОВ "Віза-Вторма"	58008 м. Чернівці, вул. Севастопольська, 50-б	АД № 075507, 356 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних, використаної металевої тари.
2.	ТОВ "Чернівцівторсировина"	58000 м. Чернівці, вул. Севастопольська, 4	АЕ №263945, 15.05.2013 №197 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних, використаної металевої тари.
3.	Фірма Альфа тер Чернівці з 100% іноземним капіталом	58023 м. Чернівці, вул. Лесина, 4	АЕ №263911, 15.04.2013 №167 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних, використаної металевої тари.
4.	ТОВ "Вторма-Чернівці"	58000 м. Чернівці вул. Коломийська, 9-а	АВ № 487654 26.11.2009-26.11.2014 №636	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
5.	МКП "Чернівціспецкомунтранс"	58000 м, Чернівці, вул. Жасмінна, 4	АВ № 391090,	Збирання, заготівля макулатури, склобою,

			17.05.2010 №212 необмежений	відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
6.	ФОП Кантемір В. В.	58000 м. Чернівці вул. Узбецька, 27, кв. 34	АВ № 487839, 25.02.2010 №99 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
7.	ФОП Качинська Н.М.	58000 м. Чернівці вул. Комарова, 23- 25, кв. 65	АВ №527634, 13.08.2010 №338 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
8.	ПП “Західекогруп”	58000 м. Чернівці вул. Мусоргського, 4	АВ №527728, 14.10.2010 №456 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних, використаної металевої тари.
9.	КП Сторожинецької міської ради “Карп еко 2010”	59000 Чернівецька обл., м.Сторожинець, вул. Б. Хмельницького, 18	АД №041536, 08.06.2012 №308 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
10.	Хотинська районна спілка споживчих товарів	59000 Чернівецька обл., м.. Хотин, вул. Свято- Покровська, 40-а	АГ №507085, 08.06.2012 №308 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних, відходів гумових, матеріалів текстильних вторинних.
11.	Чернівецьке учбово- виробниче підприємство №2 “Реабілітант” Чернівецького учбово- виробничого об’єднання українського товариства сліпих	58000 м. Чернівці, пров. Ентузіастів, 5	АД №075563, 20.11.2012 №594 необмежений	Збирання, заготівля макулатури, склобою, відходів полімерних.

В області діють 11 суб’єктів підприємницької діяльності які мають ліцензії на збирання, заготівлю окремих видів відходів як вторинної сировини.

8.3. Транскордонне перевезення небезпечних відходів

Контроль за транскордонним перевезення вантажів у тому числі небезпечних відходів здійснювався працівниками Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області.

Одним із пріоритетних завдань Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області є забезпечення контролю за додержанням норм і вимог чинного природоохоронного законодавства під час переміщення через митний кордон України транспортних засобів та вантажів, а також попередження незаконного ввезення, вивезення або транзиту територією України вантажів, що містять промислову сировину, відходи виробництва, хімічні сполуки, токсичні хімічні, радіоактивні та інші небезпечні для навколишнього природного середовища і здоров’я людей речовини, пестициди та агрохімікати.

Робота Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області і надалі буде спрямована на реалізацію державної екологічної політики, здійснення

контролю за додержанням вимог природоохоронного законодавства та на забезпечення екологічної безпеки території області.

8.4. Державне регулювання в сфері поводження з відходами

На сьогодні незадовільним є вирішення територіальними органами самоврядування області питань збирання, транспортування, утилізації і знешкодження побутових відходів, знешкодження і захоронення трупів тварин, визначення території для складування, зберігання та розміщення відходів.

Особливе занепокоєння викликає те, що в області через низьку культуру окремої частини населення часто створюють несанкціоновані звалища побутових відходів (смітники), а худобомогильники функціонують лише в кожному третьому населеному пункті. Це може призвести до виникнення надзвичайних епідемічних ситуацій. Органам місцевого самоврядування, особливо у районах області, необхідно вжити термінових практичних заходів щодо вирішення проблем, як цього вимагає чинне законодавство, а контролюючим природоохоронним і санітарним службам посилити вимоги до суб'єктів господарювання за дотриманням природоохоронного законодавства у сфері поводження з відходами, вживати до порушників дієвих заходів впливу.

З метою впорядкування поводження з відходами в області двічі на рік проводяться місячники по благоустрою населених пунктів та їх санітарної очистки, прийнято ряд розпоряджень щодо упорядкування діючих звалищ побутових відходів та ліквідації несанкціонованих звалищ відходів. Працівниками ДЕІ у Чернівецькій області здійснено перевірки населених пунктів області на предмет дотримання природоохоронного законодавства органами місцевого самоврядування і місцевої влади при поводженні з відходами.

У даному питанні неможливо йти екстенсивним методом постійно розширюючи площі сміттєзвалищ. Одним із шляхів досягнення необхідного результату є – роздільний збір, сортування та переробка відходів. На території області перші спроби вже були, однак вони не дали належних результатів. Причин є багато, бо органи, які відповідають за цей напрямок роботи не проводять достатньої роботи з населенням. І все таки є декілька позитивних прикладів по окремих житлово-комунальних господарствах. Впровадження роздільного збирання ресурсоцінних компонентів твердих побутових відходів організовано, наприклад, у м. Вижниця (з 2012 року, охоплено 31,8% населення, або 1,4 тис. осіб), у м. Заставна (з 2011 року, охоплено 47,0% населення, або 4,01 тис. осіб), у м. Кіцмань (з 2010 року, охоплено 29,0% населення, або 2,2 тис. осіб), у м. Новоселиця (з 2012 року, охоплено 31,6% населення, або 2,5 тис. осіб), м. Хотин (з 2014 року, охоплено 18,3% населення, або 1,75 тис. осіб), м. Сторожинець (з 2012 року, охоплено 39,2% населення, або 5,88 тис. осіб), м. Чернівці (з 2011 року, охоплено 82,0% населення, або 150,4 тис. осіб), м. Новодністровськ (з 2015 року, охоплено 92,0% населення, або 9,97 тис. осіб) та ще у 12 селищах міського типу та селах. У 2016 році роздільне збирання ресурсоцінних компонентів твердих побутових відходів організовано в м. Сокиряни, де охоплено 52% населення, або 5 тис. осіб.

Впровадження роздільного збирання небезпечних відходів у складі побутових відходів від населення у звітному році не проводилось.

У рамках впровадження національного проекту “Чисте місто” Чернівецькою міською радою спільно з державним агентством України з інвестицій та управління національними проектами побудовано сміттєпереробний комплекс в м. Чернівці, потужність 120 тис. тонн на рік. Зазначеним заводом буде організовано сортування та переробку відходів 3 і 4 класу небезпеки, у тому числі і батарейок. На сьогоднішній день завод введений в експлуатацію.

Особлива увага приділяється небезпечним відходам віднесеним до розділу А Жовтого Переліку відходів (постанова КМУ від 13.07.2000 року № 1120). На території Чернівецької області це в основному відпрацьовані люмінесцентні лампи, акумуляторні батареї та відпрацьовані нафтопродукти. Збір люмінесцентних ламп, ртутьвмістних приладів вирішено МППП “Еколог Буковини”. Збір відпрацьованих акумуляторних батарей здійснюється ліцензованими ТОВ “Комплекси поставки”, ТОВ “Екосистеми” та ін. На території області є невирішеним питання щодо утилізації відпрацьованих нафтопродуктів. Згідно Жовтого Переліку, затвердженого постановою КМУ від 13.07.2000р. №1120 це є небезпечні відходи, поводження з якими є ліцензованим видом діяльності. На сьогоднішній день найближчі суб’єкти господарської діяльності в яких є ліцензія на вищезазначений вид діяльності знаходяться в Дрогобичі, Львові. Беручи до уваги те, що в Чернівецькій області основною масою є дрібні підприємства, на яких утворюється до 0,5 т відпрацьованих мастил постає проблема високої вартості передачі на утилізацію цих відходів через транспортні витрати. Проте в загальному в області щорічно утворюється близько 65 т, відпрацьованих масел, що створює загрозу надмірного накопичення відпрацьованих нафтопродуктів на території підприємств та забруднення довкілля (спалювання, зливання в водні об’єкти тощо). Для вирішення даного питання потрібно вирішити питання про створення підприємства для приймання відпрацьованих мастил на території Чернівецької обл.

Побутові відходи в області розміщуються на 1 полігоні м. Чернівці, та 268 районних організованих сміттєзвалищ. Незважаючи на те, що майже всі сільські ради визначились з місцями організованого захоронення відходів (виділені для цього земельні ділянки) кількість стихійних смітників не зменшуються. Основними причинами, як показує вивчення ситуації, є відсутність чіткої системи (організації) збору і захоронення відходів, недотримання вимог екологічної безпеки і санітарних правил при облаштуванні і експлуатації організованих полігонів і сміттєзвалищ (відсушення обваловка, огорожа, несвоєчасне компостування, незручні під’їзні шляхи, не призначено відповідального за їх експлуатацію, а якщо і призначено то тільки на папері і т.д.).

Площа спеціально відведених місць для побутових відходів по області становила всього 316,63 га. Основні заходи по санітарній очистці населених пунктів проводяться в період місячників (квітень, вересень) санітарної очистки і благоустрою населених пунктів області. План заходів затверджується головою обласної державної адміністрації. Крім того в більшості населених пунктів області (більше 70 %) організоване централізоване збирання твердих побутових відходів від помешкань громадян.

Згідно Комплексної програми з охорони навколишнього природного середовища “Екологія” у Чернівецькій області на 2016-2018 роки, в частині поводження з відходами, на проведення 27 заходів спрямовано кошти в сумі 1567,339 тис. грн. (або 98,1 % від запланованих), у тому числі на придбання контейнерів для збору твердих побутових відходів – 1217,94 тис. грн., облаштування сміттєзвалищ та скотомогильників населених пунктів області - 343,399 тис. грн. та утилізацію окремих видів відходів – 6,0 тис. грн. Необхідно зазначити, що за кошти обласного фонду охорони навколишнього природного середовища для збору твердих побутових відходів було придбано 748 контейнерів (для населених пунктів Новоселицького, Глибоцького, Хотинського, Сторожинецького, Вижницького, Заставнівського, Кіцманського, Кельменецького районів).

В м.Чернівці організоване роздільне збирання поліетиленових, поліпропіленових відходів та пляшок. В с. Стрілецький Кут Кіцманського району організовано збирання склабою. На території області організована переробка поліетиленової плівки, поліетиленових, поліпропіленових, полістирольних відходів шляхом вилучення з ТПВ на сміттєзвалищах та у населення. В результаті проведених перевірок зафіксовані наступні суб'єкти господарювання, які на території області переробляють побутові відходи поліетилену, поліпропілену, полістиролу, а саме:

ПП “Кулікович Д.В.” с. Мамаївці Кіцманського району – (відходи поліетиленової плівки).

ПП “Гнатів Р.Г.” с. Лужани Кіцманського району – (відходи поліетилену та поліпропілену).

ТОВ “Арго” м. Чернівці – (відходи поліетиленової плівки).

АТ “Розма” – м. Чернівці (відходи поліпропілену).

ТОВ “Екобаланс сервіс” – м. Чернівці (відходи пет-пляшки).

Контроль за поводженням з відходами та небезпечними хімічними речовинами протягом звітного періоду проводився працівниками Держекоінспекції у Чернівецькій області. Здійснено 225 перевірок. За порушення вимог природоохоронного законодавства до адмінвідповідальності притягнуто 242 особи на суму 86,819 тис. грн.

Також, проведено 42 перевірки органів місцевого самоврядування Вижницького, Заставнівського, Кіцманського, Сторожинецького, Глибоцького районів та м. Чернівці, та 3 перевірки місцевих органів виконавчої влади (Глибоцька, Сторожинецька та Заставнівська районні державні адміністрації) по дотриманню вимог чинного природоохоронного законодавства України у сфері поводження з відходами, також з метою запобігання забруднення навколишнього середовища, виконання заходів по впорядкуванню діючих та своєчасній ліквідації безхазяйних сміттєзвалищ, проведено 48 перевірок місць видалення твердих побутових відходів (в т.ч. несанкціонованих) по дотриманню вимог чинного природоохоронного законодавства України.

Під час проведення перевірок виявлялись такі основні порушення: відсутність паспорту місця видалення відходів, порушення встановлених правил і режиму експлуатації сміттєзвалищ (повна або часткова відсутність обвалування сміттєзвалища, відсутній попереджувальний знак про

розташування сміттєзвалища), засмічення земельних ділянок внаслідок утворення несанкціонованих звалищ відходів за межами діючих сміттєзвалищ, не розроблений графік вивезення побутових відходів, не забезпечується організація збирання побутових відходів від мешканців населеного пункту в тому числі відходів дрібних підприємств для подальшого їх видалення, не затверджена схема санітарної очистки населеного пункту, невиконання попередньо виданого припису, порушення природоохоронного режиму використання землі землекористувачами (незначні осередки засмічення громадянами земельних ділянок ТПВ, які були ліквідовані в процесі перевірки).

За результатами проведених перевірок, за виявлені порушення до адміністративної відповідальності притягнуто 36 осіб на загальну суму штрафів 9401 грн., видано приписи на усунення виявлених порушень.

Під час проведення перевірок протягом вказаного періоду, на території Чернівецької області виявлено засмічення твердими побутовими та будівельними відходами 23 земельних ділянок загальною площею 4117,18 м², внаслідок утворення невстановленими особами несанкціонованих сміттєзвалищ. З метою ліквідації даних засмічень органам місцевого самоврядування та місцевим органам виконавчої влади видано приписи та надіслано листи щодо усунення вказаних порушень. За матеріалами проведених перевірок підраховані збитки завдані невстановленими особами внаслідок засмічення земельних ділянок на загальну суму 8340 грн., матеріали перевірок для подальшого реагування (проведення оперативно-розшукових заходів, встановлення винних осіб та відшкодування шкоди) направлено в Вижницьке відділення поліції Кіцманського відділу поліції ГУНП в Чернівецькій області.

Провести підрахунок завданих невстановленими особами збитків внаслідок засмічення земельних ділянок – не можливо, оскільки на запити Держекоінспекції у Чернівецькій області, відділи Держгеокадастру Вижницького, Глибоцького, Кіцманського, Заставнівського районів Чернівецької області, не надають інформацію про нормативну грошову оцінку, вид угідь та цільове призначення засміченої земельної ділянки, мотивуючи тим, що запитувана земельна ділянка знаходиться за межами населеного пункту.

Основні порушення в галузі поводження з відходами:

- відсутність обваловки на сміттєзвалищах;
- незадовільні або незручні під'їзні шляхи;
- відсутність дозволів та лімітів на утворення та розміщення відходів;
- засмічення земельних ділянок за межами діючих сміттєзвалищ;
- невиконання попередніх приписів інспекції;
- використання земельних ділянок не за цільовим призначенням.

Робота Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області спрямована на реалізацію державної екологічної політики, здійснення контролю за додержанням вимог природоохоронного законодавства та на забезпечення екологічної безпеки території області.

Ефективне вирішення екологічних проблем пов'язаних з ліквідацією чи обмеженням негативного впливу твердих відходів на довкілля та здоров'я людей можливе тільки на основі послідовної реалізації Законів України. "Про

охорону навколишнього природного середовища”, “Про відходи”, “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення”, Постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження порядку розроблення, затвердження і перегляду лімітів на утворення та розміщення відходів” та інших нормативно-правових актів, державних стандартів України з охорони навколишнього природного середовища, санітарних норм і правил та інших документів.

9. Екологічна безпека

9.1. Екологічна безпека як складова національної безпеки

Природоохоронна робота в області спрямовується насамперед на забезпечення екологічної безпеки для життєдіяльності населення, яка здійснюється з врахуванням конкретної екологічної обстановки, техногенного навантаження на природні ресурси.

Екологічна безпека в області розглядається як невід’ємна складова її національно-економічного розвитку. Ситуація в області в 2017 р., в порівнянні з попередніми роками, дещо поліпшилася, але викликає стурбованість. Причиною є моральна і фізична зношеність обладнання техногенних об’єктів та відсутність необхідних коштів для їх модернізації.

Найбільшими техногенними забруднювачами навколишнього природного середовища в області є підприємства житлово-комунального господарства та переробної промисловості, зокрема харчової. Основна причина — відсутність на ряді цих підприємств необхідних очисних споруд, незадовільний стан експлуатації наявних очисних споруд, їх перевантаження та повний вихід окремих з них з ладу. У зв’язку з відсутністю фінансування, будівництво нових, реконструкція та розширення існуючих здійснюється повільно.

Через неефективно працюючі очисні споруди в містах Новоселиця, Сторожинець, Глибока, Вижниця, Сокиряни, стічні води попадають в транскордонні річки Черемош, Сірет і Дністер.

Серед наявних небезпечних відходів значну частку зайняли:

Відпрацьовані оливи – 64,5 т., відходи акумуляторів і батарей – 18,9 т., відходи від медичної допомоги та біологічні – 2,4 т, непридатне обладнання – 6,4т., побутові та подібні відходи – 30т., шлам та рідкі відходи очисних споруд - 3366,5т. та інші.

З метою забезпечення екологічної безпеки при поводженні з небезпечними хімічними речовинами проводилось лімітування господарської діяльності підприємств, пов’язаної з використанням небезпечних хімічних речовин. Регулярно здійснювались перевірки з питань дотримання встановлених правил поводження з ними, видавались приписи щодо усунення виявлених недоліків. Аварій під час поводження з небезпечними хімічними речовинами та відходами протягом 2017 року не було.

В 2010 році за межі області було вивезено 15,94 тонн непридатних до використання пестицидів та агрохімікатів, на що з Держбюджету виділено 300 тис. грн., таким чином на даний час непридатні до використання пестициди та агрохімікати на території області відсутні.

На погіршення стану екологічної обстановки в області в значній мірі впливають зростання контрастності гідрометеорологічних умов. Сильні похолодання і значні снігопади та хуртовини в зимовий період, налипання

мокрого снігу, ожеледь, дощові паводки на річках Прут, Черемош і Дністер у весняну і осінню пори року, висока температура та можливість лісових пожеж протягом літа породжують напружену ситуацію і негативні екологічні явища.

9.2. Об'єкти, що становлять підвищену екологічну небезпеку

Перелік екологічно небезпечних об'єктів

Таблиця 9.1

№ п/п	Назва екологічно небезпечного об'єкту	Вид економічної діяльності	Відомча належність (форма власності)
1.	Дністровське водосховище	Вироблення електроенергії, водозабезпечення Одеської області, республіки Молдова, риборозведення	Держводгосп України та Міністерство енергетики України
2.	ДКП “Чернівціводоканал”	Очищення стічних вод м, Чернівці	Державне підприємство житлово-комунального господарства
3.	Полігон твердих побутових відходів м, Чернівці	Розміщення твердих побутових відходів від промислових підприємств та житлового сектору м.Чернівці	Державне підприємство житлово-комунального господарства
4.	Газопровід Угерсько-Івано-Франківськ-Чернівці	Транспортування природного газу	Державна компанія “Укртрансгаз”

Для мінімізації негативного впливу екологічно-небезпечних об'єктів на довкілля та здоров'я населення, посилюється державний екологічний контроль за діяльністю цих об'єктів. Двічі на рік, а при необхідності і частіше, здійснюються перевірки дотримання на цих об'єктах вимог природоохоронного законодавства з відповідним впровадженням конкретних практичних заходів для попередження забруднення.

Однак одними адмінзаходами становище в екологічній сфері корінним чином не поліпшити. Для цього потрібні відповідні інвестиції.

9.3. Радіаційна безпека

9.3.1. Радіаційне забруднення територій

В екологічному стані об'єктів, розміщених на території області, особливих змін в 2017 році не відбулося. Морально і фізично зношене обладнання, недостатня кількість коштів на здійснення природоохоронних заходів продовжують визначати ситуацію на цих об'єктах. Випадків радіаційної небезпеки та порушень правил поведінки з небезпечними речовинами на об'єктах в 2017 р. не виявлено.

Радіаційний стан на території адміністративних районів області наведений нижче у таблиці 9.2.

У 1999-2000 років були обстежені на забруднення ґрунтів радіонуклідами цезію-137 та стронцію-90 сільськогосподарських угідь Заставнівського та Кіцманського районів Чернівецької області, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Обстеження луків та пасовищ господарств показало, що вміст цезію-137 та стронцію-90 в ґрунтах значно не змінився в порівнянні з минулими роками. Вміст радіонуклідів в рослинах не перевищує допустимих рівнів. Сільськогосподарські роботи на цих угіддях можна проводити без обмежень.

У 2017 році Чернівецьким обласним лабораторним центром дослідження ґрунтів МОЗ на вміст радіонуклідів цезію – 137 та стронцію – 90 не проводився.

За даними Центральної геофізичної обсерваторії Держкомгідромету України середньорічні концентрації радіонуклідів у приземній смугі повітря становлять 2,3 Бк/м² при середньому гамма-фоні 14 мкР/год.

У відібраних пробах води з річок Дністер, Прут, Сірет вміст радіонуклідів цезію 137 за останні роки істотно не змінився.

Узагальнюючи стан радіаційної безпеки в Чернівецькій області, можна зробити наступний висновок:

Протягом 2017 року загальний радіаційний стан області не погіршився, про що свідчать висновки обстежень відповідно до програми регіонального радіомоніторингу.

Забруднення території техногенними та техногенно-підсиленними джерелами природного походження

Таблиця 9.2

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону	Кількість населення, чол. *	Радіаційний фон на території, мкЗв/год	Питома активність забруднюючих радіонуклідів, Бк/кг земель				
				цезій-137 (техногенний)	стронцій-90 (техногенний)	радій (природний)	торій (природний)	Калій (природний)
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Вижницький район	55501	0,11	20,7	3,20	-	-	-
2	Герцаївський район	33103	0,11	13,58	3,23	-	-	-
3	Глибоцький район	74094	0,12	12,87	3,12	-	-	-
4	Заставнівський район	49455	0,16	50,41	3,65	-	-	-
5	Кельменецький район	40633	0,14	64,8	3,27	-	-	-
6	Кіцманський район	40633	0,20	109,8	3,72	-	-	-
7	Новоселицький район	77774	0,09	9,77	3,10	-	-	-
8	Сокирянський район	42935	0,11	10,74	3,24	-	-	-
9	Сторожинецький район	100265	0,13	23,30	3,10	-	-	-
10	Хотинський район	62209	0,13	25,78	3,55	-	-	-
11	Путильський район	26365	0,19	84,1	3,96	-	-	-
По області:		869001	0,13	40,62	3,37	-	-	-

Питома активність забруднюючих радіонуклідів Cs¹³⁷ та Sr⁹⁰ не перевищувала встановлених допустимих значень.

Джерела іонізуючого випромінювання використовуються в наступних установах: Чернівецька митниця Міндоходів (м. Чернівці) - 7 джерел, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича – 3 джерела, обласний клінічний онкологічний диспансер – 2 джерела, ДП “Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки ім. академіка Л.І.Медведя МОЗ України” – 6 джерел, Чернівецьке обласне КП

“Кіновідеопрокат” – 58 джерел. Всі обладнання використовуються за призначенням та у відповідності з вимогами радіаційної безпеки.

9.3.2. Поводження з радіоактивними відходами

На території Чернівецької області радіаційно-небезпечних об'єктів (атомні електростанції, підприємства з виготовлення і переробки ядерного палива, підприємства поховання радіоактивних відходів, науково-дослідні організації, які працюють з ядерними реакторами, ядерні енергетичні установки на об'єктах транспорту та ін.) немає.

В сфері поведінки з джерелами іонізуючого випромінювання екологічний контроль Держекоінспекцією у звітному році не проводився.

Експлуатація атомних електростанцій та пунктів захоронення радіоактивних відходів (ПЗРВ)

Таблиця 9.3

№ з/п	Назва одиниці адміністративно-територіального устрою регіону, назва АЕС та підприємства	Кількість ядерних та радіаційно-небезпечних об'єктів (усього), од.	АЕС		Підприємства, що здійснюють захоронення радіоактивних відходів (РАВ)		
			кількість реакторів, од.	радіаційний фон в 30-ти км зоні АЕС, мкЗв/год	кількість ПЗРВ, од.	кількість РАВ, м³ загальна активність, Бк	радіаційний фон на території ПЗРВ, мкЗв/год
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Чернівецька область	0	0	-	0	0	-

На території області відсутні атомні електростанції та пункти ПЗРВ.

10. Промисловість та її вплив на довкілля

10.1. Структура та обсяги промислового виробництва

За підсумками 2017 року виробничий комплекс у Чернівецькій області складав 3925 великих, середніх та малих підприємств без урахування банків та бюджетних установ. У 2017 р. порівняно з 2016 р. індекс промислової продукції області становив 106,7%. За видами промислової діяльності цей показник склав: в добувній та переробній промисловості – 107,3%, у т.ч. в добувній промисловості і розробленні кар'єрів – 116,9%, у переробній промисловості – 106,9% та в постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 105,4%.

У сільському господарстві, лісовому господарстві та рибному господарстві діяло 838 підприємств, у промисловості 565 підприємств.

Обсяг роздрібного товарообороту підприємств, основним видом економічної діяльності яких є роздрібна торгівля, у 2017 р. становив 7194,0 млн.грн, що у порівнянних цінах на 2,6% більше, ніж у 2016 р. У структурі роздрібного товарообороту підприємств роздрібною торгівлі переважала частка продажу непродовольчих товарів. У 2017 р. їх питома вага становила 76,3% або 5487,5 млн.грн, що в порівнянних цінах на 6,6% більше, ніж у 2016 р. Обсяг продажу продовольчих товарів у порівнянних цінах зменшився на 8,4% і становив 1706,5 млн.грн.

Індекси промислової продукції за видами діяльності у 2017 році

Таблиця 10.1

(відсотків до відповідного періоду попереднього року)

	Код за КВЕД-2010	Січень–грудень
Промисловість	B+C+D	106,7
Добувна та переробна промисловість	B+C	107,3
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	B	116,9
Переробна промисловість	C	106,9
з неї		
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	10-12	100,5
Текстильне виробництво, виробництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	13-15	118,6
Виготовлення виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	16-18	95,7
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	19	–
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	20	90,0
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	21	–
Виробництво гумових і пластмасових виробів; іншої неметалевої мінеральної продукції	22,23	107,2
Металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, крім виробництва машин і устаткування	24,25	99,2
Машинобудування, крім ремонту і монтажу машин і устаткування	26-30	118,6
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	D	105,4

Індекс промисловості області за 2017 р. становив 106,7% до 2016 року, індекс переробної промисловості становив 106,9% до 2016 року. Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря становив 105,4 % до 2016 року.

Темп зростання обсягів виробництва у 2017 р. порівняно з 2016 р. в добувній та переробній промисловості становив 107,3%, у т.ч. в добувній промисловості і розробленні кар'єрів – 116,9%, у переробній промисловості – 106,9%.

Виробництво окремих видів промислової продукції
за 2017 рік

Таблиця 10.2

Найменування продукції за Номенклатурою продукції промисловості, одиниця вимірювання	2017
Піски будівельні, такі як глинисті, каолінові, полевошпатові (крім кременистих та металоносних	421,7

пісків), тис.т	
Камінь дроблений (щебінь), який використовується як наповнювач бетону, для дорожнього покриття та подібних цілей (крім гальки, гравію та кремнію), тис.т	368,4
Глини звичайні та сланцеві для будівельних робіт (крім бентоніту, глин вогнетривких, каоліну та глин каолінових); андалузит, кіаніт, силіманіт; муліт; землі шамотні або динасові, тис.т	227,5
Яловичина і телятина, свіжі чи охолоджені – туші, напівтуші, четвертини необвалені, т	2457
Свинина свіжа чи охолоджена – туші, напівтуші (уключаючи оброблені сіллю чи консервантами для тимчасового зберігання), т	2287
Вироби ковбасні та подібні продукти з м'яса, субпродуктів чи крові тварин та подібні вироби і харчові продукти на їхній основі (крім виробів ковбасних з печінки та страв готових), т	1315
Сік яблучний, тис.л	9467,3
Олія соняшникова нерафінована та її фракції (крім хімічно модифікованих), т	64457
Борошно пшеничне чи пшенично-житнє, т	13469
Хліб та вироби хлібобулочні нетривалого зберігання, т	18607
Торти, т	65
Вироби здобні (булочки підвищеної калорійності, листкові, рулети з маком, рогалики, тощо), т	384
Корми готові (крім преміксів) для годівлі сільськогосподарських тварин, не віднесених до інших угруповань, т	11035
Води натуральні мінеральні газовані, тис.дал	92,5
Води непідсолоджені й неароматизовані; лід та сніг (крім мінеральних та газованих вод), тис.дал	325,4
Білизна постільна бавовняна (крім трикотажної машинного чи ручного в'язання), т	468,9
Пальта, напівпальта, плащі, накидки тощо, чоловічі та хлопчачі, тис.шт	... ¹
Брюки та бриджі та шорти вовняні або з волосу тварин тонкого (крім трикотажних, виробничих та професійних), чоловічі та хлопчачі, тис.шт	... ¹
Кальсьони та труси трикотажні машинного або ручного в'язання (уключаючи боксерські труси), чоловічі та хлопчачі, тис.шт	... ¹
Труси і панталони трикотажні машинного або ручного в'язання (уключаючи боксерські труси), жіночі та дівчачі, тис.шт	685,8
Бюстгальтери, тис.шт	... ¹
Взуття водонепроникне з верхом з гуми або полімерних матеріалів, крім взуття із захисним металевим підноском, тис. пар	... ¹
Деревина з ялини (<i>Picea abies</i> Karst.) та смереки (<i>Abies alba</i> Mill.) уздовж розпиляна чи розколота, розділена на шари чи лущена, завтовшки більше 6 мм, тис.м ³	44,4
Деревина (крім хвойних чи тропічних порід) уздовж розпиляна чи розколота, розділена на шари чи лущена, завтовшки більше 6 мм (крім брусків, планок та фриз для паркетного або дерев'яного покриття підлоги, дубових), тис.м ³	22,3

Деревина хвойних порід у вигляді погонажу, профільованого уздовж будь-якого з ребер чи площин, включаючи планки та фризи для паркетного покриття підлоги незібрані, т	71
Вікна, двері балконні та їх рами, з деревини, шт	124
Двері та їх коробки та пороги, з деревини, шт	705
Вироби столярні та конструкції будівельні, з деревини (крім вікон, дверей балконних та їх рам, дверей та їх коробок і порогів, паркету, опалубки для бетонних будівельних робіт, гонту і дранки покрівельних), т	284
Піддони плоскі та обичайки, з деревини, тис.шт	20,8
Цегла невогнетривка керамічна будівельна (крім виробів з борошна кам'яного кремнеземистого чи ґрунтів діатомітових), тис.м ³	149,0
Елементи конструкцій збірні для будівництва з цементу, бетону або каменю штучного, тис.т	23,8
Розчини бетонні, готові для використання, тис.т	271,9
Меблі для сидіння з дерев'яним каркасом жорсткі (крім обертових), тис.шт	35,6
Меблі кухонні, тис.шт	8,7
Меблі для спалень дерев'яні (крім вмонтованих у стіну шаф, каркасів матрацих, світильників і освітлювального устаткування, дзеркал, призначених для встановлення на підлозі, сидінь), тис.шт	3,9
Електроенергія, млн.кВт·год	1991,6

...¹ Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

10.2. Вплив на довкілля

Загальна кількість суб'єктів підприємницької діяльності, що здійснюють викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря у 2017 році 181 од. (у 2016 році - 151 од.). Всього цими підприємствами було викинуто 3,29 тис. т забруднюючих речовин від стаціонарних джерел (у 2016 році 3,0 тис. т).

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в добувній промисловості у 2017 році

Таблиця 10.3

	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів забруднюючих речовин		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		т	відсотків до 2016р.	
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	3	68,8	103,5	13,4
добування сирої нафти та природного газу	2	57,1	94,4	28,5
добування інших корисних копалин та розроблення кар'єрів	1	11,7	195,4	11,7

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в металургійному виробництві у 2017 році

Таблиця 10.4

	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів забруднюючих речовин		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		т	відсотків до 2016р.	
Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	1	3,4	72,3	3,4

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в хімічній та нафтохімічній промисловості у 2017 році

Таблиця 10.5

	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів забруднюючих речовин		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		т	відсотків до 2016р.	
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	2	10,0	101,7	5,0

Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення в харчовій промисловості у 2017 році

Таблиця 10.6

	Кількість підприємств, які мали викиди	Обсяги викидів забруднюючих речовин		Викинуто в середньому одним підприємством, т
		т	відсотків до 2016 р.	
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	15	738,0	119,1	49,2

У 2017 році розрахунок викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел не проводився, тому порівняння викидів від пересувних джерел та загальні обсяги викидів у 2017 році з попереднім роком не проводилось.

У 2016 році скинуто всього зворотних вод 41,11 млн. м³ (у 2016 році – 41,96 млн. м³). У 2016 році скинуто у поверхневі водні об'єкти 37,96 млн. м³ (у 2016 році – 38,90 млн. м³). Забруднених вод скинуто у 2017 році 1,872 млн. м³ (у 2016 році – 1,93296 млн. м³).

10.3. Заходи з екологізації промислового виробництва

Економічна криза обумовила спад промислового виробництва, що спричинило за собою скорочення обсягів споживання ресурсів і зменшення викидів шкідливих речовин. Але темпи зниження споживання ресурсів у порівнянні з темпами спаду обсягів виробництва промислової продукції значно менші. Це зв'язано з експлуатацією застарілого устаткування, його зносом, із загальним технологічним руйнуванням виробництва.

Зростаюча інтенсивність експлуатації природних ресурсів і криза в економіці, що супроводжуються підвищенням частки застарілих технологій і устаткування, зниженням рівня модернізації і відновлення основних фондів, збільшують ризик виникнення техногенних катастроф, вимагають розробки оптимальної еколого-економічної стратегії подальшого розвитку господарства, що розширить можливості керування рівнем техногенно-екологічної безпеки.

Не дивлячись на обмеженість у фінансових ресурсах окремими промисловими підприємствами області впроваджуються у виробництво нові технології, наукові розробки.

У 2017 році витрати на виконання наукових досліджень склали усього 68003,0 тис. грн., тому числі на виконання фундаментальних досліджень – 20343,7 тис. грн., прикладних наукових досліджень 41617,1 тис. грн., науково-технічних експериментальних розробок 6042,2 тис. грн. Кількість працівників, задіяних у виконанні наукових досліджень і розробок у 2017 році 809 осіб (у 2016 році – 837 осіб). З них мають науковий ступінь доктора/кандидата наук 298 ос. (у 2016 році 288 ос.), дослідники 641 ос. (у 2016 році – 620 ос.), техніки – 73 ос. (у 2016 році – 63 ос.), допоміжний персонал – 95 ос. (у 2016 році – 154 ос.).

Проводиться технічне переоснащення виробництва, які враховують сучасні вимоги щодо мінімізації впливу процесів виробництва на довкілля.

МКП “Чернівцітеплокомуненерго” підписано угоду з Європейським банком реконструкції та розвитку про співпрацю щодо проекту модернізації систем теплопостачання м. Чернівці на суму 10 млн. євро. та договір гранту на суму 4 млн. євро на реалізацію проекту “Модернізація інфраструктури централізованого теплопостачання в м. Чернівці”.

Переваги застосування енергозберігаючих технологій висвітлювались у пресі, телебаченні, круглих столах.

У 2017 році здійснено перехід на використання альтернативних видів палива в 16 бюджетних установах. Прогнозоване скорочення споживання природного газу в результаті переведення даних об’єктів складатиме близько 1 млн.м³ природного газу за опалювальний сезон.

На території Чернівецької області діє міні-ГЕС ЗЕА “Новосвіт” в с.Яблуниця Путильського району, що виробляє електроенергію з відновлюваних джерел енергії. З метою реалізації проектів виробництва енергії з відновлювальних джерел Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України розробило Інтерактивну карту на допомогу інвестору у сфері відновлювальної енергетики, що включає в себе земельні ділянки, на яких можливо розмістити об’єкти відновлювальної енергетики, електричні підстанції розподільчих мереж напругою від 27,5 кВ до 150 кВ та їх потужності, а також можливі точки підключення об’єктів відновлювальної енергетики до об’єднаної енергетичної системи України за пропозиціями енергопостачальних компаній. До Інтерактивної карти включено 27 земельних ділянок Чернівецької області на яких можна розмістити об’єкти відновлювальної енергетики та електричні підстанції.

Для залучення грантових коштів в рамках Програми підтримки регіонального розвитку за підтримки Представництва Європейського Союзу в

Україні Мінрегіону України направлено 62 ідеї проектів, з них: за напрямками інноваційна економіка та інвестиції – 20, сільський розвиток – 12.

11. Сільське господарство та його вплив на довкілля

11.1. Тенденції розвитку сільського господарства

У сфері агропромислового комплексу основна робота була спрямована на забезпечення виконання завдань щодо розвитку сільськогосподарського виробництва, завершення реформування аграрного сектора, створення ринкової інфраструктури на селі, стабільного забезпечення населення необхідними продуктами харчування.

Підсумовуючи результати роботи агропромислового комплексу області за останні три роки, потрібно відзначити, що в галузі відбулися позитивні зрушення щодо нарощування обсягів виробництва валової продукції сільського господарства та окремих її видів, вдосконалення соціально-економічних відносин, модернізації технологічних процесів.

Індекс сільськогосподарської продукції, за попередніми даними, у 2017 р. порівняно з 2016 р. становив 105,1%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах - 113,4%, у господарствах населення - 102,8%.

Індекс продукції рослинництва, за попередніми даними, у 2017 р. порівняно з 2016 р. становив 109,0%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах - 124,1%, у господарствах населення - 104,5%.

Індекс продукції тваринництва, за попередніми даними, у 2017 р. порівняно з 2016 р. становив 98,8%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах - 92,9%, у господарствах населення - 100,2%.

Під урожай 2017 р. сільгоспвиробниками області було відведено 309,7 тис.га, з них в агропідприємствах - 119,5 тис.га (38,6% від загальної площі), у господарствах населення - 190,2 тис.га (61,4%). Порівняно з 2016р. посівна площа під сільськогосподарськими культурами збільшилась на 4,0 тис.га (на 1,3%), у т.ч. в господарствах населення - на 4,6 тис.га (на 2,5%), у сільськогосподарських підприємствах, навпаки, зменшилася на 0,6 тис.га (на 0,5%).

За попередніми даними, у 2017 р. обсяг виробництва зерна (у вазі після доробки) становив 603,1 тис.т, що на 18,9% більше, ніж у попередньому році.

Урожай кукурудзи на зерно у 2017 р. був більшим від попередньорічного обсягу на 22,7% і становив 311,8 тис.т.

Насіння соняшнику зібрано 43,6 тис.т, що на 21,5% менше від обсягу 2016 р., сої - 113,9 тис.т (на 35,2% більше), ріпаку та кользи - 25,3 тис.т (у 1,8 р.б.).

Картоплі у 2017 р. одержано 615,3 тис.т, що на 3,5% більше, ніж у 2016 р., культур овочевих - 234,3 тис.т (на 2,9% більше), культур плодових та ягідних - 191,5 тис.т (на 0,6% більше).

У 2017 р. господарствами всіх категорій, вироблено 63,6 тис.т м'яса (реалізація сільськогосподарських тварин на забій у живій масі), що на 4,5% менше, ніж у 2016 р., 281,7 тис.т молока (на 1,8% менше), 319,6 млн.шт. яєць (на 4,0% менше), 130,3 т вовни (на 1,1% менше).

За попередніми розрахунками, на 1 січня п.р. у господарствах усіх категорій утримувалось 89,6 тис. голів великої рогатої худоби (на 0,6% більше,

ніж на 1 січня 2017 р.), у т.ч. 56,1 тис. корів (на 0,1% менше), 148,6 тис. свиней (на 1,0% більше), 45,9 тис. овець та кіз (на 3,8% більше), птиці всіх видів - 3,1 млн. голів (на 1,0% менше).

У 2017 році с/г підприємствами області за оперативними даними внесено 101,6 тис.ц. поживних речовин мінеральних добрив, 39,4 тис. т. - органічних

Найбільші площі озимого зернового клину зосереджені в агроформуваннях Заставнівського (9 тис.га) та Кіцманського (6 тис.га) районів.

Впродовж 2016 року проводились виставкові заходи агропромислових виробів (насіння, саджанці, мінеральні та органічні добрива). В цілому виставки-ярмарки представляли 10-12 регіонів України.

11.2. Вплив на довкілля

11.2.1. Внесення мінеральних і органічних добрив на оброблювальні землі та під багаторічні насадження

Внесення мінеральних добрив у 2017 році під урожай сільськогосподарських культур сільськогосподарськими підприємствами області

Таблиця 11.1

	Обсяг внесених мінеральних добрив сільськогосподарськими підприємствами ¹				Частка удобреної площі, %	
	усього		на 1 га посівної площі			
	тис.ц	у % до 2016р.	кг	у % до 2016р.	2017р.	2016р.
Під посіви сільськогосподарських культур – усього	101,6	123,7	90	125,0	84,6	78,1
у тому числі під						
зернові та зернобобові культури (без кукурудзи)	39,8	93,7	115	110,6	94,3	93,8
з них під пшеницю	33,3	96,7	131	122,4	95,6	96,0
кукурудзу на зерно	20,1	298,8	172	136,5	93,7	87,1
технічні культури	39,4	127,1	63	128,6	78,7	69,5
з них під						
цукрові буряки (фабричні)	... ²	... ²	... ²	... ²	... ²	... ²
соняшник	11,4	107,5	87	131,8	93,5	89,4
ріпак	13,0	164,1	136	127,1	95,5	96,8
сою	13,9	111,2	35	109,4	67,9	56,5
картоплю	... ²	... ²	... ²	... ²	... ²	... ²
овочі	... ²	... ²	... ²	... ²	... ²	... ²

¹ Крім сільськогосподарських підприємств, які не відповідають визначенням статистичною методологією критеріям.

² Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності статистичної інформації.

Внесення органічних добрив у 2017 році під урожай сільськогосподарських культур сільськогосподарськими підприємствами області

Таблиця 11.2

	Обсяг внесених органічних добрив сільськогосподарськими підприємствами ¹				Частка удобреної площі, %	
	усього		на 1 га посівної площі			
	тис.т	у % до 2016р.	т	у % до 2016р.	2017р.	2016р.
Під посіви сільськогосподарських культур – усього	39,4	101,2	0,3	100,0	1,5	1,8

у тому числі під						
зернові та зернобобові культури (без кукурудзи)	15,7	123,7	0,5	166,7	1,9	1,0
з них під пшеницю	14,6	115,9	0,6	150,0	2,4	1,2
кукурудзу на зерно	4,7	84,1	0,4	40,0	1,5	4,3
технічні культури	12,2	93,5	0,2	100,0	1,1	1,8
з них під						
цукрові буряки (фабричні)	–	–	–	–	–	–
соняшник	2,2	325,8	0,2	...	0,3	0,5
ріпак	–	–	–	–	–	0,7
сою	10,0	88,6	0,3	100,0	1,6	2,6
картоплю	–	–	–	–	–	–
овочі	–	–	–	–	–	–

¹ Крім сільськогосподарських підприємств, які не відповідають визначенням статистичною методологією критеріям.

Внесення мінеральних та органічних добрив під посіви сільськогосподарських культур у 2017 році

Таблиця 11.3

	Внесено мінеральних добрив, (у перерахунку на 100% поживних речовин)				
	у тому числі				на 1 га посівної площі, кг
	усього	азотних	фосфорних (включаючи фосфоритне борошно)	калійних	
Чернівецька область	101550	67892	17639	16019	90
м.Чернівці	3126	1177	1105	844	205
райони					
Вижницький	6521	3813	1449	1259	101
Герцаївський	1946	1158	394	394	74
Глибоцький	5461	3452	1006	1003	75
Заставнівський	27202	18741	4280	4181	123
Кельменецький	15315	11232	2158	1925	84
Кіцманський	12858	7829	2637	2392	69
Новоселицький	8313	7036	611	666	61
Сокирянський	11961	7502	2381	2078	121
Сторожинецький	3012	1850	590	572	63
Хотинський	5835	4102	1028	705	72

продовження таблиці

	Внесено органічних, т		Удобрена площа			
	усього	на 1 га посівної площі	мінеральними добривами		органічними добривами	
			усього, га	частка удобреної площі, %	усього, га	частка удобреної площі, %
Чернівецька область	39448	0,3	95649,9	84,6	1656,6	1,5
м.Чернівці	–	–	907,0	59,4	–	–
райони						
Вижницький	–	–	6424,2	99,2	–	–
Герцаївський	400	0,2	1950,0	74,5	50,0	1,9
Глибоцький	–	–	6697,0	92,5	–	–
Заставнівський	–	–	18950,6	85,7	–	–
Кельменецький	2000	0,1	14064,6	77,0	270,0	1,5
Кіцманський	25866	1,4	16450,8	88,8	659,0	3,6

Новоселицький	11182	0,8	11190,6	82,6	677,6	5,0
Сокирянський	–	–	8536,5	86,3	–	–
Сторожинецький	–	–	4744,6	100,0	–	–
Хотинський	–	–	5734,0	70,8	–	–

У 2017 році в с/г підприємствах внесено 101550 мінеральних добрив в діючій речовині, 39448 т. – органічних.

Для покращення родючості ґрунтів та забезпечення їх органічними добривами після збирання ранніх зернових культур висіваються сидеральні культури.

Серйозну потенціальну небезпеку навколишньому середовищу, передусім землям, культурним рослинам, а через них і людям завдає інтенсивна хімізація землеробства, в тому числі широке застосування сільськогосподарськими підприємствами пестицидів.

Шкідники та хвороби загрожують культурним рослинам протягом усього періоду їхнього росту і розвитку. Великих втрат врожаю завдають бур'яни, які краще пристосовуються до виживання у конкуренції за життєвий простір, ніж культурні рослини.

Система захисту сільськогосподарських культур від шкідливих організмів становить досить складний технологічний процес і здійснюється послідовним проведенням комплексу заходів направленим на створення необхідних умов для росту і розвитку рослин. Агротехнічні заходи мають профілактичне значення і є першочерговими, обов'язковими в системі, які проводяться незалежно від прогнозованого ступеня загрози поширення шкідників, хвороб та бур'янів. Не слід забувати про використання стійких проти шкідників і хвороб сортів, а також виконання інших організаційних заходів. При масових розмноженнях шкідників та для попередження ураження рослин хворобами слід застосовувати дозволені хімічні чи біологічні засоби захисту.

Щорічно сільськогосподарськими товаровиробниками області усіх форм власності та господарювання проводиться ряд заходів, спрямованих на недопущення поширення та розвитку шкідливих організмів, збереження і підвищення ефективності природних популяцій корисних організмів. Серед них - ведення правильних сівозмін, використання приваблюючих посівів, стійких сортів, систем обробітку ґрунту, удобрення, тощо.

Питання безпеки рослинної продукції, зокрема плодів та овочів, перебуває на постійному контролі спеціалістів Головного управління агропромислового розвитку облдержадміністрації та підвідомчих спеціалізованих установ. В системі державної служби захисту рослин якість продукції на залишкову кількість пестицидів контролює Тернопільська міжобласна контрольно-токсикологічна лабораторія та лабораторія Чернівецької філії ДУ “Держґрунтоохорона” ДУ “Інститут охорони ґрунтів України”. Спеціалістами обласної та районних інспекцій захисту рослин постійно відбираються на направляються на дослідження зразки овочів, фруктів, а також робочого розчину пестицидів, яким обробляються плодовоовочеві культури та ґрунту з оброблених площ.

11.2.2. Використання пестицидів

В грудні місяці 2010 року підприємством ДП “Національний центр поводження з небезпечними відходами” здійснено перезатарення та вивіз за межі області на знешкодження останні 14,91 тонн непридатних хімічних засобів захисту рослин (пестицидів), які були накопичені в Кельменецькому, Сторожинецькому та Сокирянському районах.

11.2.3. Екологічні аспекти зрошення та осушення земель

Меліорація земель разом з іншими агротехнічними і науково-обґрунтованими заходами відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні населення продуктами сільськогосподарського виробництва та підвищенні його загального добробуту. Особливо це актуально для Чернівецької області, де на душу населення в середньому припадає лише 0,53га сільгоспугідь, в тому числі 0,38га орної землі. Зокрема, це стосується Буковинського Передкарпаття, що характеризується розвитком горбисто-грядового, структурно-ерозійного рельєфу з активними сучасними екзогенними процесами. Також, використання земель в умовах передгір'я Чернівецької області ускладнюється ще й дрібноконтурністю полів, густою гідрографічною сіткою та перезволоженням ґрунтів.

За підрахунками спеціалістів в області близько 190 тис. га перезвожених земель, або майже третина сільськогосподарських угідь краю. Заболоченість земель в області складає майже 22%. Потребують осушенню 77 тис. га. Припинення будівництва та реконструкції осушувальних систем негативно впливає на продуктивність сільськогосподарських угідь, що особливо помітно в передгірній та гірській зонах. За умовами рельєфу, ґрунтового покриття та клімату ці зони одні з найскладніших в області.

Слід мати на увазі, що разом з дренажними водами, які скидаються в меліоративні системи, при водовідведенні виносяться біогенні речовини, пестициди та інші хімічні сполуки, які надають шкідливий вплив на природні води, конструктивно впливають на якість вод. Після проведення осушення в річковому стоці підвищується частка підземного живлення.

Меліоровані землі являються регулятором вологи. Після меліорації збільшується акумулятивна здатність осушувальних земель. Зниження рівнів ґрунтовних вод приводить до росту зони аерації, яка і є акумулятором вологи. Важливими природоохоронними заходами під час проведення меліоративних робіт є регулювання водно-повітряного режиму ґрунтів на осушувальних землях, водозахисні заходи, охорона підземних та поверхневих вод від забруднення, ґрунтозахисні протиерозійні та лісозахисні заходи, охорона флори та фауни.

У 2016 році проводились ремонтно-експлуатаційні заходи на меліоративних системах. Виконано робіт на загальну суму 186,9 тис. грн., із них на державній міжгосподарській мережі 98,7 тис. грн. На внутрішньогосподарській осушувальній мережі виконано поточних ремонтів на суму 88,2 тис. грн.

На міжгосподарських каналах: очищено від намулу 20,6 тис.м³ каналів, обкошено 555,5 га каналів, вирубано 284,8 га чагарнику, промарковано та побілено 3498 ГТС, відремонтовано 46 гідротехнічних споруд.

11.2.4. Тенденції в тваринництві

Ніяка інша галузь громадського виробництва не пов'язана так з використанням природних ресурсів, як сільське господарство. Адже праця хлібороба і тваринника - це по суті використання природи, навколишнього природного середовища для задоволення потреб людини. Тваринницький комплекс у сучасних умовах продовжує бути забруднювачем земель та інших елементів навколишнього середовища, а саме: відходами та стічними водами тваринницьких комплексів і ферм та птахофабрик.

В області налічується 4 племінних господарства для вирощування високопродуктивних порід молочних корів, 3 м'ясних корів, 5 свиней, 6 овець, 1 - коней та 2 племінних господарства з вирощування риби. Дані племінні підприємства забезпечують потреби області в племінному молодняку.

В області функціонує племпідприємство І категорії ПАТ “Буковинаплемсервіс”, яке утримує в біосховищі 567 тис. спермодоз високоцінних бугаїв-плідників.

У 2017 році проводилась модернізація та впровадження нових технологій на підприємствах сільськогосподарського тваринництва. Зокрема, на ФГ “Еком’ясо – Нік” проведено реконструкцію та модернізацію приміщення забійного цеху птиці та пташників в с.Хряцька Герцаївського району загальною вартістю 2,6 млн.грн., завершено другу чергу реконструкції приміщень для утримання та відгодівлі свиней ТОВ “Генетик Інвест” у Глибоцькому районі.

Але заплановане будівництво тваринницького комплексу на 2000 голів ВРХ, в т.ч. 1200 голів дійного стада (ТОВ “Агрофірма ім.Суворова”) призупинено, у зв’язку із обмеженістю коштів. Також призупинено реконструкцію тваринницької ферми під вирощування індиків в с.Ванчиківці Новоселицького району призупинено, у зв’язку із відсутністю оборотних коштів.

За останні роки в тваринництві намітилась негативна тенденція зниження кількості голів сільськогосподарських тварин. Зокрема, станом на 1 січня 2018 року в області кількість великої рогатої худоби становила 84,4 тис голів, у тому числі 54,0 тис. голів корови (станом на 1 січня минулого кількість великої рогатої худоби становила 89,1 тис. голів, у тому числі 56,2 тис. голів корови), свиней 146,2 тис. голів (на 1 січня 2017 року – 147,2 тис. голів),

У той же час на 1 січня 2018 року вівць та кіз нараховувалось 44,5 тис. голів (на 1 січня 2017 року – 44,2 тис. голів), птиці 3132,7 тис. голів (на 1 січня 2017 року – 3128,2 тис. голів).

Кількість сільськогосподарських тварин за категоріями господарств у 2017 році

Таблица 11.4

(тис. голів)

Рік	Велика рогата худоба		Свині	Вівці та кози		Коні	Птиця всіх видів
	усього	у т.ч. корови		усього	у т.ч. вівці		
Господарства усіх категорій							
2017	84,4	54,0	146,2	44,5	34,0	6,5	3132,7
Сільськогосподарські підприємства							

2017	8,5	3,3	54,1	5,3	5,1	0,3	652,5
Господарства населення							
2017	75,9	50,7	92,1	39,2	28,9	6,2	2480,2

Негативна тенденція також намітилась у виробництва деяких видів продукції тваринництва. Зокрема, станом на 1 січня 2018 року молока було вироблено 281,6 тис. т (на 1 січня 2017 року – 286,8 тис.т), яєць -319,6 млн. шт. (на 1 січня 2017 року – 332,8 млн. шт.), вовна – 131,0 т (на 1 січня 2017 року – 131,7 т), реалізація м'яса (у забойній вазі) – 40,0 тис. т. (на 1 січня 2017 року – 42,0 тис. т.

**Виробництво основних видів продукції тваринництва та продуктивність
сільськогосподарських тварин за категоріями господарств**

Таблиця 11.5

Рік	Сільськогосподарські тварини, тис.т			Молоко всіх видів, тис.т	Яйця від птиці всіх видів, млн.шт	Вовна всіх видів, т	Середній річний	
	виросування (у живій масі)	реалізація на забій					удій молока від однієї корови, кг	настриг вовни з однієї вівці, кг
		у живій масі	у забійній масі					
Господарства усіх категорій								
2017	61,2	63,8	40,0	281,6	319,6	131	4876	3,7
Сільськогосподарські підприємства								
2017	21,2	19,8	14,3	14,0	71,8	11	4392	2,2
Господарства населення								
2017	40,0	44,0	25,7	267,6	247,8	120	4899	3,9

При вирішенні питань розміщення тваринницьких комплексів, вибору систем обробки та використання відходів тваринництва фахівці виходили з того, що провідні компоненти навколишнього середовища - атмосферне повітря, ґрунт, водойми - практично невичерпні з екологічної точки зору. Проте досвід експлуатації перших побудованих тваринницьких комплексів свідчив про інтенсивне забруднення об'єктів навколишнього середовища та несприятливому їх впливі на умови проживання населення. У зв'язку з цим охорона навколишнього середовища від забруднення, профілактика інфекційних, інвазійних та інших захворювань людей та тварин пов'язані з реалізацією заходів щодо створення ефективних систем збору, видалення, зберігання, знезараження і використання гною і гнойових стоків, удосконаленням та ефективною роботою повітряочисних систем, правильним розміщенням тваринницьких комплексів і споруд обробки гною по відношенню до населених пунктів, джерел господарсько-питного водопостачання та іншим об'єктам, тобто з комплексом заходів гігієнічного, технологічного, сільськогосподарського та архітектурно-будівельного профілів.

Розвиток тваринництва на промисловій основі, створення міцної кормової бази, розширення відгінних пасовищ, велика концентрація поголів'я худоби на обмеженій площі, зміна традиційних форм його змісту зумовлюють необхідність використання великої кількості води з річок, озер та інших водних об'єктів, що істотно впливають на стан самих водойм і навколишнього

середовища в цілому. Як відомо, промислове тваринництво - один із самих великих водоспоживачів. Санітарно-гігієнічні умови на фермах також в основному підтримуються за допомогою води: для миття тварин, очищення приміщень та їх дезінфекцій, підготовки кормів, миття посуду і апаратури, гідрозмиву гною і т.д. Разом з тим із зростанням споживання води для потреб тваринництва збільшується скидання стічних вод у водойми, в результаті чого вони забруднюються. Навіть скидання невеликих доз неочищених стічних вод від тваринницьких ферм і комплексів викликає масові замори риби і завдає значної економічної шкоди. Тому інтенсивну і різносторонню дію сільського господарства на навколишнє середовище пояснюється не тільки зростаючим споживанням природних ресурсів, необхідних для безперервного зростання аграрного виробництва, але й утворенням значних відходів і стічних вод від тваринницьких ферм, комплексів, птахофабрик та інших сільськогосподарських об'єктів.

Хімічному і біологічному забруднення атмосферного повітря в значній мірі сприяють також недостатньо відпрацьовані технології на промислово-тваринницьких комплексах і птахофабриках. Джерелами забруднення атмосфери є приміщення для утримання худоби, відгодівельні майданчики, гноєсховища, біологічні ставки, ставки-накопичувачі стічних вод, поля фільтрації, поля зрошення. У зоні тваринницьких комплексів та птахофабрик атмосферне повітря забруднене мікроорганізмами, пилом, аміаком та іншими продуктами життєдіяльності тварин, часто володіють неприємними запахами (понад 45 різних речовин). Ці запахи можуть поширюватися на значній відстані (до 10 км), особливо від свинокомплексів.

Тваринницькі ферми і комплекси, підприємства, що переробляють сільськогосподарську продукцію, повинні мати необхідні санітарно-захисні зони і очисні споруди, що виключають забруднення ґрунтів, поверхневих і підземних вод, поверхні водозборів водойм і атмосферного повітря. Порушення зазначених вимог призведе до обмежень, призупинення або припинення екологічно шкідливої діяльності сільськогосподарських та інших об'єктів за розпорядженням спеціально уповноважених на те державних органів.

11.3. Органічне сільське господарство

На території Чернівецькій області діє одне підприємство ТОВ «Лілак» (м.Чернівці, вул. Череповецька, 26), яке першою серед аналогічних в Україні отримала сертифікат на заготівлю дикорослих продуктів, переробку та маркетинг (експорт/імпорт), сертифікація якого була здійснена згідно з Постановою Ради ЕС № 834/2007 та № 889/2008 українським органом сертифікації органічного виробництва «Органік Стандарт».

У 2016 році ТОВ «ЛІЛАК» отримало NOP сертифікат на виробництво органічних соків від Certification of Environmental Standards – GmbH (Ltd.) і в 2017-2018 роках продовжувало нарощувати виробництво органічних березових соків.

Розвиток органічного сільського господарства в Чернівецькій області гальмується:

- недостатнім асортиментом та обсягом продукції готових органічних продуктів;
- недостатнім рівнем обізнаності споживачів;

- складнощами при вирощуванні сільськогосподарської органічної продукції – вузьким колом дозволених засобів;
- недостатньої кількості точок збуту;
- недостатнього інвестування в органічне виробництво;
- низьким рівнем переробки українських органічних продуктів.

Під урожай 2017 року с/г підприємствами області за оперативними даними внесено 10,15 тис. т поживних речовин мінеральних добрив, з них 6,78 тис.тонн азотних, 1,76 тис. т фосфорних та 1,60 тис.т калійних.

У 2017 році посів сільгоспкультур, зокрема зернових (кукурудзи, пшениці, ячменю) та технічних (соняшнику, сої, гірчиці), поряд із традиційним методом, здійснено по “No-till” технології на площі 26434 га (8,2% від загальної площі ріллі) та “mini-till” способом – на площі 7913 га (2,5% від загальної площі ріллі), що разом склало 34347 га (10,7% від загальної площі ріллі). Крім того, під урожай 2017 року по “No-till” технології посіяно 7,2 тис.га озимини, а способом “mini-till” - 1,6 тис.га.

Промислові підприємства області вживають заходи щодо запровадження європейської системи контролю якості продукції, згідно з міжнародними стандартами якості продукції – ISO 9001, ISO 22000.

Зокрема, ТОВ “ГАЛС ЛТД” (Глибоцький район) розроблено і впроваджено систему менеджменту безпечності харчових продуктів відповідно до вимог міжнародної схеми сертифікації FSSC 22000:2010, яку підтримує GFSI група. Сертифікат FSSC 22000 передбачає єдиний стандарт управління безпекою продукції.

ТОВ “СООК” пройшло процедуру сертифікації та отримало міжнародні стандарти якості продукції – ISO 22000, ISO 9001, НАССР, Кошерний сертифікат якості.

ТОВ “Дьолер Буковина” (Кіцманський район) проходить процедуру сертифікації на стандарт ISO 22000. Підприємством готуються всі необхідні документи для отримання міжнародного стандарту якості продукції – ISO 22000. На даний час підприємство пройшло процедуру сертифікації та отримало міжнародний стандарт якості продукції – ISO 9001.

Здійснюють підготовку документів до впровадження сертифікації за міжнародними стандартами якості продукції ТОВ “Соковий завод “Сокирянський” та ТДВ “Калібр” (Хотинський район).

Спільно з компаніями-дистриб'юторами засобів захисту рослин та науковцями в 2017 році в області проводились науково-практичні семінари, на яких обговорювалися питання щодо використання засобів захисту рослин в системі захисту сільгоспкультур та садів від хвороб та шкідників, а також сучасні підходи щодо управління, догляду та впровадження екологічних технологій при вирощуванні сільгоспкультур та садів, тощо.

Проводяться семінари щодо розробки, впровадження та застосування постійно діючих процедур заснованих на принципах Системи управління безпечністю харчових продуктів (НАССР (ДСТУ ISO 22000:2007)) на переробних підприємствах області. На даний час, систему НАССР запроваджено на таких підприємствах харчової промисловості, як: ПАТ “Чернівецький олійно-жировий комбінат”, ПП “Колос”, ТОВ “Галс ЛТД”, ТОВ

“Галс-2000”, ТОВ “Аполло”, ДП ВАТ “Новоселицький птахокомбінат” – “М'ясо Буковини», ТОВ ТПК “Грін Рей”.

12. Енергетика та її вплив на довкілля

12.1. Структура виробництва та використання енергії

Загальний обсяг відпуску електроенергії за всіма джерелами постачання енергії у 2017 році становив 1951 млн. кВт·год, теплоенергії – 555,0 тис. Гкал. Установлена електрична потужність за усіма видами енергогенеруючих установок на кінець 2017 року становила 1741,0 тис. кВт, установлена теплова потужність – 1,234 тис. Гкал/год.

На кінець 2016 р. загальний обсяг відпуску електроенергії за всіма джерелами постачання енергії становив 1752,7 млн. кВт·год, теплоенергії – 548,0 тис. Гкал. Основний енергетичний потенціал припадав на електростанції загального користування, частка яких в сумарній потужності по області склала 99,9%.

Потужність і відпуск енергії за джерелами постачання енергії за 2017 рік

Таблиця 12.1

	Установлена електрична потужність, тис. кВт	Обсяг відпуску електричної енергії, млн.кВт× год	Установлена теплова потужність, Гкал/ год	Обсяг відпуску теплової енергії, тис.Гкал
Усього	1741	1951	1234	555
у тому числі				
теплові електростанції	—	—	—	—
теплоелектроцентралі	... ¹	... ¹	... ¹	... ¹
атомні електростанції	—	—	—	—
вітрові електростанції	—	—	—	—
сонячні електростанції	—	—	—	—
гідроелектростанції	744	723	×	×
теплогенеруючі установки, котельні	×	×	1038	549
інші енергогенеруючі установки	... ¹	... ¹	... ¹	... ¹

¹ Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України “Про державну статистику” щодо конфіденційності статистичної інформації.

Найбільшими кінцевими споживачами теплоенергії у 2017 році були підприємства м. Чернівців (59,7% від загальнообласного обсягу) та Кіцманського (7,1%) і Сторожинецького (7,0%) районів.

Основним постачальником електроенергії в області є ПАТ ЕК “Чернівціобленерго”, яке здійснює експлуатацію та технічне обслуговування обладнання, передавальних пристроїв, споруд, машин та механізмів. На балансі компанії знаходиться: 16675 км повітряних ліній електропередач, 381 км кабельних ліній, 72 підстанції 35-110 кВ, 3282 од. трансформаторних підстанцій 10-0,4 кВ, 242 од. транспортних засобів та механізмів.

У сфері виробництва електроенергії Буковина представлена такими потужними підприємствами, як філія “Дністровська ГЕС” ПАТ

“Укргідроенерго”, ВАТ “Дністровська ГАЕС” та філія “Дирекції з будівництва Дністровської ГАЕС” ПАТ “Укргідроенерго”.

19 липня 2009 року перший гідроагрегат Дністровської ГАЕС включено в об'єднану енергосистему України та переведено у насосний режим, де проведено всі попередні випробування. На даний час у результаті роботи гідроагрегату в насосному режимі, верхнє водоймище Дністровської ГАЕС заповнено водою до відмітки 212,4 м (перший етап випробувань верхнього водоймища). Досягнута номінальна потужність 325 МВт. За інформацією ВАТ “Укргідроенерго”, запуск гідроагрегату у генераторному режимі дає змогу ввести у дослідно-експериментальну експлуатацію найпотужніший в Європі гідроагрегат.

10.06.2016 року здійснено запуск гідроагрегату № 3, потужністю 421 МВт у насосному режимі та 324 МВт у генераторному режимі.

Використання палива за окремими видами економічної діяльності у 2017 році

Таблиця 12.2

	Викори- стано ¹	Частка використання за окремими видами економічної діяльності, %				
		сільське, лісове та рибне го- спода- рство	про- мисло- вість	будів- ництво	транспорт, складське го- спо-дарство, поштова та кур'єрська діяльність	підпри- ємства та організації інших видів діяльності
Усього, тис.т умовного палива	709,2	3,3	16,6	0,8	4,9	6,4
Вугілля, тис.т	22,7	5,9	56,0	—	7,0	31,1
Газ природний, млн.м ³	369,4	0,5	20,0	0,1	0,3	4,5
Бензин моторний, тис.т	38,3	3,9	4,0	0,8	1,9	8,3
Газойлі (паливо дизельне), тис.т	87,9	11,0	5,9	3,6	23,1	5,1
Мазути паливні важкі, тис.т	0,1	—	100,0	—	—	—
Оливи та мастила нафтові; дистильати нафтові важкі, тис.т	0,7	14,6	12,3	4,4	67,4	1,3
Пропан і бутан скраплені, тис.т	9,3	1,5	4,8	0,2	0,4	0,3
Паливні брикети та гранули з деревини та іншої природної сировини, тис.т	2,8	—	66,0	—	2,1	31,1
Дрова для опалення, тис.м ³ щільних	192,0	7,0	2,0	0,0	0,9	18,4
Стружка і тріска деревні, тис.т	16,9	7,9	78,9	—	—	1,2

¹ Дані підприємств, організацій та установ про використання палива на виробничо-експлуатаційні та комунально-побутові потреби, з урахуванням обсягів реалізованих населенню та роздрібного продажу через автозаправні станції.

Підприємствами та організаціями області усіх видів економічної діяльності протягом грудня 2017 р. використано 369 млн. м³ газу природного,

газойлів (палива дизельного) – 87,9 тис. т, вугілля кам'яного – 22,7 тис. т та бензину моторного – 38,3 тис. т.

Основними споживачами енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти залишалися підприємства та організації м.Чернівців (92,2% від загальнообласного обсягу).

Структура витрат палива за напрямками використання у 2017 році

Таблиця 12.3

	Використано ¹	У тому числі			
		на перетворення в інші види палива та енергію	для неенергетичних потреб	кінцеве використання ¹	втрати при розподілі, транспортуванні та зберіганні
Усього	100,0	12,1	0,2	87,7	–
Вугілля	100,0	31,4	–	68,6	–
Газ природний	100,0	15,8	–	84,2	–
Бензин моторний	100,0	0,0	–	100,0	–
Газойлі (паливо дизельне)	100,0	0,0	–	100,0	–
Мазути паливні важкі	100,0	–	–	100,0	–
Оливи та мастила нафтові; дистиляти нафтові важкі	100,0	–	100,0	–	–
Пропан і бутан скраплені	100,0	–	–	100,0	–
Паливні брикети та гранули з деревини та іншої природної сировини	100,0	89,3	–	10,7	–
Дрова для опалення	100,0	12,4	0,0	87,6	–
Стружка і тріска деревні	100,0	30,8	–	69,2	–

¹ Дані підприємств, організацій та установ про використання палива на виробничо-експлуатаційні та комунально-побутові потреби, з урахуванням обсягів реалізованих населенню та роздрібного продажу через автотранспортні станції.

12.2. Ефективність енергоспоживання та енергозбереження

В Чернівецькій області електрична енергія виробляється дністровським гідровузлом в який входять 2 гідроелектростанції (ГЕС-1) ПАТ “Укргідроенерго” і ПАТ “Дністровська ГАЕС” (ГЕС-2) та однією гідроакumuлюючою електростанцією філією “Дирекцією з будівництва ПАТ Дністровська ГАЕС”. За 2016 рік ПАТ “Дністровська ГАЕС” вироблено 57,6 млн. кВт. год. електроенергії, що на 15,7% більше, ніж за 2015 рік.

Введення нових потужностей забезпечить позитивну динаміку зростання обсягів виробництва та реалізації промислової продукції області.

Питанням енергозбереження в регіоні приділяється велика увага, впровадження державної політики у сфері енергозбереження, надання рекомендацій, нагляд та ін. покладено на Територіальне управління державної інспекції з енергозбереження по Чернівецькій області.

Для економіки регіону важливими заходами щодо енергозбереження на підприємствах є:

- масштабне використання високоякісних енергоекономних освітлювальних ламп;
- створення умов і стимулів для повторного використання деталей машин, за належного рівня стандартизації цей потенціал може становити 60-80% деталей;
- обладнання електричних двигунів в устаткуванні перетворювачами частоти для економного споживання електроенергії в період неповного завантаження приводу, економія електроенергії може становити 20-30%;
- оптимізація теплопостачання міст за рахунок використання теплонасосних станцій для вилучення теплової енергії з вторинних низькопотенційних енергоресурсів (теплових викидів промисловості та комунального господарства) і з природного середовища (озер, рік, морів, ґрунту, повітря);
- налагодження випуску електричних лічильників для погодинного обліку і запровадження диференційованих тарифів;

Економія тепла і електроенергії населенням – важливий фактор ефективності енергоспоживання та енергозбереження. Важливими заходами в цьому напрямку є:

- використання високоякісних енергоекономних освітлювальних ламп;
- використання дво- трьохтарифних електричних лічильників;
- встановлення нових мателопластикових або дерев'яних вікон з багатокамерними склопакетами
- заміна чавунних радіаторів на алюмінієві.

За даними Державного комітету з енергозбереження України Чернівецька область посідає третє місце за загальним гідроенергетичним потенціалом малих річок. Малі ГЕС можуть стати джерелом повного само енергозабезпечення в області.

Питанню ефективного енергоспоживання та енергозбереження в області приділяється велика увага. Зокрема:

- протягом 2016 року у м.Чернівці введено в експлуатацію 21 новий ліфт та капітально відремонтовано 32 ліфти;
- за кошти органів місцевого самоврядування так і за дольової участі мешканців-співвласників будинків проведено роботи з термомодернізації внутрішньо-будинкових систем опалювання, водопостачання, каналізації 20 будинків, утеплено фасади 2 будинків, капітально відремонтовано покрівлі 28 будинків, модернізації систем освітлення 2 будинків;
- ПП “Агро-Вест-Ком” проведено капітальний ремонт мотору діючої виробничої лінії, придбано нову зерноочишувальну машину для переробки сої та трактор;
- ПАТ “Чернівецький хлібокомбінат” на постійній основі впроваджуються заходи з модернізації та технологічного оновлення виробництва. Окрім того, протягом 2017 року підприємством запроваджено виробництво нових видів продукції;
- за підсумками 2017 року ТОВ “Техно плюс” забезпечено зростання обсягів виробництва, що відбулось за рахунок інтенсивного та

продуктивнішого використання наявних потужностей. Зокрема, збільшилось виробництво частин меблів (у 1,6 рази), меблів дерев'яних інших (у 1,5 рази), вікон, дверей, їх рам та порогів дерев'яних (на 39,7%), виробів з деревини інших (на 39,3%), шпону лущеного (на 4,9%), меблів для спалень, їдалень і віталень дерев'яних (на 0,8%).

Крім того, у рамках реалізації пілотного проекту GIZ “Підтримка реформи децентралізації в Україні” проведено семінари по енергозбереженню та енергоефективності, просторовому плануванню. Переваги застосування енергозберігаючих технологій висвітлювались у пресі, телебаченні, круглих столах.

На виконання заходів з енергозбереження практично у всіх навчальних закладах області проведена вибіркова заміна віконних та дверних блоків на енергозберігаючі – металопластикові; проводилася перевірка вимірювальних пристроїв, газових лічильників та коректорів газу, обстеження димових та вентиляційних каналів; завершилися випробування заземлюючих пристроїв та перевірка ізоляції на електрообладнанні. Завершено роботи з утеплення приміщень та по заміні віконних, дверних блоків на металопластикові.

Освітні установи області забезпечено вугіллям на 100 %, дровами – 99%.

Всього у ході підготовки до осінньо-зимового періоду 2016-2017 року бюджетні заклади та установи області виконали заходів по енергозбереженню на суму 40,7 млн.грн.

12.3. Вплив енергетичної галузі на довкілля

Аналізуючи динаміку викидів можна констатувати, що порівнюючи з попереднім роком, обсяги викидів зменшились від стаціонарних джерел, що частково пояснюється ростом цін на паливе та зменшенням виробництва промислової продукції.

У структурі використання електроенергії за основними видами економічної діяльності найбільша частка споживання припадає на промисловість – 89,6%. На інші види економічної діяльності припадає 10,4%.

У структурі використання теплоенергії за основними видами економічної діяльності найбільша частка споживання припадає на державне управління – 36%. Промисловість споживає 29,0%. На інші види економічної діяльності припадає 35%.

З метою економії енергетичних ресурсів та впровадження заходів зі збереження довкілля здійснено наступні заходи:

- заміну застарілих котлів на сучасні з модернізованими пальниками;
- використання промислових відходів в якості палива;
- ремонт та заміну пошкодженої теплоізоляції мереж;
- ущільнення вікон та заміну на металопластикові;
- заміну освітлювальних приладів на енергоефективні;
- заміну ліхтарів зовнішнього освітлення з лампами розжарювання на перспективні з натрієвими лампами;
- відключення котелень при підвищенні температури зовнішнього повітря вище +8⁰ C;
- заміну теплових мереж на попередньо ізольовані;
- ремонт і реконструкцію мереж електрообладнання;
- встановлення електrolічильників і лічильників холодної води;

- впровадження елементів енергозберігаючих технологій вирощування сільгоспкультур.

Для зменшення енергоспоживання розробляються та погоджуються питомі витрати паливно-енергетичних ресурсів для усіх сфер діяльності та частково проводяться енергетичні аудити.

12.4. Використання відновлюваних джерел енергії та розвиток альтернативної енергетики

Скорочення використання природного газу – одна з найактуальніших завдань для промисловості Чернівецької області. Відсутність власних торфових ресурсів, незначні запаси інших органічних видів палива, їх шкідливий вплив на довкілля – приділяється все більше уваги розвитку нетрадиційних відновлюваних джерел енергії, до яких в першу чергу відносяться сонячна енергія, енергія вітру, твердої біомаси, гази з біомаси, рідкі біопалива та енергія, яка отримується з відновлюваних муніципальних відходів.

Власний енергетичний потенціал біомаси Чернівецької області незначний: потенціал сільського господарства 0,0338 мтне (мільйонів тонн нафтового еквіваленту), потенціал гною – 0,0144 мтне, потенціал деревини 0,0534 мтне, загальний потенціал біомаси – 0,1017 мтне.

Найбільш актуальною для регіону є отримання енергії з твердої біомаси.

Серед стратегічних та операційних завдань розвитку області важливе місце займають питання впровадження екологічних та енергозберігаючих технологій і розвиток нетрадиційних та відновлюваних джерел альтернативної енергетики.

Так, 18 травня 2016 року відбулася презентація результатів впровадження пілотного демонстраційного проекту “Реконструкція системи гарячого водопостачання ДНЗ №41 шляхом встановлення вакуумних сонячних колекторів”

Відповідно до Програми економічного та соціального розвитку Чернівецької області на 2017 рік ТОВ “Нова Енергія” в серпні 2016 року розпочато виробництво паливних пелет. Загальна потужність обладнання становить 7 тонн на добу.

У результаті проведеної роботи та вжитих заходів, частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива до загальної потужності котелень регіону склала 4,4%.

У рамках проекту ЄС/ПРООН “Місцевий розвиток, орієнтований на громаду” спільно з Асоціацією органів місцевого самоврядування Чернівецької області “Агенція розвитку громад Буковини” проведений семінар на теми: “Використання сонячної енергії для задоволення потреб соціальних об’єктів громади та комунальних установ”.

У 2017 році за рахунок коштів інвесторів та місцевих бюджетів 16 бюджетних установ переведено на використання альтернативних джерел палива. У результаті очікується скорочення споживання біля 1 млн.м³ природного газу за опалювальний сезон. У результаті проведеної роботи та вжитих заходів, частка сумарної потужності котелень на альтернативних видах палива до загальної потужності котелень регіону склала 4,4%, тоді як у 2015 році – 3,95%.

13. Транспорт та його вплив на довкілля

13.1. Транспортна мережа області

13.1.1. Структура та обсяги транспортних перевезень

Чернівецька область займає вигідне транспортно-географічне положення, має досить щільну мережу залізниць і автомобільних доріг, трубопроводів і ліній електропередач. Обласний центр має зручне залізничне сполучення з європейськими столицями: Бухарестом, Софією, Москвою, Белградом.

Щільність залізничних колій становить 51 км на 1000 км² території (по Україні – 35,8 км). За цим показником область посідає третє місце серед регіонів України після Донецької та Львівської областей. Щільність автомобільних доріг з твердим покриттям по області становить 355,5 км на 1000 км² території і також є одним з найвищих показників серед регіонів України після Львівської і Тернопільської областей.

Транспортна мережа у 2017 році

Таблиця 13.1

	2015р.	2016р.	2017р.
Експлуатаційна довжина залізничних колій загального користування, км	412,9	412,9	413
Автомобільні дороги загального користування, км	2885,5	2885,5	2885,5
у тому числі з твердим покриттям, км	2879,7	2879,7	2879,7
Тролейбусні шляхи загального користування (в однопутному обчисленні)	86,8	86,8	87

Область має розвинену мережу автомобільних доріг загального користування області, довжина яких становить 2885,5 км, у тому числі з твердим покриттям 2879,7 км. Міжнародні – 95,6км, державного значення – 117,3км, місцевого значення – 201 км. Головна автомагістраль Тернопіль-Чернівці-Порубне (клас Е).

В області проводиться робота, спрямована на покращення транспортного обслуговування населення та забезпечення належного рівня безпеки.

Від стану транспортної мережі, до якої в умовах активного розвитку міжрегіонального співробітництва пред'являються все більші вимоги, залежить ефективність функціонування транспорту. Автодороги області за багатьма параметрами (стан дорожнього покриття, кількість проїзних частин, швидкість пересування автотранспорту, забезпеченість дорожніми знаками і дорожньою розміткою, об'єктами сфери сервісу) не відповідають європейським стандартам.

Аналізуючи якісний склад автодоріг області необхідно відмітити, що лише 53,4% з них – це дороги з удосконаленими типами покриття (цементобетонне, асфальтобетонне, чорне шосе і чорне гравійне). Ще велику частину (46,0%) в структурі автодоріг загального користування займають дороги, у яких тип покриття біле шосе (щебеневе, шлакове і гравійне) – це покриття перехідного типу, яке потребує вдосконалення, і 0,6% складає частина доріг бруківок (уключаючи буличні) та ґрунтові дороги, оброблені чорними в'язучими матеріалами. Основна частина автодоріг (майже 79,8% від загальної їх протяжності) відноситься до четвертої та п'ятої (найнижчих)

категорій і лише невелика їх частина (8,3%) – до першої та другої категорій. Виконання робіт з ремонту та утримання автодоріг дорожньою службою ведеться у відповідності до фінансування, яке за останні роки не відповідає потребам.

Особливе місце серед інших видів транспорту займає міський електротранспорт. Цим видом транспорту перевезення здійснюються за 10 тролейбусними маршрутами внутрішньоміського сполучення. Завдяки нижчій вартості проїзду в міському електротранспорті та наявності пільг для багатьох категорій громадян, перевага надається саме цьому виду транспорту. Щодня цим видом транспорту в середньому перевозиться майже 90 тис. пасажирів.

На міський електротранспорт припадає більше 61% пасажиропотоку внутрішньоміського сполучення або майже половина загального обсягу пасажирських перевезень області. Робота міського електротранспорту безпосередньо залежить від якісного стану рухомого складу, який продовжує зношуватись і зменшуватись в кількості. На 1 січня 2016р. тролейбусний парк уключав 79 машин. При цьому 78,5% тролейбусів є морально застарілими і фізично зношеними, які працюють з понаднормативним терміном експлуатації (більше 15 років). Такий технічний стан рухомого складу призводить до зменшення його випуску на лінію, а це, в свою чергу, знижує перевізні можливості, веде до перевантаження ліній, що зумовлює часті поломки та вихід з ладу машин. В результаті якості роботи міського електротранспорту погіршується. Усі ці фактори спричинили перерозподіл пасажиропотоку у внутрішньоміському сполученні: все більше мешканців м.Чернівців користуються дорожчими, але якіснішими послугами пасажирського автомобільного транспорту. Основними ж користувачами міського електротранспорту залишаються ті категорії населення, яким згідно з діючим законодавством надано право пільгового проїзду в громадському транспорті.

Вантажні та пасажирські перевезення за 2017 рік

Таблиця 13.2

Вантажні перевезення				
	Перевезено (відправлено) вантажів		Вантажооборот	
	тис.т	у % до 2016 року	млн.ткм	у % до 2016 року
Усіма видами транспорту	1921,6	95,9	1106,4	108,5
у тому числі				
автомобільним	1921,6	95,9	1106,4	108,5
водний	-	-	-	-
авіаційний	-	-	-	-
Пасажирські перевезення				
	Перевезено (відправлено) пасажирів		Пасажирооборот	
	тис.	у % до 2016 року	млн.пас.км	у % до 2016 року
Усіма видами транспорту	60719,7	109,5	878,9	101,2
у тому числі				
автомобільним ¹	33939,3	112,2	729,0	100,2
авіаційним	-	-	-	-
тролейбусним	... ¹	... ¹	... ¹	... ¹

¹ Дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності інформації.

У 2017 році усіма видами транспорту перевезено (відправлено) 1921,6 тис. т вантажів (95,9% до 2016 р.), 60719,7 тис. пасажирів (109,5 до 2016 р.).

13.1.2. Склад парку та середній вік транспортних засобів

Наявність автотранспортних засобів

(станом на 1 січня 2018 року)

Таблиця 13.3

	2016р. ¹			2017р. ²		
	Усього	У тому числі		Усього	У тому числі	
		на підприємствах (в організаціях)	в особистій власності		на підприємствах (в організаціях)	в особистій власності
Усього автотранспортних засобів	18051	700	17351	15528	610	14918
Автомобілі	16086	583	15503	13521	106	13415
у тому числі						
вантажні бортові автомобілі	295	70	225	175	10	165
самоскиди	281	31	250	131	18	113
сідлові тягачі	335	74	261	553	85	468
спеціалізовані вантажні автомобілі	-	-	-			
з них						
фургони на шасі вантажних автомобілів	-	-	-			
цистерни для перевезення харчів	9	2	7			
рефрежератори	41	8	33	27	2	25
пожежні	1	1	0			
поливні	0	0	0	2	2	
автокрани	15	5	10	9	5	4
паливні заправки	3	0	3	3		3
легкові автомобілі	12616	204	12412	10669	258	10411
автобуси	266	50	216	250	33	217
транспортні засоби на шасі вантажних автомобілів для постійного перевезення	-	-	-			
автомобілі швидкої медичної допомоги	-	-	-	6	5	1
пікапи та фургони на базі легкових автомобілів	19	1	18			
Причепи та напівпричепи	1341	114	1227	1274	94	1180
Мототранспорт	624	3	621	733	12	721
у тому числі						
моторолери та мотоколяски	-	-	-			

¹ Інформація щодо зареєстрованого автотранспорту на території Чернівецької області станом на 01.01.2018 року.

² Інформація щодо кількості автотранспортних засобів, зареєстрованих впродовж 2017 року.

У 2017 році у порівнянні з 2016 роком загальна кількість автотранспортних засобів зменшилась з 18051од. до 15528 од. тобто на 2523.

Зменшилась кількість автотранспортних засобів як на підприємствах, так і в особистій власності.

Розподіл автомобілів за часом експлуатації станом на 01.01.2018р.¹(%)

Таблиця 13.4

Типи автомобіля (кузова)	У тому числі, які перебували в експлуатації з моменту випуску заводом-виготовлювачем			
	до 3 років включно	від 3,1 до 5 років включно	від 5,1 до 10 років включно	більше 10 років
Автомобілі - усього	887	682	3797	9022
у тому числі:				
легкові автомобілі	886	841	3045	7322
вантажні бортові	1	8	18	148
самоскиди	2	0	6	123
сідлові тягачі	0	1	210	342
спеціальні автомобілі				
пасажирські автобуси	14	20	45	172
інші транспортні засоби	943	117	180	775

¹ За даними регіонального сервісного центру МВС України в Чернівецькій області.

Переважає більшість автомобілів серед усіх класів перебувають в експлуатації більше 10 років.

13.2. Вплив транспорту на довкілля

Великий вплив на забруднення атмосфери здійснюють автомобілі. Автомобільний транспорт дає 70-90% забруднень у містах. Якщо врахувати, що в містах мешкає більше половини населення Землі, то стане зрозумілим вирішальне значення автотранспорту щодо безпосереднього впливу на людину.

У викидних газах автомобілів переважають оксид вуглецю, діоксид азоту, свинець, токсичні вуглеводні. Взаємодія вуглеводнів та оксидів азоту при високій температурі призводить до утворення озону (O₃). Якщо в шарі атмосфери на висоті 25 км достатньо високий вміст озону необхідний для захисту органічного життя від жорстокого ультрафіолетового випромінювання то біля земної поверхні підвищений вміст озону викликає пригнічення рослинності, подразнення дихальних шляхів й ураження легень.

Значний вплив на кількість викидів, відповідно і на споживання паливно-мастильних матеріалів має кількість та вік парку транспортних засобів.

Динаміка викидів шкідливих речовин в атмосферне повітря пересувними джерелами забруднення від використання окремих видів палива

Таблиця 13.5

Рік	Обсяги викидів - всього, тис.т	У тому числі від використання			Частка викидів шкідливих речовин від використання бензину у загальних обсягах викидів, %
		Бензину	дизельного палива	зрідженого та стисненого газу	
2014	34,5	21,5	10,7	2,3	62,2
2015	30,9	18,8	9,3	2,8	60,9
2016*	-	-	-	-	-

2017*	-	-	-	-	-
-------	---	---	---	---	---

* - розрахунки викидів забруднюючих речовин пересувними джерелами забруднення за 2016 рік та 2017 не проводились.

13.3. Заходи щодо зменшення впливу транспорту на довкілля

В 2017 році Держекоінспекцією проведено заміри викидів забруднюючих речовин від 199 пересувних джерел викидів (автотранспорт).

Одним з основних заходів щодо зменшення впливу транспорту на довкілля є використання якісних видів палива, перехід на європейські стандарти щодо наявності шкідливих речовин у викидах від автомобільного транспорту, зменшення парку автомобілів, які перебували в експлуатації з моменту випуску заводом-виготовлювачем більше 10 років.

Контроль за дотриманням природоохоронного законодавства у сфері впливу автомобільного транспорту на довкілля.

14. Збалансоване виробництво та споживання

14.1 Тенденції та характеристика споживання

Розмір середньої номінальної заробітної плати штатних працівників підприємств, установ, організацій (з кількістю працюючих 10 і більше осіб) Чернівецької області за січень-листопад становив 5471 грн. і зросла порівняно з січнем-листопадом 2016 р. в 1,5 раза.

Середня номінальна заробітна плата штатних працівників у 2017 р. становила 5621 грн. Найбільшим середній розмір заробітної плати був у працівників державного управління й оборони; обов'язкового соціального страхування – 9020, найменшим – у працівників поштової та кур'єрської діяльності – 3127.

Індекс реальної заробітної плати (з урахуванням змін споживчих цін) за січень-листопад 2017 р. порівняно з січнем-листопадом 2016 р. становив 129,3% .

Споживання основних продуктів харчування населенням Чернівецької області за 2017 рік

Таблиця 14.1
(у розрахунку на одну особу; кг)

	2017
М'ясо та м'ясні продукти	42,4
Молоко та молочні продукти	240,8
Яйця, шт	264
Хлібні продукти	105,6
Картопля	155,9
Овочі і баштанні продукції	175,2
Плоди, ягоди і виноград	61,7
Риба та рибні продукти	7,8
Цукор	31,6
Олія	12,0

У 2017 р. в області оптовий товарооборот (без ПДВ і акцизу) підприємств, основним видом економічної діяльності яких була оптова торгівля, становив 5106,7 млн.грн, (у 2016 р. – 4252,5 млн.грн).

Оптовий товарооборот продовольчих товарів становив 2564,6 млн. грн. або 50,2% від загального обсягу, непродовольчих товарів – 2542,1 млн.грн. (49,8%).

Оптовий продаж окремих непродовольчих товарів у 2017 році

Таблиця 14.2

	Тис.грн	Питома вага, у % до підсумку
Непродовольчі товари – всього	2542073,4	100,0
з них		
шини та камери гумові для транспортних засобів	21135,4	0,8
деталі та приладдя для засобів автотранспортних	49683,7	2,0
корми готові для тварин	22494,3	0,9
засоби парфумерні та косметичні	97537,7	3,8
продукти фармацевтичні основні та препарати фармацевтичні	47209,7	1,9
хірургічні, медичні та ортопедичні інструменти та пристрої	29165,1	1,1
машини і устаткування сільськогосподарське, для добувної промисловості та будівництва, текстильного, швейного та трикотажного виробництва	76517,6	3,0
інші машини та устаткування	38201,6	1,5
бензин моторний, у т.ч. бензин авіаційний	10860,6	0,4
газойлі (паливо дизельне)	426019,2	16,8
паливо тверде, рідке і газоподібне інше	58221,6	2,3
метали основні: залізо, чавун, сталь і феросплави	30952,1	1,2
деревина та вироби з деревини та корка, крім меблів; вироби з соломки та матеріалів рослинних для плетіння	238157,1	9,4
фарби, лаки та емалі	45347,2	1,8
скло листове	23736,3	0,9
портландцемент, цемент глиноземний, цемент без клінкерний шлаковий і цементи гідравлічні подібні	41789,0	1,6
інші будівельні матеріали	295617,8	11,6
добрива, агрохімічна продукція	12173,3	0,5
папір і картон	27057,2	1,1
відходи та брухт	15048,5	0,6

У порівнянні з 2016 р. збільшився фізичний обсяг оптового продажу окремих непродовольчих товарів, серед яких найсуттєвіше: лісоматеріалів – у 11,0 разів, кукурудзи – у 9,6 раза, газойлів (дизельного палива) – у 6,7 раза, добрив, агрохімічної продукції – у 4,5 рази. Водночас найбільш істотно зменшились фізичні обсяги оптового продажу вугілля кам'яного – у 7,1 раза, пшениці та ячменю – у 4,2 раза кожного.

Оптовий продаж окремих продовольчих товарів у 2017 році

Таблиця 14.3

	Тис.грн	Питома вага, у % до підсумку
Продовольчі товари – всього	2564618,9	100,0
з них		
м'ясо та м'ясні продукти	54008,0	2,1
продукти молочні, масло та сири	122483,1	4,8
олія та жири харчові	50351,4	2,0
напої алкогольні дистильовані	238369,5	9,3

вина зі свіжого винограду; сусло виноградне	47470,3	1,9
пиво, крім відходів пивоваріння	109234,7	4,3
води мінеральні та напої безалкогольні й соки фруктові та овочеві	898943,5	35,1
хлібобулочні та борошняні кондитерські вироби	44371,0	1,7
цукор	6498,8	0,3
шоколад та вироби кондитерські цукрові	339004,8	13,2
кава смажена, що містить або не містить кофеїн; кава без кофеїну не смажена	81453,4	3,2
чай зелений (неферментований), чай чорний (ферментований) та чай частково ферментований	26321,9	1,0
прянощі та приправи, крім солі	86399,8	3,4
риба, ракоподібні та молюски	116376,8	4,5
рис	9997,1	0,4
борошно	4672,5	0,2
крупни, борошно грубого помелу, гранули та інші продукти, з культур зернових	48510,4	1,9
вироби макаронні, локшина, кус-кус та вироби борошняні	30172,4	1,2
сіль харчова	5068,1	0,2
фрукти та овочі, перероблені	32326,6	1,3

У групі продовольчих товарів найбільше збільшився обсяг оптового продажу вермуту та інших ароматизованих вин зі свіжого винограду – у 3,3 раза, какао-продуктів – у 2,6 раза, рису – у 1,9 раза, хлібобулочних та борошняних кондитерських виробів – у 1,8 раза. У той же час, зафіксовано зменшення обсягу оптового продажу продуктів молочних, масла та сирів – у 2,4 раза, кави – на 38,9%.

Частка оптової торгівлі товарами, які вироблені на території України, у 2017 р. зменшилась у порівнянні з 2016 р. на 5,8 в.п. та становила 41,3% від загального обсягу оптового продажу. При цьому, в обсязі оптової реалізації непродовольчих товарів вона становила 33,3%, продовольчих товарів – 49,3%. Усього за цей період було реалізовано товарів, які вироблені на території України, на суму 2109,7 млн. грн.

Із загального обсягу оптового товарообороту у 2017 р. реалізовано товарів іншим підприємствам оптової торгівлі для подальшого їх продажу на суму 2119,1 млн. грн, що становило 41,5% від оптового товарообороту. Частка перепродажу продовольчих товарів склала 46,6% від всіх реалізованих продовольчих товарів, непродовольчих – 36,3% від всіх реалізованих непродовольчих товарів.

У 2017 р. порівняно з 2016 р. індекс промислової продукції області становив 106,7%.

За видами промислової діяльності цей показник склав: в добувній та переробній промисловості – 107,3%, у т.ч. в добувній промисловості і розробленні кар'єрів – 116,9%, у переробній промисловості – 106,9% та в постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 105,4%.

Загальна площа та кількість квартир в прийнятих в експлуатацію

Таблиця 14.4

	2017
Прийняття в експлуатацію загальної площі, тис.м ²	202
у тому числі	
у міських поселеннях	120

у сільській місцевості	82
Кількість збудованих квартир, тис.	1,6
у тому числі	1,2
у міських поселеннях	0,4
у сільській місцевості	
Прийняття в експлуатацію загальної площі, м ²	2237
у тому числі	
у міських поселеннях	3124
у сільській місцевості	1577
Кількість збудованих квартир	1651
у тому числі	
у міських поселеннях	1242
у сільській місцевості	409

Упродовж 2016 року в області введено в експлуатацію 122 об'єкти торгівлі, 13 закладів громадського харчування та 17 закладів сфери побуту, зокрема: у Вижницькому районі – 12 об'єктів торгівлі, у Герцаївському районі – 50 об'єктів, у Глибоцькому районі – 3 об'єкти торгівлі, у Заставнівському районі – 1 об'єкт торгівлі та 1 заклад громадського харчування, у Кельменецькому районі – 13 об'єктів, у Кіцманському районі – 10 об'єктів торгівлі, у Путильському районі – 7 об'єктів торгівлі, у Сокирянському районі – 11 об'єктів торгівлі, у Сторожинецькому районі – 5 об'єктів торгівлі та 2 заклади громадського харчування (піцерія), у Хотинському районі – 2 об'єкта торгівлі (м. Хотин).

Ринкова діяльність в області здійснюється на 52 офіційно зареєстрованих ринках різних форм власності (у тому числі в м.Чернівцях – 23 ринків і мікроринків). Загальна площа ринків складає 968,5 тис.м², з неї відведена під торгівлю 470,2 тис.м². Загальна кількість торгових місць на ринках становить 25,5 тис.місць.

Також, варто відмітити, що для більш повного задоволення потреб споживачів у продовольчих товарах та сільськогосподарській продукції їх реалізація здійснюється і на торговельних майданчиках, яких в області налічується 97 і розміщені вони переважно в сільській місцевості.

Для підтримки місцевого товаровиробника та покращення цінової ситуації в Чернівцях на Соборній площі свою продукцію представляли виробники молочної, хлібобулочної та кондитерської промисловості, ресторанного господарства, народних промислів тощо.

Протягом 2016 року в області проведено 2657 ярмарків з продажу сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки, на яких реалізовано 15,4 тис. тонн сільськогосподарської продукції на суму 225,492 млн. грн.

У надрах знаходяться досить багато цінних будівельних матеріалів. У Наддністрянщині в басейні р. Прут знаходяться значні поклади гіпсу й ангідриду. Північні і східні райони області багаті на мергелі і вапняки. У смт Красноільськ знаходиться перспективне родовище мармуру. Північні і східні райони області багаті на мергелі та вапняки.

Для цегельно - черепичного і гончарного виробництва використовуються суглинки, на які багаті села Вижницького району. Для будівництва доріг та облицювання стін будівель застосовують червоно-бурі та сірі пісковики. Різні

види пісків добувають у селах Заставнівського району. На території області також є родовища кварцитів, сланців, кухонної солі.

На території області також є поклади кварцитів, сланців, кухонної солі; джерела мінеральної води типу “Іжевська”, “Мацеста”, “Боржомі” і “Нафтуся”.

До складу заказників державного значення входять ландшафтні заказники в Лужках, Стебнику, Цецино, орнітологічний заказник Дарницький, лісові заказники Лунківський і Петрівецький. До пам'яток природи державного значення належать урочище Білка, печери Буковинка, Попелюшка, Баламутівська, Шилівський ліс, Тисовий яр.

Мінералогічні ресурси Чернівецької області включають родовища мінеральних вод та грязей. Відомо понад 60 родовищ мінеральних вод типу “Іжевська”, “Мацеста”, “Боржомі”.

Важливе значення в економічному і соціальному розвитку області відіграють ліси, площа лісового фонду регіону складає 263,5 тис. га. Основними лісоутворюючими породами є ялина, бук, ялиця і дуб.

У 2017 р. лісогосподарськими підприємствами області вироблено продукції, робіт та послуг лісового господарства на 509,9 млн. грн. (у 2016 році - 450,0 млн. грн.).

Область дає сьогодні майже 100% загальноукраїнського виробництва нафтоапаратури. У структурі виробництва товарів народного споживання частка продовольчих товарів складає понад 60%.

Високими темпами розвивається машинобудування, ремонт та монтаж машин і устаткування. Галузь представлена 13 підприємствами, які переважно спеціалізуються у виробництві машин та устаткування, електричного та електронного устаткування, обладнання для нафтогазової, нафтохімічної та хімічної промисловості.

У машинобудуванні провідним є виробництво нафтогазопереробного устаткування; у лісовій і деревообробній промисловості - виробництво пиломатеріалів, фанери, меблів; у промисловості будівельних матеріалів - виробництво цегли, толі, кераміки, залізобетонних конструкцій; у легкій промисловості - виробництво швейних і трикотажних виробів, бавовняних тканин; у харчовій промисловості - виробництво цукру, хлібобулочних виробів, спирту, соняшникової олії, м'яса, молока, плодоовочевих консервів.

Володіючи значною сировинною базою, особливого розвитку набула харчова промисловість, де зайнято майже чверть всіх штатних працівників промисловості та зосереджена п'ята частина основних фондів.

Вагомою складовою промислового комплексу області є легка промисловість, яка посідає третє місце в структурі галузей промисловості і формує внутрішній споживчий ринок. Пріоритетне місце в легкій промисловості області мають підприємства з пошиву готового одягу, виробництва взуття та текстильної промисловості

14.2. Структурна перебудова та екологізація економіки

Висока енергоємність є наслідком незадовільної галузевої структури регіональної економіки, де наявні енергоємні виробництва (Чернівецький Машзавод, ПАТ “ГРАВІТОН”), зношеності основних фондів підприємств та великих понаднормативних втрат енергоносіїв, використання застарілих

технологій у більшості галузей економіки і проблем із залученням інвестицій та кредитних ресурсів.

Директивне, а не економічно обґрунтоване ціноутворення у поєднанні з недосконалістю обліку споживання енергоресурсів призвело до перехресного субсидування споживачів та до енергетичного марнотратства. Значні втрати енергоресурсів відбуваються під час їх транспортування і розподілу. Саме тому Чернівецька область є дотаційною областю.

Прямі іноземні інвестиції в економіці області на 1 січня 2018 року становили усього 57,1458 млн. дол. США (у 2016 році – 57,5 млн. дол. США). До найбільших країн-інвесторів входили: Нідерланди, Велика Британія, Кіпр, Туреччина, Румунія, Італія та Ізраїль, Німеччина, Франція.

Протягом 2017 року підприємствами області за рахунок усіх джерел фінансування освоєно 2992,111 млн. грн. капітальних інвестицій.

За видами активів капітальні інвестиції розділялись на інвестиції в матеріальні активи та інвестиції в нематеріальні активи. Інвестиції в матеріальні активи склали 2978017 тис. грн., в нематеріальні активи – 14094 тис. грн.

Найбільші обсяги були у житлові будівлі (32,6%), нежитлові будівлі (20,9%) Найбільші обсяги інвестицій в нематеріальні активи були у програмне забезпечення та бази даних (0,1% до загального обсягу інвестицій).

З метою поширення інформації про інвестиційну привабливість області Інформація про економічний потенціал області та хід реалізації кращих інвестиційних проектів в регіоні протягом звітного періоду висвітлювалась на офіційному сайті ОДА та прес-конференціях для ЗМІ. У рамках Міжнародного форуму “Взаємна співпраця - шлях до розвитку польських та українських підприємств”, який відбувся 23-24 лютого 2016 року в м. Чернівцях, обласною державною адміністрацією спільно з Чернівецькою міською радою організовано та проведено українсько-польський круглий стіл на тему: “Буковина сьогодні – переваги для бізнесу та інвестицій”.

14.3. Впровадження елементів “більш чистого виробництва”

У виробничих процесах стратегія “більш чистого виробництва” спрямована на більш ефективне використання сировини і енергії, на виключення токсичних та шкідливих матеріалів, профілактику виникнення відходів та забруднень в їх джерелах.

У відповідності з Програмою економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2017 рік передбачено сприяння широкому впровадженню у виробництво наукових розробок, нових технологій та технічному переоснащенню виробництва по принципу “більш чистого виробництва” на провідних промислових підприємствах області.

Не дивлячись на обмеженість у фінансових ресурсах окремими промисловими підприємствами області впроваджуються у виробництво нові технології, наукові розробки та проводиться технічне переоснащення виробництва, зокрема, у 2017 році придбано та встановлено технологічне обладнання для обробки землі та переробки сільськогосподарської продукції, (чотири трактори з навісним обладнанням, апарати шокової заморозки, сушильні електрошафи, гриборізки, морозильні камери тощо), на ТДВ “Трембіта” введено в експлуатацію 7 одиниць нового високотехнологічного

обладнання на загальну суму 1,1 млн. євро, на ПАТ фабрика “Прут” проводиться робота щодо залучення іноземних інвестицій, зокрема ведуться переговори з представниками Румунії стосовно технічного переобладнання фабрики, на ПАТ “Чернівецький хлібокомбінат” на постійній основі впроваджуються заходи з модернізації та технологічного оновлення виробництва.

Також впровадження елементів “більш чистого виробництва” здійснювало підприємство харчової галузі промислового комплексу ТОВ “Дьолер Буковина”, яке впродовж 2016 року інвестувало кошти в розмірі 9 млн. грн. в придбання обладнання для очисних споруд на виробництво.

З метою надання консультативної та організаційної допомоги вітчизняним виробникам щодо умов доступу української продукції на ринки країн ЄС, інформування про технічні вимоги до продукції в області проводяться тематичні семінари та тренінги.

Зокрема, для налагодження та подальшого розвитку партнерських відносин Чернівецької області із зарубіжними країнами організовано та проведено українсько-польський круглий стіл, проведено II Міжнародну українсько-румунську економічну конференцію “Afaceri.ro 2016”. 01-02 листопада 2016 року проведено тристоронній українсько-румунсько-молдовський бізнес-форум “Україна, Молдова, Румунія: міжрегіональне та прикордонне співробітництво. Сучасний стан, тенденції та перспективи”.

14.4 Ефективність використання природних ресурсів

В області діє Комплексна програма з охорони навколишнього природного середовища “Екологія” у Чернівецькій області на 2016-2018 роки, згідно якої з 2017 року виділялись кошти на охорону і раціональне використання водних ресурсів, раціональне використання і збереження відходів виробництва і побутових відходів, на наукові дослідження, інформація, освіта, видавнича діяльність, розвиток системи екологічного моніторингу, охорону, раціональне використання та відтворення рослинного світу, охорону і раціональне використання земель, збереження природно-заповідного фонду.

Поточні витрати на охорону природи у 2017 р. становили 86,939 млн. грн. (у 2016 році – 70,2 млн. грн.). Капітальні інвестиції усього склали 23,759 млн. грн.

Основним джерелом здійснення поточних витрат були власні кошти підприємств та організацій. Найбільше витрат здійснили підприємства м.Чернівці.

Для забезпечення економного використання природних ресурсів в області встановлювались лічильники холодного водопостачання, газові лічильники, та теплової енергії.

В бюджетних закладах та установах м.Чернівці моніторинг споживання енергетичних ресурсів проводиться шляхом щоденного зчитування інформації з лічильників обліку із застосуванням програмного продукту “Енергоплан 2.0”, що надає можливість своєчасно виявляти і усувати нецільові витрати енергоресурсів та суттєво зменшити бюджетні витрати за спожиті ресурси. Моніторинг споживання енергоресурсів здійснюється за видами енергоносіїв (теплова енергія, природний газ, електроенергія, вода).

У 2016 році МКП “Чернівцітеплокомуненерго” підписано угоду з Європейським банком реконструкції та розвитку про співпрацю щодо проекту модернізації систем теплопостачання м.Чернівці на суму 10 млн. євро. та договір гранту на суму 4 млн. євро на реалізацію проекту “Модернізація інфраструктури централізованого теплопостачання в м. Чернівці”.

У 2016 році за рахунок коштів інвесторів та місцевих бюджетів 16 бюджетних установ переведено на використання альтернативних джерел палива. Прогнозоване скорочення споживання природного газу в результаті переведення даних об’єктів складатиме близько 1 млн. м³ природного газу за опалювальний сезон.

14.5 Оцінка життєвого циклу виробництва

Аналіз життєвого циклу виробництва як одного з найважливіших аспектів загальної стратегії “більш чистого виробництва”, передбачає використання показників екологічності під час виробництва кінцевого продукту і вказує на шляхи та способи зменшення шкідливого впливу на довкілля всіх процесів, які передують створенню такого продукту, сумарного впливу на довкілля під час використання чи експлуатації продукту.

У Програмі економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2017 рік серед пріоритетних напрямків розвитку районів та міст в рамках розвитку промислової сфери передбачені заходи з розвитку екологічно орієнтованих та конкурентоздатних виробництв. Зокрема, продукція місцевих підприємств-виробників харчових продуктів відзначається високою якістю та конкурентоспроможністю, реалізується як на регіональному, національному так і на закордонних споживчих ринках.

Одним із головних етапів життєвого циклу виробництва є пошук інновацій, накопичення досвіду та хнань у відповідній галузі виробництва. На цьому етапі відбувається налагодження технологічного процесу, випуск експериментальної продукції та її ринкова апробація, визначаються стратегія та канали збуту продукції.

Оцінки життєвого циклу виробництва приділяється велика увага на економічно активних підприємствах області. Широко розповсюджені торговельні марки “Глибкон” та “Spring drops” – березовий сік виробництва ТОВ “Галс ЛТД”, ТМ “Золотий горіх”, “Magic2”, “Клоун”, “Golden Aroma” – снекова продукція, кондитерські вироби, кава виробництва ПП “Антарес-7”, ТМ “Добра риба” – рибна продукція виробництва ТОВ “Галс-2000”, ТМ “Цар Хліб” – хлібобулочні вироби виробництва ПАТ “Чернівецький хлібокомбінат”, ТМ “Молочна гора” – молочна продукція виробництва ТОВ “Аполло”, ТМ “Путильська молочарня”, “Карпатська молочарня” – молочна продукція виробництва ТОВ “Путильська молочарня”, ТМ “Колос” – м’ясна продукція виробництва ПП “Колос”, ТМ “Сяйвір” - індичатина виробництва ТОВ “УПГ-Інвест”, ТМ “Лан Буковини” - м’ясні консерви виробництва ТОВ ТПК Грій Рей”.

Цими та іншими промисловими підприємствами області на постійній основі проводяться заходи з модернізації та технічного переоснащення виробництва, зокрема у галузях харчової, легкої і деревообробної

промисловості. Технологічне оновлення виробничих потужностей було проведено на таких підприємствах, як:

- КП ЧТУ, в 2016 році на реалізацію Програми розвитку міського електротранспорту в м.Чернівцях на період до 2017 року передбачено кошти в сумі 3,5 млн. грн., в тому числі 1,5 млн.грн. на капремонт контактної мережі, 1,5 млн.грн. на придбання техніки для КП ЧТУ та 1,0 млн.грн. на реконструкцію зовнішнього освітлення та контактної мережі на вул.Ш.Алейхема та вул.Головній. Радою директорів ЄБРР схвалено рішення про надання кредитних коштів у сумі 8 млн. грн. на 13 років з пільговим періодом на 3 роки;

- КП “Чернівціводоканал”, оновлено технічний парк , закуплено нову техніку та обладнання вартістю 6,2 млн.грн.;

- ПАТ “Чернівецький хлібокомбінат” на постійній основі впроваджуються заходи з модернізації та технологічного оновлення виробництва;

- ТДВ “Сокирянський машинобудівний завод” освоєно виробництво піролізних котлів;

- ДП “М’ясо Буковини”, ВАТ “Новоселицький птахокомбінат” запроваджено виробництво нових видів ковбасної продукції, кормів для тварин та напівфабрикатів;

- ТДВ “Трембіта” введено в експлуатацію 7 одиниць нового високотехнологічного обладнання на загальну суму 1,1 млн.євро., що надає змогу значно оновити асортимент продукції, що випускається (одяг верхній);

- ПАТ “Чернівецький олійножировий комбінат” запроваджено виробництво лляної олії;

- ПАТ фабрика “Прут” проводиться робота щодо залучення іноземних інвестицій, ведуться переговори з представниками Румунії стосовно технічного переобладнання фабрики та подальшого освоєння виробництва нових конкурентоспроможних видів швейних виробів.

15. Державне управління у сфері охорони навколишнього природного середовища

15.1. Регіональна екологічна політика області

Регіональна екологічна політика виконувалась відповідно до Програми соціально-економічного розвитку Чернівецької області на 2017 рік.

Проведено комплекс заходів з утвердження екологічної політики в області, забезпечення раціонального використання природних ресурсів та стабілізації екологічної ситуації.

На сьогоднішній день в області нараховується 331 заповідна територія та об’єкти, загальною площею понад 103,6 тис. га, що складає 12,8% території області (загальнодержавний показник 6,7%).

За останні роки площа природно-заповідного фонду Чернівецької області зросла на 20 тис. га. Понад 80% заповідних територій та об’єктів знаходиться на території державного лісового фонду.

Відповідно до Положення про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища у 2017 році розглянуто 57 запитів на виділення коштів з обласного бюджету на природоохоронні заходи, у тому числі:

- у галузі охорони водних ресурсів –3;
- у галузі охорони атмосферного повітря –1;
- у галузі охорони тваринного світу – 2;
- збереження природно-заповідного фонду - 3;
- поводження з побутовими та промисловими відходами – 41;
- у галузі екологічної освіти, наукової та видавничої діяльності – 7.

Як наслідок, рішеннями сесій обласної ради з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на проведення 38 природоохоронних заходів передбачено кошти в загальній сумі 3350,439 тис. грн., у тому числі:

- 916,439 тис. грн. за рахунок залишку коштів станом на 01.01.2017;
 - 2434,0 тис. грн. за рахунок поточних надходжень,
- з яких станом на 01.01.2018 використано 3317,07 тис. грн., що склало 99,0 % від передбаченого.

Виконання вищезазначених заходів здійснювалось відповідно до мети та основних напрямів діяльності Комплексної програми з охорони навколишнього природного середовища «Екологія» у Чернівецькій області на 2016-2018 роки (нова редакція) (далі – Програма). Так, у 2017 році заходи фінансувались за такими напрямками:

1. Охорона та раціональне використання водних ресурсів.

На проведення 2 природоохоронних заходів спрямовано кошти в сумі 1158,292 тис. грн. (або 99,7% від запланованих), у тому числі на проведення капітального ремонту покрівлі і приміщень будівлі біофільтрів міських каналізаційних очисних споруд в м.Хотин - 1056,955 тис. грн. та влаштування зовнішньої та внутрішньої каналізації у дитячому навчальному закладі с.Юрківці Заставнівського району - 101,337 тис. грн.

Крім цього, у 2017 році з державного бюджету (держфонд ОНПС) профінансовано роботи з будівництва каналізаційних очисних споруд у м. Вижниця на суму 14491,2 тис. грн.

2. Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів.

На проведення 27 природоохоронних заходів спрямовано кошти в сумі 1567,339 тис. грн. (або 98,1 % від запланованих), у тому числі на придбання контейнерів для збору твердих побутових відходів – 1217,94 тис. грн., облаштування сміттєзвалищ та скотомогильників населених пунктів області - 343,399 тис. грн. та утилізацію окремих видів відходів – 6,0 тис. грн. Необхідно зазначити, що за кошти обласного фонду охорони навколишнього природного середовища для збору твердих побутових відходів було придбано 748 контейнерів (для населених пунктів Новоселицького, Глибоцького, Хотинського, Сторожинецького, Вижницького, Заставнівського, Кіцманського, Кельменецького районів).

3. Охорона атмосферного повітря.

На проведення заходу з переоснащення лабораторії спостереження за забрудненням атмосферного повітря Чернівецьким обласним центром з гідрометеорології використано 50,0 тис. грн. (або 100% від запланованого).

4. Охорона і раціональне використання ресурсів тваринного світу.

На підрощення рибиця і жереха у садках з метою подальшого зариблення Дністровського водосховища профінансовано 35,0 тис. грн., які використано в повному обсязі.

5. Збереження природно-заповідного фонду.

Кошти спрямовано на проведення 2 природоохоронних заходів у загальній сумі 200,0 тис. грн., у тому числі на придбання маточного поголів'я зубра європейського – 190,0 тис. грн. та придбання кормів для підгодівлі лебедів-шипунів у орнітологічному заказнику «Чорторийський» - 10,0 тис. грн.

6. Наука, інформація і освіта, підготовка кадрів, екологічна експертиза, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища.

Кошти виділено на проведення 5 природоохоронних заходів на загальну суму 306,439 тис. грн., які використано в повному обсязі. Зокрема, виготовлення атласу-довідника «Заповідні перлини Буковини», створення екоцентру на базі Рукшинської ЗОШ Хотинського району, проведення літнього екокабору «Школа еколога» у НПП «Хотинський», придбання матеріально-технічних засобів для Держекоінспекції у Чернівецькій області.

15.2. Удосконалення нормативно-правового регулювання у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки

У 2017 році продовжувалась діяльність з удосконалення управління в галузі охорони довкілля.

Відбулося ряд нарад в обласній та районних державних адміністраціях, в підготовці та проведенні яких активну участь взяли представники управління екології та природних ресурсів.

Одним з важливих засобів забезпечення координації дій відіграє колегія управління екології та природних ресурсів, яка представлена керівниками різних сфер природоохоронної діяльності та головою громадської екологічної ради при управлінні екології та природних ресурсів. Розгляд питань дозволяє співставляти різні позиції у вирішенні конкретних справ. Ввійшло в практику проведення виїзних колегій спільно з районними державними адміністраціями за участю сільських, селищних та міських голів, представників природоохоронних та правоохоронних органів.

В організації природоохоронної діяльності забезпечувалась міжвідомча координація, зокрема, проведення нарад керівників органів, які здійснюють державний екологічний контроль в обласній та міжрайонній природоохоронній прокуратурах, в обласній державній адміністрації.

В межах наданих повноважень спрямовувалась діяльність на:

- реалізацію пріоритетів природоохоронної роботи;
- розробку, реалізацію та контроль за виконанням місцевих екологічних програм;
- організацію моніторингу навколишнього природного;
- регулювання природокористування та впровадження екологічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища;
- забезпечення еколого-просвітницьких заходів та посиленням зв'язків з громадськістю;

- продовження міжнародного співробітництва у сфері екології.

У ході формування та утвердження засад екологічної політики в області, управлінням розроблялись і подавались відповідні проекти організаційних заходів та пропозиції обласній та районним державним адміністраціям, обласній та місцевим радам, органам прокуратури, міністерству екології та природних ресурсів з питань вдосконалення управління лісами агропромислового комплексу, розвитку природно-заповідної справи, формування та використання фондів охорони навколишнього природного середовища та інші. Зокрема, розроблялись проекти і приймались розпорядження обласною та районними держадміністраціями щодо поводження з відходами, лісокористування, заготівлі лікарських рослин тощо.

Проводився контроль за виконанням прийнятих рішень та розпоряджень місцевих органів влади, постанов Кабінету Міністрів, Указів Президента та законів України з екологічних питань.

15.3. Державний контроль за додержанням вимог природоохоронного законодавства

Діяльність Державної екологічної інспекції у Чернівецькій області протягом 2017 року була спрямована на здійснення державного нагляду у сфері охорони навколишнього природного середовища у відповідності до затвердженого плану заходів державного нагляду (контролю) за додержанням вимог природоохоронного законодавства та Положення про Державну екологічну інспекцію у Чернівецькій області.

Протягом звітної періоду працівниками інспекції проведено 1221 перевірку щодо додержання вимог природоохоронного законодавства на території області.

В результаті перевірок за виявлені порушення до адміністративної відповідальності притягнуто 915 осіб. Сума накладених штрафів склала 201,934 тис. грн., а стягнуто 199,384 тис. грн. За аналогічний період 2016 року сума накладених штрафів становила 184,341 тис. грн, а стягнутих – 179,615 тис. грн.

Загальна сума розрахованих збитків протягом звітної періоду становить 11165,077 тис. грн. За нанесені екологічні збитки інспекцією та в її інтересах виставлено 147 претензій та позовів на суму 4570,923 тис. грн., сплачено 140 - на суму 4037,768 тис. грн. За 2016 рік загальна сума розрахованих збитків становила 9126,593 тис. грн., кількість виставлених претензій та позовів – 206 на суму 7150,703 тис. грн, з яких сплачено – 199 на суму 2103,963 тис. грн.

В правоохоронні органи протягом звітної періоду передано 44 матеріали для подальшого реагування та встановлення винних осіб. Відкрито 13 кримінальних проваджень. Протягом 2016 року в правоохоронні органи було передано 52 матеріали з яких 5 - в органи прокуратури та 47 – до інших правоохоронних структур (УСБУ, УМВС тощо). Відкрито 9 кримінальних проваджень.

Протягом звітної періоду проводився державний контроль скидів зворотних вод на 24 підприємствах. Обстежено витік на земельну ділянку, що впадає в р. Черемош в с. Іспас, Вижницька ОТГ, а також обстежено на предмет забруднення озеро на території КП «Парк Жовтневий» м. Чернівці, озеро «Лебедине» с. Чортория Кіцманського району та річок Дністер, Прут, Сірет, Совиця Ставчанська-притока р. Прут, Сокирянка, Глибочок, струмок

безіменний притока р.Кіся, річкми Клоучка та Мольниця – басейну річки Прут.

Проконтрольовано 27 випусків зворотних вод, виявлено перевищення нормативів ГДС на КП «Сторожинецьке ЖКЦ, Кіцманському ВУЖКГ, Заставнівському ЖЕУТВЗ, КП «Чернівціводоканал», КП «Хотинтепломережа» Хотинської міської ради, ТзОВ «СООК», КП «Сокиряни-благоустрій», ДКП Новодністровське управління «Тепловодоканал», КП «Новоселицька міська тепломережа», КУ «СокирянськаЦРЛ», ПрАТ «Мамалигівський гіпсовий завод, МПЗ ПП «Колос», Кіцманське ВУЖКГ, Кельменецьке ВУЖКГ на несанкціонований скид зворотних вод на Глибоцькому ВУЖКГ. За звітний період відібрано 185 проб та проведено 2846 визначень забруднюючих речовин.

Також, протягом звітного періоду проводився контроль промвипусків в атмосферне повітря на 44 підприємствах області. Відібрано 342 проби та проведено 2886 визначень забруднюючих речовин в них. В результаті проведених досліджень виявлено викид забруднюючих речовин в атмосферу, без дозволу спеціально уповноваженого органу виконавчої влади на: ПАТ «Чернівцігаз», ТОВ «Вік», ТОВ «Соковий завод Сокирянськи», СТзОВ «Колосок-2», Кіцманське ВУЖКГ, Кельменецьке ВУЖКГ, ТОВ «Продтранс».

Крім цього, виявлено перевищення дозволених обсягів викидів забруднюючих речовин на ДП «Путильське лісове господарство», МПП «Брусницька земля – 1», ТОВ «Техно-Плюс», ДП «Чернівецький лісгосп», МКП «Чернівцітеплоенерго» та ПП «Аргон».

Проведено заміри викидів забруднюючих речовин від 199 пересувних джерел викидів (автотранспорт).

Проводився також контроль якості ґрунтів, відібрано 35 проб та проведено 324 визначення. Виявлено перевищення дозволених нормативів на земельній ділянці на території ТДВ «ШБУ-60», Ломачинецьке лісництво ДП «Сокирянський лісгосп», СТзОВ «Колосок-2», ТОВ «Таргейт Оіл» та на земельній ділянці громадян Перепелиці Д.М. та Гай дая О.В. (звернення громадян).

Основні показники природоохоронного контролю

Таблиця 15.1

№ п/ п	Назва заходу	Одиниця виміру	Роки		
			2015	2016	2017
1	Кількість перевірених об'єктів	од	548	892	1221
2	Кількість складено актів перевірок	од	548	892	1221
3	Притягнуто до адміністративної відповідальності	чол..	1034	948	915
4	Сума накладених штрафів	тис. грн.	140,685	184,34	201,934
5	Стягнуто адміністративних штрафів	тис. грн	137,707	179,615	199,384
6	Пред'явлено претензійно-позовних матеріалів	од/грн	151/ 1823434	206/ 7150703	147/ 4570,923
7	Стягнуто претензійно-позовних матеріалів	од/грн	145/ 563097	199/2103 963	140/ 4037,768
8	Прийнято рішень про обмеження, тимчасову заборону (зупинення) господарської діяльності	од	0	0	0
9	Кількість матеріалів про порушення,	од	50	52	44

	що містили ознаки злочину, переданих на розгляд в правоохоронні органи (прокуратури, внутрішніх справ, СБУ)				
--	---	--	--	--	--

15.4. Виконання державних цільових екологічних програм

Діяльність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування спрямовувалась на виконання природоохоронних заходів, передбачених Комплексною програмою з охорони навколишнього природного середовища “Екологія” у Чернівецькій області на 2016-2018 роки. Програмою ставиться за мету, виходячи з економіко-географічної характеристики області та назрілих екологічних проблем, об’єднання фінансових та матеріально-технічних можливостей державних органів влади, місцевого самоврядування, підприємств, організацій, установ та громадськості на виконання пріоритетних природоохоронних заходів:

- з охорони земельних ресурсів та використання надр;
- з охорони і раціонального використання водних ресурсів та здійснення протипаводкових робіт;
- по захисту атмосферного повітря;
- з охорони і раціонального використання лісових ресурсів;
- щодо розвитку природно-заповідної справи та раціонального використання рекреаційних ресурсів області;
- розміщення побутових та виробничих і утилізації токсичних відходів.

У 2017 році у рамках Програми з державного бюджету профінансовано роботи з будівництва каналізаційних очисних споруд у м. Вижниця на суму 14491,2 тис. грн.

В рамках цієї Програми також:

- проведені перевірки в галузі поводження з промисловими та побутовими відходами, в результаті яких виявлені несанкціоновані сміттєзвалища, які ліквідовані;
- впроваджені заходи щодо зменшення викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами підприємств шляхом обладнання джерел викидів пилоочисними установками, зміцнення діючих циклонів, переведенням котелень на газоподібне паливо.

Утворено регіональну Координаційну раду з екологічної безпеки Чернівецької області при управлінні екології та природних ресурсів Чернівецької ОДА.

Спеціалістами управління екології та природних ресурсів спільно з науковцями краю з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного та рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу на території області проводиться обстеження природних територій та об’єктів, які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну та рекреаційну цінність. Матеріали роботи з даного питання будуть узагальнені і подані на розгляд сесії обласної ради.

Особливості рельєфу області, дефіцит сільськогосподарських угідь призводить до надмірного навантаження на земельні ресурси, а відповідно до ерозії ґрунтів. Для поліпшення стану земельних ресурсів в області в ході земельної реформи розроблено програму захисту земель від ерозії та інших видів деградації.

Цілеспрямованої практичної роботи по веденню кадастрів рослинного і тваринного світу не здійснюється через відсутність необхідного методичного та фінансового забезпечення. Дана робота, як і раніше, ведеться на рівні окремих наукових розробок у ВУЗах області.

До основних проблем формування екомережі необхідно віднести: невизначеність природоохоронного законодавства в умовах приватизації земель; протидія, пряма чи прихована, землекористувачів; відсутність компенсаційних стимулів для землекористувачів – донорів природно-заповідного фонду; слабе матеріально-технічне та фінансове забезпечення досліджень при проведенні робіт у цій сфері; відсутність картографічних матеріалів (топокарт відповідного масштабу); ігнорування місцевого наукового потенціалу з боку центральних органів в частині надання грантів під виконання тематичних проектів по створенню екомережі; відсутність механізму залучення сторонніх спеціалістів до співпраці з управлінням екології та природних ресурсів.

Комплексна програма “Питна вода Чернівецької області на 2011 - 2020 роки” (нова редакція) спрямована на реалізацію державної політики щодо забезпечення населення якісною питною водою в достатній кількості відповідно до Закону України від 20.10.2011 № 3933-VI “Про внесення змін до Закону України “Про Загальнодержавну програму “Питна вода України” на 2006-2020 роки” та Закону України від 10.01.2002 № 2918-III “Про питну воду та питне водопостачання” (із змінами і доповненнями).

Забезпечення населення області якісною питною водою є одним з пріоритетних завдань, розв'язання яких є необхідним для збереження здоров'я, поліпшення умов діяльності та підвищення рівня життя населення.

Орієнтовні обсяги фінансового забезпечення третього етапу (2016-2020 роки) Програми складає 39535,95 тис. гривень, у тому числі: з державного бюджету України – 34601,7 тис. гривень, з місцевого – 3666,55 тис. гривень, коштів підприємств - 1139,0 тис. гривень, інших джерел – 128,7 тис. гривень.

Комплексна програма розвитку водного господарства та протипаводкового захисту в чернівецькій області на період до 2021 року спрямована на створення в басейнах річок Дністер, Прут та Сірет комплексу гідротехнічних та інших споруд з метою забезпечення захисту населених пунктів, територій, сільськогосподарських угідь і виробничих об'єктів від наслідків катастрофічних паводків, мінімізації збитків та створення умов для життєдіяльності населення. На першому етапі (2014-2016 роки) передбачалось:

- визначити межі прибережних захисних смуг згідно з проектами землеустрою, насамперед на водних об'єктах, що є джерелами питного водопостачання;

- здійснити першочергові заходи щодо відновлення і підтримання сприятливого гідрологічного режиму та екологічного стану малих річок, а також ліквідації наслідків шкідливої дії вод, захисту населених пунктів, виробничих об'єктів та сільськогосподарських угідь;

- відновити функціонування меліоративних систем, здійснити реконструкцію і модернізацію їх інженерної інфраструктури;

- удосконалити моніторинг поверхневих вод, зокрема шляхом розвитку автоматизованих спостережних мереж.

У зв'язку з недостатнім фінансуванням програм у 2017 році виконання запланованих заходів ускладнюється.

15.5. Моніторинг навколишнього природного середовища

Екологічний моніторинг навколишнього природного середовища в Чернівецькій області проводиться управлінням екології та природних ресурсів на виконання Постанови КМУ від 30.03.1998р. № 391 (із змінами) та у відповідності з керівними документами Мінекоресурсів.

Роботи по удосконаленню та подальшому забезпеченню функціонування регіональної системи моніторингу довкілля (РСМД) ґрунтуються на Положення “Про обмін інформацією та взаємодію обласних органів в проведенні екологічного моніторингу”, яке узгодили 9 організацій - суб’єктів цієї системи і яке затверджене першим заступником голови Чернівецької облдержадміністрації 25.05.2001р.

Суб’єктами РСМД є наступні організації:

- управління екології та природних ресурсів Чернівецької обласної державної адміністрації;
- Державна екологічна інспекція у Чернівецькій області;
- управління державної служби України з надзвичайних ситуацій у Чернівецькій області;
- Чернівецька філія ДУ “Держґрунтоохорона”;
- ДУ “Чернівецький обласний лабораторний центр МОЗ України;
- Дністровсько - Прутське басейнове управління водних ресурсів;
- управління житлово-комунального господарства Чернівецької обласної державної адміністрації;
- Чернівецьке обласне управління лісового та мисливського господарства;
- ДП “Західукргеологія”;
- ННГФ обсерваторія Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича;
- Чернівецький обласний центр з гідрометеорології;
- Управління Державного агентства рибного господарства у Чернівецькій області.

Надання інформації з екологічних спостережень в РСМД здійснюється на основі Угод між управлінням екології та природних ресурсів та іншими суб’єктами моніторингу навколишнього природного середовища та у відповідності з взаємоузгодженими графіками.

Головною метою роботи РСМД є узагальнення інформації про стан довкілля, що надходить, для забезпечення інформаційної підтримки органів виконавчої влади при прийнятті ними рішень, що стосуються навколишнього природного середовища та безпеки життєдіяльності населення. Ця мета досягається за рахунок ведення на постійній основі баз даних екологічних спостережень, оперативності їх обробці та у реагуванні на випадки забруднення складових довкілля.

Постійно ведеться робота щодо удосконалення системи екологічних спостережень.

Як і у минулому році основними напрямками роботи РСМД було узагальнення даних спостережень за станом:

- водних ресурсів (поверхневих вод головних водних об'єктів області, стічних та ґрунтових вод);
- земельних ресурсів (земель сільськогосподарського призначення, в місцях проживання та відпочинку населення);
- атмосферного повітря (аналіз даних спостереження за вмістом забруднюючих речовин в атмосферному повітрі, промислових викидів основних підприємств – забруднювачів повітря в області, радіоактивне забруднення атмосферного повітря);
- біоресурсів (чисельності основних видів мисливських тварин, стану сільськогосподарських рослин та продуктів харчування);
- екзогенних процесів в області;
- надзвичайні екологічні ситуації.

В 2017 році роботи по моніторингу поширення та розвитку інженерно-геологічних процесів та явищ в межах області не проводились у зв'язку з відсутністю фінансування відповідних робіт з державного бюджету. Були проведені тільки локальні обстеження.

Враховуючи те, що поверхневі води області є одним з головних її природних ресурсів, питанню їх екологічного моніторингу приділялася особлива увага. Ґрунтуючись на даних, які надходять від організацій - суб'єктів обласного екологічного моніторингу управління екології та природних ресурсів щомісяця надає в Мінекоресурсів інформацію про стан поверхневих вод головних річок області (Дністер, Прут, Сірет та Черемош), атмосферного повітря, радіаційний стан та стан геологічного середовища (сейсмічна активність). Далі ця інформація використовується при підготовці щомісячного екологічного вісника про стан довкілля в Україні. Але у зв'язку з недостатнім фінансуванням цей екологічний вісник виходить нерегулярно.

У звітному році було підготовлено 16 звітів в Мінекоресурсів – щомісячних, щоквартальних та річного, в яких представлена інформація про стан складових довкілля, що контролюються. Звіти складалися з інформаційно-аналітичної довідки та таблиць з узагальненими результатами екологічних спостережень за відповідний період.

З метою дотримання вимог законодавства щодо відкритості та широкого доступу громадськості до інформації про стан навколишнього природного середовища інформація щодо стану складових довкілля розповсюджується серед організацій – суб'єктів РСМД, розміщала в мережі Інтернет на офіційному сайті інформаційно-аналітичного центру Мінекоресурсів та сайті управління екології та природних ресурсів Чернівецької ОДА.

[illegible]

7.	Дністровсько-Прутське басейнове управління водних ресурсів	-	-	14	-	-	-	-	-	-
8.	Управління житлово-комунального господарства Чернівецької ОДА	-	-	-	9	-	-	-	-	-
9.	ДП “Західукргеологія” ²	-	-	-	-	-	-	11	-	-
10.	Управління державного агентства рибного господарства у Чернівецькій області.	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹ Постійний моніторинг проводиться у разі виникнення надзвичайної ситуації.

² Моніторингові спостереження у звітному році тимчасово не виконувались у зв'язку з відсутністю фінансування відповідних робіт у 2017 р.

Створення регіональних (локальних) систем екологічного моніторингу

Таблиця 15.3

№ п/п	Назва регіональної (локальної) системи екологічного моніторингу	Стадія розробки (технічне завдання, технічний проект, впровадження)	Джерела та обсяги фінансування, тис. грн,	Результати (впроваджені системи, підсистеми та їх назви)
1.	Комплексна програма з охорони навколишнього природного середовища “Екологія” у Чернівецькій області на 2016-2018 роки	впровадження	фонди охорони навколишнього природного середовища, за рахунок основної діяльності суб’єктів РСМД	впроваджена РСМД

Управління екології та природних ресурсів Чернівецької обласної державної адміністрації виконує або приймає участь в виконанні програм, спрямованих на здійснення регіонального екологічного моніторингу за міжнародними, обласними та міжобласними програмами.

**Здійснення екологічного моніторингу за регіональними (місцевими)
програмами природоохоронних заходів**

Таблиця 15.4

№ п/п	Назва регіональної (локальної) програми моніторингу довкілля	Суб'єкти моніторингу довкілля, що залучені до виконання програм	Основні рекомендації, що надаються за результатами впровадження регіональних програм
1.	“Декларація співробітництва придунайських держав з питання водогосподарського використання вод Дунаю і охорони вод ріки від забруднення” (Бухарест, 1985)	-Державне управління екології та природних ресурсів; -Ботошанське управління водного господарства, Румунія; -Сучавське управління водного господарства, Румунія	Взаємне інформування та обмін протоколами про результати екологічного моніторингу за транскордонними водними об'єктами рр, Прут та Серет,
2.	Комплексна програма з охорони навколишнього природного середовища “Екологія” у Чернівецькій області на 2016-2018 роки	- Управління екології та природних ресурсів Чернівецької ОДА; - Управління ДСНС України у Чернівецькій області; - Чернівецька філія ДУ “Інститут охорони ґрунтів”; - ДУ “Чернівецький обласний лабораторний центр МОЗ України”; - Дністровсько-Прутське басейнове управління водних ресурсів; - Управління житлово-комунального господарства Чернівецької ОДА; - Чернівецьке обласне управління лісового та мисливського господарства; - Управління Державного агентства рибного господарства у Чернівецькій області; - ДП “Західукргеологія” НАК “Надра України”; - Головне управління Держгеокадастру у Чернівецькій області; - Чернівецький обласний центр з гідрометеорології; - Державна екологічна інспекція у Чернівецькій області.	1. Інформування суб'єктів РСМД про екологічний стан поверхневих вод основних річок області; 2. Інформування суб'єктів РСМД та органи державної влади про екологічний стан складових довкілля в області по напрямкам, що контролюються

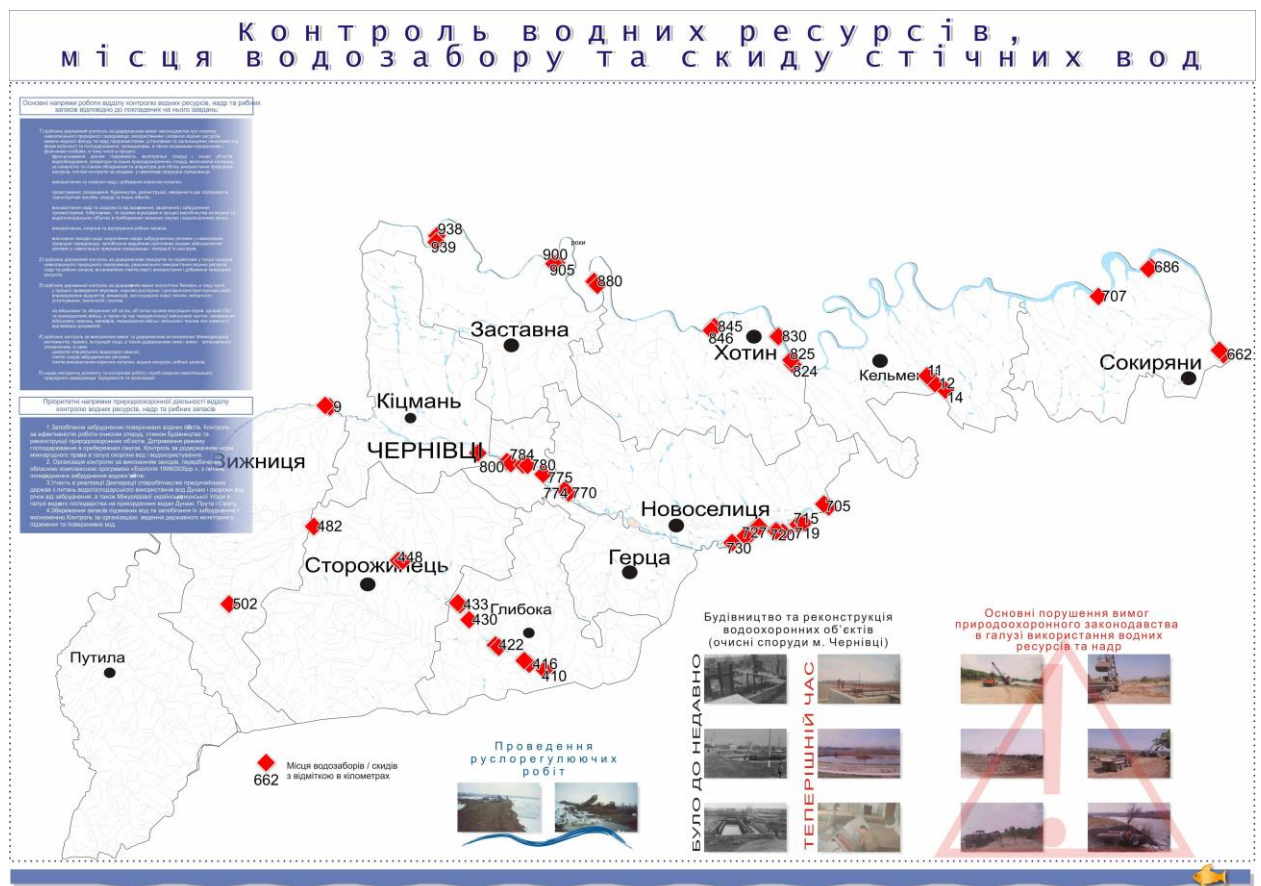
Взаємодія організацій - суб'єктів обласного екологічного моніторингу ґрунтується на взаємоузгодженому Положенні “Про обмін інформацією та взаємодію обласних органів в проведенні екологічного моніторингу”, яке затверджено першим заступником голови Чернівецької облдержадміністрації 25.05.2001. Обмін інформацією між ними і управлінням екології та природних ресурсів відбувається на основі двосторонніх угод.

На цей час суб'єктами РСМД є 10 організацій обласного рівня і 5 промислових підприємств області.

Інформаційна підтримка органів державної влади, інформування громадськості, суб'єктів РСМД забезпечується за рахунок:

- своєчасного надання узагальнених даних про екологічний стан природних ресурсів і загальний стан навколишнього природного середовища в Чернівецькій області за результатами аналітичних та інших даних, що надходять від членів РСМД;
- своєчасного інформування про зміни в державному законодавстві щодо моніторингу довкілля;
- розробки та впровадження документів регіонального рівня, направлених на удосконалення РСМД, подальшої організаційної інтеграції її суб'єктів.

Інформація про роботу РСМД друкувалась на Інтернет-порталі Мінекоресурсів в рубриці "Екологічний моніторинг", на сайті Інформаційно-аналітичного центру Мінекоресурсів і висвітлювалась на веб-сайті управління екології та природних ресурсів.

Роботи з організації та впровадження регіонального моніторингу довкілля виявили ряд проблем, перелік найбільш гострих з них наданий нижче.

1. Низький рівень фінансового забезпечення з державного та обласного бюджетів регіональних програм у частині здійснення спостережень за станом складових довкілля, поліпшення екологічного стану навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів.

2. Низький рівень технічного забезпечення організацій - суб'єктів обласного екологічного моніторингу, в тому числі сучасною комп'ютерною технікою, особливо в їх районних підрозділах.

3. Неврегульованість питання щодо отримання даних екологічних спостережень, особливо по відомчих мережах спостережень, які носять комерційний характер.

4. Недостатній рівень оперативності в інформуванні РСМД про появу відомчих та міжвідомчих документів з питань екологічного моніторингу.

5. Відсутність при Мінекоресурсів регулярних семінарів або інших форм обміну досвідом та проведення навчання спеціалістів регіональних підрозділів, інформування про нові технології та підходи, у тому числі в світовій практиці, в здійсненні моніторингу за станом навколишнього природного середовища та критеріїв оцінки його стану.

6. Згідно ст. 22 Закону України “Про охорону навколишнього природного середовища” спостереження за станом довкілля, рівнем його забруднення здійснюється також промисловими підприємствами, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища, що передбачає наявність відповідних програм екологічного моніторингу об’єктового рівня. В той же час не визначена відповідальність за відсутність або небажання розробити таку програму.

7. Низький рівень відповідальності за надання та якості інформації про стан складових природних ресурсів.

15.6. Державна екологічна експертиза

Державна екологічна експертиза здійснювалась тільки з екологічних питань щодо відповідності проектних матеріалів вимогам чинного природоохоронного законодавства, підзаконних актів, нормативно-технічних документів.

Одним з основних недоліків проектних матеріалів, як і в попередні роки, залишається недостатня якість та повнота виконання розділу оцінки впливу запланованої діяльності на стан навколишнього середовища.

Державна екологічна експертиза, яка проводилась у складі комплексної державної експертизи на договірних засадах з Чернівецькою обласною службою Укрінвестекспертизи.

В основному на державну екологічну експертизу надавались робочі проекти будівництва та реконструкції за такими видами діяльності:

- надання послуг автотранспортним засобам (АЗС, СТО, автостоянки, автомийки);
- переробка деревини (майстерні, цехи);
- торгівельні послуги (кафе, магазини, торгові центри та інші).

Управління екології та природних ресурсів Чернівецької обласної державної адміністрації періодично повідомляло через засоби масової інформації про найбільш важливі об’єкти, проектна документація яких пройшла державну екологічну експертизу та отримала позитивний висновок.

Станом на 19.12.2017 видача висновків екологічної експертизи припинено у зв’язку із введенням в дію Закону України «Про оцінку впливу на довкілля».

15.7. Економічні засади природокористування

15.7.1. Економічні механізми природоохоронної діяльності

В межах наданих повноважень велась відповідна робота по зміцненню фондів охорони навколишнього природного середовища.

Надходження екологічного податку станом на 01.01.2017 року

Таблиця 15.5

	2015 рік	2016 рік	2107 рік
Екологічний податок, пред'явлені підприємствам, організаціям та установам за забруднення навколишнього природного середовища, тис.грн.	3501,4	3162,4	4462,8
у тому числі за:			
викиди в атмосферне повітря	2189,6	2071,9	3029,2
скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти	718,9	645,5	715,39
розміщення відходів	592,7	445,0	718,21
Екологічний податок, фактично сплачений підприємствами, організаціями, установами за забруднення навколишнього природного середовища, тис.грн.	3618,2	3059,8	4515,1

Підприємства області задекларували у 2017 році податок за забруднення навколишнього природного середовища у розмірі 4462,8 тис. грн. (у 2016 р. – 3162,4 тис. грн.), у тому числі за забруднення атмосферного повітря 3029,2 тис. грн. (у 2016 р. – 2071,96 тис. грн.), за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти 715,39 тис. грн. (у 2016 р. – 645,5 тис. грн.), за розміщення відходів у спеціально відведених місцях 718,2 тис. грн. (у 2016 р. – 445,0 тис. грн.).

Фактично сплачено у 2017 році підприємствами, організаціями та установами за забруднення довкілля 4515,1 тис. грн. (у 2016 р. – 3059,8 тис. грн.).

Капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону та раціональне використання природних ресурсів у 2017 році склали всього 86939,4 тис. грн. (у 2016 р. – 83963,4 тис. грн.), у тому числі капітальні інвестиції 23759,6 тис. грн. (у 2016 р. – 13799,6 тис. грн.).

Витрати за напрямками природоохоронних витрат склали, на:

- охорону атмосферного повітря і проблеми зміни клімату – 262,5 тис. грн. (у 2016 р. – 301,5 тис. грн.), у тому числі поточні витрати – 336,4 тис. грн. (у 2016 р. – 218,8 тис. грн.);

- очищення зворотних вод 48205,1 тис. грн. (у 2016 р. – 38120,8 тис. грн.), у тому числі поточні витрати – 45338,5 тис. грн. (у 2016 р. – 36217,9 тис. грн.);

- поводження з відходами – 32089,1 тис. грн. (у 2016 р. – 27389,1 тис. грн.), у тому числі поточні витрати – 29569,1 тис. грн. (у 2016 р. – 25380,1 тис. грн.);

- захист і реабілітацію ґрунту, підземних та поверхневих вод – 19829,2 тис. грн. (у 2016 р. – 9779,6 тис. грн.), у тому числі поточні витрати – 1905,2 тис. грн. (у 2016 р. – 237,6 тис. грн.);

- зниження шумового і вібраційного впливу – інвестицій і витрат в цей напрямок не було;

- збереження біорізноманіття і середовища існування – 9976,7 тис. грн. (у 2016 р. – 8006,4 тис. грн.), у тому числі капітальні інвестиції – 449,0 тис. грн., у тому числі поточні витрати – 9527,7 тис. грн. (у 2016 р. – 7743,4 тис. грн.);

- інші напрями природоохоронної діяльності – 336,4 тис. грн. (у 2016р. – 366,0 тис. грн.), у тому числі поточні витрати – 336,4 тис. грн. (у 2016р. – 366,0 тис. грн.).

15.7.2. Стан фінансування природоохоронної галузі

Відповідно до Положення про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища, затвердженого рішенням обласної ради “Про затвердження Положення про обласний фонд охорони навколишнього природного середовища” №76-5/16 від 28.04.16 (із змінами), управлінням екології та природних ресурсів розглядалися запити на виділення коштів з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища в 2017 році, які в подальшому направлялись на розгляд постійній комісії Чернівецької обласної ради з питань охорони навколишнього природного середовища та природокористування.

Як наслідок, рішеннями сесій обласної ради з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища на проведення 38 природоохоронних заходів передбачено кошти в загальній сумі 3350,439 тис. грн., у тому числі:

- 916,439 тис. грн. за рахунок залишку коштів станом на 01.01.2017;
- 2434,0 тис. грн. за рахунок поточних надходжень,

з яких станом на 01.01.2018 використано 3317,07 тис.грн., що склало 99,0% від передбаченого.

В 2017 році заходи фінансувались за такими напрямками:

1. Охорона та раціональне використання водних ресурсів.

На проведення 2 природоохоронних заходів спрямовано кошти в сумі 1158,292 тис. грн. (або 99,7% від запланованих), у тому числі на проведення капітального ремонту покрівлі і приміщень будівлі біофільтрів міських каналізаційних очисних споруд в м.Хотин - 1056,955 тис. грн. та влаштування зовнішньої та внутрішньої каналізації у дитячому навчальному закладі с.Юрківці Заставнівського району - 101,337 тис. грн.

Крім цього, у 2017 році з державного бюджету (держфонд ОНПС) профінансовано роботи з будівництва каналізаційних очисних споруд у м. Вижниця на суму 14491,2 тис. грн.

2. Раціональне використання і зберігання відходів виробництва і побутових відходів.

На проведення 27 природоохоронних заходів спрямовано кошти в сумі 1567,339 тис. грн. (або 98,1 % від запланованих), у тому числі на придбання контейнерів для збору твердих побутових відходів – 1217,94 тис. грн., облаштування сміттєзвалищ та скотомогильників населених пунктів області - 343,399 тис. грн. та утилізацію окремих видів відходів – 6,0 тис. грн. Необхідно зазначити, що за кошти обласного фонду охорони навколишнього природного середовища для збору твердих побутових відходів було придбано 748 контейнерів (для населених пунктів Новоселицького, Глибоцького, Хотинського, Сторожинецького, Вижницького, Заставнівського, Кіцманського, Кельменецького районів).

3. Охорона атмосферного повітря.

На проведення заходу з переоснащення лабораторії спостереження за забрудненням атмосферного повітря Чернівецьким обласним центром з гідрометеорології використано 50,0 тис. грн. (або 100% від запланованого).

4. Охорона і раціональне використання ресурсів тваринного світу.

На підрощення риби і жереха у садках з метою подальшого зариблення Дністровського водосховища профінансовано 35,0 тис. грн., які використано в повному обсязі.

5. Збереження природно-заповідного фонду.

Кошти спрямовано на проведення 2 природоохоронних заходів у загальній сумі 200,0 тис. грн., у тому числі на придбання маточного поголів'я зубра європейського – 190,0 тис. грн. та придбання кормів для підгодовлі лебедів-шипунів у орнітологічному заказнику «Чорторійський» - 10,0 тис. грн.

6. Наука, інформація і освіта, підготовка кадрів, екологічна експертиза, організація праці, забезпечення участі у діяльності міжнародних організацій природоохоронного спрямування, впровадження економічного механізму забезпечення охорони навколишнього природного середовища.

Кошти виділено на проведення 5 природоохоронних заходів на загальну суму 306,439 тис. грн., які використано в повному обсязі. Зокрема, виготовлення атласу-довідника «Заповідні перлини Буковини», створення екоцентру на базі Рукшинської ЗОШ Хотинського району, проведення літнього екозабору «Школа еколога» у НПП «Хотинський», придбання матеріально-технічних засобів для Держекоінспекції у Чернівецькій області.

Виконання регіональних (комплексних) програм у 2017 році

Таблиця 15.6

Назва програми	Коли та яким документом затверджена програма	Потреба в коштах обласного бюджету на 2017 рік, згідно з Програмою, тис. грн.	Фактично передбачено в обласному бюджеті на 2017 рік, тис. грн.	Фактично профінансовано з обласного бюджету станом на 01.01.2018, тис. грн.	Фактично використано станом на 01.01.2018, тис. грн.
Комплексна програма з охорони навколишнього природного середовища "Екологія" у Чернівецькій області на 2016-2018 роки	Рішення IV-ї сесії обласної ради VII скликання від 15.03.2016 №19-4/16	3350,449	3350,449	3317,07	3317,07

Охороні навколишнього природного середовища особлива увага приділялась у Програмі економічного і соціального розвитку Чернівецької області на 2017 р. В рамках даної програми було:

активізовано діяльність у сфері поводження з відходами, забезпечено вторинну переробку відходів, здійснено облаштування сміттєзвалищ населених пунктів області, забезпечено деякі райони та села області спецтехнікою та контейнерами для збирання твердих побутових відходів;

продовжено роботи з будівництва та реконструкції очисних споруд і каналізаційних мереж населених пунктів області з обласного фонду охорони навколишнього природного середовища. З Держбюджету фінансування не здійснювалось.

15.8. Технічне регулювання у сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки

Технічне регулювання в сфері охорони навколишнього природного середовища, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки передбачає впровадження наступних заходів:

- екологічну стандартизацію та нормування, це група стандартів з державного класифікатора ДК 004-2003;
- екологічний аудит, відповідно до вимог Закону України “Про екологічний аудит”;
- екологічна сертифікація;
- залучення міжнародної фінансової допомоги для вирішення питань технічної допомоги у сфері охорони довкілля.

В Чернівецькій області у 2016-2017 роках діяли наступні проекти екологічної спрямованості:

- міжнародний проект “Реабілітація гідроелектростанції і управління в енергосистемі”. В рамках цього проекту продовжується реконструкція Дністровської ГЕС в строки визначені зазначеним проектом;

- в Кіцманському районі впроваджувався інвестиційний проект транскордонної співпраці “Румунія-Україна-Республіка Молдова” з “Використання європейського досвіду в боротьбі з ерозією ґрунтів” в басейні р.Прут;

- спільний Проєкту Європейського Союзу та Програми розвитку ООН в Україні “Місцевий розвиток, орієнтований на громаду” (Фаза ІІІ), зокрема, в рамках цього проекту створений сільськогосподарський обслуговуючий кооператив в Кіцманському районі - СОК “Екоперспектива”;

- проект транскордонного співробітництва в рамках Спільної операційної програми “Румунія – Україна – Республіка Молдова” ENPI/CBC 2007-2013 “Попередження і захист від паводків у верхній частині басейнів річок Сірет та Прут шляхом впровадження сучасної системи моніторингу з автоматизованими станціями – EAST AVERT”;

- 18 травня 2016 року відбулася презентація результатів впровадження пілотного демонстраційного проекту “Реконструкція системи гарячого водопостачання ДНЗ №41 шляхом встановлення вакуумних сонячних колекторів”;

- у рамках впровадження національного проекту “Чисте місто” Чернівецькою міською радою планується будівництво сміттєпереробного комплексу в м. Чернівцях, потужність 120 тис. тонн на рік.

15.9 Дозвільна діяльність у сфері природокористування

У 2017 році управлінням екології та природних ресурсів видано 98 дозволів на спеціальне водокористування.

Здійснюючи регулювання у сфері охорони природи управлінням протягом 2017 р. видано 211 дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами викиду; зареєстровано 197 звітів з інвентаризації викидів забруднюючих речовин; проведено 25 визначень величини фонових концентрацій забруднюючих речовин в атмосферному повітрі для СГД; затверджено 7 гранично-допустимих скидів (ГДС); затверджено 43 періодичних регламентів скидів; погоджено 3 ліміта споживання питної води для промислових потреб з комунальних і відомчих господарсько-питних водопроводів; погоджено 1 поточний індивідуальний технологічний норматив використання питної води; зареєстровано 175 декларацій про утворення відходів; розглянуто та затверджено 11 реєстрових карток об'єктів утворення, оброблення та утилізації відходів; розглянуто та затверджено 70 технічних паспортів утворення відходів. Також, за звітний період, погоджено 5 проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок у межах прибережних захисних смуг; погоджено 2 санітарних паспорта на право одержання, зберігання і застосування пестицидів і мінеральних добрив; погоджено 36 детальних планів забудови території/проектів детальних планів забудови території; розглянуто, затверджено та внесено до реєстру 19 паспортів місць видалення відходів; розглянуто та погоджено 10 паспортів пляжів.

У зв'язку із зміною законодавства та наданих повноважень в 2013 році до компетенції управління екології та природних ресурсів, як структурного підрозділу обласної державної адміністрації, належить розгляд проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок природно-заповідного та іншого природоохоронного значення, земельних ділянок розташованих на території чи в межах об'єкта природно-заповідного фонду або в межах прибережної захисної смуги згідно ст.186-1 Земельного кодексу України.

15.10. Екологічний аудит

Екологічний аудит проводиться у відповідності до Закон України “Про екологічний аудит” (із змінами) прийнято у 2004 р. Він визначає правові та організаційні засади здійснення екологічного аудиту і спрямований на підвищення екологічної обґрунтованості діяльності суб'єктів господарювання.

Екологічний аудит є обов'язковий в наступних випадках. Його проводять в процесі зміни форми власності (або власників об'єктів), у разі екологічного страхування, передачі об'єктів державної та комунальної власності в довгострокову оренду, створення спільних підприємств, та в інших випадках передбачених законодавством України.

Екологічний аудит як діяльність, направлена на визначення сучасного екологічного стану усіх складових навколишнього середовища, екологічного стану підприємства набуває все більшого значення.

У Чернівецькій області зареєстрована одна юридична особа, ТОВ “Аналітика-сертифікат”, яка відповідно до Реєстру юридичних осіб, що мають право на здійснення екологічного аудиту (внесена до реєстру 20.06.2006 р.,

сертифікат екологічного аудитора ЕА № 060). У 2016 році цією організацією був проведений екологічний аудит ДП “Сторожинецький лісгосп”. Результатом проведеної роботи став аудиторський висновок, у якому були надані рекомендації щодо заходів, які необхідно вжити для усунення виявлених невідповідностей, у тому числі у сфері поводження з водними ресурсами.

Добровільний екологічний аудит більшістю підприємств не проводиться.

Прикладом проведення геоекологічного аудиту в Чернівецькій області є проведення у 2003 році такого аудиту ландшафтних комплексів Прут-Дністровського межиріччя (Покуття), що активно трансформуються під впливом господарської діяльності людини і природними процесами. Визначення проводилось по наступним напрямкам:

- екологічний стан ґрунтового покриву;
- екологічний стан поверхневих, ґрунтових і підземних вод;
- забруднення атмосферного повітря;
- екологічний стан рослинності і тваринницької продукції;
- екологічний стан демосфери;
- техногенне навантаження
- комплексна оцінка сучасного екологічного стану геосистем та прогноз їх можливих змін.

Про результати, які були отримані внаслідок визначення сучасного стану території Прут-Дністровського межиріччя, були проінформовані Міністерство екології та природних ресурсів України, Міністерство аграрної політики України, Міністерство України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

З метою підготовки спеціалістів з екологічного аудиту на кафедрі економічної географії та екологічного менеджменту викладається курс “Екологічний аудит”, на факультеті біології, екології та біотехнології ЧНУ ім. Ю. Федьковича у 2017 році продовжувались викладатися наступні дисципліни: “Екологічна експертиза”, “Природоохоронне інспектування”.

15.11. Стан та перспективи наукових досліджень у галузі охорони довкілля

Наукові дослідження з питань охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки ведуться в Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича, Чернівецькому факультеті Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” (ЧФ НТУ “ХПІ”), у Буковинському державному медичному університеті.

Останніми роками досліджувалися різні типи екосистем Чернівецької області. Особлива увага приділялася дослідженням слабоурбанізованих селітебних та пасторальних екосистем. Уперше на базі ієрархічної біоіндикації створені геоінформаційні карти екологічного стану Чернівецької області. Запропонована оригінальна методика визначення внеску різних антропогенних факторів у загальну екологічну ситуацію

Наукові дослідження екологічного спрямування в ЧНУ ім. Ю. Федьковича проводяться Інститутом біології, хімії та біоресурсів на кафедрах “Біохімії та біотехнологій” (по тематиці “Біохімічні механізми метаболічної адаптації про- та еукаріот як основа для розробки біологічних технологій”), “Екології та біомоніторингу” (по тематиці “Екомоніторинг, екоаудит та

екостабілізація регульованих людиною екосистем Чернівецької області”), “Землепорядкування та кадастру” (по тематиці “Методологічні основи моніторингу та формування стратегії еколого-безпечного землекористування Карпатського регіону та прилеглих територій”), “Ґрунтознавства” (по тематиці “Оцінка якісного стану ґрунтів природних екосистем та антропогенних ландшафтів: параметри, методологія, моделювання”), “Органічної і фізичної хімії та екології хімічних виробництв” (по тематиці “Синтез, дизайн, комп’ютерне моделювання перспективних органічних сполук як потенційних нових матеріалів і речовин”).

У 2016 році науковцями ЧНУ ім. Ю. Федьковича було опубліковано дві статті з екологічної тематики у зарубіжних виданнях:

- в журналі *Ecological Modelling* “Effect of invasive black locust (*Robinia pseudoacacia* L.) on nitrogen cycle in floodplain ecosystem”, автори Oksana Y Buzhdygan, Svitlana S Rudenko, Caner Kazanci, Bernard C Patten;

- в журналі *Ecology and noospherology* “Multivariate comparison of trophic networks of grassland ecosystems”, автори Buzhdygan, O. Y., Rudenko, S. S.

22-24 жовтня 2016 року на географічному факультеті ЧНУ ім. Федьковича була проведена Друга міжнародна науково-практична конференція “Рекреаційно-туристичне природокористування в Східноєвропейському регіоні: сучасний стан, проблеми та перспективи”. В конференції прийняли участь делегації з Польщі, Румунії, Молдови, Білорусі.

У Чернівецькому національному університеті ім. Ю. Федьковича було оголошено ряд конкурсів за напрямком “Природничі науки”, зокрема:

- Державним фондом фундаментальних досліджень (ДФФД) оголошено конкурс на гранти Президента України докторам наук для здійснення наукових досліджень у 2017 році;

- конкурс на здобуття премій імені видатних учених України у 2016 році. Був оголошений конкурс на премію імені П.А. Тутковського – за видатні наукові досягнення в геоекології, кліматології та метеорології (відділення наук про Землю НАН України), премію імені І.І. Шмальгаузена – за видатні наукові роботи в галузі екології тварин та біоніки відділення загальної біології НАН України);

- конкурс спільних українсько-німецьких науково-дослідних проектів для реалізації у 2017-2018 р.р. Одним з пріоритетних напрямків конкурсу є “Технології з ефективного використання ресурсів та енергії”, “Сталі екологічно чисті технології”;

- конкурс спільних українсько-французьких науково-дослідних проектів для реалізації у 2017-2018 р.р. Одним з пріоритетних напрямків конкурсу є “Раціональне природокористування”, “Енергетика та енергоефективність”;

- конкурс спільних українсько-австрійських науково-дослідних проектів для реалізації у 2017-2018 р.р. Одним з пріоритетних напрямків конкурсу є “Екологія”, “Біотехнологія”.

У Чернівецькому факультеті Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” ведеться підготовка спеціалістів за напрямками “Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування” (спеціальність “Екологія та охорона

навколишнього середовища”),
 “Промислова біотехнологія”).

“Біотехнологія”

(спеціальність

У Буковинському державному медичному університеті на кафедрі гігієни та екології ведуться наукові роботи з визначення негативних факторів впливу навколишнього природного середовища на здоров'я людини.

15.12. Участь громадськості у процесі прийняття екологічно значущих рішень

15.12.1. Діяльність громадських екологічних організацій

Спільно з державними природоохоронними установами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування все повніше заявляють про себе громадські екологічні організації в справі оздоровлення довкілля та формування екологічної культури населення краю. Діяльність їх носить різнобічний характер: внесення пропозицій і участь в прийнятті рішень з питань екології в органах влади, організація та проведення конкретних природоохоронних заходів з охорони та примноження природних ресурсів, здійснення природоохоронного контролю, поширення екологічних знань, видавнича діяльність, розвиток міжнародного співробітництва тощо.

На Буковині широко відомі акції по створенню пам'ятних зелених насаджень, прибиранню населених пунктів, зокрема: “Зелена толока”, посадка дерев на алеї “Пам'яті жертв аварії на Чорнобильській АЕС” та в “Парку тисячоліть”, присвячена проведенню в області дня Довкілля, “Зелений пояс Чернівців” тощо, які проводяться спільно із громадськими організаціями “Зелений світ Буковини”, Буковинська філія національного екоцентру України “Крона”, обласна організація Українського товариства охорони природи, Всеукраїнська екологічна Ліга. Поряд з названими організаціями цікаві проекти з проблем захисту та оздоровлення довкілля виконують дитячі і молодіжні організації області: “Паросток”, “Водограй”, “Буквиця”, “НЕО”, “В гармонії з природою”. Особливо відчутна їх активність в рамках проведення заходів Всеукраїнських та загальнообласних конкурсів “Мій рідний край, моя земля”, “Пізнай наш рідний край”, “До чистих джерел”, “Марш парків”, “Вчимося заповідати”, “Парки – легені міст і сіл”, “Птах року”, “Першоцвіт”, “Живи, ялинко”.

Громадськістю ведеться також спостереження за довкіллям. Наприклад, така громадська екологічна організація, як “АкваБук”, яка функціонує при хімічному факультеті Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича, проводить велику дослідницьку роботу по виявленню і формуванню банку даних про джерела забруднення природних вод міста та області, зосереджує свою увагу на питаннях дії на організм радіоактивного випромінювання, хімічних речовин, що використовуються в побуті, на присадибних ділянках, миючих засобах, забрудненні довкілля кислотами з автомобільних акумуляторів, питної води механічними домішками тощо.

Відчутна роль громадськості в роботі по розвитку заповідної справи та збереженню біорізноманіття, формуванню екологічної мережі та її інтегруванню в Європейську екомережу.

Тема сталого розвитку починає домінувати в співпраці з багатьма організаціями. Наприклад, керівниками організацій “Зелений світ Буковини”, Буковинської філії національного екоцентру України “Крона” та іншими

розроблена Концепція сталого екологічного розвитку м. Чернівці, яка активно обговорювалась і знайшла свою підтримку в управлінні екології та природних ресурсів та в органах влади міста.

Наполегливо домагається розвитку сільського зеленого туризму на Буковині Чернівецьке обласне громадсько-молодіжне об'єднання “Буквиця”, яке працює на базі Чернівецького педагогічного коледжу ім. Ю. Федьковича. З даних питань послідовно проводяться семінари – тренінги для населення Путильського, Вижицького, Хотинського та Сторожинецького районів.

До висвітлення природоохоронних проблем активно долучається і така громадська екологічна організація, як “Вежа”, очолювана журналістом з багаторічним досвідом, шеф-редактором незалежної газети “Версії” Л. Чередарик.

Управління екології та природних ресурсів постійно сприяє громадським екологічним організаціям у проведенні ними екологічних заходів, надаючи їм методичну, організаційно-практичну допомогу.

Про визнання налагодженої спільної і дієвої роботи державних та громадських екологічних організацій в досягненні конкретних результатів можна судити з того, що наша область визначена базовою для проведення проекту “Підтримка розвитку Національної екологічної мережі України у рамках формування Всеєвропейської екологічної мережі. Задум та втілення у пілотній зоні”. В якості експертів в проекті задіяні фахівці управління екології та природних ресурсів, вищих навчальних закладів області, представники ряду громадських екологічних організацій.

Досвід спільної з громадськістю екологічної діяльності засвідчує (всього в області діє 15 громадських організацій природоохоронного спрямування), що за умови об'єднання зусиль природоохоронних органів та активної підтримки громадськості можна розв'язати складні природоохоронні проблеми, поліпшити екологічну ситуацію для нинішніх та майбутніх поколінь.

За результатами своєї діяльності у 2017 р. органам державної статистики області прозвітувало усього 538 громадських організацій (у тому числі екологічного спрямування).

15.12.2. Діяльність громадських рад

Діяльність громадської ради при управлінні екології та природних ресурсів Чернівецької обласної державної адміністрації у 2017 році була спрямована на:

1. Розгляд питання щодо екологічної безпеки законсервованих звалищ ТПВ.
2. Вимоги чинного законодавства щодо контролю за місцями колишнього захоронення твердих побутових відходів і могильниками.
3. Інформування управління екології та природних ресурсів щодо екологічного стану полігонів ТПВ.
4. Опрацювання питання щодо можливих шляхів контролю за екостаном місць колишнього захоронення ТПВ.
5. Про доцільність будівництва малих ГЕС в Буковинських Карпатах.
6. Про заборону промислового вилову риби в Дністровському водосховищі.

15.13. Екологічна освіта та інформування

У 2017 році установами освіти, громадськими екологічними організаціями, громадської ради управління екології та природних ресурсів Чернівецької ОДА за підтримки управління екології та природних ресурсів продовжувалась робота по поліпшенню екологічної освіти та виховання широких верств населення області.

У 2017 році на базі Рукшинської ЗОШ І-ІІІ ступенів Хотинського району створено еколого-просвітницький центр «Лелеченька». На його оснащення з обласної програми «Екологія» виділено 100,0 тис. грн.

В організації екологічної освіти дотримувався підхід неперервного процесу, що охоплює всі вікові, соціальні та професійні групи населення. Зокрема, щорічно запроваджується курс за вибором “Основи екології” в основній та старшій школах, відпрацьована система позакласної та позашкільної роботи, інститутом післядипломної педагогічної освіти відрецензовано та схвалено ряд адаптованих і авторських програм з екології, проводяться семінари для відповідної категорії викладачів.

Екологічна освіта в старшій школі впроваджується через функціонування профільних класів хіміко-біологічного напрямку, де викладаються різноманітні спецкурси та факультативи. Учні старших класів залучені до роботи на хіміко-біологічному факультеті Буковинської малої академії наук.

Забезпечення екологічної освіти і виховання в позашкільних навчальних закладах, методичною літературою, здійснюється шляхом використання та розробки навчально-методичних матеріалів: посібників, довідників, пам’яток, розробок, сценаріїв та підготовки нових програм.

У 2017 році в позашкільній екологічній освіті і вихованні використовувались в основному програми затверджені і рекомендовані МОН України, а також авторські програмами розроблені і затверджені ОШПО.

В області з грудня по січень щорічно проводиться акція “Живи ялинко” з метою збереження хвойних рослин краю і відновлення новорічних народних обрядів, формування екологічної, естетичної, трудової культури учнівської молоді, виховання національно свідомого громадянина нашої незалежної держави на багатовікових традиціях українського народу.

В більшості шкіл області на правах навчальних лабораторій під відкритим небом уже понад 20 років діють навчальні екологічні стежки, робота на яких набуває широких масштабів. Важливою складовою роботи на екостежках є дослідницька діяльність, на основі якої юннати пишуть наукові роботи, знайомляться з інформацією про рослини і тварини з Червоної книги, вивчають різні екосистеми, проводять велику практичну природоохоронну роботу, вивчають екологічний стан річок та джерел. На екостежках проводяться виховні та організаційно масові заходи.

В екологічному вихованні особлива роль належить учнівським екологічним колективам (агітбригадам). Слово, пісня, підкріплені ділом, скоріше знаходить шлях до серця слухача і глядача. Мережа таких агітбригад широко розгалужена в Україні і у нас на Буковині.

В школах і позашкільних закладах нашої області діє, на даний час, понад 180 екологічних агітбригад, якими охоплено понад 2500 учнів. Найактивніше

проводиться робота з цього напрямку в Новоселицькому, Сторожинецькому районах.

Школярі і учнівська молодь Буковини щороку беруть активну участь у Всеукраїнському конкурсі “Мій рідний край, моя земля”, підсумки якого проводяться в двох номінаціях:

- обласний збір та виставка юних аграрників, тваринників, лісівників;
- обласний збір юних екологів.

Освітянська газета “Крайова Освіта” постійно друкує матеріали щодо екологічного виховання учнів.

Чернівецька обласна організація “Всеукраїнська екологічна ліга” (ВЕЛ) започаткувала збирання, узагальнення досвіду природоохоронної освітянської роботи, напрацьованого педагогами України: видає щомісячний прес-бюлетень, де подаються екологічні новини України і світу, висвітлюється кращий досвід природоохоронного руху, розповсюджує книги з “Бібліотеки Всеукраїнської екологічної ліги”, має випуски двох серій — “Екологічна освіта і виховання” та “Природоохоронні акції”, де подаються сценарні плани уроків з екології, позакласних заходів екологічної тематики, рекомендації щодо проведення практичних природоохоронних акцій. Журнал ВЕЛ “Екологічний вісник” теж збирає цікавий науковий та методичний матеріал в рубрику “Екологічна освіта та виховання”.

Особливу увагу Всеукраїнська екологічна ліга приділяє вихованню екологічно свідомої особистості, виPLEканню потреби у підростаючого покоління до участі у конкретній роботі на захист довкілля. З цією метою ВЕЛ стала засновником Всеукраїнської дитячої спілки (ВДС) “Екологічна варта”, що об’єднує дітей і підлітків, та Національного молодіжного центру “Екологічні ініціативи”, що об’єднала студентів.

У пошуках нетрадиційних, високоефективних форм роботи з дітьми ВЕЛ створила навчально-тренінговий центр “Екологічна варта”, основна мета діяльності якого — забезпечення відпочинку та оздоровлення дітей, сприяння соціальному становленню учнівської молоді шляхом залучення до роботи Всеукраїнської дитячої спілки “Екологічна Варта”. Створення таборів відпочинку з екологічною направленістю для дітей і підлітків є однією із складових частин екологічного навчально-виховного процесу. Програма роботи навчально-тренінгового Центру “Екологічна варта” поєднує відпочинок з науковими дослідженнями, практичними природоохоронними заходами, творчою роботою дітей.

Чернівецький факультет Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут” готує фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями “бакалавр”, “спеціаліст” та “магістр” за чотирма спрямуваннями, в т.ч. за напрямком – 0708 “Екологія”. За даним напрямком на кафедрі екології і права навчається 335 студентів денної та заочної форм навчання за трьома спеціалізаціями: “Екологічні проблеми хімічної промисловості”, “Екологія лісового і заповідного господарства”, “Прикордонний екологічний контроль”. Особлива увага при підготовці фахівців-екологів відводиться вивченню дисциплін управлінського, еколого-правничого характеру, заповідної та природоохоронної справи, що відповідає практичним потребам регіону у фахівцях саме даного спрямування. При

читанні цілого ряду фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін, таких, як “Екологія людини”, “Радіоекологія”, “Урбоекологія”, “Екологічне право”, “Ландшафтна екологія” та ін., широко використовується місцевий матеріал, здобутий співробітниками факультету в наукових дослідженнях, громадських слуханнях, екологічних експертизах тощо.

Справі екологічної освіти в регіоні сприяє також плідна видавнича праця науковців місцевих вузів та працівників управління екології та природних ресурсів Чернівецької ОДА.

У Буковинському державному медичному університеті в процесі навчання студентам викладається методологія і загальні закономірності зв'язку здоров'я з факторами і умовами навколишнього середовища; походження, властивості та вплив основних природних та антропогенних факторів навколишнього середовища і соціальних умов на екологічну ситуацію та здоров'я населення. Вивчаються якісні та кількісні показники для гігієнічної діагностики навколишнього середовища і оцінки його впливу на здоров'я населення тощо.

Післядипломна екологічна освіта забезпечує неперервність екологічної освіти та включає систему підвищення кваліфікації та перепідготовки державних службовців, керівного складу підприємств, організацій, установ, підприємств, а також підготовку фахівців-екологів найвищої кваліфікації — кандидатів і докторів наук у галузі екології та охорони навколишнього середовища, на базі провідних ВНЗ.

Інформування населення області щодо стану навколишнього природного середовища забезпечувалось шляхом:

- публікацій матеріалів в пресі;
- виступів по радіо і телебаченню;
- участі в круглих столах, брифінгах, науково-практичних конференціях, сесіях обласної та місцевих рад;
- виступів з лекціями, бесідами в учнівських і студентських аудиторіях, серед населення;
- підготовки інформаційно-довідкових матеріалів та їх розміщення в громадських екологічних приймальнях;
- співучасті у випуску екологічного вісника Буковини — журналу “Зелена Буковина”.
- організації збору, підготовки та систематичного поповнення матеріалів веб-сайтах управління екології та природних ресурсів та Мінекоресурсів в мережі Інтернету.

В 2017 році керівником управління екології та природних ресурсів Чернівецької ОДА щомісяця проводились виїзні прийоми громадян. Серед основних питань, що були порушені на зустрічах були питання облаштування сміттєзвалищ населених пунктів області, фінансування природоохоронних заходів, реконструкції очисних споруд, розширення та функціонування об'єктів природно-заповідного фонду області, питання санітарно-оздоровчих заходів у національних природних парках.

15.14. Міжнародне співробітництво у галузі охорони довкілля

Враховуючи прикордонне розміщення Чернівецької області, для розв'язання наявних екологічних проблем краю широко використовуються можливості міжнародного співробітництва.

Міжнародна діяльність в екологічній сфері проводиться на базі створеного Екоєврорегіону в складі Єврорегіону “Верхній Прут”, який об'єднує Чернівецьку область України, Сучавський і Ботошанський повіти Румунії, Бельцький і Єднінецький повіти Республіки Молдова. Загальна площа даного Єврорегіону понад 29 тис. км², в якому проживає більше 3 млн. чоловік. Його постійними партнерами в країнах ЄС є австрійська земля Карінтія і баварський округ Швабія.

В області діє програма територіального співробітництва України та Молдови. Програма була підготовлена з урахуванням рекомендацій Програми сприяння територіальному співробітництву країн Східного партнерства (Програми сприяння EaPТС).

Програма територіального співробітництва впроваджується з метою досягнення трьох операційних завдань:

- покращення умов життя місцевих громад у прикордонних регіонах шляхом проведення спільних проектів на підтримку соціально-економічного розвитку;
- рішення загальних проблем екології, зайнятості, охорони здоров'я та інших областей, що представляють загальний інтерес і транскордонне значення;
- культура, освіта та спорт.

Одним з головних пріоритетів цієї Програми є вирішення транскордонних екологічних проблем, підвищення готовності до надзвичайних ситуацій.

У 2017 році в ЗМІ опубліковани перелік грантових проектів згідно Програми Молдова-Україна, серед яких два проекти екологічної спрямованості: “Розвиток територіальної системи раннього оповіщення про надзвичайні ситуації повені в районі течії річки Прут” та “Через екологічний транспорт – до чистого навколишнього середовища”.

Основна мета проекту “Розвиток територіальної системи раннього оповіщення про надзвичайні ситуації повені в районі течії річки Прут” – пом'якшення екологічних, економічних і соціальних наслідків стихійних лих і небезпек шляхом своєчасного оповіщення та інформування громадян та органів державної влади. Конкретна задача - спільні розробка та тестування нової системи раннього попередження у схильних до повеней районах течії річки Прут в Україні та Молдові, яка згодом може бути розширена до національного рівня.

Основна мета проекту “Через екологічний транспорт – до чистого навколишнього середовища” – зниження рівня забруднення повітря моторними транспортними засобами за рахунок зміцнення транскордонних контактів між населенням України та Молдови. Конкретні завдання - розвиток спільних підходів до вирішення проблеми забруднення повітря, викликаного моторними транспортними засобами в Чернівцях і Единце, розвиток сталого регіонального

і транскордонного партнерства та співробітництва між групами населення, молодими активістами НУО, місцевими і регіональними органами влади та підприємцями з України та Молдови з метою спільного вирішення проблем забруднення повітря, підвищення рівня обізнаності населення та розуміння транскордонної транспортної політики та проблем забруднення повітря, а також їх впливу на умови життя в прикордонних регіонах.

Серед основних пріоритетів Спільної операційної програми “Румунія – Україна – Республіка Молдова” ENPI/CBC 2007-2013 є такі, що безпосередньо стосуються вирішенню екологічних питань, це пріоритет 2: екологічні виклики і готовність до надзвичайних ситуацій. Цей пріоритет має на меті розробку довгострокових рішень екологічних проблем, з якими стикаються прикордонні області, особливо ті, які пов’язані з надзвичайними екологічними ситуаціями, коли скоординований підхід є надзвичайно важливим:

- 2.1 спільне вирішення екологічних проблем, зокрема готовність до надзвичайних ситуацій;

- 2.2 водопостачання, управління стічними водами.

З метою докорінного покращення земель в області проводиться робота щодо залучення проектів міжнародної технічної допомоги. Зокрема, в Кіцманському районі впроваджувався інвестиційний проект транскордонної співпраці “Румунія-Україна-Республіка Молдова” з “Використання європейського досвіду в боротьбі з ерозією ґрунтів” в басейні р.Прут. За кошти проекту проведено дослідження щодо ерозії ґрунтів в Кіцманському районі, придбано обладнання та закуплено с/г техніку (розпушувачі, екскаватори, тощо) на суму 1,5 млн.євро.

Станом на 1 січня 2017 року у рамках Спільної операційної програми “Румунія – Україна – Республіка Молдова” ENPI/CBC 2007-2013 завершено реалізацію 27 проектів, ще термін реалізації 2 проектів продовжено на 2017 рік. Серед 24 успішно завершених проектів 2 – стосовно захисту навколишнього середовища, 7 – з безпеки життєдіяльності та розвитку населення.

Відповідно до Спільної операційної програми “Угорщина-Словаччина-Румунія-Україна 2014-2020” серед головних пріоритетів є екологічні:

- раціональне використання навколишнього середовища у транскордонній зоні – збереження природних ресурсів, проведення заходів щодо зменшення викидів парникових газів та забруднення річок;

- підтримка спільних заходів для запобігання природних та спричинених людиною катастроф, а також спільні дії у випадку надзвичайних ситуацій.

Серед головних стратегічних цілей Спільної операційної програми Європейського інструменту сусідства “Румунія-Україна 2014-2020” - реагування на спільні виклики навколишнього середовища, охорони здоров’я, безпеки та захисту. Стратегією передбачено співпрацю в рамках 11 пріоритетних напрямів, зокрема екологічної спрямованості:

- моніторинг екологічних ризиків;

- збереження біорозмаїття, заповідників, якості повітря та земель.

Продовжувалось співробітництво Дністровсько-Прутського басейнового управління водних ресурсів з природоохоронними органами Сучавського і Ботошанського повітів Румунії по веденню спільного моніторингу якості води в прикордонних річках Прут і Сірет в рамках Міжнародної декларації з питань

водогосподарського використання Дунаю і охорони ріки від забруднення. Щорічно складаються графіки і проводиться щомісячний відбір проб води і робляться аналізи на вміст забруднюючих речовин, здійснюється обмін інформацією. Це дає можливість володіти більш достовірною інформацією, розробляти і оперативно вживати відповідних заходів щодо покращення ситуації.

У 2016 році завершено реалізацію наступних проектів транскордонного співробітництва екологічної спрямованості: “Використання європейського досвіду по боротьбі з ерозією ґрунтів” та “Покращення екологічної ситуації в басейнах річок Прут та Дністер шляхом покращення систем очистки стічних вод в Чернівцях та Дрокії”.

15.14.1. Європейська та євроатлантична інтеграція

На виконання пункту 2 розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року № 847-р “Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони” обласною державною адміністрацією розроблено План заходів з імплементації актів законодавства Європейського Союзу в рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом на регіональному рівні на 2014-2017 роки, який затверджено розпорядженням Чернівецької обласної державної адміністрації від 24 грудня 2014 року №803-р. За результатами виконання розпорядження обласної державної адміністрації від 24.12.2014 №803-р “Про виконання плану заходів з імплементації актів законодавства Європейського Союзу в рамках реалізації Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом на регіональному рівні на 2014-2017 роки” щокварталу відправляються звіти про виконану роботу на Кабінет Міністрів України.

Відповідно до вищезазначеного розпорядження обласної державної адміністрації в області проводяться наступні заходи:

- участь у тренінгах, семінарах, конференціях, підвищення рівня знання іноземних мов;
- участь у тренінгах офіційних мов ЄС відповідно до Стратегії підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування у сфері європейської інтеграції;
- забезпечення участі представників обласної виконавчої влади, місцевого самоврядування у вивченні досвіду з децентралізації влади, “доброго урядування” та розвитку місцевого самоврядування, навчальних семінарах в Україні та країнах-членах Європейського Союзу;
- проведення заходів з питань запобігання корупції в рамках виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України, а також організація семінарів, спрямованих на поглиблення знань з антикорупційного законодавства;
- підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб органів місцевого самоврядування за Професійними програмами “Взаємодія органів влади з інститутами громадянського суспільства”;

- проведення заходів з питань запобігання корупції в рамках виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України;

- забезпечення повноцінного розвитку освітньо-культурних, інформаційних потреб етнічних громад краю;

- організація та проведення міжнародних, всеукраїнських, обласних фестивалів, конкурсів, гастрольних виїздів та інших культурно-мистецьких заходів з метою популяризації форм культурного розмаїття;

- забезпечення дотримання захисту прав національних меншин на території області у межах чинного законодавства;

- виконання на регіональному рівні Плану спільних заходів Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Генерального директорату Європейської комісії “Гуманітарна допомога та реагування на кризи” 2015-2016 роки;

- реалізація великомасштабного проекту “Попередження і захист від паводків у верхній частині басейнів річок Сірет та Прут шляхом впровадження сучасної системи моніторингу з автоматизованими станціями – EAST AVERT”;

- підвищення конкурентоспроможності національних виробників за рахунок покращення якості та безпеки продукції шляхом впровадження міжнародних стандартів якості, а також розвиток обслуговуючої та збутової кооперації дрібних товаровиробників, формування для них ринкової інфраструктури;

- забезпечення підготовки та направлення пропозицій Національному агентству України з питань державної служби для включення до проекту плану залучення зовнішньої допомоги Європейської Комісії у рамках TAIEХ на період 2014-2017 років з метою адаптації національного законодавства до актів європейського права;

- висвітлення на сайті облдержадміністрації заходів, спрямованих на реалізацію державної політики європейської інтеграції.

Виконання вищезазначеного розпорядження обласної державної адміністрації заплановано до 2017 року.

Важливим елементом Угоди про асоціацію між Україною та ЄС є положення про створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ЗВТ). Ними передбачено суттєву лібералізацію торгівлі (усунення тарифів чи квот) між сторонами, гармонізацію законодавства і нормативно-регуляторної бази.

Робота над створення ЗВТ, серед іншого, полягатиме у:

- скасуванні Україною та ЄС ввізних мит на більшість товарів, що імпортуються на ринки один одного;

- запровадженні правил визначення походження товарів, які є одним із елементів застосування торговельних преференцій;

- приведенні Україною своїх технічних регламентів, процедур, санітарних та фіто санітарних заходів та заходів щодо безпеки харчових продуктів у відповідність з європейськими, завдяки чому українські промислові товари, сільськогосподарська та харчова продукція не потребуватимуть додаткової сертифікації в ЄС;

- встановленні сторонами найбільш сприятливих умов доступу до своїх ринків послуг;
- запровадженні Україною правил ЄС у сфері державних закупівель, що дозволить поступово відкрити для України ринок державних закупівель ЄС;
- спрощенні митних процедур та попередженні шахрайства, контрабанди, інших правопорушень у сфері транскордонного переміщення вантажів;
- посиленні Україною захисту прав інтелектуальної власності.

Фахівці управління екології та природних ресурсів Чернівецької обласної державної адміністрації прийняли участь у Міжнародному екологічному форумі “Довкілля для України”, який відбувся 26-28 квітня 2016 року в місті Києві у Міжнародному виставковому центрі (Броварський проспект, 15). Організаторами заходу є Міністерство екології та природних ресурсів України.

Питання щодо переваг та ризиків для Чернівецької області від підписання економічної частини Угоди про асоціацію між Україною та ЄС обговорювалися у прямих ефірах радіопрограми “Точка дотику” на тему “Плюси і ризики економічної частини Угоди про асоціацію України з ЄС” та телепрограми “Телевізійна студія А-3” на тему “Якість вітчизняної продукції і європейські стандарти. Наскільки українські виробники готові до європейського ринку”.

Враховуючи зростання ролі електронних ЗМІ на офіційному сайті Чернівецької ОДА було розміщено старт-пакет інформаційних матеріалів про зовнішню політику України та її відносини з НАТО, зокрема законодавча база відносин з Альянсом. У рубриці “Євроатлантична інтеграція” розміщені останні статті провідних буковинських фахівців щодо транскордонного співробітництва та співпраці з європейськими інституціями, в тому числі у сфері охорони довкілля.

У Чернівцях створений Центр Європейської інформації, одним із завдань якого є інформування населення краю щодо реалізації та моніторингу здійснення політики Європейської інтеграції України та двосторонніх відносин між Україною та ЄС в тому числі у екологічній сфері.

15.14.2. Залучення міжнародної технічної допомоги та координація діяльності програм / проектів зовнішньої допомоги

За підтримки облдержадміністрації вживалися заходи щодо реалізації на території області інвестиційних проектів із залученням іноземного капіталу.

З метою докорінного покращення земель в області проводиться робота щодо залучення проектів міжнародної технічної допомоги. Зокрема, в Кіцманському районі у 2016 році впроваджувався інвестиційний проект транскордонної співпраці “Румунія-Україна-Республіка Молдова” з “Використання європейського досвіду в боротьбі з ерозією ґрунтів” в басейні р.Прут. За кошти проекту придбано обладнання та закуплено с/г техніку (розпушувачі, екскаватори, тощо) на суму 1,5 млн.євро.

З метою сприяння розвитку сільськогосподарської кооперації проводиться робота щодо залучення проектів міжнародної технічної допомоги для створення та підтримки кооперативів на території області. В рамках Спільного Проекту Європейського Союзу та Програми розвитку ООН в

Україні “Місцевий розвиток, орієнтований на громаду” (Фаза III) в області створено 4 сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи в Путильському районі СОК “Дари Гуцульщини”, Вишницькому - СОК “Шепітчанка” і СОК “Банилів”, Кіцманському - СОК “Екоперспектива”. Проектом профінансовано коштів на суму – 2,98 млн.грн. Чернівецькою філією Першого Національного аграрного кооперативу в 2016 році впроваджувався проект із “Пошуку можливостей для розвитку сільських родин”, в якому фермерським та особистим селянським господарствам надано насіння для вирощування квасолі, гарбузів та соняшнику із подальшим його збутом, що дало можливість збільшити зайнятість та дохідність сільського населення.

В минулому році у Кельменецькому районі розроблено проектні пропозиції, які пропонуються для реалізації із залученням коштів міжнародної технічної допомоги: “Будівництво та експлуатація рекреаційно-відпочинкового комплексу в с. Макарівка”, організація транскордонного кластеру дитячого туризму “Дністер”.

З метою залучення міжнародної технічної допомоги та в рамках реалізації проектів виробництва енергії з відновлювальних джерел Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України розробило Інтерактивну карту на допомогу інвестору у сфері відновлювальної енергетики, що включає в себе земельні ділянки, на яких можливо розмістити об’єкти відновлювальної енергетики, електричні підстанції розподільчих мереж напругою від 27,5 кВ до 150 кВ та їх потужності, а також можливі точки підключення об’єктів відновлювальної енергетики до об’єднаної енергетичної системи України за пропозиціями енергопостачальних компаній. До Інтерактивної карти включено 27 земельних ділянок Чернівецької області на яких можна розмістити об’єкти відновлювальної енергетики та електричні підстанції.

ПАТ фабрика “Прут” проводиться робота щодо залучення іноземних інвестицій, зокрема ведуться переговори з представниками Румунії стосовно технічного переобладнання фабрики та подальшого освоєння виробництва нових виробів.

В рамках проекту ЄС/ПРООН “Місцевий розвиток, орієнтований на громаду” спільно з Асоціацією органів місцевого самоврядування Чернівецької області “Агенція розвитку громад Буковини” започатковано проведення серії навчальних заходів для представників ОТГ. Проведено 4 навчальні семінари на тему: “Залучення та використання коштів міжнародної технічної допомоги”.

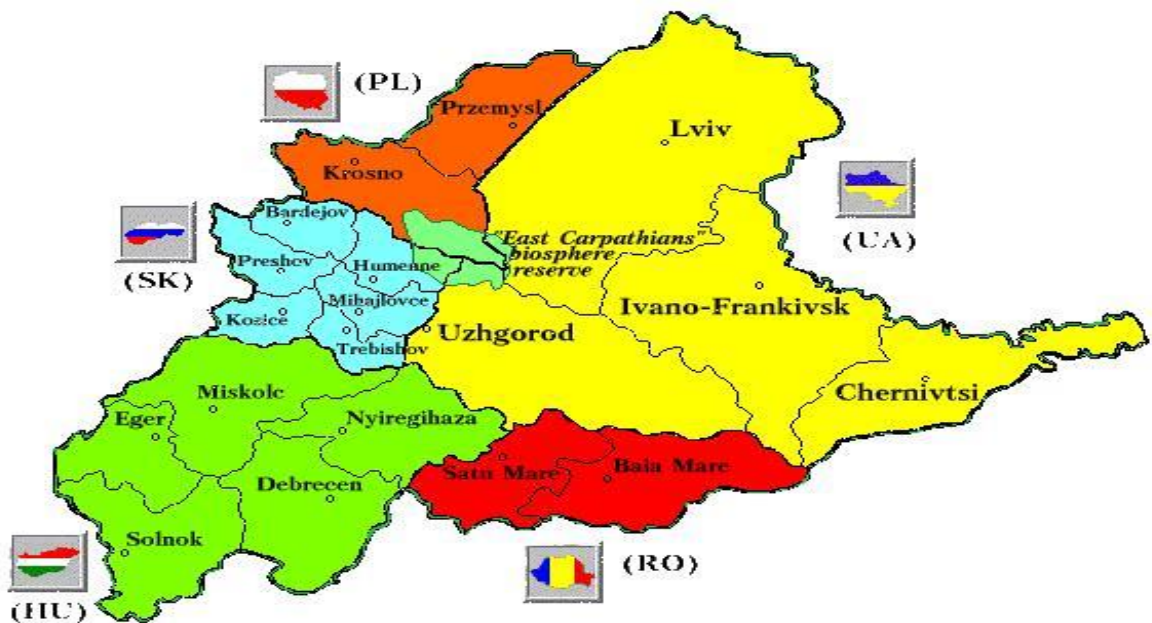
Суб’єкти підприємництва області залучалися до участі у міжнародних інвестиційних заходах за кордоном (з 16 по 20 жовтня 2016 р. в Парижі (Франція) відбулась міжнародна виставка *sial paris*, у період з 20-21 жовтня 2016 р. у м. Стамбул (Турецька Республіка) відбувся II-й Міжнародний конгрес будівельної техніки, організований Асоціацією виробників і дистриб’юторів будівельного обладнання Туреччини (IMDER), у період з 07 по 09 вересня 2016 року в м. Куньшань (провінція Цзянсу, КНР) відбулась 10-та виставка “China International Logistic Technology and Services Expo”, присвячена індустрії логістики під егідою Китайської асоціації логістики технології, Китайської асоціації складів і зберігання за підтримки Міністерства комерції КНР, у період з 23 по 24 вересня 2016 року в м. Гродно (Білорусь) відбулась XVIII

Республіканська універсальна виставка-ярмарка “Євро регіон Неман-2016”, в рамках виставки-ярмарки також пройшов Міжнародний інвестиційний Форум “Гродненщина на перехресті кордонів”, та інші).

Інформація про ці та інші міжнародні заходи які проводились з метою зміцнення транскордонного співробітництва, презентації економічного та інвестиційного потенціалу, залученню міжнародної технічної допомоги висвітлювалась на офіційному сайті Чернівецької обласної державної адміністрації.

15.14.3. Двостороннє та багатостороннє співробітництво

Україна приєдналася до Європейської рамкової конвенції про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними общинами або владами 14 липня 1993 року. Цей дало можливість Україні брати участь у розвитку вищої еволюційної форми прикордонного співробітництва, а саме в розвитку євро регіонів шляхом укладання багатосторонніх угод з країнами-сусідами. Одним з перших євро регіонів 14 лютого 1993 року був євро регіон “Карпати” (“Карпатський євро регіон”) - , куди увійшла Чернівецька область (а також Львівська, Івано-Франківська, і Закарпатська).

У рамках створеного Карпатського Євро регіону проводиться велика робота щодо покращення екологічного стану регіону та умов життєдіяльності населення.

Одним з пріоритетів розробленої Стратегії Карпатського Євро регіону 2020 є “Чистий та екологічно дружній Карпатський Євро регіон”, в рамках якого передбачено:

- стале управління природними ресурсами: лісове господарство, управління річковими басейнами, розвиток поновлюваних джерел енергії та заходи з енергозбереження;
- управління відходами та стічними водами;
- адаптації до змін клімату та співпраця щодо управління надзвичайними ситуаціями;

- розвиток співпраці у сфері ефективного використання енергії та енергетичної безпеки.

22 вересня 2000 року був створений єврорегіон “Верхній Прут”: саме цього дня у м. Ботошани (Румунія) підписано Угоду про створення єврорегіону “Верхній Прут” з екоєврорегіоном в його складі та проведено засідання Ради Єврорегіону. До цього об’єднання увійшла Чернівецька область і Белцький та Єдинецький повіти Республіки Молдова, Ботошанський та Сучавський повіти Румунії.

Одним з головних напрямків діяльності Єврорегіону “Верхній Прут” є:

- екологічна безпека, попередження забруднень басейнів Дунаю, Прута, Сірету, Дністра, попередження та ліквідація наслідків промислових аварій і стихійних лих, збільшення кількості екологічно чистих виробництв;

- охорона здоров’я населення, розвиток туризму і рекреаційної діяльності.

Приоритетними сферами економічної та соціальної взаємопов’язаної діяльності в Єврорегіоні “Верхній Прут” є:

- лісокористування та розвиток лісової і деревообробної промисловості, агропромислового комплексу і легкої промисловості;

- вдосконалення водокористування та водоканалізаційних систем;

- охорона здоров’я населення і рекреаційна діяльність в Єврорегіоні;

- розвиток сучасних видів транскордонного туризму;

- розвиток енергетичної інфраструктури на рівнях взаємодії державних мереж та локалізованих джерел енергії у тому числі відновлюваних.

24-26 січня 2016 року на запрошення Інституту Східноєвропейських досліджень від 16 грудня 2015 року та з метою участі у IX Форумі Європа – Україна голова обласної державної адміністрації Олександр Фищук здійснив візит до м. Лодзь (Лодзьке воєводство, Республіка Польща). У ході Форуму Європа – Україна розглянуто широке коло питань, що стосуються політичної, соціально-економічної, безпекової ситуації в Україні, зокрема, обговорено ключові питання модернізації та розвитку економічного потенціалу України, питання реформ. Крім того, у рамках заходу Олександр Фищук виступив з презентацією: “Економічний потенціал Чернівецької області: стан та

перспективи розвитку”, а також взяв участь в панельній дискусії на тему: “Стан та перспективи розвитку транскордонного співробітництва”.

Впродовж 2016 року організовано 9 візитів іноземних делегацій в область, в тому числі: під час візиту керівника економічного відділу Посольства Франції в Україні (08 квітня 2016 року) обговорено питання співпраці підприємницьких структур Франції та Чернівецької області, зокрема, реалізації спільних проектів із залученням інвестиційних коштів з Франції.

Під час візиту Надзвичайного та Повноважного Посла Республіки Молдова в Україні Русланом Болбочаном (18 квітня 2016 року). обговорено питання співпраці в культурній, економічній та інших сферах. Особливу увагу приділено міжнародному співробітництву та участі у спільних проектах, зокрема на міжрегіональному рівні. Також, було обговорено питання, які пов’язані з Дністровською гідроелектростанцією, міжнародними автомобільними пунктами пропуску, покращенням дорожньої інфраструктури.

29 січня 2016 року відбулося чергове засідання експертної групи щодо стану виконання та готовності до завершення великомасштабного транскордонного проекту “Попередження і захист від паводків у верхній частині басейнів річок Сірет та Прут шляхом впровадження сучасної системи моніторингу з автоматизованими станціями – EASTAVERT” за участі в. о. заступника голови облдержадміністрації В. Усика та інших представників адміністрації, заступника начальника управління Дністровсько-Прутського БУВР В. Боровця, представників науково-технічної ради ДП “Чернівецького інституту землеустрою” та підрядних організацій. В результаті засідання було прийнято рішення створити групу спеціалістів, які будуть упродовж лютого-квітня 2016 року приймати в експлуатацію автоматизовані станції від субпідрядника, забезпечувати їх подальше обслуговування, а також проводитимуть разом з фахівцями субпідрядника БУВР їх тестування і калібрування вимірювань при роботі в системі з диспетчерськими структурами; передати офіційно учасникам проекту наявні оновлені DEM, цифрові картографічні матеріали із відповідним описом вмісту та внесеними у базу даних метаданими згідно вимог стандартів по їх наповненню; опрацювати надані матеріали упродовж лютого та внести, за необхідності корективи відповідно до чинних Технічних вимог.

3 лютого 2016 року представники облдержадміністрації прийняли участь у III Робочій зустрічі семінару цільових груп великомасштабного проекту “Попередження і захист від паводків у верхній частині басейнів річок Прут і Сірет шляхом впровадження сучасної системи моніторингу з автоматичними станціями – EASTAVERT” (MISSETC966) Спільної операційної програми ЄС “Румунія-Україна-Республіка Молдова” з питань реалізації проекту в зонах міської забудови у містах Чернівці, Новоселиця і Сторожинець, яка відбулася в приміщенні Чернівецької міської ради.

В рамках реалізації третьої фази проекту ЄС/ПРООН “Місцевий розвиток, орієнтований на громаду” в Чернівецькій області відібрано 8 районів – учасників проекту, а саме: Хотинський, Заставнівський, Кіцманський (основні райони), Путильський, Сторожинецький, Новоселицький, Герцаївський та Кельменецький (реплікаційні райони). Громадськими

організаціями відібраних населених пунктів реалізація мікропроектів здійснюється за наступними напрямками:

- пілотний проект з енергозбереження;
- проект з інноваційного енергозбереження;
- реплікаційний проект з енергозбереження;
- реплікаційний проект з інноваційного енергозбереження.

З метою забезпечення ефективної реалізації умов проекту у кожному відібраному районі проведено засідання районних форумів місцевого розвитку, затверджено 29 мікропроектних пропозицій загальною вартістю 8,507 млн. грн.

Висновки

Довкіллю області у 2017 р. були притаманні такі основні тенденції:

- обсяги викидів забруднюючих речовин у повітря від стаціонарних джерел збільшились у порівнянні з 2016 роком на 9,6%;
- забір води із природних водних об'єктів збільшився на 0,3%, використано води – на 2,21% менше, скиди забруднених зворотних вод – на 3,0%;
- у порівнянні з 2016 роком в ґрунти області внесено на 23,7% більше мінеральних добрив.
- утворення відходів I–IV класів небезпеки на території області зменшилось порівняно з 2016 роком зменшилось на 5,1%, але відходів I–III класів небезпеки стало більше на 33,9%;
- підприємствами та організаціями області сплачено екологічного податку більше, ніж у 2016 році на 47,5%.

На основі аналізу екологічної ситуації та стану природоохоронної роботи в області можна зробити висновки:

1. Чернівецька область належить до найбільш чистих регіонів країни. Екологічна ситуація в області є керованою, аварій та надзвичайних ситуацій техногенного характеру, які привели б до суттєвого негативного впливу на навколишнє природне середовище та здоров'я людей, не було.

2. На належному рівні проводилась робота з будівництва та реконструкції очисних споруд, розширення мережі природно-заповідного фонду.

3. В межах наданих повноважень активно велась робота по зміцненню фондів охорони навколишнього природного середовища.

За минулий рік в області надходження екологічного податку, сплаченого підприємствами, організаціями та установами за забруднення навколишнього природного середовища, в порівнянні з минулим 2016 роком зросли на 47,5% і складають 4515,1 тис. грн.

4. Впроваджувались заходи по поліпшенню системи управління та організації природоохоронної роботи, забезпечувалась її міжвідомча координація, ввійшло в практику проведення виїзних колегій спільно з районними державними адміністраціями за участю сільських, селищних та міських голів, представників природоохоронних та правоохоронних органів, що сприяло підвищенню результативності природоохоронної роботи.

Здійснюючи регулювання у сфері охорони природи управлінням екології та природних ресурсів у 2017 р. затверджено 7 гранично-допустимих скидів

забруднюючих речовин до водних об'єктів, затверджено 43 періодичних регламентів скидів; видано 98 дозволів на спеціальне водокористування, видано 211 дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря.

5. Відповідно до положень Оргуської конвенції одним з важливих напрямів діяльності управління екології та природних ресурсів було забезпечення конституційних прав громадян щодо вільного доступу до екологічної інформації. Регулярно проводились пресконференції, круглі столи, виступи по телебаченню і радіо. Щоб наблизити екологічну інформацію до широкого загалу, а також з метою врахування думки громадян при управлінні екології та природних ресурсів та його структурних підрозділах працювали екологічні приймальні.

Більше уваги приділялось екологічній освіті та вихованню.

Більш відчутною була роль громадськості в екологічній сфері. Громадські екологічні організації спільно з державними природоохоронними установами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування все повніше заявляли про себе в справі оздоровлення довкілля та формування екологічної культури населення краю, направляли своїх активістів до роботи у сфері природоохоронного контролю.

Продовжувались наукові дослідження з проблем екології.

В створеному Екоєврорегіоні в складі Єврорегіону "Верхній Прут" проводилось міжнародне співробітництво.

Виходячи з екологічної ситуації та особливостей природних умов краю, для Чернівецької області все актуальнішими постають питання переходу до сталого розвитку. Дедалі стає очевиднішим, що економічний розвиток не може відбуватись сам по собі поза екологічною сферою. Екологічні та соціальні проблеми дуже тісно пов'язані та взаємно посилюють одна одну.

Ситуація, яка складається в нашому регіоні засвідчує значний потенціал для прискорення темпів переходу до сталого розвитку.

Перш за все, це наявність високоосвічених спеціалістів, в тому числі екологів, підготовка яких проводиться в ряді вищих та середніх навчальних закладів області.

Це і значна підтримка цього курсу громадськістю. Саме тема сталого розвитку починає домінувати в діяльності багатьох громадських екологічних організацій, які все більше впливають на прийняття владними структурами рішень з екологічних питань.

Дуже важливими є самотність нашої області, багатство лісових і водних ресурсів, рекреаційні та курортні можливості тощо, зацікавленість країн Західної Європи значними незадіяними ресурсами (в тому числі і трудовими).

Тож, виходячи із окреслених вище позицій на майбутнє необхідно:

- домагатись, щоб розв'язання наявних екологічних та економічних проблем було єдиним процесом, не допускати, щоб економічні проблеми вирішувалися за рахунок погіршення екологічної ситуації;

- повніше використовувати особливості регіону, розвивати екотуризм, розширювати мережу природно-заповідного фонду, не допускати скорочення видового складу рослинного і тваринного світу;

- послідовно впроваджувати природоохоронні заходи, які не потребують значних капітальних вкладень, таких наприклад, як утримання рослинних

захисних смуг вздовж річок і потоків, які довели свою ефективність щодо нейтралізації забруднюючих речовин;

- спрямувати екологічну освіту та виховання і діяльність громадських екологічних організацій на усвідомлення кожною людиною свого місця і ролі в природному середовищі, прагнення своїми діями сприяти його оздоровленню, не допускаючи безвідповідальності та злочинного відношення до природи;

- забезпечувати дієвість природоохоронного контролю, зокрема на основі дотримання принципу беззворотності покарання за правопорушення, домагатись повного відшкодування заподіяних природі збитків;

- повсюдно впроваджувати економічний механізм забезпечення охорони навколишнього природного середовища, зміцнювати екологічні фонди, використовуючи їх тільки на першочергові природоохоронні заходи;

- забезпечувати комплексний підхід у вирішенні завдань раціонального використання природних ресурсів та охорони довкілля, об'єднувати фінансові та матеріально-технічні можливості підприємств, організацій і установ в розв'язанні актуальних екологічних проблем.